

FITZGERALD

FRANCIS
SCOTT
FITZGERALD
VELKÝ GATSBY
- POSLEDNÍ
MAGNÁT

KLUB ČTENÁŘŮ
ODEON

FRANCIS SCOTT FITZGERALD,

jenž ve svém díle i životě ztělesnil oslnivé, ale vratké ideály své „ztracené“ generace, se narodil r. 1886 v St. Paul na americkém Středozápadě. Studia nastoupil na exkluzivní Princetonské univerzitě, a když vypukla první světová válka, přihlásil se do armády. Ve vojenském výcvikovém táboře v Alabamě se seznámil se Zeldou Sayrovou, dcerou soudce. Aby pronikl do kruhů, v nichž se pohybovala, pustil se místo práce v reklamní agentuře do psaní románu. Rozhodl se získat slávu, peníze a ruku Zeldy. Svého cíle dosáhl prvotinou *Na prahu ráje* (*This Side of Paradise*, 1920). Kometa jeho úspěchu oslnila americké literární i společenské kruhy. Následovala svatební cesta do Evropy a z ní se vyklubal desetiletý flám, během něhož Fitzgerald horečně psal svá nejlepší díla i časopisecké příběhy s funkcí čistě výdělečnou. Po románu *Krásní a prokletí* (*The Beautiful and Damned*, 1922) uveřejnil *Velkého Gatsbyho* (*The Great Gatsby*, 1925), posléze román *Něžná je noc* (*Tender Is the Night*, 1934). Kromě toho napsal řadu povídek, publikovaných knižně i časopisecky. Ke konci života, kdy ho veřejnost ztratila, působil polozapomenutý autor jako scenárista v Hollywoodu a balancoval na pokraji zhroucení zdravotního i psychického, jež ztotožňoval i s fiaskem uměleckým. Tady začal psát příběh o filmovém magnátu Stahrovi; zemřel r. 1940 a posmrtné uveřejnění fragmentu *Posledního magnáta* (*The Last Tycoon*, 1941) nade vše pochybnost dokázalo, že až do konce svého života zůstal Fitzgerald velkým spisovatelem. Z komety se stala stálice.

01-005-79

13/34 Cena váz. 24 Kčs

FRANCIS SCOTT FITZGERALD

VELKÝ GATSBY

POSLEDNÍ MAGNÁT

Již několik desetiletí vzrušuje čtenáře – a nyní i filmové diváky – Fitzgeraldův křehký příběh o Velkém Gatsbym, muži, jenž neváhal popřít minulost i přítomnost, aby obětoval svůj život chvějivému snu, ztělesněnému krásnou chladnou Daisy, již „v hlase cinkají peníze“. Fitzgerald tu v postavě Jaye Gatsbyho, idealistického pašeráka whisky, který podlehl „americkému snu“ o úspěchu a možnostech, „které na nás čekají již zítra,“ vytvořil jistý prototyp amerického hrdiny. S takovým romantickým hrdinou, jenž opojen kráčí za marnivým ideálem, tím „zeleným světlem, vzrušující budoucností, jež před námi rok od roku ustupuje,“ se setkáme i v druhém příběhu našeho svazku. Filmovému magnátu Stahrovi nejde už jen o sen a ambice ryze osobní. Naopak – jako by odmítal spokojit se pouze s příslibem soukromého štěstí, jež se mu nabízí ve výbušném vztahu s Irčankou Kathleen, soustředí se na svůj velký životní ideál: vytvořit z pletichářských, penězmi ovládaných hollywoodských ateliérů místo, kde by mohli lidé spokojeně pracovat a tvořit. Jeho sen však je odsouzen ztroskotat a v nerovném zápase ztrácí Stahr i Kathleen. „Mám k vyprávění všeho všudy dva či tři základní příběhy,“ napsal F. S. Fitzgerald. Téma konfliktu mezi ideálem a skutečností, jež si ve svém díle vymezil, však zpracoval způsobem tak mistrovským, že si trvale vydobyl pevné místo v moderní americké a světové literatuře.

Z angličtiny přeložil Lubomír Dorůžka

KLUB ČTENÁŘŮ ODEON

**FRANCIS
SCOTT FITZGERALD**

**VELKÝ GATSBY
–POSLEDNÍ MAGNÁT**

KLUB ČTENÁŘŮ ODEON

Přeložil Lubomír Dorůžka

THE GREAT GATSBY

© 1925 by Charles Scribner's Sons.

Copyright renewed 1953

by Frances Scott Fitzgerald Lanahan

THE LAST TYCOON

© 1941 by Charles Scribner's Sons.

Copyright renewed 1969

***by Frances Scott Fitzgerald Smith
and Edmund Wilson***

VELKÝ GATSBY

*Nos klobouk ze zlata, jestli se na to dá zlákat,
jestli jsi skokan, tak zkus před ní povyskočit,
až křikne: „Miláčku ve zlatém kloboučku, co umíš
tak pěkně skákat, miláčku, tebe chci mít!“*

/ Thomas Parke d'Invilliers

KAPITOLA I

Když jsem byl mladší a všechno se mě hloub dotýkalo, dal mi otec jednu radu, která se mi od té doby pořád honí hlavou.

„Vždycky když dostaneš chuť někoho kritizovat,“ řekl mi, „vzpomeň si, že všichni lidé ha tomhle světě neměli takové výhody jako ty.“

Víc neřekl, ale byli jsme k sobě vždycky jistým zdrženlivým způsobem neobyčejně sdílní a já pochopil, že měl na mysli daleko víc. Proto také bývám zdrženlivý v úsudcích; ten zvyk mi otevřel mnoho podivuhodných povah a učinil mě rovněž obětí hezké řádky notorických otrav. Vyskytne-li se totiž podobná vlastnost u někoho normálního, abnormální mysl ji rychle objeví a přimkne se k ní, a tak se stalo, že jsem byl na univerzitě neprávem obžalován z politikaření, protože jsem byl zasvěcen do tajných bolů neznámých výstředních lidí. Většinu těch důvěrností jsem nevyhledával – často jsem předstíral spánek, zaměstnání nebo nepřátelskou lhostejnost, když jsem podle nějakého neklamného znaku zjistil, že důvěrné sdělení je na obzoru, neboť důvěrná sdělení mladých mužů, nebo alespoň způsob, jakým je vyjadřují,

mají obvykle sklon k plagiátorství a brzdí je zřejmá vnitřní cenzura. Být zdrženlivý v úsudcích vyžaduje nekonečné naděje. Pořád se ještě trochu bojím, že o něco přijdu, zapomenu-li – jak otec snobsky poznamenal a já snobsky opakuji – že smysl pro základní pravidla slušnosti je novorozenatům rozdělován nerovnoměrně.

Když jsem se takto pochlubil svou snášenlivostí, musím přiznat, že má jisté meze. Základy chování mohou spočívat na tvrdé skále nebo na mokřích bažinách, ale když to dosáhne určité meze, je mi už jedno, na čem spočívají. Když jsem se loni na podzim vrátil z Východu, cítil jsem, že toužím, aby svět nosil uniformu a postavil se jednou provždy do jakéhosi morálního pozoru; nestál jsem už o žádné bouřlivé výlety, na nichž by se mi dostalo privilegia nakouknout do lidského srdce. Jenom na člověka, který dává této knize jméno, jsem nereagoval tímto způsobem – na Gatsbyho, jenž byl ztělesněním všeho, k čemu cítím nepředstírané opovržení. Rodí-li se osobnost z nepřetržité řady úspěšných gest, pak v něm bylo něco oslnivého, jakási zvýšená citlivost pro přísliby života, jako kdyby byl spřízněn s některým z oněch složitých přístrojů, které zaznamenávají zemětřesení na vzdálenost deseti tisíc mil. Takhle citlivá vnímavost neměla nic společného s onou otřelou přístupností dojmům, která se skrývá pod důstojným pojmem „tvůrčí povahy“ – bylo to mimořádné nadání doufat, romantická schopnost být neustále v očekávání, jakou jsem u nikoho jiného nikdy nenašel a jakou asi už stěží někdy najdu. Ne – nakonec se ukázalo, že s Gatsbym je všechno v pořádku; mému zájmu o jalové stesky a krátkodeché extáze lidských bytostí učinilo načas konec to, čeho se Gatsby stal kořistí, ten bídny prach, který se zvedal za jeho sny.

Naše rodina patří již tři generace k význačným zámožným lidem v tomto středozápadním městě. Carrawayové jsou vlastně jakýsi klan a říká se u nás, že pocházíme od vévody z Buccleuchu; ale skutečný zakladatel větve, k níž patřím, byl bratr mého dědečka, který se sem přistěhoval v roce jednapadesátém, do občanské války za sebe poslal náhradníka a zařídil si železářství ve velkém, které můj otec vede dodnes.

Nikdy jsem toho prastrýce neviděl, ale říkají o mně, že jsem mu podoben – soudí tak zejména podle poněkud přísně se tvářícího portrétu, který visí v otcově kanceláři. Skončil jsem studie v New Havenu roku 1915, právě čtvrt století po svém otci, a o něco později jsem se zúčastnil onoho opožděného teutonského stěhování národů známého pod jménem světová válka. Náš protiútok se mi líbil do té míry, že když jsem přišel zpátky, neměl jsem stání. Místo aby byl Středozápad teplým koutkem v srdci světa, vypadal nyní jako rozervaný okraj vesmíru – a tak jsem se rozhodl jít na Východ a naučit se obchodovat s cennými papíry. Obchodoval s nimi každý, koho jsem znal, a tak jsem se domníval, že jednoho svobodného mládence to ještě může uživit. Všechny tety a strýcové o tom konali porady, jako by pro mne vybírali přípravku, ale konečně, tváříce se velmi vážně a zdráhavě, prohlásili, „no vlastně – proč ne“. Otec se uvolil, že mě bude rok finančně podporovat, a po všelijakých zdrženích jsem přišel na Východ – myslil jsem, že natrvalo – na jaře v roce dvaadvacátém.

Především šlo o to, najít si ve městě byt, ale bylo to zrovna v teplé sezóně a já sotva opustil krajinu rozlehlých trávníků a přívětivých stromů, takže když mi jeden mladý muž v kanceláři navrhl, abychom si společně pronajali dům na předměstí, zdálo se mi, že je to ohromný nápad. Sehnal ten domek, větrem ošlehaný bungalov z lepenky za osmdesát dolarů měsíčně, ale v posledním okamžiku ho firma poslala do Washingtonu a já šel na venek sám. Měl jsem psa, alespoň několik dnů jsem ho měl, potom utekl – dále starého dodge a finskou hospodyní, která mi stlala a vařila snídani a nad elektrickým sporákem si pro sebe mumlala finské moudrosti.

Pár dnů jsem byl opuštěný, až mě jednou ráno zastavil na cestě nějaký člověk, který přijel o něco později než já.

„Jak se dostanu do vesnice Západní Vejce?“ zeptal se bezradně.

Řekl jsem mu to. A když jsem kráčel dál, nebyl jsem už opuštěn. Stal jsem se průvodcem cizinců, průkopníkem, pionýrským osadníkem. Udělil mi tak zcela mimochodem místní domovské právo,

A tak v záři slunce a v záplavě listů na rozpukajících stromech, vyrůstajících jako ve zrychleném filmu, zmocnilo se mě ono známé přesvědčení, že s létem začíná život znovu.

Jednak jsem měl tolik co číst, a bylo tu tolik kypícího zdraví, jež si člověk mohl natrhat rovnou ze životodárného vzduchu. Koupil jsem si několik svazků pojednávajících o bankovních záležitostech a o úvěru a o ukládacích papírech; stály na mé polici červené a zlaté jako nové peníze z mincovny a slibovaly odhalit skvělá

tajemství, která znali pouze Midas a Morgan a Maecenas. A choval jsem vznešený úmysl přečíst si ještě mnoho jiných knih. Na univerzitě jsem měl jisté literární sklony – jeden rok jsem napsal řadu pompézních a zcela frázovitých úvodníků pro *Yaleské noviny* – a nyní jsem se chystal, že se k tomu opět vrátím a stanu se tím nejspecializovanějším odborníkem, člověkem všestranného rozhledu. To není pouze epigram – koneckonců se člověk na život nejlépe dívá jen z jednoho okna.

Byla to čistě náhoda, že jsem si najal dům v jedné z nejpodivnějších osad v Severní Americe. Bylo to na onom útlém bouřlivém ostrově, který se rozprostírá na východ od New Yorku a kde jsou kromě jiných přírodních zvláštností dva podivuhodné pevninské útvary. Z onoho velkého mokrého venkovského dvora longislandského Průlivu, z té nejkrotší spousty slané vody na západní polokouli, vyčnívá dvacet mil od města pár obrovských vajec stejného tvaru, oddělených jen jakousi rádoby zátokou. Nejsou to dokonalé ovály – na koncích, kde se dotýkají, jsou obě zploštělá jako vejce v příběhu o Kolumbovi – ale rackům, kteří se nad nimi vznášejí, musí jejich fyzická podobnost ustavičně působit zmatek. Ty, kdo nemají křídla, zaujme mnohem víc skutečnost, že kromě tvaru a velikosti se v ničem jiném nepodobají.

Bydlel jsem na Západním Vejci, na tom – no prostě na tom méně elegantním, ačkoliv tohle je velmi povrchní nálepka, jak vyjádřit bizarní a dosti podivný kontrast mezi nimi. Můj dům stál na samé špičce Vejce, pouhých padesát yardů od Průlivu, a byl vmáčknut mezi dvě obrovské budovy, za které se platí dvanáct až patnáct

tisíc dolarů za sezónu. Budova po mé pravici byla podle všech měřítek něco velkolepého – byla to opravdu napodobenina nějakého normandského Hotel de Ville, na jedné straně s věží, zbrusu novou pod tenoučkými vousy drsného břechťanu, s mramorovým bazénem a s více než čtyřicetiakrovým trávníkem a zahradou. To bylo Gatsbyho sídlo. Nebo spíš, jelikož jsem pana Gatsbyho ještě neznal, bylo to sídlo obývané pánem onoho jména. Můj vlastní dům byl pro ostudu, ale byla to malá ostuda a přehlédli ji, takže jsem měl vyhlídku na vodu, částečnou vyhlídku na sousedův trávník a potěšení z blízkosti milionářů – to vše za osmdesát dolarů měsíčně.

Na druhé straně rádobyzátoky se podél vody táhly třpytící se paláce elegantního Východního Vejce, a události léta začínají vlastně toho večera, kdy jsem tam jel na večeři k Buchananovým. Daisy byla má vzdálená sestřenice z druhého kolena a Toma jsem poznal na univerzitě. A hned po válce jsem u nich strávil dva dny v Chicagu.

Daisyin manžel býval kromě jiných fyzických předností jedním z nejbáječnějších křídel, jaká kdy hrála fotbal v New Havenu – v určitém smyslu postavou celonárodního významu, jedním z těch lidí, kteří v jednadvaceti dosáhnou tak závatné výtečnosti v nějakém omezeném oboru, že všechno, co přijde potom, cítí už jako strašné zklamání. Pocházel z nesmírně bohaté rodiny – dokonce i na univerzitě mu vytýkali, jak rozhazuje peníze – ale pak odešel z Chicaga a přesídlil na Východ s takovou pompou, že to člověku vyrazilo dech: přivezl si například úplný tým pólových poníků až z Lake Forestu. Bylo těžké uvěřit, že někdo z mé generace je tak bohatý, že si to může dovolit.

Proč přišli na Východ, to nevím. Pro nic za nic strávili rok ve Francii a potom se toulali bez cíle z místa na místo všude, kde lidé hráli pólo a oddávali se vespolek bohatství. Tentokrát se prý přestěhovali natrvalo, řekla Daisy do telefonu, ale já jí nevěřil – do srdce jsem jí neviděl, ale cítil jsem, že Tom bude přelétat věčně a neurčitě toužit po dramatické vřavě nějakého definitivně dohraného fotbalového zápasu.

A tak se stalo, že jsem jednoho vlahého větrného večera jel naproti na Východní Vejce navštívit dva staré přátele, které jsem sotva znal. Jejich dům byl ještě honosnější, než jsem očekával: veselé červenobílé sídlo v georgiánském koloniálním slohu nad zálivem. Trávník začínal u pobřeží a táhl se čtvrt míle směrem ke hlavnímu vchodu, přeskakoval sluneční hodiny a cihlové chodničky a ohnivé zahrady – a nakonec, když dosáhl domu, vyhrnul se po něm vzhůru v podobě svítivých stonků popínavých rostlin, jakoby popoháněn vlastním rozběhem. Průčelí prolamovala řada francouzských oken, zářících nyní odraženým zlatem a široce otevřených do vlahého větrného odpoledne, a na verandě stál rozkročen Tom Buchanan v jezdeckém oděvu.

Změnil se od té doby, co býval v New Havenu. Ted' to byl rozložitý třicátník s vlasy jako sláma a měl dost tvrdé rty a povýšené způsoby. Obličejí vévodil pár arogantních očí, takže Tom vypadal, jako by se neustále útočně nakláněl dopředu. Dokonce ani zženštilá paráda jezdeckého oděvu nemohla skrýt nesmírnou sílu toho těla – zdálo se, že třpytící se jezdecké boty vyplňuje do té míry, že šněrování na horním konci hrozí prasknutím, a když pod tenkým kabátem pohnul paží, bylo vidět, jak se

mu tam převaluje veliký chomáč svalů. Bylo to tělo schopné nesmírného úsilí – kruté tělo.

Jeho obvyklý tón, hrubší, chraplavý tenor, ještě zvyšoval dojem svárlivosti. Byl v něm nádech otcovského pohrdání i vůči lidem, které měl rád – a v New Havenu byli lidé, kteří ho do hloubi duše nenáviděli.

Jako by říkal: „Nemyslete si, že můj názor na tyhle věci je rozhodující jen proto, že jsem silnější a že jsem víc chlap než vy.“ V posledním ročníku jsme byli spolu ve stejném klubu, a ačkoliv jsme se nikdy nestali důvěrnými přáteli, měl jsem vždycky dojem, že jsem pro něho přijatelný a že ve své zatvrzelé a vzdorné úzkostlivosti chce, abych ho měl rád.

Několik minut jsme rozmlouvali na slunné verandě.

„Mám to tady hezké,“ řekl a přitom se těkavě rozhlédl.

Vzal mě za rameno, otočil mě a širokou plochou rukou se rozmáchl podél průčelí; ten pohyb zahrnoval nízko položenou italskou zahradu, půlakr přeplněný ostře vonícími růžemi a tuponosý motorový člun, který příliv házel zpátky do moře.

„Patřilo to Demainovi, tomu olejáři.“ Pak mě zase zdvořile a náhle otočil. „Půjdemě dovnitř.“

Šli jsme vysokou chodbou do jasné, růžově zbarvené místnosti, křehce vsazené do domu francouzskými okny na obou koncích. Okna byla dokořán a svítivou bělostí kontrastovala s čerstvou trávou venku, která jako by vrůstala až kousek do domu. Pokojem proudil vánek, na jednom konci vháněl záclony jako bledé vlajky dovnitř a na druhém je vyháněl ven, rozechvíval je až nahoru ke stropu, který vypadal jako svatební dort s cukrovou

polevou – a potom se převaloval po vínově červeném koberci a dělal na něm stíny jako vítr na moři.

Jediným úplně nehybným předmětem v pokoji byl obrovský gauč, na kterém se vznášely dvě mladé ženy jako na upoutaném balóně. Obě byly v bílém a šaty se na nich třepetaly a nadouvaly, jako by je vítr právě přivanul zpět z krátkého letu kolem domu. Chvíli jsem zůstal stát a naslouchal šlehání a pleskotu záclon a sténání obrazu na stěně. Pak se ozvalo zadunění, jak Tom Buchanan zavřel zadní okna, a zajatý vítr v pokoji odumřel a záclony a koberce a ty dvě mladé ženy se pomalu snesly na podlahu.

Tu mladší jsem neznal. Ležela natažena na svém konci pohovky, ani se nepohnula a bradu měla trochu vystrčenou, jako by se na ní pokoušela udržet něco, co podle všeho upadne. Jestli mě koutkem oka zahlédla, nedala to žádným způsobem najevo – opravdu, byl jsem natolik překvapen, až jsem málem zamumlal omluvu, že jsem ji svým příchodem vyrušil.

Druhá dívka, Daisy, se pokusila vstát – trochu se naklonila dopředu a zatvářila se přitom svědomitě – pak se zasmála nesmyslným okouzlejícím drobným smíchem a já se také zasmál a popošel jsem dál do pokoje.

„N – n – nemůžu se štěstím ani pohnout.“

Zase se zasmála, jako by řekla něco velmi vtipného, chvilku mě držela za ruku a dívala se mi do obličeje s výrazem, že na celém světě není člověka, kterého tak toužila spatřit. Tak to dělala vždycky. Zašeptala něco, jako že příjmení té balancující dívky je Bakerová. (Slyšel jsem o Daisy říkat, že šeptá jen proto, aby se k ní lidé nakláněli; to byla nepodstatná kritika, která naprosto nemohla zmenšit půvab jejího chování.)

Tak či tak, rty slečny Bakerové se zachvěly, pokynula mi téměř nepozorovatelně a pak zase rychle zvrátila hlavu zpátky – předmět, který se pokoušela udržet, se zřejmě trochu zakýval a toho se asi ulekla. Zase jsem měl na jazyku nějakou omluvu. Skoro každý projev naprosté soběstačnosti mě ohromí a naplní obdivem.

Podíval jsem se znovu na svou sestřenici, a ta mi tichým, lahodným hlasem počala klást otázky. Byl to hlas, jaký ucho sleduje, když jeho kadence stoupá a klesá, jako by každá věta byla sledem not, které už nikdy nikdo nezahraje. Obličej měla smutný a rozkošný a všechno v něm bylo zářivé, zářivé oči a zářivá vášnivá ústa, ale v hlase jí zaznívalo vzrušení, na něž muži, kteří o ni stáli, těžko zapomínali: melodická křivka, plná naléhavosti, šeptem pronesené „poslyš“, příslib, že právě před chvílí udělala něco veselého a vzrušujícího a že něco veselého a vzrušujícího se vznáší ve vzduchu i pro nejbližší budoucnost.

Řekl jsem jí, že jsem se cestou na Východ zastavil na den v Chicagu a že ji několik lidí vzkázalo po mně pozdravovat. „Scházím jim?“ zvolala nadšeně.

„Celé město se proměnilo v poušť. Všechna auta mají levé zadní kolo natřeno načerno jako smuteční věnec a na severním nábřeží se ozývá celou noc neustálé kvílení.“

„To je báječné. Vrátime se tam, Tome. Zítř!“
Potom dodala mimochodem: „Měl by ses podívat na dítě.“

„To bych rád.“

„Spí. Jsou jí tři roky. Tys jí ještě neviděl?“ „Ne.“

„Tak to bys ji měl vidět. Je –“

Tom Buchanan, který se neklidně potloukal po pokoji, se zastavil a položil mi ruku na rameno. „Co děláš, Nicku?“ „Dělám obchodního zástupce.“ „U které firmy?“ Řekl jsem mu to.

„O té jsem nikdy neslyšel,“ prohlásil rozhodně. To mě otrávil.

„Uslyšíš,“ odpověděl jsem krátce. „Uslyšíš, jestli zůstaneš na Východě.“

„Ach, já zůstanu na Východě, jen se neboj,“ řekl a podíval se na Daisy a potom zase na mne, jako by ještě něco čekal.

„To bych byl pěkný pitomec, abych žil někde jinde.“

V tom okamžiku řekla slečna Bakerová: „To ano!“ tak náhle, že jsem sebou trhl – byla to první slova, která pronesla od chvíle, co jsem přišel do pokoje. Zřejmě ji to překvapilo stejně jako mne, neboť zívla a několika rychlými, čilými pohyby se postavila.

„Úplně jsem ztuhla,“ stěžovala si, „ani nepamatuju, jak dlouho už ležím na tom gauči.“

„Na mě se nedívej,“ odpověděla břitce Daisy, „celé odpoledne se tě snažím vytáhnout do New Yorku.“

„Ne, díky,“ řekla slečna Bakerová čtyřem koktajlům, které právě vyrukovaly ze spíže. „Musím za každou cenu dodržovat trénink.“

Její hostitel se na ni podíval nedůvěřivě.

„To teda dodržujete!“ Vypil svůj koktajl, jako by to byla kapka na dně sklenice. „Že vy vůbec někdy něco dokážete, to nechápu.“

Podíval jsem se na slečnu Bakerovou a napadlo mi, co to asi je, co „dokáže“. Bavilo mě dívat se na ni. Byla to štíhlá dívka s drobnými ňadry a držela se zpříma, což zdůrazňovala ještě tím, že strkala ramena dozadu jako

mladý kadet. Z bledého, okouzujícího a nespokojeného obličejů na mne pohlédly její šedé, v slunci mžourající oči se zdvořile opětovanou zvědavostí. A tu mi napadlo, že jsem ji nebo její fotografii už někde viděl.

„Vy bydlíte na Západním Vejci,“ poznamenala s opovržením. „Znám tam někoho.“

„Neznám tam ani živou –“

„Přece musíte znát Gatsbyho.“

„Gatsbyho?“ zeptala se Daisy. „Jakého Gatsbyho?“

Než jsem mohl odpovědět, že to je můj soused, ohlásili večeři. Tom Buchanan mi pánovitě vklínil strnulou ruku do podpaží a vyvedl mě z pokoje, jako by přesunoval figurku v dámě na jiné políčko.

Beze spěchu, štíhlé a nedbalé, s rukama lehce opřenými v bok, obě mladé ženy nás předešly na růžově zbarvenou verandu, otevřenou směrem k západu slunce, kde na stole v ochablém větru blikaly čtyři svíčky.

„K čemu **svíčky**?“ protestovala Daisy a zamračila se. Uhasila je prsty. „Za čtrnáct dní je nejdelší den v roce.“ Podívala se na nás celá rozzářená. „Taky vždycky čekáte na nejdelší den v roce a pak ho propasete? Já vždycky čekám na nejdelší den v roce a pak ho propasu.“

„Měli bychom si něco vymyslet,“ zívla slečna Bakerová a sedla si ke stolu, jako kdyby lezla do postele.

„Dobře,“ řekla Daisy. „A co si vymyslíme?“ Obrátila se bezradně ke mně: „Co si lidé vymýšlejí?“

Než jsem mohl odpovědět, upřela vyděšené oči na svůj malíček.

„Podívej!“ postěžovala si. „Poranila jsem se.“

Všichni jsme se podívali – kloub byl modrý, skoro černý.

„To jsi udělal ty, Tome,“ řekla vyčítavě. „Vím, žeš nechtěl, ale **udělal** jsi to. To mám z toho, že jsem si vzala hrubce, takového ukázkového nadělaného, neohrabaného hromotluka, takového –“

„Nerad slyším slovo ‚hromotluk‘,“ řekl Tom rozmrzele, „i když jen v legraci.“

„Hromotluka,“ trvala na svém Daisy.

Někdy mluvily ona a slečna Bakerová najednou, aniž si překážely, se škádlivou nedůsledností, která nikdy nezněla úplně jako štěbetání a byla tak chladná jako jejich bílé šaty a neosobní oči, prosté vši touhy. Byly tu, braly Toma a mne na vědomí, a jen ze zdvořilosti se líbezně snažily být zábavné nebo dát se bavit. Věděly, že za chvíličku večere skončí a zanedlouho potom že skončí i večer, že se jen tak mimochodem zbaví zase jednoho večera. Byl to obrovský rozdíl proti Západu, kde se večerní události řítí jedna za druhou a lidé jsou neustále zklamáváni v naději, že večer už skončí, nebo naopak trýznění nervózní hrůzou, aby neskončil.

„Vedle tebe si připadám jako člověk bez civilizace, Daisy,“ přiznal jsem se při druhé skleničce klaretu, který byl cítit zátkou, ale přesto mi dost imponoval. „Nemůžeš mluvit o úrodě nebo o něčem takovém?“

Nemyslil jsem tou poznámkou nic zvláštního, ale přijali ji nečekaným způsobem.

„Civilizace je na huntě,“ vybuchl prudce Tom. „V těchhle věcech se ze mě stal hrozný pesimista, četl jsi **Vznik barevných impérií** od toho Goddarda?“

„Ne, proč?“ odpověděl jsem, poněkud překvapen jeho tónem.

„No, je to pěkná knížka a každý by si ji měl přečíst. Tvrdí se tam, že když si nedáme pozor, bílou rasu to

úplně – úplně zaplaví. Je to všechno naprosto vědecké, všechno to dokázali.“

„Z Toma se stává velký myslitel,“ řekla Daisy s výrazem bezmyšlenkovitého smutku, „čte hlubokomyslné knihy, v kterých jsou dlouhá slova. Co to bylo za slovo, co jsme –“

„Ty knihy jsou přísně vědecké,“ trval na svém Tom a podíval se na ni netrpělivě. „Ten chlapík to všechno probádal. Je na nás, na vládnoucí rase, abychom si dali pozor, nebo se ke kormidlu dostanou ostatní rasy.“

„Musíme je srazit,“ zašeptala Daisy a divoce zamžourala do žhnoucího slunce.

„Měla bys bydlet v Kalifornii – “ začala slečna Bakerová, ale Tom ji přerušil tím, že poposedl, až židle zapraskala.

„Ten chlápek tvrdí, že my jsme nordická rasa. Já a ty a vy a –“ Nepatrně zaváhal a tak do svého výčtu zahrnul sotva znatelným kývnutím Daisy a ona na mne opět zamrkala. „ – A my jsme vytvořili všechno, co dělá civilizaci – prostě vědu a umění a to všechno. Rozumíte?“

V jeho soustředěnosti bylo něco patetického, jako by mu samolibost, ještě výraznější než dřív, už nestačila. Když skoro hned nato zazvonil uvnitř telefon a komorník odešel z verandy, Daisy využila chvilkového přerušení a naklonila se ke mně.

„Povím ti rodinné tajemství,“ zašeptala nadšeně. „Týká se to nosu našeho komorníka. Chceš slyšet něco o nosu našeho komorníka?“

„Kvůli tomu jsem přece dnes večer přijel.“

„Víš, on to nebyl vždycky komorník, býval čističem stříbra u nějakých lidí v New Yorku, kteří měli stříbrný

servis pro dvě stě lidí. Musil ho čistit od rána do večera, až se mu to nakonec začalo vrážet do nosu –“

„Šlo to s ním z kopce,“ podotkla slečna Bakerová.

„Ano, šlo to s ním z kopce, až se konečně musel toho zaměstnání vzdát.“

Poslední sluneční paprsek spočinul na okamžik s romantickou něhou na jejím zářícím obličejí; její hlas mě nutil k předklonu, ani jsem nedýchal, jak jsem mu naslouchal – potom záře pobledla, každý záblesk světla ji opouštěl zdráhavě a s lítostí, jako když děti při setmění odcházejí z příjemné ulice.

Sluha se vrátil a zašeptal něco Tomovi do ucha, načež se Tom zachmuřil, odstrčil židli a beze slova odešel dovnitř. Daisy se opět naklonila dopředu, jako by v ní jeho nepřítomnost něco povzbudila, a hlas jí zářil a zpíval.

„Ráda tě vidím u svého stolu, Nicku. Připomínáš mi – růži, dokonalou růži. Že ji připomínáš?“ Otočila se ke slečně Bakerové, aby jí to potvrdila: „Dokonalou růži?“

To nebyla pravda. Zdaleka nevypadám jako růže. Jenom si vymýšlela, ale vyzařovalo z ní vzrušující teplo, jako by se srdce, ukryté v některém z těch bezdechých, okouzlujících slov, pokoušelo vyjít člověku vstříc. Pak najednou hodila ubrousek na stůl, omluvila se a vešla do domu.

Slečna Bakerová a já jsme si vyměnili krátký, úmyslně bezvýznamný pohled. Už jsem se chystal, že něco řeknu, když vtom se pozorně posadila a řekla varovným hlasem „pst“. Bylo slyšet tlumený, vášnivý šepot ze zadního pokoje a slečna Bakerová se beze studu nahnula ve snaze něco pochytit. Šepot se třepotal na

hranici srozumitelnosti, ztišil se, pak vzrušeně zesílil a pak přestal docela.

„Ten pan Gatsby, co jste o něm mluvila, je můj soused –“ řekl jsem.

„Buďte zticha. Chci slyšet, co se bude dít.“ „Děje se něco?“ zeptal jsem se nevinně. „Chcete říct, že to nevíte?“ řekla slečna Bakerová upřímně překvapena. „Myslíla jsem, že to ví každý.“ „Já ne.“

„No – v“ řekla váhavě. „Tom má v New Yorku nějakou ženskou.“

„Nějakou ženskou?“ opakoval jsem mdle. Slečna Bakerová přikývla.

„Mohla by mít alespoň tolik slušnosti, aby mu nevolala při večeři. Nemyslíte?“

Skoro dřív, než jsem pochopil, co tím myslí, zašustily šaty a zavrzaly kožené boty a Tom a Daisy se vrátili ke stolu.

„Nedalo se nic dělat!“ zvolala Daisy s nepřirozenou veselostí.

Sedla si, pohlédla zpytavě na slečnu Bakerovou a potom na mne a pokračovala: „Byla jsem se na chvilku podívat ven a je to tam strašně romantické. Na trávníku je pták, myslím, že je to slavík a že sem připlul s Cunardem nebo Bílou hvězdou. Zpívá a zpívá –“ Její hlas zazpíval: „Že je to romantické, Tome?“

„Velmi romantické,“ řekl Tom a pak nešťastně oslovil mě: „Jestli bude po večeři ještě světlo, ukážu ti stáje.“

Telefon uvnitř děsivě zazvonil, a když Daisy zavrtěla na Toma rozhodně hlavou, námět stájí, vlastně všechny náměty, se rozplynuly v nic. Z roztříštěných zlomků posledních pěti minut u stolu si vzpomínám, že

znovu zapálili svíčky, ačkoliv to nemělo žádný smysl, a já si byl vědom toho, že se chci každému podívat zpříma do obličeje a přitom se vyhnout jeho pohledu. Nemohl jsem tušit, na co myslí Daisy a Tom, ale pochybuji, že slečna Bakerová, která, jak se zdálo, vládla jakýmsi zatvrzelým skepticismem, dokázala úplně vypudit z hlavy onu pronikavou železnou naléhavost, s níž se vnucoval pátý host. Jistým povahám by se situace mohla zdát pikantní – já sám jsem měl nutkání zatelefonovat ihned pro policii.

Není třeba říkat, že o koních se už nikdo nezmínil. Tom a slečna Bakerová, odděleni jeden od druhého několika stopami soumraku, se odloudali zpátky do knihovny, jako by tam chtěli držet vigilie nad nějakou zcela hmatatelnou mrtvolou, a já, pokoušeje se tvářit společensky, jako kdyby mě to všechno zajímalo a jako bych byl poněkud nahluchlý, odešel jsem za Daisy řetězem navzájem souvisejících hal na přední verandu. Tam jsme se v hlubokém přítmí usadili vedle sebe na proutěné křeslo.

Daisy si sevřela obličej v dlaních, jako by se chtěla hmatem přesvědčit o jeho půvabných rysech, a zrak jí klouzal pořád dál do sametového soumraku. Viděl jsem, že se jí zmocňují bouřlivé city, a tak jsem se zeptal na její holčičku, což na ni podle mého názoru mělo mít uklidňující účinek.

„Neznáme se dost dobře, Nicku,“ řekla náhle. „I když jsme bratranec a sestřenice. Nepřišels na mou svatbu.“

„To jsem ještě nebyl doma z války.“

„To je pravda.“ Zaváhala. „Inu, měla jsem se moc bídně, Nicku, a jsem teď pořádně cynická.“

Zřejmě k tomu měla důvod, čekal jsem, ale neřekla už nic, a po chvíli jsem se poněkud matně vrátil k otázce její dcery.

„Mám zato, že mluví a – jí a tak dále.“ „Ale ano.“ Podívala se na mne nepřítomně. „Poslyš, Nicku, povím ti, co jsem řekla, když se narodila. Chceš to slyšet?“ „Hrozně rád.“

„Z toho poznáš, jak jsem se začala dívat na – na ty věci. Nebylo jí ještě ani hodina a Tom byl bůhvídkde. Probudila jsem se z éteru, bylo mi úplně všechno jedno, a hned jsem se ptala sestry, jestli je to chlapec nebo děvče. Řekla mi, že je to děvče, a já se otočila a začala brečet, ‚No dobře,‘ řekla jsem, jsem ráda, že je to děvče. A doufám, že z ní bude hloupá husa. To je nejlepší, co v tomhle světě může z děvčete být, hezoučká hloupá husa.“

Víš, já si myslím, že teď je vůbec všechno hrozné,“ pokračovala s přesvědčením. „Všichni si to myslí – ti nejmodernější lidé. A já to **vím**. Všude jsem byla, všechno jsem viděla a všechno jsem dělala.“ Blýskala vzdorovitě očima na všechny strany, skoro jako Tom, a smála se s okouzlejícím pohrdáním. „Vidím všemu do karet – bože, jak já vidím všemu do karet!“

V tom okamžiku, kdy se její hlas náhle odmlčel a přestal ovládat mou pozornost i mou víru, pocítil jsem, že to, co řekla, je od základu neupřímné. Udělalo se mi z toho nevolno, jako by celý večer byl jakousi léčkou, jak ze mne vymáčkout soucit. Počkal jsem a opravdu za chvíli na mne pohlédla a v její hezké tváři se objevil úšklebek podle všech pravidel, jako by byla dokázala, že je členem nějaké značné exkluzivní tajné společnosti, do níž patří i Tom.

V domě kvetl nachový pokoj světlem. Tom a slečna Bakerová seděli každý na jednom konci dlouhého gauče a ona mu nahlas předčítala ze **Saturday Evening Post** – její brumlavá slova bez koncovek sprádala konejšivou melodií. Světlo lampy, odrážející se jasně na jeho botách a tlumeně na jejích vlasech žlutých jako podzimní listy, se mihlo po papíru, když obrátila stránku a útlé svaly se jí zavlnily na pažích.

Jak jsme vešli dovnitř, umlčela nás na okamžik tím, že zvedla ruku.

„Pokračování,“ řekla a hodila časopis na stůl, „v příštím čísle.“

Její tělo se vzepřelo neklidným pohybem kolenou a slečna Bakerová se zvedla.

„Deset hodin,“ poznamenala – zřejmě poznala správný čas podle stropu. „Je čas, aby tahleta hodná holčička šla do postele.“

„Jordan bude zítra hrát v turnaji,“ vysvětlila mi Daisy, „naproti ve Welchestru.“

„Ach – vy jste **Jordan** Bakerová.“

Už jsem věděl, proč je mi její tvář povědomá – příjemný pohrdavý výraz té tváře na mne pohlížel z mnoha novinových obrázků ze sportovního života v Asheville, Hot Springs a Palm Beach. Také jsem o ní zaslechl nějakou historku, kritickou, nepříjemnou historku, ale už dávno jsem zapomněl, co to bylo.

„Dobrou noc,“ řekla měkce. „Vzbud’ mě v osm, ano?“

„Jestli se ti bude chtít vstávat.“

„Bude. Dobrou noc, pane Carrawayi. Ještě se uvidíme.“

„Ovšemže se uvidíte,“ potvrdila Daisy. „Vlastně myslím, že tady dohodím svatbu. Přijď častěji, Nicku, a já vás jaksi – hm – dám dohromady. Třeba vás jako náhodou zamknu do šatníku a odstrčím vás s loďkou na moře a tak podobně –“

„Dobrou noc,“ zvolala slečna Bakerová ze schodů. „Neslyšela jsem ani slovo.“

„Je to milá dívka,“ řekl Tom za chvíli. „Neměli by ji nechat, aby se takhle potloukala po světě.“

„Kdo by neměl?“ zeptala se Daisy chladně.

„Její příbuzní.“

„Její příbuzní jsou jedna asi tak tisíciletá teta a pak, Nick na ni dohlédne, že, Nicku? Letos v létě ji tady budeme mít skoro každou neděli. Myslím, že domácí prostředí jí u nás udělá velmi dobře.“

Daisy a Tom na sebe na okamžik mlčky pohlédli.

„Ona je z New Yorku?“ zeptal jsem se rychle.

„Z Louisvillu. Strávily jsme tam společně nevinná dívčí léta. Naše překrásná nevinná –“

„Promluvila jsi na verandě Nickovi trochu do duše?“ chtěl náhle vědět Tom.

„Promluvila jsem ti do duše?“ Podívala se na mne. „Nemohu si vzpomenout, ale myslím, že jsme mluvili o nordické rase. Ano, určitě. Nějak se nám to nenápadně připletlo do řeči, a než bys řekl švec –“

„Nevěř všemu, co slyšíš, Nicku,“ napomenul mě Tom.

Řekl jsem jen tak mimochodem, že jsem vůbec nic neslyšel, a za několik minut jsem se zvedl k odchodu. Vyprovodili mě ke dveřím a stáli vedle sebe ve veselém čtverci světla. Když jsem zapínal motor, Daisy zavolala rázně: „Počkej!“

Zapomněla jsem se tě na něco zeptat, a je to důležité. Slyšeli jsme, že ses zasnoubil s nějakou dívkou na Západě.“

„Je to tak,“ připojil se Tom laskavě. „Slyšeli jsme, že ses zasnoubil.“

„To je pomluva. Jsem na to moc chudý.“

„Ale my jsme to slyšeli,“ trvala na svém Daisy a mě překvapilo, jak se znovu rozvila jako květina. „Slyšeli jsme to od třech lidí, tak to musí být pravda.“

Ovšemže jsem věděl, nač narážejí, ale nebyl jsem ani zdaleka zasnouben. Okolnost, že klepy z toho už udělaly ohlášky, byla jednou z příčin, proč jsem přišel na Východ. Člověk nemůže přestat chodit se starou známou kvůli klepům, a naproti tomu jsem neměl v úmyslu nechat se klepy zatáhnout do manželství.

Jejich zájem mě poněkud dojal a přestali mi připadat ve svém bohatství tak vzdáleni – přesto však jsem byl zmaten a trochu znechucen, když jsem odjížděl. Zdálo se mi, že pro Daisy by bylo jediné řešení: sebrat dítě do náručí a utéct z domu – ale na něco takového zřejmě vůbec nepomýšlela. Co se týče Toma, překvapilo mě daleko méně, že „má v New Yorku nějakou ženskou“ než to, že ho sklíčila nějaká kniha. Così ho pudilo ohlodávat kůrku okoralých myšlenek, jako kdyby jeho houževnaté fyzické sobectví už nemohlo vyživit jeho pánovité srdce.

Na střechách domů podle cesty a před garážemi při silnici, kde nové červené benzínové pumpy seděly v tůních světla, bylo už hluboké léto, a když jsem přijel ke své usedlosti na Západním Vejci, zajel jsem autem pod přístřešek a usadil se na chvíli na dvoře na opuštěném válci na trávu. Vítr se utišil a zanechal po sobě hlučnou, zářivou noc s křídly bijícími ve stromech a s vytrvalým

zvukem varhan, jak plné měchy země nadýmaly žáby životem. Silueta plížící se kočky se zavlnila v měsíčním světle, a když jsem pootočil hlavu, abych se na ni podíval, viděl jsem, že nejsem sám – padesát stop ode mne, ze stínu domu mého souseda, se vynořila postava, zůstala stát s rukama v kapsách a zadívala se na stříbrný pepř hvězd. Něco v jeho ledabylých pohybech a v tom, jak stál pevně rozkročen na trávníku, dávalo tušit, že je to sám pan Gatsby, který si vyšel, aby zjistil, jaký podíl z našeho místního nebe patří jemu.

Rozhodl jsem se, že na něj zavolám. Slečna Bakerová se o něm při večeři zmínila a to by k seznámení stačilo. Ale nezavolal jsem, protože náhle dal najevo, že je rád sám – roztáhl podivným způsobem paže tmavé vodě vstříc, a třeba jsem byl od něho daleko, byl bych mohl přísahat, že se třese. Mimoděk jsem pohlédl k moři – a nerozeznal jsem nic než jediné zelené světlo, nepatrné a velmi vzdálené, které mohlo označovat konec loděnice. Když jsem se znovu poohlédl po Gatsbym, byl již pryč a já byl v neklidné temnotě opět sám.

KAPITOLA II

Asi v půli cesty mezi Západním Vejcem a New Yorkem připojí se silnice náhle k železniční trati a běží podél ní asi čtvrt míle, aby se vyhnula jedné zpustlé oblasti. Je to údolí popela – fantastická farma, kde popel roste jako pšenice a vytváří hřebeny, kopce a groteskní zahrady, kde popel nabývá podoby domů, komínů a stoupajícího kouře, a konečně se s nadpřirozeným úsilím mění v popelavě šedé muže, kteří se nejasně pohybují vzduchem plným prachu a sami se už rozpadají v prach. Čas od času se po neviditelné cestě připlazí skupina šedých aut, příšerně zaskřípe a zastaví se, a popelavě šedí muži se ihned vyrojí s olověnými lopatami a zvíří neproniknutelný oblak, který zacloní jejich tajemnou činnost před lidským zrakem.

Ale nad šedou zemí a chuchvalci pochmurného prachu, který se tam neustále vznáší, zpozorujete po nějaké chvilce oči doktora T. J. Eckleburga. Oči doktora T. J. Eckleburga jsou modré a obrovské – jejich sítnice měří na výšku jeden yard. Nedívají se z žádné tváře, ale z páru ohromných žlutých brýlí, které se opírají o neexistující nos. Zřejmě je tam postavil jakýsi nezřízený

šprýmař, oční lékař, aby pomohl na nohy své praxi v okrsku Queens, a pak se sám propadl do věčné slepoty, nebo na ně zapomněl a odstěhoval se. Ale jeho oči, trochu vybledlé na slunci a v dešti po tolika dnech, kdy se jich nedotkla barva, dumají dále nad tímto velebným smetištěm.

Údolí popela ohraničuje na jedné straně malá špinavá říčka, a když vytáhnou zdvihadací most, aby uvolnili průjezd pro nákladní čluny, mohou cestující z čekajících vlaků pozorovat tuto chmurnou scénu až půl hodiny. Vlaky se tam zastaví vždycky alespoň na chvíli, a to vedlo k mému seznámení s milenkou Toma Buchanana.

Okolnost, že milenkou má, zdůrazňovali všude, kde ho znali. Jeho přátelé pobuřovalo, že s ní chodí do oblíbených kaváren, nechává ji sedět u stolu a pak se potlouká kolem a žvaní s kdejakým známým. Ačkoliv jsem byl zvědav, jak vypadá, nepociťoval jsem touhu se s ní seznámit – ale stalo se to. Jednou odpoledne jsem jel s Tomem vlakem do New Yorku, a když jsme se zastavili u hald popela, Tom vyskočil, uchopil mě za loket a doslova mě vyhodil z vozu.

„Vystupujeme,“ naléhal. „Chci ti ukázat své děvče.“

Myslím, že u oběda pořádně nasával, a jeho odhodlání, abych mu dělal společnost, hraničilo s násilím. Předpokládal pohrdavě, že v neděli odpoledne nemám nic lepšího na práci.

Přelezl jsem za ním nízký nabílený železniční plot a kráčeli jsme asi sto yardů zpátky po silnici, sledováni vytrvalým pohledem doktora Eckleburga. Jediná budova v dohledu byl nevelký kvádr ze žlutých cihel, usazený na pokraji pustiny; přiléhal k ní jakýsi zárodek maloměstský

Hlavní třídy a nesousedilo s ní zhola nic. Jeden ze tří obchodů, které obsahovala, byl k pronajmutí, druhý byla restaurace s celonočním provozem, k níž vedla stezka z popelu, třetí byla autosprávkárna – ***Opravy***, GEORGE B. WILSON. ***Prodej a koupě automobilů***. – a do ní jsem vešel s Tomem.

Holý vnitřek nesvědčil o dobrých obchodech; jediný vůz, který bylo vidět, byl zaprášený vrak jakési fordky, jež se krčila v temném koutě. Napadlo mě, že tahle ubohá opravna musí být jen kamufláž a že se nad ní skrývají přepychové a romantické komnaty, když tu se ve dveřích kanceláře objevil sám majitel, otíraje si ruce kouskem makulatury. Byl to světlovlasý, mdlý muž, chudokrevný a s nádechem krásy. Jak nás uviděl, zaplápolal mu ve světle modrých očí vlhký záblesk naděje.

„Nazdar, Wilsone, člověče,“ řekl Tom a poplácal ho žoviálně po rameni. „Jak jdou obchody?“

„Nemůžu si stěžovat,“ odpověděl Wilson nepřesvědčivě. „Kdy mi prodáte ten vůz?“

„Příští týden; můj člověk už to má v práci.“

„Pracuje nějak pomalu, že?“

„To tedy ne,“ řekl Tom chladně. „A jestli se na to díváte takhle, možná že to koneckonců prodám někde jinde.“

„Tak to nemyslím,“ vysvětloval Wilson rychle. „Myslel jsem jen –“

Jeho hlas odezněl do ztracena a Tom se netrpělivě rozhlížel po garáži. Pak jsem uslyšel na schodech kroky a světlu, které pronikalo dveřmi kanceláře, zatarasila za okamžik cestu obtloustlá ženská postava. Mohlo jí být tak kolem pětatřiceti a byla mírně tělnatá, ale nesla se ve své tloušťce smyslně, jak to některé ženy dovedou. V její

tváři nad ušmudlanými šaty z tmavomodrého krepdešinu nebylo ani stopy po nějakém záblesku krásy, ale vyzařovala z ní jakási nápadná živost, jako kdyby jí nervy v těle neustále doutnaly. Zvolna se usmála, minula manžela, jako by to byl duch, podala ruku Tomovi a pohlédla mu přímo do očí. Potom si navlhčila rty, a aniž se otočila, řekla manželovi tichým hrubým hlasem:

„Tak přece dones nějakou židli, ne, ať si má člověk kam sednout.“

„Ale jistě,“ Wilson spěšně souhlasil. Odešel k malé kanceláři a splynul ihned s cementovou barvou stěn. Bílý popelavý prach zahaloval jeho tmavý oblek a bledé vlasy, jako zahaloval všechno kolem dokola – kromě jeho ženy, která popošla blíže k Tomovi.

„Chci s tebou mluvit,“ řekl Tom rychle. „Pojed' příštím vlakem.“

„Dobře.“

„Sejdeme se u stánku s novinami na dolním nástupišti.“

Přikývla a odstoupila od něho, právě když se ze dveří kanceláře vynořil Wilson se dvěma židlemi.

Počkali jsme na ni o kousek dál na cestě, kam z garáže nebylo vidět. Bylo to několik dní před čtvrtým červencem a šedivé, vyzáblé italské děcko kladlo podél železniční tratě do řady rakety.

„Příšerné místo, že,“ řekl Tom a vyměnil si nepřívětivý pohled s doktorem Eckleburgem.

„Hrozné.“

„Pro ni je to dobře, když se odsud dostane.“ „Nemá její manžel námitky?“

„Wilson? Ten myslí, že jezdí za sestrou do New Yorku. Je tak pitomý, že si nevidí na špičku nosu.“

Tak jsme jeli s Tomem Buchananem a jeho děvčetem společně do New Yorku – nebo ne tak docela společně, protože paní Wilsonová seděla diskrétně v jiném voze. Natolik Tom ustupoval citlivým obyvatelům Východního Vejece, kteří snad jedou stejným vlakem.

Převlékla se do šatů z hnědé vzorkované šatovky, které se jí kolem poněkud širokých boků pevně napínaly, když jí Tom pomáhal vystoupit na nástupišti v New Yorku. U stánku s novinami si koupila jedno číslo ***Povídá se po městě*** a nějaký filmový časopis a v krámě na nádraží plet'ový krém a malou lahvičku voňavky. Nahoře na ulici, která důstojně zvučela, nechala odjet čtyři taxíky, než si vybrala nový, levandulové barvy, s šedým čalouněním, a v něm jsme vyklouzli z masívu nádraží do zářícího slunce. Ale vzápětí se prudce odvrátila od okénka a naklonila se dopředu a zaklepala na přední sklo.

„Chci nějakého takového pejska,“ řekla vážně. „Do bytu ho chci. Je to hezké mít takového pejska.“

Vycouvali jsme k šedivému dědovi, jenž se nesmyslně podobal Johnu D. Rockefellerovi. V košíku, který se mu houpal na krku, se krčilo několik sotva vylíhlých štěnat neurčitého původu.

„Jaký je to druh?“ zeptala se paní Wilsonová dychtivě, když přišel k okénku taxi.

„Všechny možné druhy. Jaký druh chcete, milostpaní?“

„Chtěla bych takového toho policejního psa; takový druh, myslím, nemáte?“

Muž se nejistě podíval do košíku, ponořil tam ruku a vytáhl za kůži jedno štěně, které sebou zmítalo.

„To není policejní pes,“ řekl Tom.

„Ne, **policejní** pes to zrovna není,“ řekl muž zklamaným hlasem. „Je to spíš airedale.“ Přejel mu rukou přes hnědou žínku hřbetu. „Podívejte se na ten kožich. To je, pane, kožich. O tohohle psa se nikdy nebudete muset bát, že se nachladí.“

„Myslím, že je hezoučký,“ řekla paní Wilsonová nadšeně. „Kolik stojí?“

„Tenhle pes?“ Podíval se na něho s obdivem. „Tenhle pes vás přijde na deset dolarů.“

Airedale – nepochybně v tom byl i nějaký airedale, ačkoliv nohy měl překvapivě bílé – přešel z jedné rukou do druhé, usadil se paní Wilsonové na klíně a ona se začala nadšeně mazlit s jeho nepromokavým kožichem.

„Je to chlapec nebo děvče?“ zeptala se delikátně.

„Tenhle pes? Tenhle pes je chlapec.“

„Je to čuba,“ řekl Tom rozhodně. „Tady máte peníze. Běžte a kupte si za ně deset jiných psů.“

Přejeli jsme Pátou avenue za letního nedělního odpoledne, tak teplou a měkkou, skoro pastorální, že bych nebyl býval překvapen, kdybych byl spatřil, jak za roh zahýbá velké stádo bílých ovcí.

„Zastavte,“ řekl jsem, „tady se s vámi musím rozloučit.“

„Ne, nemusíš,“ přerušil mě rychle Tom. „Myrtle to bude mrzet, když nepůjdeš nahoru do bytu. Že, Myrtle?“

„Jen pojďte,“ naléhala. „Zatelefonuju sestře Catherine. Lidé, kteří by se v tom měli vyznat, o ní říkají, že je velmi hezká.“

„Já bych rád, ale –“

Jeli jsme dál a vzali jsme to zpátky přes Park k Západním „Stovkám“. V Sto padesáté osmé ulici se taxík

zastavil u jednoho kousku z dlouhého bílého dortu činžáků. Paní Wilsonová přelétla okolí pohledem královského veličenstva, které se vrací domů, sebrala psa a ostatní nákupy a vešla vznešeně dovnitř.

„Řeknu McKeeovým, aby přišli,“ oznámila, když jsme jeli nahoru výtahem. „A musím ovšem také zavolat sestře.“

Byt byl v nejhořejším poschodí – malý obývací pokoj, malá jídelna, malá ložnice a koupelna. Obývací pokoj byl až ke dveřím zastavěn čalouněným nábytkem, který byl na něj až příliš velký, takže když se člověk chtěl pohnout, znamenalo to ustavičně zakopávat o výjevy dam, houpajících se ve versailleských zahradách. Jediný obraz byla přehnaně zvětšená fotografie, zřejmě slepice sedící na nejasné skále. Jenže při pohledu z dálky se slepice rozpustila v čepec a do pokoje shůry zazářila tvář obtlouklé staré dámy. Na stole leželo několik starých výtisků ***Povídá se po městě společně s výtiskem knihy Šimon zvaný Petr a s nějakými skandálními plátky z Broadwaye.*** Paní Wilsonová se nejdřív věnovala psovi. Chlapec, jenž obsluhoval výtah, došel neochotně pro krabici slámy a trochu mléka, k čemuž přidal z vlastní iniciativy plechovku velkých tvrdých sucharů pro psy – z nichž jeden se celé odpoledne apaticky rozkládal v misce s mlékem. Zatím přinesl Tom ze zamčeného sekretáře láhev whisky.

V životě jsem byl opilý jen dvakrát, podruhé to bylo onoho odpoledne; a tak vše, co se stalo, je zabaleno mlhavým nejasným oparem, ačkoliv ještě po osmé hodině zalévalo byt veselé slunce. Paní Wilsonová seděla Tomovi na klíně a zavolala několik lidí telefonem; pak došly cigarety a já je šel koupit do krámu na rohu. Než

jsem se vrátil, oba zmizeli; posadil jsem se proto diskrétně v obývacím pokoji a přečetl kapitolu ze ***Simona zvaného Petr*** – buď to bylo příšerné čtení, nebo whisky věci znetvořovala, poněvadž mi to nedávalo žádný smysl.

Právě když se objevili Tom a Myrtle (po prvním přípitku jsme si s paní Wilsonovou říkali křestními jmény), začala se scházet společnost.

Sestra Catherine byla štíhlá světácká dívka, asi třicetiletá, s hustou kšticí zrzavých vlasů, které byly ostříhány nakrátko a držely fazónu, a s napudrovanou mléčně bílou pletí. Obočí měla vytrhané a zase nakreslené do poněkud zhýralejšího tvaru, ale úsilí přírody obnovit starý nákras dodávalo její tváři poněkud neurčitěho vzezření. Když se pohnula, rozeznělo se cinkání nesčetných keramických náramků na jejích pažích. Přispěchala tak diktátorsky a rozhlížela se po nábytku s výrazem tak majetnickým, až jsem měl skoro dojem, že tam bydlí. Ale když jsem se jí na to zeptal, zasmála se přehnaně, hlasitě mou otázku opakovala a řekla mi, že bydlí s přítelkyní v hotelu.

Pan McKee byl bledý, zženštilý muž z bytu pod námi. Právě se oholil, poněvadž měl na lícní kosti bílou skvrnu pění, a co nejuctivěji zdrazil všechny přítomné. Informoval mě, že pracuje v „umělecké branži“, a později jsem vyrozuměl, že je to fotograf a že on udělal tu ponurou zvětšeninu matky paní Wilsonové, která se vznášela na zdi jako ektoplasma. Jeho žena mluvila ječivým hlasem, byla malátná, pohledná a příšerná. Řekla mi s pýchou, že od té doby, co se vzali, její manžel ji stodvacetsedmkrát fotografoval.

Paní Wilsonová se předtím už převlékla a byla nyní oděna do důmyslných odpoledních šatů z krémového šifónu, který ustavičně šustil, jak se vznášela po pokoji. Pod vlivem těch šatů nastala u ní i změna osobnosti. Intenzivní životnost, jež byla tak zřejmá v garáži, se proměnila v okázalou povýšenost. Její smích, její gesta, její tvrzení stávaly se čím dál tím násilnější a strojenější, a jak se rozpínala, pokoj se kolem ní zmenšoval, až se zdálo, že se paní Wilsonová otáčí na hlučné skřípající ose zakouřeným vzduchem.

„Drahoušku,“ sdělila sestře pronikavým afektovaným výkřikem, „většina těchto lidí člověka pořád podvádí. Myslí jen na peníze. Minulý týden jsem tady měla nějakou ženskou na pedikúru, a když mi dávala účet, řekla bys, že mi vyoperovala slepé střevo.“

„Jak se ta ženská jmenovala?“ zeptala se paní McKeeová.

„Paní Eberhardtová. Chodí do bytu dělat lidem pedikúru.“

„Líbí se mi vaše šaty,“ poznamenala paní McKeeová, „myslím, že jsou rozkošné.“

Paní Wilsonová odmítla poklonu tím, že zvedla opovržlivě obočí.

„Je to jen taková stará bláznivina,“ řekla. „Navlíknu to na sebe jen někdy, když je mi jedno, jak vypadám.“

„Vypadají na vás ale nádherně, jestli víte, jak to myslím,“ pokračovala paní McKeeová. „Kdyby vás mohl Chester vzít v téhle póze, z toho by, myslím, mohl něco udělat.“

Všichni jsme se mlčky podívali na paní Wilsonovou; ta si odhrnula pramen vlasů z očí a podívala se na nás se zářícím úsměvem. Pan McKee se na ni pozorně zahleděl,

sklonil hlavu k rameni a potom udělal pomalu několik pohybů rukou sem tam před obličejem.

„Nasvítíl bych to jinak,“ řekl po chvíli. „Rád bych zdůraznil ostře modelované rysy. A pokusil bych se tam dostat všechny ty vlasy vzadu.“

„Já bych to osvětlení neměnila,“ zvolala paní McKeeová. „Já bych –“

Její manžel řekl „Pst!“ a všichni jsme se opět podívali na jeho objekt, načež Tom Buchanan hlasitě zívá a vstal.

„Napijte se něčeho, McKeeovi,“ řekl. „Dojdi ještě pro trochu ledu a minerálky, Myrtle, než všichni usnou.“

„Řekla jsem o led tomu chlapci.“ Myrtle zvedla obočí v zoufalství nad nespolehlivostí nižších vrstev. „Tihle lidé! Člověk na ně pořád musí dávat pozor.“

Podívala se na mne a bezdůvodně se zasmála. Potom se vrhla k psíkovi, nadšeně ho políbila a zmizela v kuchyni, jako by tam tucet kuchařů čekalo na její rozkazy.

„Udělal jsem pár hezkých věcí na Long Islandu,“ prohlásil pan McKee.

Tom se na něj bezvýrazně podíval.

„Dvě jsme si dole zarámovali.“

„Dvě co?“ ptal se Tom.

„Dvě studie. Jednu jsem nazval *Montauk Point – rackové*, a druhou *Montauk Point – moře*.“

Sestra Catherine si sedla vedle mne na gauč. „Bydlíte také na Long Islandu?“ otázala se. „Bydlím na Západním Vejci.“

„Vážně? Byla jsem tam asi před měsícem na večírku. U nějakého Gastbyho. Znáte ho?“ „Bydlím hned vedle.“

„Říkají, že je to synovec nebo bratranec císaře Viléma. Odtud má ty fůry peněz.“ „Vážně?“ Přikývla.

„Mám z něho strach. Nechtěla bych, aby na mě něco věděl.“

Tuto omračující informaci o mém sousedu přerušila paní McKeeová, která náhle ukázala na Catherine:

„Chestere, s ní bys, myslím, mohl něco udělat,“ vybuchla, ale pan McKee jen znuděně přikývl a obrátil pozornost na Toma.

„Rád bych udělal ještě něco na Long Islandu, kdybych tam měl přístup. Chtěl bych jen, aby mně dali příležitost.“

„Zeptejte se Myrtle,“ řekl Tom a zčistajasna zařičel smíchy, když paní Wilsonová vstoupila s podnosem. „Ona vám napíše doporučující dopis, že, Myrtle?“

„Co napíšu?“ zeptala se zděšeně.

„Napíšeš McKeeovi doporučující dopis pro svého manžela, aby s ním mohl udělat pár studií.“ Rty se mu na okamžik tiše pohybovaly, jak přemýšlel. „**George B. Wilson u benzínové pumpy**, nebo tak nějak.“

Catherine se naklonila těsně ke mně a pošeptala mi do ucha:

„Ani jeden, ani druhý nemůžou vystát člověka, kterého si vzali.“ „Vážně?“

„Prostě **nemůžou**.“ Podívala se na Myrtle a potom na Toma. „Já jim říkám: proč s nimi žít, když je nemůžete vystát. Kdybych byla na jejich místě, dala bych se rozvést a hned se zase oddat každý za toho druhého.“

„Copak ona také nemá ráda Wilsona?“

Odpověď na to byla neočekávaná. Přišla od Myrtle, která otázku zaslechla, a byla to odpověď prudká a nemravná.

„Vidíte,“ zvolala Catherine vítězoslavně. Pak zas ztišila hlas. „Vlastně jim překáží jenom jeho žena. Je to katolička a ty na rozvod nevěří.“

Daisy nebyla katolička a rafinovanost téhle lži mnou trochu otrásla.

„Až se vezmou,“ pokračovala Catherine, „odjedou na Západ a tam chvíli zůstanou, než se to vybouří.“ „Vhodnější by bylo jet do Evropy.“

„Ach, vy máte rád Evropu?“ vykřikla překvapivě. „Právě jsem se vrátila z Monte Carla.“ „Opravdu?“

„Právě vloni. Jela jsem tam ještě s jedním děvčetem.“ „Byly jste tam dlouho?“

„Ne, jely jsme jen do Monte Carla a zpátky. Jely jsme přes Marseille. Měly jsme přes dvanáct set dolarů, když jsme vyjely, ale v soukromých podnicích nás o to všechno za dva dny obrali. Bylo to hrozné, než jsme se dostaly zpátky, to vám můžu říct. Panebože, já to město tak nenáviděla!“

Podvečerní obloha zazářila na okamžik do okna jako modrý med Středozemního moře – potom mě pronikavý hlas paní McKeeové zavolal zpátky do pokoje.

„Já jsem taky skoro udělala chybu,“ prohlásila rázně. „Málem jsem si vzala jednoho mrňavého židáčka, který za mnou léta běhal. Věděla jsem, že je pod mou úroveň. Všichni mi pořád říkali: ‚Lucie, ten člověk je hluboko pod tebou!‘ Ale kdybych nebyla potkala Chestera, byl by mě jistě dostal.“

„Ano, ale poslyš,“ řekla Myrtle Wilsonová a zakývala hlavou, „ty sis ho aspoň nevzala.“ „To vím, že ne.“

„No, a já jsem si ho vzala,“ řekla Myrtle dvojsmyslně. „A to je ten rozdíl mezi tvým případem a mým.“

„Proč sis ho vzala, Myrtle?“ chtěla vědět Catherine. „Nikdo tě k tomu nenutil.“

Myrtle uvažovala.

„Vzala jsem si ho, protože jsem si myslela, že je to džentlmen,“ řekla konečně. „Myslela jsem si, že má nějaké ponětí o dobrém vychování, ale on si ani nezaslouží, aby mi políbil prsty u nohou.“

„Byla jsi do něho chvíli celá blázen,“ řekla Catherine.

„Blázen! Do něho!“ zvolala Myrtle, jako by nevěřila. „Kdo to řekl, že jsem do něho byla blázen? Nikdy jsem do něho nebyla víc blázen než támhle do toho člověka.“

Zničehonic ukázala na mne a všichni na mne pohlédli, jako by mně to kladli za vinu. Pokusil jsem se tvářit, jako že od ní žádnou milostnou přízeň neočekávám.

„Blázen jsem byla, jen když jsem si ho vzala. Věděla jsem hned, že dělám chybu. Parádní šaty na svatbu si od někoho vypůjčil a ani slovo mi o tom neřekl, a ten člověk si pro ně jednou přišel, když on byl zrovna pryč. „Ach, to jsou vaše šaty?“ řekla jsem. „To je poprvé, co o tom slyším.“ Ale dala jsem mu je a potom jsem si lehla a brečela jsem celé odpoledne, že mi to mohlo srdce utrhnout,“

„Skutečně by měla od něho odejít,“ pokračovala zase Catherine. „Bydlí nad tou garáží už jedenáct let. A Tom je první milenec, kterého kdy měla.“

Láhev whisky – druhá – teď neustále kolovala mezi všemi přítomnými kromě Catherine, která „se cítila docela dobře i nasuchu“. Tom zazvonil na domovníka a poslal ho pro jakési slavné obložené chlebičky, které byly samy o sobě úplná večeře. Chtěl jsem vypadnout a jít pěšky měkkým soumrakem na východ k parku, ale vždycky když jsem se pokusil dostat ven, zapletl jsem se do nějaké divoké, pronikavé debaty, která mě vtáhla jakoby za provaz zpátky do křesla. Naše řada žlutých oken vysoko nad městem musela však v náhodném pozorovateli z ulic, které halilo šero, vzbudit asi myšlenku o lidských tajnostech a i já byl takovým pozorovatelem, vzhlížel jsem nahoru a přemítal. Byl jsem uvnitř i venku, současně okouzlován i odpuzován nevyčerpatelnou rozmanitostí života.

Myrtle si přitáhla židli těsně k mé a její teplý dech na mne najednou vychrtil historii jejího prvního setkání s Tomem.

„Bylo to na těch dvou malých sedadlech proti sobě, co vždycky zůstávají ve vlaku nejdéle prázdná. Jela jsem do New Yorku za sestrou a chtěla jsem u ní zůstat přes noc. On měl na sobě frak a lakýrky a já jsem z něho nemohla spustit oči, ale vždycky když se na mne podíval, musela jsem předstírat, že se dívám na reklamu nad jeho hlavou. Když jsme přijeli na nádraží, šel hned vedle mne a přitiskl se mi bílou náprsenkou k paži, a tak jsem mu řekla, že budu muset zavolat strážníka, ale on věděl, že lžu. Byla jsem tak vzrušená, že když jsem si s ním sedala do taxíku, skoro jsem ani nevěděla, že nenasedám do podzemní dráhy. Jenom jsem si v duchu znova a znova opakovala: „Nemůžeš žít věčně, nemůžeš žít věčně.“

Obrátila se na paní McKeeovou a pokoj se rozezněl jejím umělým zvonivým smíchem.

„Drahoušku,“ zvolala, „dám ti tyhle šaty, jakmile jich budu mít dost. Zítra si musím obstarat jiné. Udělám si seznam všech věcí, které si musím obstarat. Masáž a vodovou a obojek pro psa a jeden takový roztomilý malý popelníček, co se otvírají na pero, a věnec s červenou hedvábnou stuhou na maminčin hrob, aby vydržel celé léto. Musím si napsat seznam, abych nezapomněla na nic, co mám udělat.“

Bylo devět hodin – skoro hned nato jsem se podíval na hodinky, a zjistil jsem, že je deset. Pan McKee spal na židli se zaťatými pěstmi na klíně jako fotografie muže činu. Vytáhl jsem kapesník a utřel jsem mu z tváře zbytek uschlé pěny, která mě celé odpoledne znepokojovala.

Pejsek seděl na stole, díval se slepýma očima kouřem a čas od času slabě zakňučel. Lidé odcházeli a přicházeli, chystali se, že někam půjdou, a pak se jeden druhému ztráceli, hledali jeden druhého a nalézali jeden druhého o několik stop dál. Asi k půlnoci stáli Tom Buchanan a paní Wilsonová proti sobě a debatovali vášnivými hlasy, jestli má paní Wilsonová právo pronést Daisyino jméno.

„Daisy! Daisy! Daisy!“ křičela paní Wilsonová. „Budu to říkat, kdy mě to napadne! Daisy! Dai –“

Tom Buchanan jí krátkým šikovným pohybem rozbil otevřenou dlaní nos.

Pak se na podlaze v koupelně válely krvavé ručníky a ženské hlasy spílaly a vysoko nad tím zmatkem znělo dlouhé, přerývané kvílení bolesti. Pan McKee se probudil z dřímoty a omámen se vydal ke dveřím. Na půli cesty se

otočil a vytřeštil oči na ten výjev – na svou ženu a na Catherine, jak nadávají a pronášejí slova útěchy a klopýtají s prostředky první pomoci sem a tam mezi spoustou nábytku, a na zoufalou postavu na gauči, která neustále krvácí a pokouší se rozprostřít výtisk ***Co se povídá po městě*** přes gobelínové výjevy z Versailles. Potom se pan McKee otočil a šel dál, až zmizel ve dveřích. Vzal jsem si klobouk z lustru a odebral jsem se za ním.

„Přijďte někdy na oběd,“ navrhl, když jsme sténali cestou dolů výtahem.

„Kam?“

„Kam chcete.“

„Nedotýkejte se páky,“ vyjekl hoch ve výtahu. „Promiňte,“ řekl pan McKee důstojně, „nevěděl jsem, že se jí dotýkám.“

„Dobrá,“ souhlasil jsem, „přijdu rád.“

... Stál jsem vedle jeho postele a on seděl mezi pokrývkami, oblečen ve spodním prádle, s velkým albem v rukou.

„Kráska a zvíře... Samota... Kuň starého hokynáře... Brooklynský most...“

Potom jsem ležel v polospánku na studeném dolním nástupišti Pensylvánského nádraží, zíral jsem do ranní ***Tribune*** a čekal na vlak, které odjíždí ve čtyři hodiny ráno.

KAPITOLA III

Do letních nocí zaznívala z domu mého souseda hudba. V jeho modrých zahradách přecházeli muži a děvčata a pohybovali se jako noční motýli mezi šepotem, šampaňským a hvězdami. Za odpoledního přílivu jsem se díval, jak jeho hosté skáčou z věže jeho přístaviště nebo jak se sluní na horkém písku jeho pláže, a jeho dva motorové čluny, vlekoucí vodopádem pěny akvaplány, rozrážejí přitom vody Průlivu. O víkendu se z jeho rolls-royce stal autobus, který vozil společnost do města a zpátky od devíti ráno dlouho přes půlnoc, zatímco jeho stejnš uháněl jako čilý žlutý brouk ke každému vlaku. A v pondělí se pak osm sluhů, zahrnuje v to i zahradníka najatého mimořádně navíc, lopotilo celý den s mopy, rýžáky, kladivy a zahradnickými nůžkami, aby uvedli do pořádku spoušť předešlé noci.

Každý pátek přišlo od ovocnáře v New Yorku pět košů pomerančů a citrónů – každé pondělí tytéž pomeranče a citróny opouštěly jeho zadní vchod, proměněny v pyramidu dutých polokoulí. V kuchyni byl stroj, který za půl hodiny vytlačil šťávu ze dvou set

pomerančů, jestliže číšník dvěstěkrát zmáčkl palcem malý knoflík.

Alespoň jednou za čtrnáct dní přijel štáb dodavatelů s několika sty stop plátna a barevnými světly v dostatečném počtu, aby z Gastbyho ohromné zahrady udělali vánoční stromek. Okořeněné pečené šunky na bufetových stolech, ozdobených lesknoucími se předkrmy, se tísnily mezi saláty upravenými do harlekýnských vzorů, pirožkami a krůtami, očaroványmi do tmavozlata. V hlavní hale stál bar s obrubou z pravé mosazi, vybavený džinem, lihovinami a žaludečními likéry, tak dávno zapomenutými, že většina dámských hostí byla příliš mladá, aby mohla jeden od druhého rozpoznat.

V sedm hodin přijela hudba, žádný pětičlenný soubůrek, ale orchestr plný hobojsů, trombónů, saxofonů, viol, kornetů, pikol a bubnů malých i velkých. Poslední plavci už přišli z pláže a oblékají se nahoře; auta z New Yorku jsou zaparkována po pěti hluboko do vozovky a haly, salóny a verandy už křiklavě svítí základními barvami a vlasy ostříhanými podle nových podivných fazón a závoji, o jakých se Kastilii ani nesnilo. Bar je v plném provozu a nepřetržitý proud koktajlů proniká ven do zahrady, a potom ožívá vzduch štěbetáním, smíchem, náhodnými nárazkami, představováním, na něž se ihned zapomíná, a nadšenými shledáními žen, které se jakživly podle jména neznaly.

Světla září jasněji a jasněji, jak se země odklání od slunce, orchestr právě hraje žlutou koktajlovou hudbu a opera hlasů moduluje do vyšší tóniny. Smích je každou minutou přirozenější, rozlévá se hýřivě kolem, vytryskne po každém veselém slově. Skupiny se mění rychleji,

nadýmají se nově příchozími, jedním dechem se rozplývají a vytvářejí; a už jsou tu přelétavci, sebevědomé dívky, které se proplétají sem a tam mezi obtloustlejšími a stálejšími hosty, stávají se na vypjatý, radostný okamžik středem skupinky, a potom, vzrušený svým triumfem, klouzají dál v moři přelévajících se tvářích, hlasů a barev pod stále se měnícím světlem.

Najednou jedna z těchto cikánek v chvějícím opálu uchopí odnikud koktajl, obrátí to do sebe, aby si dodala odvahy, a pohybujíc rukama jako Frisco, vytančí sama na plátěné pódium. Vše ihned ztichne; dirigent změní rytmus podle jejího přání a sálem se přelije vlna vzrušeného šepotu, když se rozletí klamná zpráva, že je to náhradnice Gildy Grayové z Follies. Večírek začal.

Jsem přesvědčen, že když jsem šel ke Gatsbymu poprvé, byl jsem jedním z mála hostů, kteří byli skutečně pozváni. Lidé nebývali zváni – chodili tam. Vsedli do aut, která je odvezla na Long Island, a tak nebo onak skončili u Gatsbyho dveří. Když se tam jednou dostali, někdo, kdo Gatsbyho znal, je představil a potom už se chovali podle pravidel chování v zábavním parku. Někdy přišli a odešli, a ani se s Gatsbym nesetkali, přišli na večírek a prostoduchostí, jež byla sama o sobě vstupenkou.

Já jsem byl opravdu pozván. Šofér v uniformě modré jako vajíčko červenky přešel zrána oné soboty přes můj trávník s překvapivě oficiální pozvánkou od svého zaměstnavatele: potěšení bude zcela na Gatsbyho straně, stálo na ní, zúčastním-li se večer jeho „malé společnosti“. Viděl prý mě několikrát a chtěl mě už dávno navštívit, ale shoda okolností tomu zabránila – podepsáno Jay Gatsby, majestátním rukopisem.

Přešel jsem v bílých flanelových kalhotách na jeho trávník něco po sedmé a potloukal jsem se tam dosti nespokojen ve vírech a vlnobití lidí, které jsem neznal – přestože se tu a tam objevila tvář, jíž jsem si už všiml ve vlaku, který obstarával spojení mezi městem a Západním Vejcem. Hned jak jsem vstoupil, ohromilo mě, jaká spousta mladých Angličanů je tu roztroušena všude kolem; všichni byli dobře oblečení, všichni vypadali trochu hladově a všichni mluvili tichými, vážnými hlasy k solidním, prosperujícím Američanům. Byl jsem si jist, že něco prodávají; cenné papíry nebo pojistky nebo auta. Byli si alespoň mučivě vědomi blízkosti snadného zisku a chovali přesvědčení, že bude jejich, podaří-li se jim pronést několik slov ve správné tónině.

Jakmile jsem přišel, pokusil jsem se najít svého hostitele, ale dva nebo tři lidé, kterých jsem se ptal, kde by asi mohl být, na mne civěli s takovým úžasem a tak prudce popírali, že by měli nějaké ponětí o tom, kde se pohybuje, že jsem se odplížil směrem ke koktajlovému stolu – jedinému místu na zahradě, kde mohl osamocený člověk prodlévat, aniž by vypadal bezúčelně a sám.

Málem bych se byl už jen z rozpaků pořádně opil, když vtom vyšla z domu Jordan Bakerová a stanula na horním konci mramorových schodů, lehce se opřela zády o zábradlí a pohlédla s přezíravým zájmem dolů do zahrady.

Ať jí to bylo vhod nebo ne, shledal jsem, že je nutné, abych se k někomu připojil, než začnu srdečnými poznámkami oslovovat kolemjdoucí.

„Nazdar!“ zařval jsem a vykročil jsem k ní. Můj hlas asi zněl přes zahradu nepřirozeně silně.

„Myslíla jsem si, že byste tady mohl být,“ odpověděla nepřítomně, když jsem k ní došel. „Vzpomněla jsem si, že bydlíte hned vedle –“

Stiskla mi neosobně ruku, jako by slibovala, že se o mne za chvíličku postará, a poskytla sluch dvěma dívkám ve stejných žlutých šatech, které se zastavily dole u schodů.

„Nazdar!“ volaly společně. „Škoda, že jste nevyhrála.“

To se týkalo golfového turnaje. Předešlý týden prohrála ve finále.

„Vy nevíte, kdo jsme,“ řekla jedna z dívek ve žlutém, „ale už jsme vás tu viděly, asi před měsícem.“

„To jste si tedy od té doby obarvily vlasy,“ poznamenala Jordan a já jsem sebou trhl, ale děvčata šla bezmyšlenkovitě dál a její poznámka patřila předčasnému měsíci, který se, stejně jako večere, vynořil bezpochyby z dodavatelova košíku. Jordan se do mne zavěsila štíhlou, nazlátlou paží, sestoupili jsme ze schodů a procházeli jsme se zahradou. Večerním přitímím k nám připlul podnos s koktajly a my jsme usedli ke stolu s oběma dívkami ve žlutém a se třemi muži, z nichž každý nám byl představen jako pan Mumblumblum.

„Chodíte sem často na večírky?“ zeptala se Jordan dívky vedle sebe.

„Naposled jsem tu byla, když jsem se seznámila s vámi,“ odpověděla dívka živým sebevědomým hlasem. Otočila se ke své přítelkyni: „Ty taky, Lucille?“

Lucille taky.

„Chodím sem ráda,“ řekla Lucille. „Je mi vždycky jedno, co dělám, tak se pokaždé dobře pobavím. Když jsem tu byla naposled, roztrhla jsem si šaty o židli a on se

mě ptal na jméno a na adresu – do týdne jsem dostala balík od Croiriera s novými večerními šaty.“

„Nechala jste si je?“ zeptala se Jordan.

„Samozřejmě. Chtěla jsem si je vzít dnes večer, ale byly mi velké přes prsa a musím si je dát přešít. Byly petrolejově modré s levandulovými korálky. Dvě stě šedesát pět dolarů.“

„S člověkem, který dělá takové věci, musí být něco v nepořádku,“ řekla druhá dívka dychtivě. „Nechce mít s **nikým** žádné nepříjemnosti.“

„Kdo nechce?“ zeptal jsem se.

„Gatsby. Někdo mi řekl –“

Obě dívky a Jordan se k sobě důvěrně nahnuly.

„Někdo mi řekl, že prý snad kdysi někoho zabil.“

Všech se nás zmocnilo vzrušení. Tři páni Mumblumblumové se naklonili dopředu a dychtivě naslouchali.

„Myslím, že **to** zrovna ne,“ usoudila Lucille skepticky. „To spíš, že za války dělal špióna pro Němce.“

Jeden z mužů souhlasně přikývl.

„Slyšel jsem to od člověka, který o něm věděl všechno, vyrostl s ním v Německu,“ ujišťoval nás rozhodně.

„Ach ne,“ řekla první dívka, „tohle to být nemůže, protože za války byl v americké armádě.“ Když viděla, že začínáme věřit zase jí, naklonila se nadšeně dopředu. „Podívejte se na něj někdy, když si myslí, že se na něj nikdo nedívá. Vsadím se, že někoho zabil.“

Přimhouřila oči a otřásla se. Lucille se otřásla. Všichni jsme se otočili a pohledem jsme hledali Gatsbyho. O tom, že vzbuzuje romantické dohady,

svědčilo, že si o něm šeptali i ti, pro něž je v tomhle světě jen málo věcí, o kterých by si museli šeptat.

První večere – po půlnoci měla být ještě jedna – se právě podávala a Jordan mě pozvala, abych se připojil k její společnosti, rozložené kolem stolu na druhé straně zahrady. Byly tam tři manželské páry a Jordanin partner, vytrvalý student, libující si v neustálých dvojsmyslech, který měl zřejmě dojem, že dřív nebo později se mu Jordan více nebo méně vzdá. Místo aby se tu bez cíle potulovala, zachovala si tato společnost důstojnou stejnorodost a vzala na sebe úlohu zastupovat usedlou venkovskou šlechtu – Východní Vejce, shovívavě shlížející za Západní a bedlivě na stráži proti jeho spektroskopické veselosti.

„Pojďme odtud,“ zašeptala Jordan po víceméně promarněné půlhodině, která nesplnila očekávání. „Je to tu pro mě příliš slušné.“

Zvedli jsme se a ona vysvětlila, že jdeme hledat hostitele: prý jsem ho nikdy neviděl a to prý mě znepokojuje. Student k tomu cynicky a melancholicky přikývl.

V baru, kam jsme nahlédli nejdřív, bylo nabito, ale Gatsby tam nebyl. Nemohla ho najít z horního konce schodů a nebyl ani na verandě. Zkusili jsme namátkou důležitě vyhlížející dveře a vešli jsme do vysoké gotické knihovny, vykládané vyřezávaným anglickým dubem, kterou si dal pravděpodobně se vším všudy převézt z nějaké zříceniny ze zámoří.

Obltloustlý muž středních let s ohromnými, jakoby sovími brýlemi seděl poněkud opilý na okraji velkého stolu a hleděl ve vrávoravém soustředění na police s

knihami. Když jsme vstoupili, prudce a vzrušeně se otočil a prohlédl si Jordan od hlavy až k patě.

„Co o tom soudíte?“ zeptal se útočně.

„O čem?“

Mávl rukou k přihrádkám.

„O tomhle. Vlastně se nemusíte obtěžovat, abyste se o tom přesvědčili. Já jsem se přesvědčil. Jsou pravé.“

„Knihy?“ Přikývl.

„Naprosto pravé – mají stránky a všechno. Myslil jsem, že to bude pěkná trvanlivá lepenka. Ale jsou vážně naprosto pravé. Stránky a – koukejte! Počkejte, ukáži vám to.“

Předpokládaje, že budeme skeptičtí, vyřítil se ke knihovně a vrátil se s prvním svazkem ***Stoddardových přednášek***.

„Vidíte,“ zvolal vítězoslavně. „Je to zaručeně pravá tiskovina. To mě převezlo. Ten chlap je hotový Belasco. To je trumf. Takováhle důkladnost! Takovýhle realismus! A přitom věděl, kde přestat – stránky nerozřezal. Ale co chcete? Co čekáte?“

Vytrhl mi knihu z ruky, rychle ji postavil zpátky na policičku a zabručel, že když se odstraní jedna cihla, mohla by se zřítit celá knihovna.

„Kdo vás přivedl?“ zeptal se. „Nebo jste přišli jen tak? Mne přivedli. Většinu lidí přivedli.“

Jordan se na něj podívala pozorně, vesele, ale neodpověděla.

„Přivedla mě jedna žena jménem Rooseveltová,“ pokračoval. „Paní Claud Rooseveltová. Znáte ji? Včera večer jsem se s ní někde sešel. Jsem opilý už asi týden a myslil jsem si, že bych mohl vystřízlivět, když si sednu do knihovny.“

„Vystřízlivěl jste?“

„Myslím, že trochu ano. Ještě nemohu říct. Jsem tady teprve hodinu. Řekl jsem vám to o těch knihách? Jsou pravé. Jsou –“

„Už jste nám to řekl.“

Podali jsme mu vážně ruce a vrátili jsme se ven.

Na zahradě se nyní na pódiu tančilo; staří páni strkali mladé dívky pozpátku před sebou ve věčných nepůvabných otáčkách, vznešenější páry se objímaly sadisticky, módně a držely se v rozích – a spousta osamocených děvčat tančilo individualisticky nebo na okamžik snímalo z orchestru břemeno bandža nebo bubnu. K půlnoci se veselí rozrostlo. Chvalně známý tenor zpíval italsky a nechvalně známá altistka zpívala jazzově a mezi číslly lidé předváděli všude po zahradě různé „kreace“, doprovázené bezstarostnými výbuchy smíchu, které se zvedaly k letní obloze. Pár jevištních dvojčat, ze kterých se vyklubala děvčata ve žlutém, předváděl dětské číslo v kostýmech, a šampaňské se podávalo ve skleničkách větších než misky na mytí prstů. Měsíc vystoupil výš a v Průlivu plul trojúhelník stříbřitých šupin, mírně se chvějící v rytmu strnulého cínového odkapávání bandž na trávníku.

Byl jsem stále ještě s Jordan Bakerovou. Seděli jsme u stolu s mužem asi mého věku a s hřmotnou malou dívkou, která se při sebemenším povzbuzení dávala do neovladatelného smíchu. Teď už jsem se bavil. Vypil jsem dvě sklenky šampaňského a celá scéna se mi před očima proměnila v něco závažného, živelného a hlubokého.

Když zábava na chvílku přestala, muž se na mne podíval a usmál se.

„Váš obličej je mi povědomý,“ řekl zdvořile. „Nebyl jste za války u Třetí divize?“

„Ano, byl. Byl jsem u 9. kulometného praporu.“

„Já jsem byl u Sedmého pěšího až do června 1918. Věděl jsem, že jsem vás už někde viděl.“

Hovořili jsme chvilku o jakýchsi vlhkých, šedivých vesničkách ve Francii. Zřejmě bydlil někde nablízku, neboť mi řekl, že si právě koupil kluzák a že ho ráno vyzkouší.

„Chcete jet se mnou, kamaráde? Jen u břehu podél Průlivu.“

„V kolik?“

„Jak se vám to nejlépe hodí.“

Už jsem měl na jazyku, že se ho zeptám, jak se jmenuje, ale vtom se Jordan ohlédl a usmála. „Už se bavíte dobře?“ zeptala se.

„Mnohem líp.“ Otočil jsem se zase ke svému novému známému. „Ten večírek je pro mne neobvyklý. Ještě jsem ani neviděl hostitele. Bydlím tamhle naproti –“ mávl jsem rukou do dálky k neviditelnému živému plotu, „a ten chlápek Gatsby tam poslal šoféra s pozvánkou.“

Na okamžik se na mne zadíval, jako by neporozuměl.

„Já jsem Gatsby,“ řekl najednou.

„Cože?“ vykřikl jsem. „Ach, promiňte!“

„Myslil jsem, že to víte, kamaráde. Obávám se, že nejsem moc dobrý hostitel.“

Zasmál se s porozuměním – mnohem víc než s porozuměním. Byl to jeden z těch vzácných úsměvů, které v člověku vzbuzují jakýsi věčný pocit jistoty a s nimiž se setká v životě jen několikrát. Chvilí patřil, nebo se aspoň zdálo, že patří, celému věčnému světu, a potom

se soustředil na člověka s neodolatelným zaujetím v jeho prospěch. Ten úsměv byl plný pochopení zrovna potud, pokud člověk chtěl, aby byl chápán, plný víry v něho, jak by si člověk sám přál v sebe věřit, a ujišťoval ho, že o něm má přesně ten dojem, který on v nejlepším případě doufal vzbudit. Přesně v tom okamžiku zmizel, a já hleděl na elegantního, mladého ostříhaného chlapíka, rok nebo dva přes třicítku, jehož vybraně formální řeč jen taktak že nezněla nesmyslně. Chvíli předtím, než se představil, jsem měl silný dojem, že svá slova pečlivě volí.

Skoro v témž okamžiku, kdy se pan Gatsby nechal poznat, přispěchal k němu sluha a oznámil mu, že ho volá Chicago. Omluvil se malou úklonou, která zahrnovala nás oba, jednoho po druhém.

„Když budete něco potřebovat, jen si o to řekněte, kamaráde,“ vybídl mě. „Omluvte mě. Vrátím se k vám později.“

Když odešel, obrátil jsem se ihned k Jordan – donucen ujistit ji o svém překvapení. Očekával jsem, že pan Gatsby bude kvetoucí, korpulentní osoba středních let.

„Kdo to vlastně je?“ zeptal jsem se. „Nevíte?“

„Je to prostě nějaký Gatsby.“

„Myslím, odkud je a co dělá?“

„Teď jste s tím začal vy,“ odpověděla s mlhavým úsměvem. „No, jednou mi řekl, že studoval v Oxfordu.“

Začalo se za ním rýsovat nejasné pozadí, ale při její další poznámce se rozplynulo.

„Jenže já tomu nevěřím.“

„Proč ne?“

„Nevím,“ trvala na svém, „prostě si myslím, že tam nebyl.“

Něco v jejím tónu mi připomínalo ono „myslím, že někoho zabil,“ té druhé dívky, a to podráždilo mou zvědavost. Byl bych bez dotazu přijal informaci, že se Gatsby vynořil z louisianských močálů nebo z dolní Východní čtvrti New Yorku. To mohl člověk pochopit. Ale mladí lidé nepadají z nebe – já jsem si to alespoň ve své venkovské nezkušenosti myslel – a nekupují si paláce nad longislandským Průlivem.

„Rozhodně ale pořádá velké večírky,“ řekla Jordan a změnila předmět rozhovoru s městskou nechutí ke konkrétnosti. „A já mám velké večírky ráda. Jsou tak intimní. Na malých večírcích není žádné soukromí.“

Ozvalo se dunění velkého bubnu a hlas kapelníka zazněl náhle nad ozvěnami zvlněnou zahradou.

„Dámy a pánové,“ zvolal. „Na žádost pana Gatsbyho vám zahrajeme nejnovější dílo pana Vladimíra Tostoffa, které vloni v květnu vzbudilo takovou pozornost v Carnegie Hallu. Čtete-li noviny, víte, že to byla velká senzace!“ Usmál se žoviálně a blahosklonně dodal: „Náramná senzace!“ Načež se všichni smáli.

„Skladba se jmenuje,“ skončil šťavnatě, „**Jazzová historie světa** a je od Vladimíra Tostoffa.“

Charakter skladby pana Tostoffa mi unikl, protože právě když začala, zahlédl jsem Gatsbyho, jak stojí sám na mramorových schodech a dívá se spokojenýma očima od skupiny ke skupině. Opálená pleť se mu na obličejích půvabně napínala a krátké vlasy vypadaly, jako by si je stříhal každý den. Neviděl jsem na něm nic zlověstného. Uvažoval jsem, jestli skutečnost, že nepije, napomohla tomu, že se odlišuje od svých hostů, neboť se mi zdálo,

že je tím upjatější, čím více vzrůstá sbratřovací rozjařenost. Když **Jazzová historie světa** skončila, děvčata začala mazlivě a rozjařeně pokládat hlavy pánům na ramena, děvčata škádlivě omdlávala pozpátku do náručí pánům i celým skupinkám s vědomím, že je někdo v pádu zadrží, ale žádné neomdlávalo do Gatsbyho náruče a žádné francouzské mikádo se nedotklo Gatsbyho ramene a neutvořil se žádný pěvecký kvartet, v němž by figurovala také Gatsbyho hlava. „Promiňte.“

Gatsbyho sluha se najednou octl vedle nás. „Slečna Bakerová?“ zeptal se. „Promiňte, ale pan Gatsby by s vámi rád mluvil o samotě.“ „Se mnou?“ vykřikla překvapeně. „Ano, milostivá.“

Pomalou vstala, pozvedla na mne v úžasu obočí a šla za sluhou k domu. Všiml jsem si, že se ve večerních šatech – v každých šatech – pohybuje jako ve sportovních: měla v pohybech jakousi bezstarostnost, jako kdyby se byla naučila chodit na golfových hřištích za čistého svěžího rána.

Osaměl jsem a byly skoro dvě. Po nějakou dobu vycházely z dlouhého pokoje s mnoha okny nad terasou zmatené a spleťté zvuky. Vyhnul jsem se Jordanině studentu, který byl právě pohřžen do rozhovoru o porodnictví s dvěma revuálními tanečnicemi a naléhal na mne, abych se zúčastnil debaty, a vešel jsem dovnitř.

Velký pokoj byl plný lidí. Jedna z dívek ve žlutém hrála na klavír a vedle ní stála vysoká rudovlasá mladá dáma ze slavného sboru a zpívala. Měla v sobě už dost šampaňského a v průběhu písně došla k nevhodnému závěru, že všechno je velmi, velmi smutné – nejen zpívala, ale také plakala. Každou pauzu vyplnila udýchaným, přerývaným vzlykotem a potom se zase

třaslavým sopránem vrátila k textu. Slzy jí stékaly po tvářích – ne však volně, neboť když se dotkly těžce nalíčených řas, nabyly inkoustové barvy a zbytek cesty tekly v pomalých černých potůčcích. Někdo humorně poznamenal, že zpívá podle not, které má na tváři, načež ona rozhodila ruce, klesla do židle a upadla do hlubokého opojného spánku.

„Pohádala se s člověkem, který říká, že je její manžel,“ vysvětlovala jedna dívka vedle mne.

Rozhlédl jsem se. Zbývající ženy se většinou právě hádaly s muži, kteří tvrdili, že jsou jejich manžely. I Jordaninu společnost, kvarteto z Východního Vejce, rozvrátila neshoda. Jeden z mužů mluvil s podivným zápalem s mladou herečkou a jeho žena, když se pokusila této situaci důstojně a lhostejně smát, se zhroutila a omezovala se na útoky z boku – čas od času se u něho náhle objevila jako zlobný diamant a zasyčela mu do ucha: „Víš, cos slíbil!“

Nechť k návratu domů se neomezovala na vzpurné muže. Halu právě zabírali dva žalostně střízliví pánové a jejich nanejvýš rozhořčené manželky. Manželky si navzájem projevovaly sympatii poněkud zvýšenými hlasy.

„Vždycky, když vidí, že se dobře bavím, chce jít domů.“

„V životě jsem neslyšela nic tak sobeckého.“

„My odcházíme vždycky první.“

„My také.“

„Ovšem dnes jsme skoro poslední,“ řekl jeden z pánů ostýchavě. „Orchestr odešel před půl hodinou.“

Třebaže manželky spolu souhlasily, že taková zlovůle je k neuvěření, hádka skončila krátkou potyčkou a obě ženy byly kopající odneseny do noci.

Když jsem čekal v hale na klobouk, otevřely se dveře knihovny a společně vyšli Jordan Bakerová a Gatsby. Říkal jí něco na ukončenou, ale když se k němu přiblížilo několik lidí, aby se s ním rozloučili, jeho dychtivé chování strnulo náhle ve formálnost.

Jordanina společnost na ni netrpělivě volala z verandy, ale ona se na okamžik zdržela a podala mi ruku.

„Právě jsem slyšela něco úžasného,“ šeptala. „Jak jsme tam byli dlouho?“

„No asi hodinu.“

„Bylo to... prostě úžasné,“ opakovala roztržitě. „A přísahala jsem, že to neřeknu, a teď vás s tím napínám,“ zívla mi půvabně do tváře. „Prosím vás, přijďte ke mně... v telefonním seznamu... pod jménem paní Sigourney Howardová... moje teta...“ Už při řeči spěchala pryč – její hnědá ruka mi pokynula bezstarostně na pozdrav, jak se ve dveřích ztratila mezi svou společností.

Trochu jsem se styděl, že jsem hned napoprvé zůstal tak dlouho, a přidal jsem se k posledním Gatsbyho hostům, kteří se nakupili kolem něho. Chtěl jsem mu vysvětlit, že jsem se po něm sháněl hned zvečera, a omluvit se, že jsem ho na zahradě nepoznal.

„Nic se nestalo,“ ubezpečil mě dychtivě. „Na to nemyslete, kamaráde.“ Důvěrné oslovení nemělo v sobě o nic více důvěrnosti než ruka, která se povzbudivě dotýkala mého ramene. „A nezapomeňte, že zítra ráno v devět hodin se projedeme v kluzáku.“

A potom sluha za jeho zády:

„Volá vás Philadelphie, pane.“

„Dobrá, okamžik. Řekněte jim, že hned přijdu... Dobrou noc.“

„Dobrou noc.“

„Dobrou noc.“ Usmál se a najednou se zdálo, že být mezi posledními, kteří odcházejí, je příjemné a významné, jako by si to byl celý čas přál. „Dobrou noc, kamaráde... Dobrou noc.“

Ale když jsem šel po schodech dolů, viděl jsem, že večer ještě úplně neskončil. Padesát stop ode dveří osvětlovalo několik reflektorů fantastický a divoký výjev.

V příkopu u cesty, pravým bokem nahoru, ale s jedním kolem násilně urvaným, odpočíval nový roadster, který před necelými dvěma minutami opustil Gatsbyho šterkovanou cestu. Ostrý výčnělek zdi vysvětloval, jak došlo k tomu, že odpadlo kolo, jež nyní budilo značný zájem půltuctu zvědavých šoférů. Protože však nechali vozy uprostřed cesty, bylo už chvíli slyšet nepříjemný, uši drásající hlas těch, kteří byli vzadu. Tím se už tak dost divoký zmatek výjevu ještě zvyšoval.

Z vraku vylezl muž v dlouhém automobilovém plášti, stál teď uprostřed silnice a klouzal roztomile zmateným pohledem z auta na pneumatiku a z pneumatiky na kolemstojící.

„Hele!“ vysvětloval. „Zajelo do příkopu.“

Byl tím nesmírně překvapen a já jsem poznal nejdřív neobvyklý způsob údivu a potom toho člověka – byl to pozdní návštěvník Gatsbyho knihovny.

„Jak se to stalo?“

Pokrčil rameny.

„Nevím vůbec nic o mašinách,“ řekl rozhodně.

„Ale jak se to stalo? Najel jste do zdi?“

„Neptejte se mě,“ řekl muž se sovíma očima a umyl si nad celou záležitostí ruce. „Vím toho o řízení hrozně málo – skoro nic. Stalo se to, a víc nevím.“

„No, když jste mizerný řidič, neměl byste zkoušet řídit v noci.“

„Vždyť já to ani nezkoušel,“ vysvětloval rozhorleně, „opravdu jsem to nezkoušel.“

Kolemstojících se zmocnilo posvátné ticho. „Chcete spáchat sebevraždu?“

„Máte štěstí, že to bylo jen kolo! Špatný řidič, a ani to nezkoušel!“

„Vy mi nerozumíte,“ vysvětloval provinilec. „Já jsem neřídil. Ve voze je ještě jeden.“

Otřes, který následoval po tomto prohlášení, se projevil táhlým „á-á-á-ch!“ – a dveře vozu se pomalu daly do pohybu. Zástup – už to byl zástup – ustoupil bezděčně zpět, a když se dveře otevřely dokořán, nastala strašidelná pauza. Potom pomalinku vylézalo z vraku část po části bledé, klátící se individuum, ohmatávající pokusně půdu velkým, nejistým tanečním střevícem.

Oslepen září reflektorů a zmaten neustálým naříkáním klaksonů, kymácející se přízrak na okamžik stanul, a pak spatřil muže v automobilovém plášti.

„Vo co de?“ zeptal se klidně. „Došla nám š’áva?“

„Podívejte se!“

Několik prstů ukazovalo na amputované kolo – chvilku na ně valil oči a potom se podíval nahoru, jako by měl podezření, že spadlo z nebe.

„Urazilo se,“ vysvětloval někdo.

Přikývl.

„Napřed sem si ani nevšiml, že sme se zastavili.“

Pauza. Potom zhluboka vdechl, vypjal prsa a poznamenal rozhodným hlasem:

„Bych rád věděl, esli mi někdo řekne, kde je tady pumpa?“

Alespoň tucet mužů, někteří z nich na tom byli jen o něco lépe než on, mu vysvětlovalo, že kolo a auto už nejsou spojeny žádným fyzickým poutem.

„Takhle vycouvat,“ navrhl po chvíli. „Vrazit tam zpátečku.“

„Ale **kolo je** pryč!“

Zaváhal.

„Zkusit se to může,“ řekl.

Mňoukající klaksony dosáhly crescendo a já jsem se otočil a přešel po trávníku domů. Jednou jsem se ohlédl. Hostie měsíce, která svítila nad Gatsbyho domem a v jejíž paprscích byla noc příjemná jako předtím, přežila smích a zvuky pořád ještě zářící zahrady. Jako by se z oken a velkých dveří náhle valila prázdnota, v níž se postava hostitele, stojícího na verandě s rukou zdvíženou k formálnímu gestu na rozloučenou, ztrácí v úplném zapomnění.

Když znovu pročítám, co jsem dosud napsal, vidím, že by to mohlo působit dojmem, jako by události tří nocí, vzdálených od sebe několik týdnů, byly všechno, co mě zaujalo. Právě naopak: byly to pouze nahodilé události v létě nabitém děním a až donedávna mě zaměstnávaly nekonečně méně než mé osobní záležitosti.

Většinu času jsem pracoval. Za časného rána, když jsem pospíchal bílými propastmi vnitřního New Yorku do Probity Trust, vrhalo slunce můj stín na západ. Znal

jsem ostatní úředníky a mladé agenty s cennými papíry podle křestních jmen a jídal jsem s nimi v tmavých nastříkaných restauracích malinké vepřové párky s bramborovou kaší a zapíjel to kávou. Dokonce jsem měl krátkou známost s dívkou, která bydlila v Jersey City a pracovala v účtárně, ale její bratr na mne začal vrhat nepřátelské pohledy, takže když v červenci odjela na prázdniny, nechal jsem ji klidně plavat.

Večeřel jsem obyčejně v Yaleském klubu – z nějakého důvodu to byla nejponuřejší událost dne – a potom jsem šel nahoru do knihovny a hodinu svědomitě studoval vklady a cenné papíry. Obvykle tam bývalo několik floutků, ale ti do knihovny nikdy nešli, a tak se tam dobře pracovalo. Potom, byla-li noc vlhá, jsem se loudal po Madison Avenue kolem starého hotelu Murray Hill a přes Třiatřicátou ulici k Pensylvánskému nádraží.

New York se mi začal líbit, začínal jsem mít rád jeho osobitou noční atmosféru a uspokojení, jež dává neklidnému oku stálý kaleidoskop mužů, žen a strojů. Rád jsem se procházel po Páté avenú, vybíral jsem si v davu romantické ženy a představoval jsem si, že za několik minut jim vstoupím do života a že to nikdy nikdo nebude vědět, ani proti tomu nebude nic mít. Někdy jsem je v mysli sledoval do jejich bytů na rozích skrytých ulic a ony se otočily a usmály se na mne, než zmizely dveřmi do vlhého temnoty. Za kouzelného velkoměstského soumraku jsem někdy pociťoval strašidelnou osamocenost a pociťoval jsem ji i u druhých – u chudých mladých úředníků za soumraku, kteří se potloukali před výklady a čekali, až bude čas k osamělé večeři v restauraci – u mladých úředníků za soumraku, kteří promrhávali nejpalčivější okamžiky noci a života.

V osm hodin, když tmavými uličkami „čtyřicítek“ projížděly pětistupem pulsující taxíky, které měly namířeno do divadelní čtvrti, pociťoval jsem opět v srdci jakousi skleslost. V čekajících taxících se k sobě nakláněly siluety, zpívaly hlasy, ozýval se smích nad vtipy, jež nebylo slyšet, a zapálené cigarety opisovaly uvnitř nesrozumitelné křivky. Když jsem si představil, že já také spěchám vstříc zábavě a že budu jejich intimní vzrušení sdílet, přál jsem jim to.

Jordan Bakerová mi na nějaký čas zmizela z očí a potom, uprostřed léta, jsem ji znova našel. Nejdřív mi to lichotilo, když jsem s ní mohl chodit po zábavách, protože byla šampiónkou v golfu a její jméno všichni znali. Potom to bylo ještě něco víc. Nebyl jsem doopravdy zamilován, ale cítil jsem jakousi něžnou zvědavost. Ta znuděná, povýšená tvář, kterou ukazovala světu, něco skrývala – většina afektovaných výrazů nakonec začne něco skrývat, i když ze začátku ne – a jednoho dne jsem zjistil, co to je. Když jsme byli spolu na jakémsi domácím večírku ve Warwicku, nechala venku na dešti vypůjčené auto se sklopenou střechou a potom to zalhala – a najednou jsem si vzpomněl na příběh, který jsem o ní kdysi slyšel a na který jsem si onoho večera u Daisy nemohl vzpomenout. Při jejím prvním velkém golfovém turnaji vznikla hádka, která se dostala skoro až do novin – říkalo se, že v semifinálovém kole si postrčila míček ze špatné polohy. Ta událost dosáhla skoro rozměrů skandálu – potom utichla. Nosič golfových holí odvolal svou výpověď a jediný další svědek připustil, že se snad mýlil. Příhoda a jméno mi zůstaly spolu spjatý v paměti.

Jordan Bakerová se instinktivně vyhýbala chytrým a podnikavým mužům a já už věděl, že to dělá proto, že se cítí bezpečněji na úrovni, kde jakákoliv odchylka od předepsaných zákonů by byla považována za nemožnou. Byla nevyhléditelně nepoctivá. Nedokázala být v nevýhodě, nesnášela to, a proto se myslím už v útlém mládí začala utíkat k všelijakým trikům, aby si uchovala ten chladný, nestoudný úsměv, který ukazovala světu, a přitom přece jen uspokojila požadavky svého pevného, svěžího těla.

Mně na tom nezáleželo. Nepoctivost člověk ženě nikdy hluboce nevyčítá – chvilku mě to mrzelo a pak jsem na to zapomněl. Na témž domácím večírku jsme měli podivný rozhovor o řízení auta. Začal, protože projela tak těsně kolem nějakých dělníků, že se náš blatník ořel jednomu muži o knoflík kabátu.

„Vy jste ale mizerný řidič,“ bouřil jsem se. „Bud' byste měla být opatrnější, nebo byste neměla vůbec řídit.“

„Jsem opatrná.“

„Ne, nejste.“

„No tak ti ostatní jsou,“ řekla lehkomyšlně. „Co to má s tím dělat?“

„Vyhnu se mi,“ trvala na svém. „Aby došlo k nehodě, k tomu musí být dva.“

„Co když se setkáte s někým tak lehkomyšlným, jako jste sama?“

„To se doufám nikdy nestane,“ odpověděla. „Nenávidím lehkomyšlné lidi, Proto se mi líbíte.“

Hleděla šedýma, ve slunci mžikajícíma očima přímo před sebe, ale přesto s rozmyslem změnila náš vzájemný vztah a na okamžik jsem si myslel, že ji miluji. Ale myslí

mi to pomalu a jsem plný vnitřních zásad, které působí na mé touhy jako brzdy, a věděl jsem, že se nejdřív musím doma nadobro dostat z toho zmatku. Psal jsem jednou týdně dopisy, podpisoval jsem je „Tvůj milující Nick,“ a nedokázal jsem přitom myslet na nic jiného než na to, jak když ta dívka hraje tenis, objeví se jí nad horním rtem slabý knírek potu. Přece však mezi námi byla jakási neurčitá dohoda, kterou bylo nutno taktně zrušit, než budu volný.

Každý podezírá sám sebe alespoň z jedné základní ctnosti, a moje je: jsem jedním z mála počestných lidí, jaké jsem kdy znal.

KAPITOLA IV

Za nedělního rána, kdy ve vesničkách na pobřeží vyzváněly kostelní zvony, svět a jeho milenka se vracely do Gatsbyho domu a rozjařeně se mihotaly po trávníku.

„Pašuje lihoviny,“ říkaly mladé dámy pohybující se kdesi mezi jeho koktajly a květinami. „Kdysi zabil člověka, který přišel na to, že je Hindenburgův synovec a čertův bratranec z druhého kolena. Zlatíčko, podej mi růži a nalej mi ještě kapku do tamhleté křišťálové sklenice.“

Jednou jsem si napsal do prázdných políček jízdního řádu jména těch, kteří onoho léta jezdili ke Gatsbymu. Dnes je to starý jízdní řád, rozpadá se ve hřbetě a je nadepsán *Jízdní řád platný od 5. července 1922*. Ale ještě lze přečíst zašlá jména, která povědí víc než moje všeobecná tvrzení o lidech, kteří přijímali Gatsbyho pohostinství a skládali mu rafinovaný hold tím, že o něm vůbec nic nevěděli.

Z Východního Vejce jezdili Chester Becker s manželkou a Leechovi a jakýsi Blunsen, kterého jsem znal z Yaleu, a doktor Webster Civet, jenž se vloni v létě

utopil nahoře v Maine. A Hornbeamovi a Willie Voltaire se ženou a celý rod Blackbucků, kteří se vždy shromáždili někde v koutě a na každého, kdo se k nim přiblížil, ohrnovali nosy jako kozy. A Ismayovi a Chrystieovi (či spíše Hubert Auerbach a žena pana Chrystieho) a Edgar Beaver, jehož vlasy prý jednoho zimního odpoledne zčistajasna a bez důvodu zbělely jako mléko.

Clarence Endive byl, pokud se pamatuji, z Východního Vejce. Přijel pouze jednou v krátkých bílých kalhotách a porval se na zahradě s nějakým vandrákem, kterému se říkalo Etty. Ze vzdálenějšího konce ostrova přijeli Cheadleovi a O. R. P. Schraeder se ženou a Stonewall Jackson Abraham s paní z Georgie a Fishguardovi a Ripley Snell s paní. Snell tam byl tři dni před tím, než ho zavřeli; ležel tak opilý na šterkové vozovce, že auto paní Ulyssa Swetta mu přejelo pravou ruku. Dancieové jezdili taky a S. B. Whitebait, jemuž bylo dobře přes šedesát, a Maurice A. Flink a Hammerheadovi a Beluga, který dovážel tabák, a Belugova děvčata.

Ze Západního Vejce jezdili Poleovi a Mulreadovi a Cecil Roebuck a Cecil Schoen a státní senátor Gulick a Newton Orchid, kterému patřila většina akcí filmové společnosti Par Excellence, a Eckhaust a Clyde Cohen a Don S. Schartze mladší a Arthur McCarty, kteří všichni měli něco společného s filmem. A Catlipovi a Bembergovi a G. Earl Muldoon, bratr toho Muldoona, který potom uškrtil svou ženu. Chodil tam ten mecenáš Da Fontano a Ed Legros a James B. („Čertův chlapík“) Ferret a De Jongsovi a Ernest Lilly – ti jezdili za hazardní hrou, a když se Ferret objevil na zahradě, znamenalo to,

že je nasuchu a že Spojené dopravní budou muset druhý den něco vydělat.

Nějaký Klipspringer tam chodil tak často a zůstával tam tak dlouho, že se mu začalo říkat „strávník“ – pochybuji, že měl nějaký jiný domov. Z lidí od divadla tam bývali Gus Waize a Horace O'Donavan a Lester Myer a George Duckweed a Francis Bull. Z New Yorku byli také Chromeovi a Blackhyssonovi a Dennickerovi a Russel Betty a Corriganovi a Kelleherovi a Dewerovi a Scullyovi a S. W. Belcher a Smirkeovi a mladý Quinns, nyní rozvedený, a Henry L. Palmetto, který se zabil tím, že skočil pod vlak podzemní dráhy na Times Square.

Benny McClenahan přijel vždycky se čtyřmi dívkami. Fyzicky to nebyly pokaždé tytéž, ale vypadaly do té míry jedna jako druhá, že se nevyhnutelně zdálo, že tam už byly dříve. Zapomněl jsem, jak se jmenovaly – Jacquelina myslím, nebo Consuela, nebo Gloria nebo Judy nebo June a jejich příjmení byla buď lahodná jména květin a měsíců, nebo tvrdší jména velkých amerických kapitalistů, a když je k tomu někdo donutil, doznávaly, že jsou jejich sestřenice.

Kromě těchhle všech se ještě pamatuji, že tam přijela alespoň jednou Faustina O'Brienová a Baedekerova děvčata a mladý Brewer, kterému ve válce uštělili nos, a pan Albrucksburger a jeho snoubenka slečna Haagová, a Ardita Fitz-Petersová a pan P. Jewett, kdysi předák Americké legie, a slečna Claudia Hipová s mužem, o kterém se říkalo, že je to její šofér, a nějaký princ, kterému jsme říkali vévoda a jehož jméno, věděl-li jsem ho kdy vůbec, jsem zapomněl.

Všichni ti lidé jezdili onoho léta ke Gatsbymu.

Jednou ráno v devět hodin koncem července zahnilo náhle Gatsbyho nádherné auto po kamenité vozovce k mému vchodu a jeho trojhlasý klakson ze sebe vychrlil útržek melodie. Bylo to poprvé, co mě navštívil, ačkoliv já jsem byl u něho na dvou večírcích, jel jsem v jeho kluzáku a na jeho naléhavé pozvání jsem hojně používal jeho pláže.

„Dobré jitro, kamaráde. Dnes obědváte se mnou a myslil jsem si, že bychom si mohli společně vyjet do města.“

Balancoval na blatníku auta s onou pohybovou vynalézavostí, jež je tak příznačně americká a pochází myslím z nedostatku tělesné práce či strnulého vysedávání v mládí, a ještě víc z beztvareho půvabu našich nervózních, sporadických her. Tato vlastnost ustavičně prorážela jeho obřadným chováním jako nějaký neklid. Nikdy nebyl úplně klidný; vždycky nějak poklepával nohou nebo netrpělivě otvíral a zavíral ruku.

Viděl, jak se s obdivem dívám na jeho auto.

„Je hezké, co, kamaráde?“ Seskočil, abych se mohl lépe podívat. „To jste ho ještě neviděl?“

Viděl jsem je. Všichni je viděli. Bylo sytější krémové barvy, zářilo niklem, tu a tam se po celé ohromné délce nadýmalo triumfálními kufry na klobouky, na večere a na náradí, a tyčilo se na něm terasovité bludiště ochranných skel, v nichž se mnohonásobně odráželo slunce. Usadili jsme se za mnoha vrstvami skla v jakémsi zeleném koženém skleníku a vyrazili jsme do města.

Za minulý měsíc jsem s ním mluvil snad šestkrát a k svému zklamání jsem shledal, že mi nemá mnoho co říci. Můj první dojem, že je osobou nějak neurčitě

významnou, se proto postupně vytratil a on se prostě stal majitelem přepychového zájezdního hotelu v sousedství.

A potom jsem zažil tu jízdu, jež mě přivedla do rozpaků. Nedošli jsme ještě do Západního Vejce a Gatsby už začal polykat konce svých elegantních vět a nerozhodně se poplácával po koleně v karamelovém obleku.

„Podívejte se, kamaráde,“ vybuchl neočekávaně. „Co si o mně vlastně myslíte?“

Trochu mě to ohromilo a začal jsem se všeobecnými vytáčkami, jaké si podobná otázka zaslouží.

„No dobře, povím vám něco o mém životě,“ přerušil mě. „Nechci, abyste měl o mně mylný názor, po všech těch historkách, které slyšíte.“

Byl si tedy vědom fantastických obvinění, která zpestřovala konverzaci v jeho síních.

„Řeknu vám jen svatou pravdu.“ Zvedl najednou pravou ruku, jako kdyby se dožadoval božího svědectví. „Jsem syn jedněch bohatých rodičů ze Středního západu – dnes už jsou všichni mrtví. Byl jsem vychován v Americe, ale studoval jsem v Oxfordu, protože tam po dlouhá léta všichni moji předkové studovali. Je to rodinná tradice.“

Podíval se na mne úkosem – a já věděl, proč Jordan Bakerová věří, že lže. S frází „studoval v Oxfordu“ si pospíšil nebo ji spolkl, nebo přiškrtl, jako kdyby mu už předem dělala potíže. A o tuto pochybnost se celá jeho výpověď rozbila a já zaváhal, jestli s ním přece není něco trochu v nepořádku.

„Odkud ze Středního západu?“ zeptal jsem se jen tak mimochodem.

„Ze San Franciska.“

„Aha.“

„Všichni moji příbuzní zemřeli a já jsem zdědil spoustu peněz.“

Jeho hlas zněl slavnostně, jako by ho dosud pronásledovala vzpomínka na to náhlé vymření celého rodu. Chvilku jsem měl podezření, že si ze mne dělá dobrý den, ale pohled na něj mě přesvědčil o opaku.

„Potom jsem žil jako mladý rádža ve všech hlavních městech Evropy – v Paříži, v Benátkách, v Římě – sbíral jsem klenoty, hlavně rubíny, lovil jsem divokou zvěř, trochu jsem maloval, jen tak pro sebe, a snažil jsem se zapomenout na něco velmi smutného, co se mi přihodilo dávno předtím.“

Měl jsem co dělat, abych zadržel nedůvěřivý smích. Samy fráze byly tak otřepané, že nevyvolávaly žádnou představu kromě podivné postavy v turbanu, které se z každého póru sypou piliny a která pronásleduje tygra v Bouloňském lesíku.

„Potom přišla, kamaráde, válka. Byla to velká úleva a já jsem se usilovně snažil, abych zemřel, ale zdálo se, že můj život je začarován. Když to začalo, udělali ze mne nadporučíka. V Argonnském lese jsem postoupil se zbytky svého kulometného praporu tak daleko kupředu, že jsme měli po obou křídlech pľlmílovou mezeru, přes kterou se pěchota nemohla dostat. Zůstali jsme tam dva dny a dvě noci, dvě stě třicet mužů se šestnácti Lewisovými kulomety, a když konečně pěchota přišla, našli mezi hromadami mrtvých zástavy tří německých divizí. Byl jsem povýšen na majora a všechny spojenecké vlády mi daly vyznamenání – dokonce i černá Hora, malá černá Hora dole u Jaderského moře!“

Malá Černá Hora! Zdůraznil ta slova a zakýval při nich s úsměvem hlavou. Ten úsměv dával najevo pochopení pro strastiplné dějiny Černé Hory a sympatie s udatnými boji černohorského lidu. Plně oceňoval, jaký řetěz národních pohnutek přivedl to teplé srdíčko Černé Hory k takovému holdu. Moje nedůvěra se rozplynula v okouzlení; připadalo mi, že se letmo probírám hromadou časopisů.

Sáhl si do kapsy a do dlaně mi spadl kousek kovu, zavěšeného na stužce.

„To je ta medaile z Černé Hory.“

Kupodivu vypadal ten předmět věrohodně. „Orderi de Danilo,“ zněl nápis v kruhu. „Montenegro, Nicolas Rex.“ „Obraťte to.“

„Major Jay Gatsby,“ četl jsem. „Za mimořádnou statečnost.“

„Tady mám ještě něco, co nosím pořád u sebe. Památka na dny v Oxfordu. Je to z nádvoří koleje Nejsvětější trojice – ten člověk nalevo ode mne je teď hrabě z Doncasteru.“

Byla to fotografie několika mladých lidí v bundách, okounějících v klenutém průchodu, jímž bylo vidět velké množství špičatých věží. Byl tam Gatsby – a vypadal o trochu, ne o mnoho, mladší – s kriketovou pálkou v ruce.

Tak to bylo všechno pravda. Viděl jsem tygří kožešiny, planoucí v jeho paláci na Velkém kanále; viděl jsem, jak otvírá skříňku s rubíny, aby v jejich rudě zářících hloubkách zmírnil trýzeň zlomeného srdce.

„Budu k vám dnes mít velkou prosbu,“ řekl a s uspokojením schoval své památky zpátky do kapsy, „a tak jsem si myslel, že byste měl o mně něco vědět. Nechtěl jsem, abyste si o mně myslel, že jsem jen tak

někdo. Víte, obvykle přijdu na to, že jsem mezi samými cizinci, protože přelétávám z místa na místo a snažím se zapomenout na tu smutnou událost, která se mi přihodila.“ Zaváhal. „Uslyšíte o ní dnes odpoledne.“

„Při obědě?“

„Ne, dnes odpoledne. Zjistil jsem náhodou, že jdete se slečnou Bakerovou na čaj.“

„Chcete říci, že jste do slečny Bakerové zamilován?“

„Nejsem, kamaráde. Ale slečna Bakerová laskavě svolila, že s vámi o té věci promluví.“

Neměl jsem ani nejmenší potuchy, co je ta „věc“, ale spíš mě to otráвило, než zaujalo. Nepozval jsem Jordan Bakerovou na čaj proto, abych s ní hovořil o panu Jay Gatsbym. Byl jsem si jist, že ta žádost bude něco úplně fantastického, a na okamžik jsem litoval, že jsem vůbec kdy vkročil na jeho přelidněný trávník.

Neřekl už ani slovo. Čím víc jsme se blížili k městu, tím byl odměřenější. Jeli jsme kolem Rooseveltova přístavu, kde jsme letmo zahlédli červeně opásané oceánské parníky, a uháněli jsme kolem zchátralých brlohů, vroubených tmavými výčepy, kde nikdy nebylo prázdno, plnými vybledlého pozlátka z roku devatenáct set a něco. Potom se kolem nás rozevřelo údolí popela, a jak jsme projížděli kolem, zahlédl jsem letmo paní Wilsonovou, jak se dýchavičně, ale energicky lopotí u benzínové pumpy.

S blatníky rozpjatými jako křídla přenesli jsme se lehce přes půl Astorie – jen půl, poněvadž když jsme proklouzli kolem pilířů zvýšené dráhy, uslyšel jsem povědomé „puf-puf-puf“ motocyklu a vedle nás se objevil rozzuřený strážník.

„Dobrá, kamaráde,“ zvolal Gatsby. Zpomalili jsme. Vyňal z náprsní tašky bílý lístek a zamával mu s ním před očima.

„V pořádku,“ pronesl strážník a dotkl se letmo čepice. „Podruhé vás poznám, pane Gatsby. Promiňte!“

„Co to bylo?“ zeptal jsem se. „Fotografie z Oxfordu?“

„Jednou jsem měl příležitost prokázat laskavost komisaři a on mi posílá každý rok vánoční pozdrav.“

Přes velký most, kde mezi trámy probleskovalo slunce a neustále přeskakovalo po jedoucích vozech k městu, které se zvedalo za řekou v bílých hromadách a homolích cukru a bylo celé vystavěnou pouhým přáním z peněz, které naprosto nepáchly. Uvidět město z Queensboroského mostu znamená vždycky uvidět město poprvé, kdy ještě slibuje otevřít člověku všechna tajemství a všechny krásy světa.

Minula nás mrtvola v pohřebním voze s hromadou květin, za ním jely dva vozy se staženými záclonami a ještě několik pestřejších vozů s přáteli. Přátelé se na nás podívali tragickýmýma očima a měli krátké horní rty jihovýchodních Evropanů a já jsem byl rád, že součástí jejich pochmurného svátku byl i pohled na Gatsbyho nádherné auto. Když jsme uháněli přes Blackwellský ostrov, přejela kolem nás limuzína řízená bílým šoférem, ve které seděli tři elegantní černoši, dva šviháci a dívka. Hlasitě jsem se zasmál, jak na nás vyvalili bělmo očí v pyšném soupeřství.

„Teď, když jsme se dostali přes most, je možné všechno,“ myslil jsem si; „úplně všechno...“

I Gatsby byl možný, bez jakéhokoliv zvláštního zázraku.

Řvoucí poledne. V dobře větraném sklípku na Dvaachtyřicáté ulici jsem se sešel s Gatsbyem u oběda. Očima, které ze sebe mrkáním setřásaly zář ulice venku, jsem ho vyhrabal z nejasné předsíně, kde hovořil s nějakým jiným mužem.

„Tohle je můj přítel pan Wolfsheim, pane Carrawayi.“

Malý žid s rozpláclym nosem pozvedl velkou hlavu a pohlédl na mne; z obou nosních dírek mu bujely dva pěkné chomáčky chloupků. Za chvíli jsem v polotmě objevil jeho drobounká očka.

„Tak jsem se na něj podíval,“ řekl pan Wolfsheim a podával mi vážně ruku, „a co myslíte, že jsem udělal?“

„Co?“ zeptal jsem se zdvořile.

Ale zřejmě to nepatřilo mně, poněvadž mou ruku pustil a obrátil svůj výrazný nos na Gatsbyho.

„Podal jsem ty peníze Katspaughovi a řekl jsem: „Dobrá, Katspaughu, nedávej mu ani halíř, dokud nezavře hubu.“ Zavřel ji na to tata.“

Gatsby nás vzal oba pod paždí a odvedl nás do restaurace, načež pan Wolfsheim spolkl novou větu, kterou právě začínal, a pohroužil se do náměsíčné nepřítomnosti.

„Whisky se sodou?“ zeptal se číšník.

„Tohle je hezká restaurace,“ řekl pan Wolfsheim a podíval se na presbyteriánské nymfy na stropě. „Ale ta přes ulici se mi líbí víc!“

„Ano, whisky se sodou,“ přisvědčil Gatsby a potom pravil k panu Wolfsheimovi: „Tam je moc horko.“

„Ano – horko a je malá,“ řekl pan Wolfsheim, „ale plná vzpomínek.“

„Co je to za podnik?“ zeptal jsem se.

„Stará Metropole.“

„Stará Metropole,“ dumal pan Wolfsheim ponuře. „Plná mrtvých tváří, které se nevrátí. Plná přátel, kteří se už nikdy neobjeví. Co budu živ, nezapomenu na tu noc, kdy tam zastřelili Rosyho Rosenthala. Bylo nás šest u stolu a Rosy celý večer jedl a pil. Když bylo skoro ráno, přišel k němu číšník s takovým divným výrazem a povídá, že s ním chce venku někdo mluvit. ‚Dobře,‘ povídá Rosy a začíná se zvedat a já jsem ho stáhl zpátky na židli.

„Ať ti zmetkové přijdou sem, když s tebou chtějí mluvit, Rosy, ale opovaž se jít ven z téhle místnosti.“

Byly tenkrát čtyři hodiny ráno, a kdybychom byli vytáhli rolety, byli bychom viděli denní světlo.“

„Šel?“ zeptal jsem se nevinně.

„Samozřejmě, že šel.“ Nos pana Wolfsheima na mne rozhorleně zablýskal. „Otočil se ve dveřích a povídá: ‚Ať mi ten číšník neodnese kávu!‘ Pak vyšel ven na chodník a oni ho střelili třikrát do plného břicha a ujeli.“

„Čtyři z nich pak dostali elektrické křeslo,“ vzpomněl jsem si.

„S Beckerem pět.“ Nosní dírký se ke mně se zájmem otočily. „Slyšel jsem, že sháníte nějaké kšeftíčky.“

Souvislost těchto dvou poznámek byla zarážející. Gatsby odpověděl za mne:

„Ale ne,“ vykřikl, „to není ten člověk.“

„Ne?“ zdálo se, že pana Wolfsheima to zklamalo.

„To je jenom můj přítel. Řekl jsem vám, že o tamtom si promluvíme jindy.“

„Promiňte,“ řekl pan Wolfsheim, „to jsem se spletl.“

Přinesli šťavnatou haši a pan Wolfsheim zapomněl na sentimentální atmosféru staré Metropole a začal jíst, dravě a hrozně delikátně. Těkal přitom očima pomalu kolem dokola po místnosti – uzavřel ten oblouk tím, že se obrátil, aby si mohl prohlédnout lidi přímo za sebou. Myslím, že kdybych tam byl nebyl, byl by vrhl krátký pohled i pod stůl.

„No tak, kamaráde,“ řekl Gatsby a naklonil se ke mně, „obávám se, že jsem vás dnes ráno v autě trochu rozzlobil.“

Zase se objevil ten úsměv, ale tentokrát jsem mu nepodlehl.

„Nemám rád tajnosti,“ odpověděl jsem, „a nechápu, proč s tím nepřijdete rovnou a neřeknete mi, co chcete. Proč to má všechno jít přes slečnu Bakerovou?“

„Ale ne, není to nic, s čím by se člověk musel schovávat,“ ujišťoval mě. „Víte, slečna Bakerová je velká sportovkyně a neudělala by nikdy nic, co by nebylo správné.“

Najednou se podíval na hodinky, vyskočil a vyběhl z místnosti a zanechal mě u stolu s panem Wolfsheimem.

„Musí volat,“ řekl pan Wolfsheim, sleduje ho očima. „Fajn chlap, co? Hezký na pohled, a perfektní džentlmen.“

„Zajisté.“

„Studoval v Oxfordu.“

Aha.

„Chodil na oxfordskou univerzitu v Anglii. Znáte oxfordskou univerzitu?“ „Slyšel jsem o ní.“

„Je to jedna z nejslavnějších univerzit na světě.“

„Vy znáte Gatsbyho už dlouho?“ zeptal jsem se. „Několik let,“ odpověděl s uspokojením. „Měl jsem to

potěšení seznámit se s ním hned po válce. Ale nemluvil jsem s ním ani hodinu a hned jsem věděl, že mám před sebou dobře každý rád zavede domů a představí ho matce a sestře.“ Odmlčel se. „Vidím, že se mi díváte na knoflíčky u manžet.“

Nedíval jsem se na ně, ale teď jsem se podíval. Byly z podivně povědomých kousků slonoviny.

„Lidské stoličky, prvotřídní kousky,“ informoval mě.

„Cože!“ prohlédl jsem si je. „To je velmi zajímavý nápad.“

„To jo.“ Povytláhl si rukávy pod kabátem. „Jo, Gatsby je s ženskými strašně opatrný. Na kamarádovu ženu by se ani nepodíval.“

Když se předmět této instinktivní důvěry vrátil ke stolu a usadil se, pan Wolfsheim do sebe hodil kávu a zvedl se.

„Pochutnal jsem si na obědě,“ řekl, „a teď vám, mládenci, uteču, než mě tady začnete mít plné zuby.“

„Žádné spěchy, Meyer,“ řekl Gatsby bez nadšení. Pan Wolfsheim zvedl ruku, jako by nám žehnal.

„Jste velmi laskaví, ale já patřím k jiné generaci,“ prohlásil slavnostně. „Jen si tu sed'te a povídejte si o tom vašem sportu a o slečnách a –“ Doplnil pomyslné slovo dalším mávnutím ruky. „Co se mě týče, je mi padesát let a nebudu se vám už vnučovat.“

Když nám podával ruku a otáčel se, tragický nos se mu třásl. Nevěděl jsem, jestli jsem neřekl něco, co by ho urazilo.

„Někdy je hrozně sentimentální,“ vysvětloval Gatsby. „Dnes má jeden ze svých sentimentálních dnů. Je

to taková newyorská figurka. Má na Broadwayi domovské právo.“

„Co je vlastně zač, herec?“

„Ne.“

„Zubař?“

„Meyer Wolfsheim? Ne, je to hazardní hráč.“

Gatsby zaváhal a potom chladně dodal: „Je to ten člověk, který tenkrát v roce 1919 zfixloval výsledky v baseballové lize.“

„Zfixloval výsledky v baseballové lize?“ opakoval jsem.

Ta myšlenka mě ohromila. Ovšem že jsem si vzpomněl, že v roce 1919 byly výsledky v baseballové lize podplaceny, ale kdyby mi to někdy předtím vůbec přišlo na mysl, byl bych na to myslil jen jako na věc, která se prostě stala, jako na poslední článek nějakého nevyhnutelného řetězu. Nikdy mi nenapadlo, že by si jeden člověk mohl začít zahrávat s důvěrou padesáti miliónů lidí – s cílevědomostí lupiče, který páčí nedobytnou pokladnu.

„Jak k tomu přišel, že to udělal?“ zeptal jsem se po chvíli.

„Viděl prostě příležitost,“

„A proč není za mřížemi?“

„Nemohou na něho, kamaráde. Má za ušima.“

Trval jsem na tom, že zaplatím účet. Když mi číšník přinesl nazpět, zahlédl jsem na druhém konci nabitě místnosti Toma Buchanana.

„Pojďte na chvíli se mnou,“ řekl jsem, „musím se pozdravit s jedním známým.“

Když nás Tom uviděl, vyskočil a vyběhl nám několik kroků naproti.

„Kde pořád vězíš?“ dychtivě vyzvídala. „Daisy zuří, že jsi nezavolaal.“

„To je pan Gatsby, pan Buchanan.“

Podali si ruce, krátce je stiskli a na Gatsbyho tváři se objevil neznámý napjatý a rozpačitý výraz.

„Jak se vlastně máš?“ zeptal se mě Tom. „Jak to, že jsi jel na oběd tak daleko?“

„Obědval jsem s panem Gatsbym.“

Otočil jsem se na pana Gatsbyho, ale ten už tam nebyl.

Jednou v říjnu v roce devatenáct set sedmnáct – (řekla Jordan Bakerová tenkrát odpoledne, sedíc vzpřímená na židli v čajovně pod širým nebem v hotelu Plaza, jako by měla v zádech pravítka) – jsem se procházela z místa na místo, kousek po chodníku, kousek po trávníku. Radši jsem chodila po trávníku, protože jsem měla boty z Anglie s gumovými knoflíky na podrážkách, které se zapichovaly do měkké půdy. Měla jsem na sobě také novou kostkovanou sukni, která trochu vlála ve větru, a vždycky, když zavlála, červenobílomodré prapory na žerdi před domy se napjaly a ztuhly a s nesouhlasem se ozvaly ***tak-tak-tak***.

Ten největší prapor a největší trávník patřil k domu Daisy Fayové. Bylo jí právě osmnáct, o dva roky víc než mně, a byla daleko nejznámější ze všech mladých děvčat v Louisvillu. Oblékala se do bílého a měla malý bílý roadster a po celý boží den zvonil u nich telefon a vzrušení mladí důstojníci z Camp Tayloru se dožadovali privilegia, aby si ji na ten večer mohli vyhradit pro sebe. „Aspoň na hodinku!“

Když jsem tenkrát ráno přišla k jejímu domu, bílý roadster stál u chodníku a ona v něm seděla s poručíkem, kterého jsem ještě nikdy neviděla. Byli do sebe tak zabráněni, že mě neviděla, až jsem byla pět stop od nich.

„Nazdar, Jordan,“ nečekaně zvolala. „Pojď sem, prosím tě.“

Zalichotilo mi, že se mnou chce mluvit, protože jsem ji ze všech starších děvčat obdivovala nejvíc. Ptala se mě, jestli jdu do červeného kříže dělat obvazy. Šla jsem. Tak jestli prý bych tam vyřídila, že ona dnes nemůže přijít? Když Daisy mluvila, díval se na ni důstojník tak, jak si každá dívka přeje, aby se na ni muž někdy díval, a já se dodnes pamatuju na tu příhodu proto, poněvadž se mně to zdálo romantické. Jmenoval se Jay Gatsby a já jsem ho od té doby celé čtyři roky nespátřila – ani když jsem se s ním setkala na Long Islandu, neuvědomila jsem si, že je to tentýž člověk.

To se stalo v roce devatenáct set sedmnáct. Rok nato jsem měla sama několik kavalírů a začala jsem hrát v turnajích, takže jsem Daisy moc často neviděla. Stýkala se s trošku staršími lidmi – jestli se vůbec s někým stýkala.

Šířily se o ní divoké zvěsti, jak prý ji matka jednou v zimě v noci přistihla, jak si balí věci, protože chtěla odjet do New Yorku a rozloučit se s nějakým vojákem, který odjížděl za moře. Důrazněji v tom zabránili, ale nemluvila pak s rodinou po několik týdnů. Potom už nechodila s vojáky, jenom s několika plochonohými, krátkozrakými mladými muži z města, kteří se na vojnu vůbec nemohli dostat.

Příští podzim byla už zase veselá, veselá jako vždycky. Po příměří ji poprvé uvedli do společnosti a v

únoru se prý zasnoubila s nějakým člověkem z New Orleansu. V červnu se vdala za Toma Buchanana z Chicaga s tak velkou nádherou, jakou v Louisvillu do té doby neviděli. Přijel se stovkou lidí ve čtyřech soukromých autokarech a najal si celé poschodí v hotelu Muhlbach a den před svatbou jí dal šňůru perel, které měly cenu tři sta padesát tisíc dolarů.

Já jsem byla za družičku. Přišla jsem k ní do pokoje půl hodiny před svatební hostinou a zastihla jsem ji nataženou na posteli, půvabnou v květovaných šatech jako červnová noc a opilou jako švestka. V jedné ruce měla láhev sauternského a v druhé dopis.

„Můžeš mi gratulovat,“ zamumlala. „V životě jsem ještě nepila, ale je to báječné.“

„Co je ti, Daisy?“

Polekala jsem se, to vám řeknu; do té doby jsem nikdy neviděla děvče v takovém stavu.

„Tumáš, miláčku.“ šmátrala v koši na papír, který měla u sebe na posteli, a vytáhla šňůru perel. „Vem je dolů a vrať je, komu patří. Řekni všem, že si to Daisy rozmyslela. Řekni: Daisy si to rozmyslela!“

Dala se do pláče – plakala a plakala. Běžela jsem ven a chytila jsem služebnou její matky, zamkly jsme dveře a strčily jsme ji do studené vody. Nechtěla pustit ten dopis. Vzala si ho s sebou do vany a zmačkala ho do malé mokré kuličky, a teprve když viděla, že se rozpadá na kousky jako sníh, dovolila mi, abych ho nechala v misce na mýdlo.

Ale neřekla už ani slovo. Daly jsme jí čpavek a na čelo led, vecpaly jsme ji zase do šatů a za půl hodiny nato, když jsme vycházely z pokoje, měla zase perly kolem krku a bylo po všem. Druhý den v pět hodin si

vzala Toma Buchanana a nehnula přitom ani brvou a vydala se na tříměsíční cestu po Tichém oceáně.

Viděla jsem je v Santa Barbaře, když se vrátili, a myslela jsem, že jsem ještě nikdy neviděla děvče tak zblázněné do svého muže. Když odešel na minutku z pokoje, rozhlížela se celá nesvá a s nanejvýš nepřítomným výrazem říkala: „Kam šel Tom?“ tak dlouho, dokud ho nespatriła jít do dveří. Sedávala nekonečně dlouho na pláži s jeho hlavou v klíně, prsty mu hladila oči a dívala se na něj s bezedným nadšením. Bylo to dojemné, když je člověk viděl pohromadě – svádělo ho to, aby se tiše a okouzleně zasmál. To bylo v srpnu. Týden potom, co jsem odjela ze Santa Barbary, narazil Tom jednou v noci cestou do Ventury do nákladního auta a urazil si přední kolo. Dívka, která byla s ním, se také dostala do novin, protože si zlomila ruku, – byla to jedna pokojská z hotelu v Santa Barbaře.

V dubnu příštího roku se Daisy narodila holčička a odjeli na rok do Francie. Jednou na jaře jsem je viděla v Cannes a později v Deauville a potom se vrátili do Chicaga, aby se usadili. Jak víte, Daisy byla v Chicagu hodně známá. Stýkali se s rozmařilou společností, všichni byli mladí a divocí, ale ona z toho vyšla s naprosto dokonalou pověstí. Snad proto, že nepije. Je to velická výhoda, když mezi lidmi, kteří pijí hodně, člověk nepije. Může držet jazyk za zuby, a co víc, může si své drobné výstřednosti načasovat na chvíli, kdy jsou všichni ostatní slepí, takže buď nevidí, nebo je jím to jedno. Možná že se Daisy vůbec nikdy nepouštěla do nějakých dobrodružství – ale v tom jejím hlase je něco...

No, asi před šesti týdny uslyšela Gatsbyho jméno po letech poprvé. To tehdy, když jsem se vás zeptala –

pamatujete se? – jestli znáte Gatsbyho ze Západního Vejce. Když jste odešel domů, přišla do mého pokoje, vzbudila mě a řekla: „Jakého Gatsbyho?“, a když jsem ho popsala – napůl jsem přitom spala –, řekla strašně podivným hlasem, že to musí být člověk, kterého znala. Teprve pak jsem si dala dohromady tohohle Gatsbyho s důstojníkem v jejím bílém voze.

Když Jordan Bakerová skončila své vyprávění, byli jsme už asi půl hodiny z hotelu Plaza a projížděli jsme v kočáře Ústředním parkem. Slunce už zapadlo za vysoké činžovní domy filmových hvězd západních „Padesátek“ a jasné hlasy holčiček, shromážděných už jako cvrčkové v trávě, se ozývaly horkým soumrakem:

***„Já jsem ten šejk z Arábie.
Pro mne tvoje srdce bije.
Až ti spánek oči sklízí,
do stanu se k tobě vplížím –“***

„To byla zvláštní náhoda,“ řekl jsem. „To nebyla vůbec žádná náhoda.“ „Proč ne?“

„Ten dům Gatsby koupil, aby měl Daisy hned za zálivem.“

Tak to nebyly pouze hvězdy, k nimž vzhlížel oné červnové noci. Náhle přede mnou stál jako živý, jako by se vyloupil z lůna své bezúčelné nádhery.

„Rád by věděl,“ pokračovala Jordan „jestli k vám pozvete někdy odpoledne Daisy a dovolíte mu, aby přišel také.“

Skromnost tohoto požadavku mnou otřásla. Čekal pět let a koupil palác, v němž světlo hvězd rozdělil

náhodným mûrám – jen aby mohl jednou odpoledne přijít na zahradu k nějakému cizímu člověku.

„To jsem se tohle všechno musel dovědět dřív, než mohl požádat o takovou maličkost?“

„On se bojí, čekal už tak dlouho. Myslel si, že byste se mohl urazit. Víte, pod tou slupkou je přece jen chlap.“

„Něco mě znepokojilo.

„Proč neřekl vám, abyste sjednala schůzku?“ „Chce, aby viděla jeho dům,“ vysvětlovala. „A vy bydlíte hned vedle.“ „Aha!“

„Myslím, že napůl doufal, že jednou zabloudí na nějaký jeho večírek,“ pokračovala Jordan, „ale nepřišla nikdy. Potom se začal příležitostně vyptávat lidí, jestli ji neznají, a já jsem byla první, koho našel. Bylo to tenkrát, jak pro mne poslal na tom tanečním večírku, a měl jste to slyšet, jak dlouho a všelijak oklikou kolem toho chodil. Já mu ovšem hned navrhla oběd v New Yorku a myslila jsem, že se zblázní:

„Nechci dělat nic nepřípustného!“ říkal stále. „Chci se s ní se jít rovnou tady u sousedů.“

Když jsem řekla, že jste Tomův osobní přítel, chtěl se celého toho nápadu vzdát. Neví toho o Tomovi mnoho, ačkoliv říká, že už léta čte chicagské noviny pro případ, že by se mu snad podařilo zhlédnout Daisyino jméno.“

Bylo už tma, a když jsme projížděli pod malým mostem, položil jsem ruku kolem Jordanina zlatého ramene, přitáhl jsem ji k sobě a pozval jsem ji na večeři. Najednou jsem už nemyslel na Daisy a na Gatsbyho, ale na tuto čistou, tvrdou, vyhraněnou osobu, jejímž oborem byla obecná skepse a jež se bezstarostně opírala o oblouk mé paže. V jakémsi zmalátnělém vzrušení mi v uších

začala znít fráze: „Jsou pouze pronásledovaní a pronásledující, uhonění a příliš unavení.“

„A Daisy by měla mít něco ze života,“ zašeptala Jordan.

„Chce se s Gatsbym se jít?“

„Nesmí o tom vědět. Gatsby nechce, aby o tom věděla. Máte ji jenom pozvat na čaj.“

Přejeli jsme kolem stěny tmavých stromů a pak zazářila do parku fasáda Devětapadesáté ulice, hranol jemného bledého světla. Narozdíl od Gatsbyho a Toma Buchanana neměl jsem žádnou dívku, jejíž odtělesněná tvář by se vznášela mezi tmavými římsami a oslepujícími reklamami, a tak jsem pevněji sevřel své objetí a přitáhl jsem děvče vedle mne blíž k sobě. Její bledá, vzdorovitá ústa se usmála a tak jsem si ji přitáhl ještě blíž, tentokrát k obličeji.

KAPITOLA V

Když jsem přijel tu noc domů na Západní Vejce, na chvílku jsem se polekal, že mi hoří dům. Byly dvě hodiny a celé zákoutí poloostrova tonulo v záři světla, které neskutečně dopadalo na křoviny a tenkými záblesky klouzalo do dálky po drátech podél silnice. Když jsem zahrnul za roh, uviděl jsem, že je to Gatsbyho dům, osvětlený od sklepa až po střechu.

Nejdřív jsem myslel, že zase pořádá nějaký večírek, nějakou divokou hostinu, která vyvrcholila hrou na sardinky nebo na schovávanou po celém domě. Ale nebylo slyšet ani hlesu. Jenom vítr ve stromech, který foukal do drátů a v jehož poryvech světla zhasínala a zase se rozsvěcovala, jako kdyby dům mrkal do temnoty. Když můj taxík odsupěl, uviděl jsem Gatsbyho, jak jde ke mně přes trávník.

„U vás to vypadá jako na světové výstavě,“ řekl jsem.

„Opravdu?“ nepřítomně obrátil oči k svému sídlu. „Jenom jsem letmo prohlížel některé pokoje. Pojděte, pojedeme na Coney Island, kamaráde. V mém voze.“

„Je už moc pozdě.“

„Tak co kdybychom se vykoupli v bazénu? Celé léto jsem se v něm ani nesmočil.“ „Musím už jít spát.“ „Tak dobře.“

Čekal a díval se na mne s potlačovaným napětím. „Mluvil jsem se slečnou Bakerovou,“ řekl jsem po chvíli. „Zítra zavolám Daisy a pozvu ji k sobě na čaj.“ „No dobře,“ řekl nedbale. „Nechci vás obtěžovat.“

„Který den by se vám hodil?“

„Který den by se hodil **vám?**“ opravil mě rychle. „Víte, nechci vás obtěžovat.“ „Co pozítří?“

Chvíli uvažoval. Potom zaváhal: „Chci dát posekat trávu,“ řekl.

Oba jsme se podívali dolů na trávu – tam, kde končil můj ježatý trávník, byla ostrá čára a začínala tmavší udržovaná plocha jeho trávníku. Měl jsem dojem, že má na mysli moji trávu.

„Ještě je tu jedna maličkost,“ řekl neurčitě a zaváhal. „Chtěl byste to radši o několik dní odložit?“ zeptal jsem se. „Ne, to ne. Aspoň –“ Potýkal se s tím, jak začít. „No, myslil jsem, no podívejte, kamaráde, vy si moc nevyděláte, že ne?“ „Moc ne.“

Zdálo se, že ho to povzbudilo, a pokračoval s větší důvěrou.

„Myslil jsem si, že ne, když mi prominete – víte, já se trochu zabývám obchodem jako vedlejším zaměstnáním, jen tak mimochodem. A myslil jsem si, že jestli nevyděláváte mnoho – prodáváte cenné papíry – že, kamaráde?“

„Pokouším se.“

„No, to by vás zajímalo. Nezabralo by vám to mnoho času a mohl byste si přijít na pěkné peníze. Je to náhodou dost důvěrná záležitost.“

Dnes si uvědomuji, že za jiných okolností mohl ten rozhovor být jedním z rozhodujících okamžiků mého života. Ale jelikož mi to nabídl zřejmě a neomaleně za službu, kterou jsem mu měl prokázat, nezbývalo, než ho odbýt.

„Mám plné ruce práce,“ řekl jsem. „Jsem vám zavázán, ale nemohu už žádnou jinou vzít.“

„Nemusil byste být v žádném obchodním spojení s Wolfsheimem.“ Zřejmě myslel, že váhám před „kšeftíčky“, o nichž byla řeč při obědě, ale ujistil jsem ho, že se mýlí. Čekal ještě okamžik v naději, že se dám do řeči, ale byl jsem příliš pohroužen v myšlenky, abych na to nějak reagoval, a tak odešel neochotně domů.

Ten večer mě naladil bezstarostně a šťastně. Myslím, že jsem usnul jako pařez, sotva jsem vešel do dveří. Takže nevím, jestli Gatsby jel na Coney Island nebo ne, nebo jak dlouho ještě „letmo prohlížel pokoje“, zatímco jeho dům zářil křiklavě dál. Druhý den ráno jsem zatelefonoval Daisy z kanceláře a pozval jsem ji na čaj.

„Neber s sebou Toma,“ varoval jsem ji.

„Co?“

„Neber Toma.“

„Kdo je to ‚Tom‘?“ zeptala se nevinně.

Ten den, na kdy jsme se smluvili, lilo jako z konve. V jedenáct hodin zaklepal u domovních dveří člověk v plášti do deště, táhl za sebou žací strojek a řekl, že ho poslal pan Gatsby, aby mi posekal trávu. To mi připomnělo, že jsem zapomněl říci své Fince, aby se vrátila, a tak jsem jel do vesnice na Západní Vejce; hledal jsem ji ve vlhkých, bíle omítnutých uličkách a koupil jsem pár šálků, citrónů a květin.

Květin nebylo třeba, neboť ve dvě hodiny přijel od Gatsbyho celý skleník s nesčítnými květináči a koši. Za hodinu se nervózně otevřely domovní dveře a Gatsby v bílém flanelovém obleku, stříbrošedé košili a zlatě zbarvené vázance spěšně vešel. Byl bledý a pod očima měl tmavé kruhy od nevyspání.

„Všechno v pořádku?“ zeptal se ihned.

„Tráva vypadá pěkně, jestli myslíte to.“

„Jaká tráva?“ zeptal se bezmyšlenkovitě. „Aha, tráva na dvoře.“ Podíval se na ni oknem, ale soudě podle jeho výrazu, myslím, že nic neviděl.

„Vypadá velmi dobře,“ poznamenal neurčitě. „V jedněch novinách stálo, že asi ve čtyři hodiny má přestat pršet. Myslím, že to bylo v **Journalu**. Máte všechno, co potřebujete k – čaji?“

Zavedl jsem ho do spižírny, kde se trochu vyčítavě podíval na Finku. Společně jsme si prohlédli dvanáct citrónových dortíků z lahůdkářství.

„Bude to stačit?“ zeptal jsem se.

„Jistě, jistě! Jsou prima!“ a dutě dodal, „...kamaráde.“ Déšť se kolem půl čtvrté proměnil ve vlhkou mlhu, kterou občas jako rosa protékaly průhledné kapičky. Gatsby si prázdným pohledem prohlížel výtisk Clayova **Národního hospodářství** a trhl sebou, kdykoliv Finčiny kroky otřásly podlahou v kuchyni, a občas pohlédl k zamlženým oknům, jako by se venku odehrávala řada neviditelných a děsivých událostí. Konečně vstal a sdělil mi nejistým hlasem, že půjde domů. „Pročpak?“

„Nikdo na čaj nepřijde. Je už pozdě!“ podíval se na hodinky, jako kdyby ho bylo naléhavě třeba někde jinde. „Nemohu čekat celý den.“

„Neblázněte; jsou teprve za dvě minuty čtyři.“

Sedl si zničeně, jako kdybych do něho byl strčil, a současně se ozval zvuk motoru, jenž zahýbal do mé uličky. Oba jsme vyskočili a já vyšel na dvorek, sám trochu znervóznělý.

Pod holými šeríky, z kterých okapávala voda, přijíždělo po cestě velké otevřené auto. Zastavilo se. Z Daisyina obličej, skloněného ke straně pod třírohým levandulovým kloboukem, na mne zazářil nadšený veselý úsměv.

„To opravdu bydlíš tady, drahoušku?“

Vzrušující vlnky jejího hlasu působily v dešti jako divoký, posilující lék. Musel jsem chvilku sledovat jejich klesající a stoupající zvuk pouze sluchem, než jsem si uvědomil, co vlastně říká. Mokrý pramének vlasů jí padl přes tvář, jako by ji někdo přetřel modrou barvou a když jsem ji vzal za ruku, abych jí pomohl z vozu, měla ji mokrou a leskly se na ní kapky.

„Zamiloval ses do mě,“ zašeptala mi do ucha, „nebo proč jsem měla přijít sama?“

„To je tajemství zámku Rackrent. Řekni šoférovi, aby odjel někam hodně daleko a hodinu tam zůstal.“

„Přijďte za hodinu, Ferdie.“ A potom zamumlala vážně: „Jmenuje se Ferdie.“

„Nevrazí se mu benzín do nosu?“

„Myslím, že ne,“ řekla nevinně. „Proč?“

Šli jsme dovnitř. K mému ohromnému překvapení v pokoji nikdo nebyl.

„Tohle je teda legrace,“ vykřikl jsem.

„Co je legrace?“

Otočila hlavu, protože někdo lehce, důstojně zaklepal na domovní dveře. Šel jsem a otevřel jsem. Stál

tam v kaluži vody k smrti bledý Gatsby s rukama ponořenýma jako závaží hluboko do kapes kabátu a díval se mi tragicky do očí.

S rukama pořád v kapsách mě obešel a vkročil do haly, otočil se prudce, jako by byl na drátku, a zmizel v obývacím pokoji. Nebyla to ani trochu legrace. Přirazil jsem dveře před sílícím deštěm a cítil jsem, jak mi srdce hlasitě bije.

Půl minuty se nic neozvalo. Potom jsem slyšel z obývacího pokoje jakýsi přidušený šepot a útržek smíchu, a potom zazněl jasně a uměle Daisyin hlas.

„Jsem opravdu strašně ráda, že vás zase vidím.“

Pauza; trvala hrozně dlouho. Neměl jsem v hale co dělat, tak jsem vešel do pokoje.

Gatsby s rukama pořád v kapsách se opíral o krb a násilně předstíral nenucenost, dokonce nudu. Hlavu zvrátil tak dozadu, že se opírala o ciferník starých krbových hodin, a jak tak stál, hleděl roztržitýma očima na Daisy, která seděla vyděšená, ale půvabná na okraji tvrdé židle.

„Známe se z dřívějšíka,“ zašeptal Gatsby. Na chvíli na mně spočinul očima a rty se mu rozevřely, jak se pokusil bezúspěšně o úsměv. Naštěstí se v tomto okamžiku hodiny pod tlakem jeho hlavy nebezpečně naklonily, a tak se otočil a chytil je třesoucími se prsty a postavil zpátky na místo. Potom si strnule sedl, opřel se loktem o opěradlo pohovky a bradu si podepřel dlaní.

„Promiňte mi to s těmi hodinami,“ řekl.

Mně samému vyvstal na obličeji hluboký, tropický ruměnec. Nemohl jsem si dodat odvahy ani k jediné otřepané frázi z těch tisíců, které se mi honily hlavou.

„Jsou to staré hodiny,“ řekl jsem jim nesmyslně.

Myslím, že chvíli jsme všichni věřili, že se na podlaze rozbily na kousky.

„Už léta jsme se neviděli,“ řekla Daisy hlasem co možná nejlhostejnějším.

„V listopadu to bude pět let.“

Automatický ráz Gatsbyho odpovědi nás všechny znovu alespoň na minutu umlčel. Navrhl jsem zoufale, jestli by mně nepomohli uvařit v kuchyni čaj, čímž jsem je oba postavil na nohy, ale vtom jej ďábelská Finka přinesla na podnose.

Ve vítaném zmatku šálků a dortů se vytvořila jakási přijatelná konvence. Z Gatsbyho se stal stín, mluvili jsme jen já a Daisy a on se díval svědomitě z jednoho na druhého napjatým a nešťastným pohledem. Jelikož však tento klid nebyl sám o sobě účelem, omluvil jsem se při první vhodné příležitosti a zvedl jsem se.

„Kam jdete?“ zeptal se okamžitě Gatsby poplašen.

„Přijdu hned.“

„Musím s vámi o něčem mluvit, než odejdete.“ Hnal se za mnou do kuchyně, zavřel dveře a zničeně zašeptal: „Panebože!“ „Co je vám?“

„Je to strašný omyl,“ řekl a vrtěl hlavou, „strašný, strašný omyl.“

„Jste prostě v rozpacích, to je všechno,“ a naštěstí jsem dodal: „Daisy je také v rozpacích.“

„Je v rozpacích?“ opakoval nedůvěřivě. „Zrovna tak jako vy.“ „Nemluvte tak nahlas.“

„Chováte se jako malý kluk,“ vybuchl jsem netrpělivě. „Nejen to, jste hrubý. Daisy tam sedí úplně sama.“

Zvedl ruku, aby mě zarazil, podíval se na mne tak vyčítavě, že jsem to dodnes nezapomněl, opatrně otevřel dveře a vrátil se do druhého pokoje.

Šel jsem ven zadem – stejně jako Gatsby, když před půlhodinou nervózně obešel dům – a běžel jsem se schovat pod ohromný sukovitý strom, jehož hustá koruna tvořila jakousi ochranu před deštěm. Zase lilo a můj nepravidelný trávník, pěkně oholený Gatsbyho zahradníkem, oplýval malými blátivými močály a prehistorickými bažinami. Kromě Gatsbyho ohromného domu nebylo zpod stromu nač se dívat, a tak jsem na něj zíral půl hodiny jako Kant na svou kostelní věž. Postavil ho nějaký sládek na počátku horečky „dobového stylu“ asi před desíti lety a říkalo se, že byl ochoten zaplatit na pět let domovní daň ze všech sousedních domků, když si jejich majitelé dají střechy pokrýt slámou. Snad to, že odmítli, zbavilo jeho plán „založit starý rod“ života – hned vzápětí zchátral a zemřel. Jeho děti prodaly dům s černým věncem ještě na dveřích. I když jsou Američané někdy ochotni, a dokonce dychtiví stát se nevolníky, vždycky tvrdošíjně odmítali stát se venkovskými balíky.

Za půl hodiny vysvitlo zase sluníčko a na Gatsbyho cestu vjelo hokynářovo auto se zásobami k večeři pro služebnictvo – byl jsem si jist, že on sám nesní ani lžičku. Služebná začala otvírat hořejší okna jeho domu. Objevila se na okamžik v každém z nich, a když se nahýbala z velkého arkýře, plivla přemýšlivě do zahrady. Bylo načase, abych se vrátil. Dokud pršelo, znělo to jako tlumený zvuk jejich hlasů, který se zvedá a tu a tam vzkypí v prudké záplavě citů. Ale když se všechno znovu utišilo, cítil jsem, že stejné ticho zavládlo i v domě.

Vešel jsem – nejdříve jsem ovšem v kuchyni nadělal všemožný rámus, chybělo už jen, abych převrhl kamna, – ale myslím, že neslyšeli vůbec nic. Seděli každý na jednom konci gauče a dívali se na sebe, jako kdyby mezi nimi padla nebo visela ve vzduchu nějaká otázka, a všechny stopy po rozpacích byly ty tam. Daisy měla po obličejích rozmazané slzy, a když jsem vešel, vyskočila a začala si je před zrcadlem utírat kapesníkem. Ale Gatsby se změnil přímo nepochopitelně. Doslova zářil. Bez jediného slova nebo gesta, které by vyjadřovalo jeho jásavé rozpoložení, sršel z něho nový pocit radosti a naplňoval nevelký pokoj.

„Nazdar, kamaráde,“ řekl, jako kdybychom se léta neviděli. Chvilku jsem myslel, že mi podá ruku.

„Přestalo pršet.“

„Ano?“ Když pochopil, o čem mluvím a že do pokoje pronikají rolničky slunečního svitu, usmál se jako meteorolog, jako nadšený ochránce světlá, které se znovu vrací, a opakoval tu novinku Daisy: „Co tomu říkáš? Přestalo pršet.“

„To jsem ráda, Jayi.“ Její hrdelní hlas, plný palčivě, rozesmutňující krásy, vyjadřoval jen neočekávanou radost.

„Nemohli byste s Daisy ke mně zajít?“ řekl. „Rád bych jí tam provedl.“

„Chcete opravdu, abych šel také?“

„Rozhodně, kamaráde.“

Daisy zmizela nahoru umýt si obličej – příliš pozdě jsem si s pocitem pokoření vzpomněl na své ručníky – a já s Gatsbym jsme čekali na trávníku.

„Můj dům vypadá pěkně, že ano?“ vyptával se. „Podívejte se, jak je celá přední fronta zalita sluncem.“

Přítakal jsem, že je báječný.

„Ano.“ Přehlédli jej očima, každé klenuté dveře a čtverhrannou věž. „Trvalo mi právě tři roky, než jsem vydělal peníze, za které jsem jej koupil.“

„Myslel jsem, že jste své peníze zdědil.“

„Ano, kamaráde,“ řekl automaticky, „ale většinu jsem jich ztratil za té velké paniky – za té válečné paniky.“

Myslím, že sotva věděl, co říká, protože když jsem se ho zeptal, s čím obchoduje, odpověděl: „To je moje věc“ – dřív než si uvědomil, že to není vhodná odpověď.

„Inu, zkoušel jsem několik oborů,“ opravil se. „Dělal jsem do léků a dělal jsem do nafty. Ale teď nepracuji ani v jednom, ani v druhém.“ Podíval se na mne pozorněji. „Znamená to, že jste přemýšlel o tom, co jsem vám nedávno navrhl?“

Než jsem mohl odpovědět, vyšla Daisy z domu a dvě řady mosazných knoflíků na jejích šatech zazářily ve slunečním světle.

„To je ta ohromná budova *tamhle?*“ vykřikla a ukázala na ni.

„Líbí se ti?“

„Hrozně, ale nechápu, jak tam můžeš bydlet docela sám.“

„Mám ji pořád plnou zajímavých lidí, v noci i ve dne, lidí, kteří dělají zajímavé věci, slavných lidí.“

Místo abychom si nadešli podél zálivu, šli jsme dolů k silnici a vešli jsme velkým zadním vchodem. Daisy obdivovala hned ten, hned onen pohled na feudální siluetu, rysující se proti obloze, rozkošnými polohlasnými poznámkami obdivovala zahrady, jiskrnou vůni narcisů a pěnivou vůni hlohu, švestkové květy a

bledozlatou vůni zlatého deště. Bylo to divné, když člověk přišel k mramorovým schodům a nenarazil na žádný zmatený proud pestrých šatů a neslyšel jiný zvuk než ptačí hlasy na stromech.

A uvnitř, když jsme procházeli hudebními sály ve slohu Marie Antoinetty a salóny v restauračním slohu, měl jsem pocit, že za každou pohovku a za každým stolem jsou schováni hosté s rozkazem, aby ani nehlesli, dokud nepřejdeme. Když Gatsby zavřel dveře do „knihovny Mertonské koleje“, byl bych mohl přísahat, že slyším, jak muž se sovíma očima propuká v strašidelný chechtot.

Šli jsme nahoru a dál dobovými ložnicemi, stápějícími se v růžovém a levandulovém hedvábí a oživenými čerstvými květinami, šatnami a hernami a koupelnami s vanami v podlaze – vetřeli jsme se do jednoho pokoje, kde nečesaný muž v pyžamu prováděl na podlaze cviky pro posílení jatrní krajiny. Byl to pan Klipspringer, „strávník“. Viděl jsem ho ráno, jak se hladově potuluje po pobřeží. Konečně jsme přišli do vlastního Gatsbyho bytu, ložnice s koupelnou a pracovny v Adamově stylu, kde jsme se usadili a vypili sklenku jakési chartreusky, kterou vytáhl ze skříně ve zdi.

Ani na okamžik neodvrátil zrak od Daisy a myslím, že všechno v domě nově oceňoval podle toho, jakou reakci to vyvolalo v jejích milovaných očích. Někdy se také na své vlastnictví podíval upřeným a omámeným pohledem, jako kdyby se v její tělesné a ohromující přítomnosti všechno stávalo neskutečným. Jednou málem spadl ze schodů.

Jeho ložnice byla nejjednodušší pokoj ze všech – kromě toaletního stolku, který zdobila souprava z čistého

matného zlata. Daisy vzala s potěšením kartáč a uhladila si vlasy, načež si Gatsby sedl, zastínil si oči a začal se smát. „Je to tak hrozně komické, kamaráde,“ řekl rozjařeně. „Nemohu – když se pokusím –“

Zřejmě prošel dvěma stadii a dostával se do třetího. Po rozpacích a po bezmyšlenkovité radosti naplnila ho její přítomnost údivem. Ta představa ho tak dlouho naplňovala, snil o ní neustále až do poslední chvíle, čekal takřka se zaťatými zuby v nepředstavitelném vypětí náruživosti. Nyní, když došlo k reakci, docházel mu dech jako přetaženým hodinám.

Za chvíli se vzpamatoval a otevřel nám dvě bachraté patentní skříně, jež byly nacpány obleky, župany, vázankami a košilemi, nakupenými jako cihly po tuctech do vysokých hromad.

„Mám v Anglii člověka, který pro mne nakupuje šatstvo. Vždycky na začátku sezóny, na jaře a na podzim, sem posílá celé komplety.“

Vyndal hromadu košil a začal je jednu po druhé házet na stůl před námi, košile čistě plátěné i ze silného hedvábí a z jemného flanelu, které, když dopadly, roztáhly se v celé šíři a přikryly stůl pestrou zmrštinou barev. Jak jsme se jim obdivovali, přinášel další a měkká, bohatá hromada se zvedala výš a výše – košile proužkované, vzorkované, kostkované, v korálové, jablkově zelené, levandulové a světle oranžové barvě s jasně modrými monogramy. Najednou Daisy s potlačeným zasténáním zabořila hlavu do košil a začala bouřlivě plakat.

„Takové krásné košile,“ vzlykala hlasem přidušeným v chumlu tkanin. „Je mi z toho smutno,

protože jsem ještě nikdy neviděla takové – tak krásné košile.“

Po prohlídce domu jsme se měli podívat na pozemek, na bazén, na kluzák a na svatojánské květiny – ale za Gatsbyho okny se dalo zase do deště, a tak jsme stáli vedle sebe a dívali se na zbrázděnou hladinu Průlivu.

„Kdyby nebyla mlha, mohli bychom na druhé straně Průlivu vidět tvůj dům,“ řekl Gatsby. „Na konci vaší loděnice hoří vždycky celou noc zelené světlo.“

Najednou se Daisy do něho zavěsila, ale zdálo se, že on se v myšlenkách hrouží do toho, co právě řekl. Snad ho napadlo, že obrovský význam toho světla už navždy zmizel. Ve srovnání s velkou vzdáleností, která ho dříve dělila od Daisy, se zdálo, že je jí velmi nablízku, skoro jako by se jí dotýkal. Zdálo se, že je tak těsně u ní jako hvězda u měsíce. Bylo to už zase jen zelené světlo na loděnici. Počet jeho kouzelných předmětů se o jeden zmenšil.

Začal jsem chodit sem tam po pokoji a v polotmě jsem prohlížel různé neurčité předměty. Velká fotografie staršího muže v parádním námořnickém obleku, jež visela na stěně nad psacím stolem, mě zaujala.

„Kdo je to?“

„To je pan Dan Cody, kamaráde.“

To jméno mi připadalo trochu známé.

„Už je mrtvý. Před lety to býval můj nejlepší přítel.“

Na sekretáři stála malá fotografie Gatsbyho také v námořnickém obleku – Gatsby s hlavou vzdorovitě

zvrácenou nazad – zřejmě z doby, kdy mu bylo asi osmnáct.

„To je božské,“ vykřikla Daisy. „Ten účes! Nikdy jsi mi neřekl, že ses takhle česal – nebo žeš měl jachtu.“

„Podívej se na tohle,“ řekl rychle Gatsby. „Tady je spousta výstřižků – o tobě.“

Stáli vedle sebe a prohlíželi si je. Zrovna jsem ho šel požádat, abych si směl prohlédnout rubíny, když vtom zazvonil telefon a Gatsby zvedl sluchátko.

„Ano... Jenže teď nemohu mluvit... Teď nemohu mluvit, kamaráde... Řekl jsem malé město... Musí vědět, co to je malé město... No to nám potom není nic platný, když si pod malým městem představuje Detroit.“

Odzvonil.

„Pojď sem, **rychle!**“ vykřikla Daisy u okna.

Dosud přšelo, ale temnota se na západě rozdělila a nad mořem se vznášela růžově zlatá vlna zpěněných mraků.

„Podívej se,“ zašeptala, a pak za chvíli: „Chtěla bych mít aspoň jeden ten růžový mráček – posadila bych tě do něho a strkala bych tě po obloze.“

Po tomhle jsem se pokusil odejít, ale nechtěli o tom ani slyšet; snad se v mé přítomnosti cítili víc o samotě.

„Vím, co uděláme,“ řekl Gatsby. „Klipspringer nám musí zahrát na klavír.“

Vyšel z pokoje, zavolal: „Ewingu!“ – a za chvíli se vrátil, doprovázen rozpačitým, trochu vyzábělým mladým mužem s kostěnými brýlemi a s řídkými světlými vlasy. Už se slušně oblékl, měl na sobě rozhalenou sportovní košili, kecky a plátěné kalhoty mlhavého odstínu.

„Vyrušili jsme vás ze cvičení?“ zeptala se Daisy zdvořile.

„Spal jsem,“ zvolal Kripspringer v záchvatu rozpaků. „Totiž **nejdřív** jsem spal. Potom jsem vstal...“

„Klipspringer umí hrát na klavír,“ přerušil ho Gatsby. „Ze ano, Ewingu, kamaráde?“

„Nehraju dobře. Nehraju – vlastně skoro ani neumím hrát, vyšel jsem úplně z cvi –“

„Půjďme dolů,“ skočil mu do řeči Gatsby. Otočil vypínačem. Šedivá okna zmizela, jak celý dům zazářil světlem.

V hudebním pokoji rozsvítil Gatsby osamělou lampu vedle klavíru. Zapálil Daisy třesoucí se sirkou cigaretu a sedl si k ní na gauč na druhém konci pokoje, kam nedoléhalo světlo, až na to, které tam odrazila lesklá podlaha z haly.

Když Klipspringer dohrál *Hnízdečko lásky*, otočil se na židli a v přítomí hledal nešťastně Gatsbyho.

„Vyšel jsem úplně z cviku, víte. Řekl jsem vám, že neumím hrát. Úplně jsem vyšel z cvi –“

„Nemluvte tolik, kamaráde,“ rozkázal Gatsby: „Hrajte!“

„*Každé ráno,
každý večer
je to prima –*“

Venku skučel vítr a od zálivu sem chabě doléhal zvuk hromu. Na Západním Vejci se už rozsvěcovala všechna světla; elektrické vlaky, plné lidí, razily si deštěm cestu domů z New Yorku. Byla to hodina

hlubokých lidských změn a vzrušení se rodilo ve vzduchu.

*„Znám jednu pravdu, i když trudnou,
boháči bohatnou, chudáci – mají děti
a mezitím
čas od času –“*

Když jsem se šel rozloučit, viděl jsem, že se na Gatsbyho tváři zase objevil výraz zmatku, jako kdyby ho při myšlence na ráz nynějšího štěstí zachvátila jakási mlhavá pochybnost. Skoro pět let! I toho odpoledne musely být okamžiky, kdy se Daisy nedokázala vyrovnat jeho snové představě – ne vlastní vinou, ale pro obrovskou životnost jeho iluzí. Bylo to nad její síly, nad jakékoliv síly. Vrhł se do věci s vášní tvůrce, něco k ní neustále přidával, okrašloval ji každým pestrým pírkem, které k němu vánek donesl. Nic nemůže být tak ohnivé a tak svěží jako to, co člověk dokáže nahromadit v příšeří svého srdce.

Když jsem ho pozoroval, zřejmě se s tím už trochu vyrovnal. Uchopil ji za ruku, a když mu něco zašeptala do ucha, otočil se k ní v návalu vzrušení. Myslím, že ten hlas ho poutal nejvíc – to nestálé horečnaté teplo – protože to nemohly zdokonalit ani sny – ten hlas byla nesmrtelná píseň.

Zapomněli na mne, ale Daisy ke mně vzhledla a podala mi ruku. Gatsby o mně už vůbec nevěděl. Podíval jsem se na ně ještě jednou a oni se duchem vzdálení podívali na mne, zachvácení intenzívním životem. Potom jsem odešel z pokoje a kráčel jsem dolů po mramorových schodech do deště a nechal jsem je tam spolu.

KAPITOLA VI

Asi tou dobou přijel jednou ráno ke Gatsbyho domu ctižádostivý mladý reportér z New Yorku a zeptal se ho, jestli mu Gatsby může něco říct.

„O čem něco říct?“ zeptal se Gatsby zdvořile.

„No, učinit nějaké prohlášení.“

Po pěti zmatených minutách se ukázalo, že ten člověk uslyšel Gatsbyho jméno někde v redakci ve spojení s něčím, co buďto nechtěl prozradit, nebo čemu úplně nerozuměl. Měl volný den, a jat chvályhodnou iniciativou, vydal se spěšně na cestu, aby si to ověřil. Zkusil to jen tak nazdařbůh, a přece byl jeho reportérský instinkt správný. Gatsbyho proslulost, šířená stovkami lidí, kteří přijímali jeho pohostinství a stáli se tak autoritami na jeho minulost, vzrůstala celé léto, až se stala obecně známou novinkou. Opřádaly ho tehdejší legendy jako pověst o „podzemním potrubí do Kanady“ a vytrvale se udržovala historka, že vůbec nebydlí v domě, ale v lodi, která vypadá jako dům a pohybuje se tajně sem a tam podél longislandského pobřeží. Proč tyto výmysly naplňovaly Jamese Gatzze ze Severní Dakoty uspokojením, těžko říct.

James Gatz – to bylo jeho skutečné, nebo alespoň legální jméno. Změnil si ho v sedmnácti letech, a to právě v tom okamžiku, který se stal svědkem začátku jeho kariéry, – když totiž spatřil, jak jachta Dana Codyho kotví nad nejzákeřnější mělčinou na jezeře Superior. Ten, kdo se to odpoledne potuloval po břehu v zeleném vlněném svetru a plátěných kalhotách, byl James Gatz, ale ten, který si vypůjčil loďku, dovesloval k **Tuolomee** a sdělil Codymu, že by ho mohl zastihnout vítr a rozbít ho za půl hodiny na kusy, byl už Jay Gatsby.

Myslím, že už tenkrát měl to jméno hezkou dobu v zásobě. Jeho rodiče byli nepodnikaví a neúspěšní sedláci a on je ve své fantazii vlastně nikdy za své rodiče nepřijal. Pravda je, že Jay Gatsby ze Západního Vejece na Long Islandu vzešel z platonické představy sebe sama. Byl to syn boží – fráze, která, znamená-li něco, znamená právě to – a musel se tedy zabývat záležitostmi svého Otce, službou nesmírné, vulgární a prodejné kráse. Proto si vymyslel právě takového Jaye Gatsbyho, jakého si asi může vymyslet sedmnáctiletý hoch, a tomuto pojetí zůstal věren až do konce.

Přes rok se potloukal podél jižního pobřeží jezera Superior a hledal mušle, lovil lososy nebo prováděl cokoli jiného, co mu zajišťovalo potravu a nocleh. Jeho hnědé, otužilé tělo žilo přirozeně napolo divokou, napolo lenošnou prací intenzivních dnů. Ženy poznal záhy, a poněvadž ho zkazily, začal jimi opovrhovat; mladými pannami, protože byly nezkušené, a těmi druhými, protože byly hysterické ve věcech, které on ve svém nepřekonatelném egocentrismu považoval za samozřejmé.

Ale v srdci mu neustále zuřil bouřlivý svár. Nejgrotesknější a nejfantastičtější nápady ho v noci pronásledovaly na lůžku. Když hodiny tikaly na umyvadle a měsíc smácel mokřým světlem jeho zmuchlané šaty na podlaze, rozpřádal se mu v hlavě celý obrovský svět. Noc co noc se klubko jeho fantazie rozmotávalo dál a dál, až se na některý živý výjev snesla ospalost a sevřela jej v zapomínajícím objetí. Na nějaký čas se jeho obrazotvornost vybíjela v těchto snech; byly dostatečným náznakem toho, jak neskutečná je skutečnost, příslibem, že základy světa bezpečně spočívají na křídlech pohádkové víly.

Instinkt, který mu šeptal o budoucí slávě, zahnal jej několik měsíců předtím do malé luteránské koleje Sv. Olafa v jižní Minnesotě. Zůstal tam dva týdny, zdrcen hrůzou nad její divošskou lhostejností k bubnům jeho osudu, k osudu samému, a opovrhoval zaměstnáním domovníka, kterým si měl vydělávat na studiu. Potom se vrátil zpátky k jezeru Superior a onoho dne, kdy jachta Dana Codyho zakotvila na mělčině u pobřeží, pořád ještě hledal, co má dělat.

Codymu bylo tehdy padesát let, vytvořila ho nevadská stříbrná pole, Yukon a všechna tažení za drahými kovy od roku pětasedmdesátého. Spekulace s montanskou mědí, jež z něho udělaly mnohonásobného milionáře, ho zastihly jako člověka fyzicky zdatného, ale poněkud slabomyslného, a nekonečná řada žen, které to tušily, se ho pokusila oddělit od jeho peněz. Poněkud nechutně roztahovaná historka, podle níž si žurnalistka Ella Kayeová zahrála na Madame de Maintenon, vytušila jeho slabé stránky a poslala ho v jachtě na moře, byla obecným námětem bombastických žurnalistických klípků

z roku 1902. Potloukal se pět let podél příliš pohostinných břehů, až se posléze objevil v zátoce Malého děvčátka v úloze osudu Jamese Gatzze.

Pro mladého Gatzze, když se opíral o vesla a díval se nahoru na palubu se zábradlím, představovala ta jachta všechny krásy a veškeré kouzlo světa. Myslím, že se na Codyho usmál – přišel asi už dřív na to, že se lidem líbí, když se směje. Rozhodně mu Cody položil několik otázek (z nichž jedna vylákala do světa to zbrusu nové jméno) a shledal, že chlapec je pohotový a strašně ctižádostivý. O několik dní později ho vzal s sebou do Duluthu a koupil mu modrý kabát, šest párů bílých plátěných kalhot a námořnickou čepici. A když **Tuolomee** odplula k Západoindickým ostrovům a na Berberské pobřeží, Gatsby odplul s ní.

Měl poněkud neurčitou funkci – když byl u Codyho, byl střídavě stevardem, plavčíkem, kapitánem, sekretářem, a dokonce i žalárníkem, neboť střízlivý Dan Cody věděl, do jakých rozmařilých podniků by se opilý Dan Cody mohl snadno pustit, a zabezpečil se pro takové případy tím, že skládal více a více důvěry do Gatsbyho. Toto zařízení fungovalo pět let a za tu dobu obeplula jejich loď třikrát Evropu. Bylo by mohlo trvat bůhvíjak dlouho, nebýt toho, že Ella Kayeová přišla jednou v noci v Bostonu na palubu a týden nato Dan Cody nepohostinně zemřel.

Pamatuji se na jeho portrét v Gatsbyho pokoji, na šedivého muže v plném rozkvětu s tvrdým, prázdným obličejem – na pionýrského hýřila, který v jednom období amerického života zavlkl na východní pobřeží násilnost bordelů a putyk Divokého západu. Bylo to nepřímo Codyho zásluhou, že Gatsby pil tak málo.

Někdy za veselých večírků vtíraly mu ženy šampaňské do vlasů; on sám si zvykl nechávat lihoviny na pokoji.

A byl to Cody, od něhož zdědil peníze – odkázal mu dvacet pět tisíc dolarů. Nedostal je. Nikdy neporozuměl právním opatřením, kterých proti němu bylo použito, ale co zbylo ze všech těch miliónů, dostala do posledního centu Ella Kayeová. Zůstal sám se svou výchovou, jedinečně vyhovující okolnostem; neurčité obrysy Jaye Gatsbyho se zhmotnily ve skutečného člověka.

To všechno mi řekl mnohem později, ale uvádím to už teď proto, abych torpédoval ty první divoké zvěsti o jeho minulosti, které ani za mák neodpovídaly pravdě. A ještě ke všemu mi to vyprávěl ve zmatku, tenkrát, když jsem se dostal tak daleko, že jsem o něm věřil všemu a zároveň ničemu. Využívám proto téhle krátké přestávky, kdy Gatsby, abych tak řekl, nabíral dech, abych sprovedil ze světa tuhle řádku chybných představ.

A na nějaký čas jsem také přestal hrát úlohu v jeho záležitostech. Několik týdnů jsem ho neviděl ani jsem neslyšel v telefonu jeho hlas – většinou jsem byl v New Yorku, bloumal jsem s Jordan a snažil jsem se vlichotit do přízně její stařecké tetě – ale jednou v neděli odpoledne jsem k němu konečně zašel. Nebyl jsem tam ani dvě minuty, když někdo přivedl Toma Buchanana na skleničku. To mě pochopitelně vyděsilo, ale překvapující vlastně bylo, že se to nestalo už dřív.

Byla to tříčlenná společnost na koních – Tom, nějaký Sloane a hezká žena v hnědém jezdeckém úboru, která tam už někdy dřív byla.

„Těší mě, že vás vidím,“ řekl Gatsby, stojící u vchodu. „Těší mě, že jste ke mně zaskočili.“

Jako by jim na tom záleželo!

„Jen se posad'te. Vemte si cigaretu nebo doutník.“
Chodil rychle po pokoji a zvonil. „Hned vám obstarám něco k pití.“

Tomova přítomnost na něj hluboce působila. Byl by však stejně nesvůj, dokud by jim něco nenabídl, protože si neurčitě uvědomoval, že pro nic jiného nepřišli. Pan Sloane nechtěl nic. Limonádu? Ne, děkuji. Trochu šampaňského? Vůbec nic, děkuji... lituji –

„Projeli jste se pěkně?“

„Tady jsou všude hezké cesty.“

„Myslím, že auta –“

„Jo.“

Veden neodolatelným impulsem, otočil se Gatsby na Toma, který se při představování choval, jako by byl cizí.

„Myslím, že jsme se už někde viděli, pane Buchanane.“

„Ach, ano,“ řekl Tom s nevrlou zdvořilostí, ale zřejmě se na to nepamatoval. „Ovšemže ano. Pamatuji se velmi dobře.“

„Asi před čtrnácti dny.“

„Máte pravdu. Byl jste tady s Nickem.“

„Znám vaši ženu,“ pokračoval Gatsby skoro útočně.

„Tak?“

Tom se otočil ke mně.

„Ty bydlíš někde tady, Nicku?“

„Vedle.“

„Tak?“

Pan Sloane se nezúčastnil rozhovoru, ale rozvaloval se nadutě v křesle; ta žena neříkala také nic – ale po dvou skleničkách whisky se sodou se neočekávaně stala srdečnější.

„Příště k vám všichni přijdeme na večírek, pane Gatsby,“ navrhla. „Co říkáte?“

„Zajisté; velmi by mě těšilo.“

„– by bylo hezké,“ řekl pan Sloane zcela nesrdečně. „No, myslím, že bychom měli už jet domů.“

„Žádný spěch,“ naléhal Gatsby. Už se zas opanoval a chtěl si prohlédnout Toma zblízka. „Co kdyby – co kdybyste tu zůstali na večeři? Vůbec by mě nepřekvapilo, kdyby se tu objevil ještě někdo z New Yorku.“

„Pojďte na večeři **ke mně**,“ řekla dáma nadšeně. „Oba dva.“

To platilo i mně. Pan Sloane se zvedl. „Tak půjdeme,“ pravil – ale jenom k ní. „Myslím to doopravdy,“ trvala na svém. „Měla bych strašnou radost. Mám spoustu místa.“

Gatsby se na mne tázavě podíval. Chtěl jít, a neviděl, že pan Sloane rozhodl, že by jít neměl.

„Obávám se, že nebudu moci,“ řekl jsem.

„Tak pojdte aspoň vy,“ naléhala a soustředila se na Gatsbyho.

Pan Sloane jí zabručel něco těsně u ucha. „Nepřijdeme tam pozdě, když vyrazíme hned,“ trvala hlasitě na svém.

„Nemám koně,“ řekl Gatsby. „Jezdíval jsem na vojně, ale nikdy jsem si koně nekoupil. Budu za vámi muset jet vozem. Omluvte mě na okamžik.“

My ostatní jsme vyšli ven na verandu, kde Sloane a ta dáma se stranou od nás vzrušeně rozhovořili.

„Panebože, mám dojem, že ten člověk s nimi půjde,“ řekl Tom. „Cožpak neví, že ona o něho nestojí?“

„Ona říká, že o něho stojí.“

„Pořádá velkou večeři a on tam nebude znát živou duši.“ Zamračil se. „Rád bych věděl, kde se kčertu seznámil s Daisy. Proboha, snad jsem ve svých názorech staromódní, ale dnes se ženské potloukají na můj vkus příliš volně. Seznámí se s kdejakým bláznem.“

Najednou pan Sloane a ta dáma sešli dolů po schodech a vsedli na koně.

„Pojď“, řekl pan Sloane Tomovi. „Je už pozdě. Musíme jít.“ A potom mně: „Řekněte mu, že jsme nemohli čekat, ano?“

Podal jsem si s Tomem ruku, s ostatními jsme se navzájem chladně uklonili a oni rychle odklusali po cestě a zmizeli pod záplavou srpnových listů, právě když Gatsby s kloboukem a světlým převlečníkem v ruce vyšel hlavním vchodem.

Toma zřejmě znepokojilo, že se Daisy někde potlouká sama, neboť příští sobotu s ní přišel na Gatsbyho večírek. Snad proto, že tam byl, vládla ten večer stísněná atmosféra – v mých vzpomínkách se ten večer odlišuje od ostatních večírků onoho léta. Byli tam stejní lidé, nebo alespoň stejný druh lidí, táž hojnost šampaňského, totéž pestré halasné hemžení, ale ve vzduchu jsem cítil něco nepříjemného, převažovala tam nevlídnost, jež se tam nikdy předtím neobjevila. Nebo jsem si na to snad pouze zvykl, začal jsem brát Západní Vejce jako svět sám pro sebe, s vlastními měřítky, s vlastními velikány, nad něž nic lepšího není, protože on sám nic neuznává, a teď jsem se na něj díval znovu Daisyinýma očima. Je to vždycky skličující dívat se novýma očima na věci, když člověk vynaložil mnoho sil, aby se jim přizpůsobil.

Přijeli za soumraku, a když jsme se vydali mezi rozzářené stovky lidí, Daisy broukala hrdelním tónem.

„Tohle mě *tak* vzrušuje,“ šeptala. „Jestli mě budeš chtít někdy dnes večer políbit, Nicku, jen mi to řekni a já to s radostí nějak zařídím. Stačí, když řekneš mé jméno. Nebo ukaž zelenou navštívenku. Dávám zelené –“

„Rozhlédněte se kolem,“ vybídl ji Gatsby.

„Já se rozhlížím. Bavím se nádherně.“

„Vidíte přece tváře mnoha lidí, o kterých jste už slyšela.“

Tom pročesával dav arogantníma očima.

„Nechodíme moc do společnosti,“ řekl. „Vlastně jsem zrovna myslel na to, že tady neznám ani živou duši.“

„Tamhle tu dámu snad znáte,“ Gatsby ukázal na oslnivou, stěží lidskou ženskou orchidej, která seděla v plném lesku pod bílou švestkou. Tom a Daisy vytřeštili oči, v nichž byl onen zvláštní neskutečný pocit, jenž se člověka zmocní, když pozná někoho, kdo byl až doposud jen slavným přízrakem z filmů...

„Je rozkošná,“ řekla Daisy.

„Ten člověk, co se nad ní naklání, je její režisér.“ Vedl je obřadně od skupiny ke skupině:

„Paní Buchananová... a pan Buchanan –“ Po malém váhání dodal: „Slavný hráč póla.“

„Ale kdepak,“ namítl Tom rychle, „nic takového.“

Gatsbymu se však zřejmě zalíbil zvuk těch slov, protože Tom zůstal pro zbytek večera „slavným hráčem póla“.

„V životě jsem nepoznala tolik slavných lidí,“ vykřikla Daisy, „líbil se mi ten člověk – jak se jmenoval? – s takovým modrýmnosem.“

Gatsby řekl, o koho jde, a dodal, že je to jakýsi malý producent.

„Dobře, ale stejně se mi líbil.“

„Já bych skoro radši nebyl slavným hráčem póla,“ řekl Tom mile, „radši bych se díval na všechny ty slavné lidi úplně – úplně inkognito.“

Daisy a Gatsby tančili. Pamatuji se, jak mě překvapil jeho uhlazený, konzervativní foxtrot – nikdy předtím jsem ho neviděl tančit. Potom se odloudali k mému domu a seděli na schodech půl hodiny, zatímco já jsem na její žádost zůstal na stráži na zahradě. „Pro případ, že by vypukl oheň nebo přišla povodeň,“ vysvětlovala mi, „nebo prostě nějaký zásah vyšší moci.“

Tom se vynořil ze svého inkognita, když jsme společně sedali k večeři. „Nebude vám vadit, když povečeřím s nějakými lidmi tamhle naproti?“ řekl. „S jedním člověkem tam začíná být psina.“

„Jen běž,“ odpověděla Daisy vesele, „a jestli si chceš zapsat nějaké adresy, tady máš mou zlatou tužičku.“... Za chvíli se otočila a řekla mi, že ta dívka je obyčejná, ale hezká, a já jsem věděl, že až na tu půlhodinku, kdy byla s Gatsbym o samotě, se nebavila.

Seděli jsme u obzvlášť rozjařeného stolu. To byla moje chyba – Gatsbyho zavolali k telefonu a já jsem se ještě před dvěma týdny s týmiž lidmi docela dobře bavil. Ale co mi tehdy působilo potěšení, to nyní otravovalo vzduch.

„Jak je vám, slečno Baedekerová?“

Dívka, kterou jsem oslovil, se mi bez úspěchu pokoušela skulit na rameno. Při tomto dotazu se posadila a otevřela oči.

„Cože?“

Objemná a letargická žena, která na Daisy naléhala, aby si s ní příštího dne zahrála v místním klubu golf, prohlásila na obranu slečny Baedekerové:

„Teď už je jí dobře. Když má v sobě pět nebo šest koktajlů, vždycky začne takhle vřesťet. Říkám jí, aby si s tím dala pokoj.“

„Vždyť já si dávám,“ ujišťovala ji dutě obviněná. „Slyšeli jsme vás křičet, tak jsem řekla tadyhle doktoru Civetovi: ‚Doktore, někdo tu potřebuje vaši pomoc.‘“

„Je vám jistě velice zavázána,“ řekla další přítelkyně bez známky vděčnosti, „ale zmáčela jste jí celé šaty, když jste jí strkala hlavu do bazénu.“

„Nic mi není tak protivné, jako když mi někdo strčí hlavu do bazénu,“ zamumlala slečna Baedekerová. „V New Jersey mě jednou skoro utopili.“

„Tak byste si s tím měla dát pokoj,“ opětoval doktor Civet.

„Mluvte za sebe!“ vykřikla divoce slečna Baedekerová. „Vám se třesou ruce. Od vás bych se nedala operovat!“

A tak to šlo pořád. Skoro poslední, nač si pamatuji, bylo, že jsem stál s Daisy a díval se na filmového režiséra a jeho hvězdu. Seděli pořád pod bílou švestkou a dotýkali se tvářemi, jenom bledý, tenký paprsek měsíčního světla byl mezi nimi. Napadlo mi, že se k ní velmi pomalu nakláněl celý večer, než se dostal takhle blízko, a ještě dokud jsem se díval, spatřil jsem, že se nahýbá o poslední stupínek a líbá ji na tvář.

„Líbí se mi,“ řekla Daisy. „Připadá mi rozkošná.“

Ale všechno ostatní ji uráželo a nebylo možno jí to vymluvit, protože to nebylo jen gesto, ale výsledek citového hnutí. Byla poděšena Západním Vejcem, tou

bezpříkladnou „dírou“, kterou Broadway zplodila v rybářské vesnici na Long Islandu – poděšena její surovou silou, jež plápolala pod starou vyumělkovanou zástěrkou, a jejím příliš dotěrným osudem, který honil její obyvatele jako stádo nejkratší cestou odnikud nikam. Viděla něco strašného v nejjednodušší prostotě, kterou nebyla s to pochopit.

Seděl jsem s nimi na schodech u hlavního vchodu, když čekali na auto. Tady vpředu byla tma, jenom zářící dveře rozestíraly deset čtverečních stop světla, proudícího do měkkého, černého jitra. Občas se nahoře po roletě v šatně pohnul stín, ustoupil dalšímu stínu, neurčitému procesí stínů, které se líčily a pudrovaly v neviditelném zrcadle.

„Kdo je vlastně ten Gatsby?“ zeptal se náhle Tom. „Nějaký velký pašerák alkoholu?“

„Kdes to slyšel?“ zeptal jsem se.

„Neslyšel jsem to. Domyslel jsem si to. Víš, spousta těchhle nových zbohatlíků jsou prostě velcí pašeráci alkoholu.“

„Gatsby ne,“ řekl jsem krátce.

Na chvíli se odmlčel. Pod nohama mu na cestě skřípaly oblázky..

„No, v každém případě mu to dalo jistě spoustu práce, než dal dohromady tenhle zvěřinec.“

Vánek zvlnil šedou mlhovinu Daisyina kožišinového límce.

„Jsou aspoň zajímavější než lidé, s kterými se stýkáme my,“ přinutila se říci.

„Nezdálo se, že by tě to tak zajímalo.“

„Ale zajímalo mě to.“

Tom se zasmál a obrátil se ke mně.

„Všiml sis Daisyina obličej, když ji ta dívka požádala, aby ji strčila pod studenou sprchu?“

Daisy začala zpívat podle hudby chraptivým, rytmickým šepotem a každému slovu vdechovala smysl, jaký nikdy předtím nemělo a jaký už nikdy mít nebude. Když se melodie zvedala, hlas se jí sladce zlomil, sledoval melodii po způsobu kontraaltových hlasů a každá taková změna vydechla do vzduchu trochu jejího teplého lidského kouzla.

„Sem přijde spousta lidí, které nikdo nepozval,“ řekla najednou. „Tamto děvče nikdo nepozval. Prostě si vynutí vstup a on je příliš zdvořilý, aby něco namítal.“

„Rád bych věděl, kdo to je a co dělá,“ trval na svém Tom. „A myslím, že si na tom dám záležet, abych to zjistil.“

„Můžu ti to říct hned,“ odpověděla. „Měl dragstóry, spoustu dragstórů. Dopracoval se k tomu.“

Po cestě se přivalila váhavá limuzína.

„Dobrou noc, Nicku,“ řekla Daisy.

Její pohled mě opustil a hledal osvětlený konec schodů, kde se Otevřenými dveřmi linul hezounký, smutný valčíček. **Ve tři zrána**, toho roku nejoblíbenější.

Koneckonců naprosto nahodilý charakter Gatsbyho společnosti skrýval v sobě romantické možnosti, které v Daisyině světě naprosto chyběly. Co to bylo v té písni, co ji, jak se zdálo, přivolávalo zpátky dovnitř? Co se stane teď, v těch nejasných, nevypočitatelných hodinách? Snad přijde nějaký neuvěřitelný host, někdo nekonečně vzácný a obdivuhodný, nějaká doslova zářivá dívka, která jediným svěžím pohledem na Gatsbyho, v jediném okamžiku kouzelného setkání vymaže oněch pět let nekolísající oddanosti.

Zůstal jsem tam dlouho do noci, Gatsby mě požádal, abych počkal, až bude mít čas, a já jsem se potloukal po zahradě, dokud z černé pláže nepřiběhla zpátky nevyhnutelná společnost koupajících se, zkřehlá a rozjásaná, dokud nahoře v pokojích pro hosty nezhasla světla. Když konečně přišel po schodech dolů, měl opálenou pleť na obličeji neobvykle napjatou a oči jasné a unavené.

„Nelíbilo se jí to,“ řekl hned.

„Samozřejmě, že se jí to líbilo.“

„Nelíbilo se jí to,“ trval na svém. „Nebavila se dobře.“ Odmlčel se a já jsem vytušil, že je nevýslovně sklíčen. „Mám pocit, že je hrozně daleko,“ řekl. „Je to tak těžké přimět ji, aby mi porozuměla.“ „Myslíte tenhle večírek?“

„Večírek?“ Jediným lusknutím prstů zamítl všechny večírky, které kdy pořádal. „Kamaráde, na večírku nezáleží.“

Nechtěl na Daisy nic menšího, než aby šla k Tomovi a řekla mu: „Nikdy jsem tě neměla ráda.“ Až touhle větou sprovodí ze světa čtyři roky, budou se moci dohodnout na praktičtějších opatřeních. Jedním z nich je, že až bude volná, vrátí se oba do Louisvillu a budou mít svatbu u ní, jak by to bylo bývalo před pěti lety.

„A ona to nechápe,“ řekl. „Kdysi dovedla chápat. Sedávali jsme celé hodiny –“

Odmlčel se a začal chodit sem a tam po zpustošené pěšince, poseté slupkami z ovoce, odhozenými dárky na památku a pošlapanými květy. „Já bych od ní nežádal tak mnoho,“ odvážil jsem se namítnout. „Minulost se nedá opakovat.“

„Že se minulost nedá opakovat?“ zvolal, jako by nevěřil. „Co vás nemá, ovšem, že se dá!“

Rozhlédl se divoce kolem sebe, jako by minulost číhala tady ve stínu jeho domu, téměř na dosah ruky.

„Zařídím všechno přesně tak, jak to bylo předtím,“ řekl a energicky zakýval hlavou. „Však ona uvidí.“

Mluvil hodně o minulosti a já z toho usoudil, že chce něco získat znovu, snad nějakou představu o sobě samém, která se vtělila do jeho lásky k Daisy. Od té doby byl jeho život zmatený a v nepořádku, ale kdyby se mohl jednou vrátit k určitému začátku a všechno to pomalu znovu projít, mohl by zjistit, co to je...

... Jednou na podzim před pěti lety šli spolu v noci po ulici, kolem nich padalo listí, až došli k místu, kde už nebyly žádné stromy a po chodníku se rozlévala měsíční záře. Tam se zastavili a otočili se k sobě. Byla to chladná noc, jaká mívá v sobě ono záhadné vzrušení, které přichází dvakrát do roka, když se mění roční období. Tichá světla v domech bzučela do tmy a mezi hvězdami se to hemžilo a hýbalo. Koutkem oka Gatsby viděl, že bloky chodníků jsou vlastně žebřík, který stoupá k tajnému místu nahoře nad stromy – mohl by se tam vyšplhat, kdyby šplhal sám, a jakmile by se tam dostal, mohl sát z bradavky života, polykat nesrovnatelné, zázračné mléko.

Srdce mu bilo rychleji a rychleji, jak se Daisyina bílá tvář přibližovala k jeho. Věděl, že když tuto dívku políbí a navždy zasnoubí své nevyslovitelné vidiny s jejím smrtelným dechem, nebude se jeho mysl už nikdy lehce vznášet jako mysl boží. A tak čekal a ještě chvíli naslouchal ladičce, která uhodila o hvězdu. Potom ji

políbil. Když se jejich rty setkaly, rozkvetla pro něj jako květina a vtělení bylo úplné.

Všechno, co říkal, dokonce i jeho děsivá sentimentalita, mi něco připomínalo. Prchavý rytmus, úlomky ztracených slov, které jsem slyšel někdy dávno v minulosti. Na okamžik se mi na jazyk drala jakási věta, bojovala o zrození, a rty se pootevřely jako rty němého člověka, jako kdyby se na nich odehrával větší zápas než jen záchvěv polekaného vzduchu. Ale nic se z nich neozvalo a to, nač jsem se málem rozpomněl, zůstalo navždy nesdělitelné.

KAPITOLA VII

V době, kdy zvědavý zájem o Gatsbyho dosáhl vrcholu, světla v jeho domě se jednou v sobotu večer nerozsvítila a jeho kariéra jako Trimalchiona skončila právě tak záhadně, jak začala. Jen poznenáhlu jsem si uvědomil, že auta, která s nadějí zahýbala na jeho příjezdovou cestu, se na okamžik zastavovala a potom rozmrzele odjížděla. Napadlo mi, jestli není nemocen, a proto jsem tam zašel, abych to zjistil – u dveří na mne podezíravě zašilhal neznámý sluha s lotrovským obličejem.

„Pan Gatsby je nemocný?“

„To né.“ Odmlčel se a pak dodal váhavě a nevraživě „pane“.

„Už jsem ho dlouho neviděl a trochu mě to znepokojilo. Řekněte mu, že se po něm ptal pan Carraway.“ „Kdo?“ vyštěkl hrubě. „Carraway.“

„Carraway. No dobře, řeknu mu to.“ Zhurta přibouchl dveře.

Moje Finka mě informovala, že Gatsby před týdnem propustil všechny sloužící a nahradil je hrstkou jiných, kteří nikdy nechodili do vesnice Západní Vejce, aby se

tam dali podplatit od obchodníků, ale objednávali skromné dávky telefonicky. Hoch z hokynářství prohlašoval, že v kuchyni to vypadá jako v prasečím chlívku, a veřejné mínění ve vesnici usoudilo, že ti noví lidé nejsou vůbec žádní sluhové.

Druhý den mi Gatsby zatelefonoval.

„Chystáte se pryč?“ zeptal jsem se.

„Ne, kamaráde.“

„Vyhodil jste prý všechno služebnictvo.“

„Potřeboval jsem někoho, kdo by neroztrušoval klepy. Daisy sem teď často chodívá – vždycky odpoledne.“

Celá ta komediantská družina se tedy rozpadla jako domeček z karet, sotva v jejích očích nedošla souhlasu.

„Jsou to nějakí lidé, pro které chtěl Wolfsheim něco udělat. Samí bratři a sestry. Vedli nějaký menší hotel.“

„Aha.“

Telefonuje prý na Daisyinu žádost – jestli bych k ní nepřišel zítra na oběd. Bude tam slečna Bakerová. O půl hodiny později volala sama Daisy a zdálo se, že se jí ulehčilo, když se dozvěděla, že přijdu. Něco se dělo. A přesto jsem nemohl uvěřit, že by si ke scéně vybrali tuhle příležitost – zvláště k dosti trapné scéně, jak ji Gatsby načrtl na zahradě.

Následující den bylo vedro jako v peci, byl to určitě nejteplejší, i když skoro poslední letní den. Když se můj vlak vynořil z tunelu do slunečního světla, přerušovaly vroucí polední ticho jenom horké píšťaly Americké sucharové společnosti. Proutěná sedadla ve voze hrozila vznícením; žena vedle mne se chvíli jemně potila do bílé blůzy a potom, když jí noviny zvlhly v prstech, klesla

zoufale s bezútěšným výkřikem do záplavy žáru. Peněženka jí spadla na podlahu.

„Božíčku!“ zalapala po vzduchu.

Sehnul jsem se s námahou, zvedl peněženku a podal ji ženě a držel ji přitom co nejdál od sebe a jenom docela za růžek, abych naznačil, že s ní nemám žádné nekalé úmysly – ale všichni kolem, i ta žena, mě stejně podezírali.

„To je vedro!“ oslovoval průvodčí známé tváře. „To je počasí!... Vedro!... Vedro!... Vedro!... Co tomu vedru říkáte? To je ale vedro! Je...?“

Traťovou jízdenku mi vrátil s tmavým otiskem své ruky. Ze by v tomhle vedru někomu záleželo na tom, čím zardělé rty líbá, čím hlava mu promáčí kapsu u pyžama na srdci!

... Halou Buchananova domu vál slabý vítr a zanášel zvuk telefonního zvonku ven ke Gatsbymu a ke mně, když jsme čekali u dveří.

„Pánovo tělo!“ zařval komorník do sluchátka. „Lituji milostivá, ale nemůžeme vám je dodat – je teď v poledne příliš horké, takže se ho nemůžeme dotknout!“

Ve skutečnosti říkal: „Ano... Ano... Podívám se.“

Položil sluchátko a šel od nás převzít tvrdé slamáky a mírně se leskl.

„Milostivá vás očekává v salóne!“ zvolal a zcela zbytečně nám ukazoval cestu. V takovém vedru byl každý nadbytečný pohyb urážkou prostého pudu sebezáchovy.

Pokoj se staženými roletami byl temný a chladný. Daisy a Jordan ležely na ohromném gauči jako stříbrné modly a přidržovaly si bílé šaty ve zpívajícím vánku vějířů.

„Nemůžeme se ani hnout,“ řekly společně.

Jordaniny opálené prsty, napudrované do běla, spočinuly mi na okamžik v dlani.

„A co náš atlet pan Tom Buchanan?“ zeptal jsem se.

Vtom jsem právě uslyšel jeho drsný, přitlumený, chraptivý hlas u telefonu v hale.

Gatsby stál uprostřed karmínového koberce a rozhlížel se okouzlenýma očima. Daisy ho pozorovala a smála se sladkým, vzrušujícím smíchem; jemný obláček pudru se jí zvedl z řader do vzduchu.

„Proslýchá se,“ zašeptala Jordan, „že u telefonuje Tomovo děvče.“

mlčeli jsme. Hlas v hale rozmrzele zesílil: „Tak dobře. Já vám ten vůz tedy vůbec neprodám... Nemám k vám žádné závazky a to, že mě s tím otravujete při obědě, to teprve nesnesu!“

„Zakrývá přitom mluvítko,“ řekla Daisy cynicky.

„Ne, nezakrývá,“ ujistil jsem ji. „Tohle je opravdu obchod. Náhodou o tom něco vím.“

Dveře se rozletěly. Tomovo statné tělo na okamžik zatarasilo prostor mezi nimi a spěšně vpadlo do pokoje.

„Pan Gatsby!“ Podal mu širokou, plochou ruku s dobře skrývaným odporem. „Jsem rád, že vás vidím, pane... Nicku...“

„Dej nám něco studeného k pití,“ volala Daisy. Když zase odešel z pokoje, zvedla se, přešla ke Gatsbymu, přitáhla jeho tvář k sobě a políbila ho na ústa.

„Víš, že tě miluju,“ zašeptala.

„Zapomínáš, že je tu dáma,“ řekla Jordan.

Daisy se pochybovačně ohlédla.

„Tak zas polib Nicka.“

„Ty jsi ale neslušná vulgární holka.“

„To jo mi jedno!“ zvolala Daisy a začala stepovat na cihlovém krbu. Potom si uvědomila, že je horko, a sedla si provinile na gauč, zrovna když vešla do pokoje čerstvě nažehlená chůva s malým děvčátkem.

„Ty můj miláčku,“ zazpívala potichu a rozpráhla ruce. „Pojď k mamince, co tě má tak ráda.“

Chůva dítě pustila, a to běželo přes pokoj a zakotvilo plaše v matčiných šatech.

„Ty můj miláčku! Maminka ti otřela pudr do tvých žlutounekých vlásků, co? Tak se postav a řekni – Dobrý den.“

Gatsby i já jsme se střídavě uklonili a uchopili malou zdráhající se ručku. Potom Gatsby nespustil z dítěte překvapené oči. Myslím, že do té doby sotva skutečně uvěřil v jeho existenci.

„Dostala jsem na oběd tyhle šaty,“ řeklo dítě a obrátilo se dychtivě k Daisy.

„To proto, že se s tebou maminka chtěla pochlubit.“ Daisyina tvář se sklonila k jedinému záhybu malého bílého krčku. „Ty moje pohádko, ty moje čistá, malá pohádko.“

„Ano,“ připustilo dítě klidně. „Tetička Jordan má na sobě taky bílé šaty.“

„Jak se ti líbí maminčini přátelé?“ Daisy ji otočila tak, že se dívala na Gatsbyho. „Vid', že jsou roztomilí?“

„Kde je tatínek?“

„Není po otci,“ vysvětlovala Daisy. „Je po mně. Má moje vlasy a můj tvar obličeje.“

Daisy si sedla zpátky na gauč. Chůva udělala krok dopředu a natáhla ruku: „Pojď, Pammy.“

„Sbohem, drahoušku!“

Dobře vychované dítě vrhlo zdráhavý pohled přes rameno, chytlo se chůvy za ruku a ta je vytáhla ze dveří, právě když se vrátil Tom a za ním se objevily čtyři skleničky džinu se šťávou, plné cinkajících kousků ledu.

Gatsby uchopil sklenku.

„Vypadají opravdu studeně,“ řekl a zřejmě byl napjat.

Pili jsme dlouhými, hltavými doušky.

„Někde jsem četl, že slunce je pořád horčejší,“ řekl duchaplně Tom. „Vypadá to, že už to nebude dlouho trvat a země spadne do slunce – nebo počkejte – je to právě obráceně – slunce je rok od roku chladnější.“

„Pojďte ven,“ navrhl Gatsbymu, „rád bych, abyste si to tady prohlédl.“

Šel jsem s nimi na verandu. Po zeleném Průlivu, v nehybném horku, se pomalu šinula malá plachta směrem k živějšímu moři. Gatsbyho oči ji chvíli sledovaly. Zvedl ruku a ukázal přes zátoku.

„Bydlím přímo naproti vám.“

„Opravdu.“

Zvedli jsme oči od růžových záhonů, rozpáleného trávníku a zaplevelených odpadků nejparnějšího léta všude na pobřeží. Bílá křídla lodi se pomalu pohybovala přes modrou chladnou hranici oblohy. Před námi ležel vroubkovaný oceán a požehnané ostrovy plné hojnosti.

„Tomu říkám sport,“ řekl Tom a zakýval hlavou. „Rád bych si tam s ním tak hodinku zajezdil.“

Obědvali jsme v jídelně, také zacloněné před horkem, a zapíjeli jsme nervózní veselost studeným pivem.

„Co budeme dělat odpoledne?“ zvolala Daisy, „a zítra a příštích třicet let?“

„Nebud' morbidní,“ řekla Jordan. „Život začíná vždycky znova, když na podzim zchradne.“

„Ale když je takové horko,“ trvala na svém Daisy a měla slzy na krajíčku, „a všechno je tak zmatené. Pojďme všichni do města!“

Hlas se jí v horku křečovitě chvěl, rozbíjel se o ně a dával jeho nesmyslnosti tvar.

„Slyšel jsem, že se ze stájí dělají garáže,“ říkal Tom Gatsbymu, „ale já jsem první člověk, který udělal z garáže stáj.“

„Kdo chce jet do města?“ vyptávala se Daisy naléhavě. Gatsbyho oči se pořád zatoulávaly k ní. „Ach,“ zvolala, „vypadáte tak chladně.“

Setkali se očima a hleděli na sebe upřeně, zcela sami v prostoru. S námahou pohlédla na stůl.

„Vypadáte vždycky tak chladně,“ opakovala.

Řekla mu tím, že ho miluje, a Tom Buchanan to viděl. Byl ohromen. Pootevřel ústa, podíval se na Gatsbyho a potom znovu na Daisy, jako by v ní právě poznal někoho, koho znal před dávnými časy.

„Připomínáte mi inzerát s jedním mužem,“ pokračovala nevinně. „Víte, ten inzerát s tím mužem –“

„Dobře,“ přerušil ji rychle Tom, „jsem naprosto ochoten jet do města. Pojďte – jedem všichni do města.“

Vstal a neustále přeskakoval pohledem z Gatsbyho na svou ženu. Nikdo se ani nepohnul.

„Tak pojďte!“ Rozvaha mu trochu selhala. „Co se vlastně děje? Jestli máme jet do města, tak jedme.“

Rukou třesoucí se námahou, aby se ovládl, donesl ke rtům zbytek piva ve sklenici. Daisyin hlas nás zvedl na nohy a vyšli jsme ven na sálající šterkovou cestu.

„To půjdeme jen tak?“ namítala. „Takhle? Nenecháme nikoho, aby si nejdřív vykouřil cigaretu?“

„Celý oběd všichni kouřili.“. „Ach, ať je nějaká legrace,“ prosila. „Je moc horko na zbytečné rozčilování.“

Neodpověděl.

„Tak ať je po tvém,“ řekla. „Pojď, Jordan.“

Šly se nahoru připravit a my tři muži jsme zůstali stát a přešlapovali po horkých oblázcích. Na západní obloze se už vznesla stříbrná křivka měsíce. Gatsby začal mluvit, pak si to rozmyslel, ale Tom už se otočil a podíval se na něho v očekávání.

„Máte ty vaše stáje tady?“ přinutil se Gatsby k otázce. „Asi čtvrt míle odtud po silnici.“ „Ach tak.“ Přestávka.

„Nechápu, proč vlastně jedeme do města,“ vybuchl Tom divoce. „Ženské mají takové nápady –“

„Vezmeme si s sebou něco k pití?“ zavolala Daisy z hořejšího okna.

„Dojdu pro whisky,“ odpověděl Tom. Šel dovnitř.

Gatsby se na mne strnule otočil:

„V jeho domě nemůžu nic říct, kamaráde.“

„Jí se všechno pozná na hlase,“ poznamenal jsem. „Má ho plný –“ zaváhal jsem.

„Má ho plný peněz,“ řekl najednou.

To bylo ono. Nikdy jsem tomu předtím nerozuměl. Byl plný peněz – to bylo to nevyčerpatelné kouzlo, které se v něm zvedalo a zas opadalo, cinkaly v něm, šelestily v něm jako činely... Vysoko v bílém paláci králova dcera, dívka ze zlata...

Tom vyšel z domu a balil litrovou láhev do ručníku, za ním šly Daisy a Jordan v malých přiléhavých

kloboučcích z kovově zbarvené látky a s lehkými pláštěnkami přes ruku.

„Pojedem všichni v mém voze?“ navrhl Gatsby. Ohmatal horkou zelenou kůži sedadla. „Měl jsem ho nechat ve stínu.“

„Má normální řízení?“ chtěl vědět Tom. „Ano.“

„Tak si vezmě můj roadster a já pojedu do města ve vašem voze.“

Ten návrh se Gatsbymu nelíbil.

„Mám dojem, že tam není dost benzínu,“ namítl.

„Ale je,“ řekl Tom prudce. Podíval se na ukazatel paliva. „A jestli dojde, můžu se stavit někde v dragstóru. Dnes člověk koupí v dragstóru všechno.“

Po téhle zdánlivě nevinné poznámce následovalo mlčení. Daisy se zamračeně podívala na Toma a po Gatsbyho obličejí přelétl nepopsatelný výraz, současně naprosto neznámý i neurčitě povědomý, jako kdyby mi o něm jen někdo vyprávěl.

„Pojď, Daisy,“ řekl Tom a strkal ji ke Gatsbyho autu. „Svezu tě v tomhle cirkusovém voze.“

Otevřel dveře, ale ona se mu vymkla z objetí.

„Svez Nicka a Jordan. My pojedeme za vámi v roadsteru.“

Přistoupila těsně ke Gatsbymu a dotkla se rukou jeho kabátu. Jordan, Tom a já jsme si sedli na přední sedadlo Gatsbyho auta, Tom zkusmo zmáčkl neznámou řadicí páku, vyletěli jsme jako střela do dusného vedra a ztratili jsme je z dohledu.

„Viděli jste to?“ zeptal se Tom.

„Co jsme měli vidět?“

Podíval se na mne ostře a uvědomil si, že Jordan a já jsme to museli vědět hned od začátku.

„Vy si myslíte, že jsem pěkný pitomec, co?“
podotkl. „Snad jsem, ale mám – mám skoro něco jako
ještě jeden zrak, který mi občas říká, co mám dělat.
Možná že tomu nevěříte, ale věda

Odmlčel se. Bezprostřední dojem z událostí ho
přemohl a odtáhl ho od okraje teoretické propasti.

„Sehnal jsem si o tom chlapíku pár informací,“
pokračoval. „Mohl jsem jít hlouběji, kdybych byl věděl –“

„Chceš říct, žeš byl u média?“ zavtipkovala Jordan.

„Cože?“ zadíval se na nás zmateně, když jsme se
dali do smíchu. „U média?“

„Ohledně Gatsbyho.“

„Ohledně Gatsbyho! Ne, nebyl. Říkal jsem, že jsem
si sehnal pár informací o jeho minulosti.“

„A přišel jsi na to, že studoval v Oxfordu,“
pomáhala mu Jordan.

„V Oxfordu!“ Vypadal nedůvěřivě. „Houby v
Oxfordu. Nosí růžový oblek.“

„Ale přesto studoval v Oxfordu.“

„V Oxfordu v Novém Mexiku,“ zachrochtal Tom
opovržlivě, „nebo tam někde.“

„Poslyš, Tome. Jestli jsi takový snob, proč jsi ho
zval na oběd?“ zeptala se Jordan příkře.

„Pozvala ho Daisy; znala ho, než jsme se vzali –
bůhví odkud!“

Jak z nás začalo vyprchávat pivo, byli jsme všichni
popudliví, a jelikož jsme si toho byli vědomi, jeli jsme
chvilí mlčky. Potom, když se dole na silnici objevily
pohaslé oči doktora T. J. Eckleburga, vzpomněl jsem si
na Gatsbyho starost o benzín.

„Máme dost, abychom dojeli do města,“ řekl Tom.

„Ale tamhle je zrovna garáž,“ namítala Jordan.
„Nechci uvíznout v tom pekelném vedru.“

Tom netrpělivě zmáčkl obě brzdy a prudce jsme se zastavili v prachu před Wilsonovou vývěsní tabulí. Po chvilce se zevnitř vynořil majitel podniku a hleděl vyvalenýma očima na auto.

„Dejte nám trochu benzínu,“ vykřikl Tom hrubě.
„Proč myslíte, že jsme zastavili – abychom se rozplývali nad vyhlídkou?“

„Je mi špatně,“ řekl Wilson a ani se nehnul. „Je mi už celý den špatně.“ „Co je vám?“ „Jsem úplně na hromadě.“

„A to se mám obsloužit sám?“ dorážel Tom. „V telefonu vám nechybělo nic.“

Wilson opustil s námahou stín a oporu dveří, a těžce oddychuje, odšrouboval čepičku nádržky. Ve slunečním světle měl tvář celou zelenou.

„Nechtěl jsem vás rušit při obědě,“ řekl. „Ale velice nutně potřebuji peníze a chtěl jsem vědět, co uděláte se svým starým vozem.“

„Jak se vám líbí tenhle?“ zeptal se Tom. „Koupil jsem ho minulý týden.“

„Je to hezký žlutý vůz,“ řekl Wilson a namáhavě pumpoval. „Koupil byste ho?“

„Velká příležitost,“ usmál se slabě Wilson. „Ne, ale na tom druhém bych mohl vydělat trochu peněz.“

„Nač tak najednou potřebujete peníze?“

„Jsem tady už moc dlouho. Chci se dostat pryč. Já i žena chceme na Západ.“

„Vaše žena chce na Západ?“ vykřikl Tom poděšeně.

„Mluví o tom už deset let.“ Na chvíli se opřel o pumpu a začlonil si oči. „A teď půjde, ať chce nebo nechce. Dostanu ji odtud.“

Roadster probleskl kolem nás a v záplavě prachu zableskla mávající ruka.

„Co jsem dlužen?“

„Tyhle dva dni jsem přišel na to, že tu něco neklape,“ poznamenal Wilson. „Proto chci pryč. Proto jsem vás otravoval s tím vozem.“

„Co jsem dlužen?“

„Dolar dvacet.“

Nemilosrdně pražící horko mě začalo mást a pocítil jsem na chvíli nevolnost, než jsem si uvědomil, že jeho podezření doposud nepadlo na Toma. Odhalil, že Myrtle žije ještě v nějakém jiném světě kromě jeho, a z toho otřesu se mu udělalo fyzicky zle. Zíral jsem na něj a potom na Toma, který udělal podobný objev ani ne před hodinou – a napadlo mi, že pokud jde o inteligenci nebo rasu, není mezi muži rozdílů tak hlubokého, jako je rozdíl mezi nemocnými a zdravými. Wilsonovi bylo tak špatně, že vypadal, jako by měl něco na svědomí, něco neodpuštělného – jako kdyby právě přivedl do maléru nějaké chudé děvče.

„Ten vůz vám přenechám,“ řekl Tom. „Pošlu vám ho zítra odpoledne.“

Ta krajina měla v sobě vždycky, i v jasné odpolední záři, něco neurčitě zneklidňujícího a já se ohlédl, jako by mně něco vzadu dalo výstrahu. Nad haldami popela bděly obrovské oči doktora T. J. Eckleburga, ale za chvíli jsem zjistil, že nás se zvláštní intenzitou pozorují ještě jiné oči ze vzdálenosti ani ne dvaceti stop.

V jednom okně nad garáží byly záclony trochu shrnuté ke straně a Myrtle Wilsonová hleděla dolů na auto. Zaujalo ji to tak, že si ani neuvědomila, že ji někdo pozoruje, a jeden výraz citového hnutí po druhém se jí objevoval na obličeji jako předměty na pomalu vyvolávané fotografii. Její výraz mi byl podivně povědomý – byl to výraz, jaký jsem na tvářích žen viděl často, ale na tváři Myrtle Wilsonové se zdál bezúčelný a nevysvětlitelný, dokud jsem si neuvědomil, že očima široce rozevřenýma hrůzou a žárlivostí visí ne na Tomovi, ale na Jordan Bakerové, kterou považovala za jeho ženu.

Nikdo nepodléhá zmatku tak jako prostoduší lidé, a když jsme odjížděli, přepadaly Toma prudké záchvaty paniky. Jeho žena i jeho milenka, ještě před hodinou bezpečné a netknuté, unikaly střemhlav z jeho moci. Podvědomě šlápl na plyn, jednak aby dohnal Daisy, jednak aby se zbavil Wilsona, a řítili jsme se k Astorii rychlostí padesát mil za hodinu, až se nám v pavučině nosných sloupů zvýšené dráhy objevil pohodlně jedoucí modrý roadster.

„V těch velkých kinech kolem Padesáté ulice je chládek,“ podotkla Jordan. „Miluji New York v létě odpoledne, když jsou všichni pryč. Je v něm něco strašně smyslného – přezrálého, jako kdyby člověku užuž padalo do rukou všelijaké legrační ovoce.“

Slovo „smyslný“ ještě zvýšilo Tomův nepokoj, ale než si mohl vymyslet nějaký protest, roadster zastavil a Daisy nám dávala znamení, abychom dojeli a zastavili se vedle nich.

„Kam půjdeme?“ volala. „Co do kina?“

„Je takové vedro,“ stěžovala si. „Jděte vy. My se trochu projedeme a sejdeme se potom.“ S námahou se zase zmohla na chabý vtip. „Sejdeme se někde na rohu. Já budu ten muž, který bude kouřit dvě cigarety.“

„Tady se o tom nemůžeme hádat,“ řekl netrpělivě Tom, když se z nákladního auta za námi ozvalo rozhořčené zapískání. „Pojedte za mnou na jižní konec Ústředního parku, před Plazu.“

Několikrát se ohlédl a pátral zrakem po jejích autu, a když je zdržel provoz, zpomalil, až se zas objevili. Myslím, že se bál, aby se nevrhli do nějaké postranní uličky a nezmizeli mu navždycky.

Ale to o ni neudělali. A všichni jsme dohromady podnikli ještě něco nepochopitelnějšího: usadili jsme se v salónu jednoho apartmá v hotelu Plaza.

Na dlouhé a bouřlivé dohadování, které skončilo tím, že nás nahnali do toho pokoje, se pamatuji jen nejasně, ačkoliv mám výraznou fyzickou vzpomínku na to, jak se mi v průběhu jednání ovinovalo spodní prádlo jako vlhký had kolem nohou a jak mi po zádech úprkem nepřetržitě stékaly chladné kapky potu. Ten návrh vznikl z Daisyiny poznámky, abychom si vzali pět koupelen a vykoukali se ve studené vodě, a potom nabyl hmatatelnější podoby „nějakého místečka, kde bychom si **mohli udělat mátový koktajl**“. Jeden jako druhý jsme bez přestání opakovali, že je to „bláznivý nápad“ – mluvili jsme na zmateného recepčního všichni najednou a mysleli jsme nebo jsme předstírali, že myslíme, že to je veliká legrace...

Místnost byla velká a dusná, a když jsme otevřeli okna, vevalilo se dovnitř jen vydechnutí rozpáleného

křoví z parku, ačkoliv už byly čtyři hodiny. Daisy šla k zrcadlu, postavila se k nám zády a upravovala si vlasy.

„Jak elegantní apartmá,“ zašeptala Jordan s úctou a všichni se rozesmáli.

„Otevřte ještě jedno okno,“ rozkázala Daisy, aniž se otočila.

„Víc už jich tady není.“

„Tak bychom měli radši zatelefonovat pro sekeru – “
„Jde o to, na vedro zapomenout,“ řekl Tom netrpělivě.
„Je to desetkrát horší, když si na to člověk pořád naříká.“

Vybalil láhev whisky z ručníku a postavil ji na stůl.

„Co kdybyste ji nechal na pokoji, kamaráde,“ poznamenal Gatsby. „Do města jste chtěl jet vy.“

Na okamžik zavládlo mlčení. Telefonní seznam spadl sám od sebe z věšáku a rozplácl se na zemi, načež Jordan zašeptala: „Já nerada –,“ ale tentokrát se nikdo nezasmál.

„Já ho zvednu,“ nabídl jsem se.

„Už ho zvedám.“ Gatsby si prohlížel přetržený provázek, zabručel: „Hm!“ – jako kdyby ho to zajímalo, a pak hodil seznam na židli.

„To je váš oblíbený výraz, co?“ řekl ostře Tom.

„Jaký?“

To vaše ‚kamarádíčkování‘. Kde jste to sebral?“

„Podívej se, Tome,“ řekl Daisy a otočila se od zrcadla, „jestli budeš osobní, nezůstanu tu už ani minutu. Zatelefonuj o trochu ledu do toho mátového koktajlu.“

Když Tom zvedl sluchátko, nahromaděné horko vybuchlo ve zvuk a z tanečního sálu dole se ozvaly akordy Mendelssohnova ***Svatebního pochodu***.

„Představte si, že se v tomhle vedru někdo žení!“ zvolala Jordan ponuře.

„Proč ne – já jsem se vdávala vprostřed června,“ připomněla Daisy, „Louisville v červnu! Někdo tenkrát omdlel. Kdo to omdlel, Tome?“

„Biloxi,“ odpověděl krátce.

„Nějaký člověk, který se jmenoval Biloxi. ‚Bedna‘ Biloxi, vyráběl bedny – doopravdy – a byl z Biloxi v Mississippi.“

„Odnegli ho k nám,“ dodala Jordan, „protože jsem bydlela hned dva domy od kostela. Zůstal u nás tři týdny, až mu tatínek řekl, že musí vypadnout. Den po tom, co odešel, tatínek zemřel.“ Za chvilku dodala: „Žádná spojitost v tom nebyla.“

„Znal jsem jednou nějakého Billa Biloxiho z Memphisu,“ poznamenal jsem.

„To byl jeho bratranec. Než odjel, dověděla jsem se celou jeho rodinnou historii. Dal mi aluminiovou golfovou tyč, kterou používám dodnes.“

Hudba dozněla, jak začal obřad, a potom vplulo do okna dlouhé volání slávy, následované nepřetržitými výkřiky: „Hééééj!“ a konečně výbuchem jazzu, jak začal tanec.

„Stárneme,“ řekla Daisy. „Kdybychom byli mladí, vstali bychom a tancovali.“

„Vzpomeň si na Biloxiho,“ varovala ji Jordan. „Odkud jsi ho znal, Tome?“

„Biloxiho?“ S námahou se soustředil. „Neznal jsem ho. Byl to Daisyin známý.“

„Nebyl,“ popřela to. „Předtím jsem ho nikdy neviděla. Přijel vlakem v rezervovaném vagóně.“

„Ale vždyť on říkal, že tě zná. Říkal, že byl vychován v Louisvillu. Asa Bird ho přivedl na poslední chvíli a zeptal se, jestli pro něj máme místo.“

Jordan se usmála.

„Asi se právě snažil dostat domů autostopem. Řekl mi, že je předseda vašeho ročníku v Yaleu.“

Nechápavě jsme se na sebe s Tomem podívali.
„Biloxi?“

„Předně jsme žádného předsedu neměli –“

Gatsby krátce a neklidně poklepal nohou o podlahu a Tom se na něj náhle zadíval.

„Mimochodem, pane Gatsby, slyšel jsem, že jste vystudoval v Oxfordu.“

„Ne zrovna vystudoval.“

„Ach, ano, slyšel jsem, že jste byl v Oxfordu.“

„Ano – byl jsem tam.“

Mlčení. Potom Tomův hlas, nedůvěřivý a urážlivý:
„Musel jste tam být asi v té době, když byl Biloxi v New Havenu.“

Zase mlčení. Číšník zaklepal a vešel s rozmačkanou mátou a s ledem, ale jeho „děkuji“ a měkké zavření dveří ticho nepřerušilo. Tahle nesmírně závažná podrobnost se musela konečně objasnit.

„Řekl jsem vám, že jsem tam byl,“ řekl Gatsby.

„Slyšel jsem vás, ale rád bych věděl kdy.“

„Bylo to v roce devatenáct set devatenáct. Zůstal jsem tam jen pět měsíců. Proto nemohu dobře říkat, že jsem tam vystudoval.“

Tom se rozhlédl, aby zjistil, jestli sdílíme jeho nedůvěru. Ale my jsme všichni hleděli na Gatsbyho.

„Některým důstojníkům k tomu po příměří dali příležitost,“ pokračoval. „Mohli jsme jít na kteroukoliv univerzitu v Anglii nebo ve Francii.“

Chtěl jsem vstát a poplácat ho po zádech. Přemohl mě zase jeden záchvat naprosté víry v něho, jak se mi to stalo už dřív.

Daisy vstala, slabě se usmála a šla ke stolu.

„Otevři whisky, Tome,“ rozkázala, „a já ti udělám mátový koktajl. Potom si nebudeš připadat tak hloupě... Podívej se na tu mátu!“

„Počkej chvíli,“ utrl se na ni Tom, „chci se pana Gatsbyho ještě na něco zeptat.“

„Prosím,“ řekl Gatsby zdvořile.

„Jaký zmatek chcete vlastně nadělat v mém domě?“

Konečně to bylo venku a Gatsby byl spokojen.

„On žádný zmatek nedělá.“ Daisy se podívala zoufale z jednoho na druhého. „To ty děláš zmatek. Ovládej se trochu, prosím tě.“

„Ovládej se!“ opakoval Tom, jako by nevěřil svým uším. „Tak to je asi nejnovější móda, zůstat sedět a nechat pana Nikoho Odnikud, aby se milkoval s mou ženou. Jestli to má být takhle, tak to se mnou nepočítej... Dnes se lidé začínají posmívat rodinnému životu a rodinným zřízením a příště hodí přes palubu všechno a budou se brát černí s bílými.“

V zápalu své rozvášněné hatlaniny se viděl, jak stojí sám na poslední výspě civilizace.

„Tady jsme všichni bílí,“ zašeptala Jordan.

„Vím, že nejsem moc oblíbený. Nepořádám velké večírky. Člověk asi musí udělat ze svého domu chlívek, aby měl nějaké přátele – v tomhle moderním světě.“

Ačkoliv jsem měl vztek, ačkoliv jsme všichni měli vztek, svádělo mě to přece, abych se zasmál, kdykoliv otevřel ústa. Přechod od zpustlíka k pedantovi byl tak dokonalý.

„Ted' něco řeknu já **vám**, kamaráde –“ začal Gatsby. Ale Daisy si domyslíla, co má v úmyslu.

„Prosím tě, ne!“ přerušila ho bezmocně. „Pojed'me, prosím, všichni domů. Proč nejedeme všichni domů?“

„To je dobrý nápad.“ Vstal jsem. „Pojď, Tome. O pití nikdo nestojí.“

„Chci vědět, co mi má pan Gatsby co říct.“

„Vaše žena vás nemiluje,“ řekl Gatsby. „Nikdy vás nemilovala. Miluje mě.“

„Vy jste asi blázen!“ vykřikl bezděčně Tom.

Gatsby vzrušeně vyskočil.

„Nikdy vás nemilovala, slyšíte?“ křičel. „Vzala si vás jenom proto, že já jsem byl chudý a ji unavilo na mě čekat. Byl to strašný omyl, ale v srdci neměla nikdy ráda nikoho, jenom mě.“

V tom okamžiku jsme se Jordan a já pokusili odejít, ale Tom a Gatsby se předstihovali v odhodlaném trvání na tom, abychom zůstali – jako by nikdo z nich neměl co skrývat a jako by to byla zvláštní výsada, podílet se jako prostředníci na jejich citových výlevech.

„Posad' se, Daisy.“ Tomův hlas se bez úspěchu snažil nabýt otcovského tónu. „Co se tu dělo? Chci o tom slyšet všechno.“

„Řekl jsem vám, co se tu dělo,“ řekl Gatsby. „Co se dělo už pět let – a vy jste to nevěděl.“

Tom se prudce otočil na Daisy.

„Ta se s tímhle chlapem stýkáš už pět let?“

„Nestýká,“ řekl Gatsby. „Ne, nemohli jsme se stýkat. Ale oba jsme se celý ten čas měli rádi, kamaráde, a vy jste to nevěděl. Někdy jsem se tomu smál –“ ale v jeho očích nebyl smích – „když jsem si pomyslíl, že vy to nevíte.“

„A – to je všechno.“ Tom sepal silné roztažené prsty obou rukou jako duchovní a zvrátil se zpátky do židle.

„Vy jste blázen!“ vybuchl. „Nemohu mluvit o tom, co se stalo před pěti lety, protože jsem tenkrát Daisy neznal, a čert mě vem, jestli vím, jak jste se k ní mohl dostat blíž než na mílovou vzdálenost, ledaže jste k nim nosil zadem zboží z koloniálu. Ale to ostatní je všechno zatracená lež. Daisy mě milovala, když si mě vzala, a miluje mě i teď.“

„Nemiluje,“ řekl Gatsby a zavrtěl hlavou.

„Ale ano, miluje. Celá potíží je v tom, že si někdy zamane nějakou hloupost a pak neví, co dělá.“ Kývl moudře hlavou. „A co víc, já Daisy taky miluju. Jednou za čas si vyhodím z kopýtka a udělám si ostudu, ale vždycky se vrátím a v srdci ji miluju pořád.“

„Jsi odporný,“ řekla Daisy. Otočila se ke mně, hlas jí klesl o oktávu níž a naplnil pokoj pronikavým opovržením: „Víš, proč jsme odjeli z Chicaga? Překvapuje mě, že tě nepočastovali tou historkou, jak si tam trochu vyhodil z kopýtko.“

Gatsby přešel k ní a postavil se vedle ní.

„Daisy, teď už je to všechno pryč,“ řekl vážně. „Už na tom nezáleží. Jenom mu řekni pravdu – žes ho nikdy nemilovala – a navždycky to vymažeme.“

Podívala se na něj slepě. „Ale – jak bych ho mohla milovat – jak bych mohla?“

„Nikdy jsi ho nemilovala.“

Zaváhala. Spočinula pohledem plným jakési naléhavé prosby na Jordan a na mně, jako by si konečně uvědomila, co dělá – a jako by nikdy, od samého začátku,

neměla v úmyslu vůbec něco udělat. Ale už se to stalo. Bylo příliš pozdě.

„Nikdy jsem ho nemilovala,“ řekla se znatelným váháním.

„Ani v Kapiolani ne?“ zeptal se náhle Tom. „Ne.“

Z tanečního sálu zezdola doléhaly po horkých vzdušných vlnách tlumené a dusivé akordy.

„Ani tenkrát, jak jsem tě nesl dolů z Punch Bowl, aby sis nezamáčela boty?“ V jeho tónu zaznívala chraptivá něha... „Daisy?“

„Prosím tě, přestaň.“ Měla hlas chladný, ale zatvrzelost z něj zmizela. Pohlédla na Gatsbyho. „Podívej se, Jayi,“ řekla – ale ruka se jí třásla, když si chtěla zapálit cigaretu. Najednou odhodila cigaretu a hořící sirku na koberec.

„Ach, chceš příliš mnoho!“ vykřikla na Gatsbyho. „Ted’ miluju tebe – nestačí to? Nemohu za to, co bylo.“ Začala bezmocně vzlykat. „Jeho jsem kdysi milovala, ale tebe jsem milovala taky.“

Gatsby otevřel oči a zase je zavřel.

„Milovala jsi mě *taky*?“ opakoval.

„I to je lež,“ řekl Tom divoce. „Nevěděla, že jste naživu. Vždyť – já a Daisy jsme spolu prožili věci, které vy nikdy nepochopíte, věci, na které žádný z nás nikdy nezapomene.“

Zdálo se, že do Gatsbyho se ta slova přímo fyzicky zahlodávají.

„Chci mluvit s Daisy o samotě,“ naléhal. „Ted’ je příliš rozčilená –“

„I když budu sama, nemůžu říct, že jsem nikdy Toma nemilovala,“ připustila žalostným hlasem. „To by nebylo pravda.“

„Samozřejmě, že ne,“ souhlasil Tom.

Otočila se k manželovi.

„Jako by ti na tom záleželo,“ řekla.

„Samozřejmě, že mi na tom záleží. Od nynějška se o tebe budu líp starat.“

„Vy jí nerozumíte,“ řekl Gatsby a na hlase mu byl znát počínající zmatek. „Vy už se o ni starat nebudete.“

„Nebudu?“ Tom otevřel široce oči a zasmál se. Teď už si mohl dovolit sebeovládání. „Jak to?“

„Daisy vás opustí.“

„Nesmysl.“

„Ano, opustím tě,“ řekla se zřejmou námahou.

„Ona mě neopustí!“ Tomova slova se náhle sesypala na Gatsbyho. „Rozhodně ne kvůli obyčejnému podvodníkovi, který by musel někde ukrást prsten, aby jí měl co navléknout na prst.“

„Tohle nevydržím!“ vykřikla Daisy. „Ach, prosím tě, pojďme odtud.“

„Co jste vlastně zač?“ vybuchl Tom. „Jste jeden z té party, co se táhne za Meyerem Wolfsheimem – tolik náhodou vím. Sehnal jsem si pár informací o vašich záležitostech – a zítra v tom budu pokračovat.“

„Poslužte si podle libosti, kamaráde,“ řekl Gatsby pevně.

„Přišel jsem na to, co byly ty vaše ‚dragstóry‘!“ Obrátil se k nám a mluvil o překot. „On a ten Wolfsheim skoupili pár krámů v postranních ulicích tady a v Chicagu a prodávali tam pod pultem doma pálený líh. To je jeden z jeho podniků. Odhadl jsem ho na pašeráka alkoholu, hned jak jsem ho uviděl, a moc jsem se nemýlil.“

„A co má být?“ řekl Gatsby zdvořile. „Myslím, že váš přítel Walter Chase nebyl tak hrdý, aby se toho taky nezúčastnil.“

„A vy jste ho nechal v bryndě, že?“ Nechal jste ho na měsíc zavřít v New Jersey. Bože! Měl byste slyšet, jak Walter mluví **o vás**.“

„Přišel k nám, když byl úplně na mizině. Byl celý šťastný, když si mohl přijít na trochu peněz, kamaráde.“

„Neříkejte mi ‚kamaráde‘!“ vykřikl Tom. Gatsby neřekl nic. „Walter vás tam mohl taky dostat podle zákona o sázkách, ale Wolfsheim mu nahnal tolik strachu, že držel hubu.“

Gatsbymu se na obličeji opět objevil onen neznámý, ale povědomý výraz.

„Ta záležitost s dragstóry, to byly jen drobné kšefty,“ pokračoval pomalu Tom, „ale teď jdete za něčím, o čem se mi Walter bojí říct.“

Pohlédl jsem na Daisy, která zděšeně těkala pohledem z Gatsbyho na svého manžela, a na Jordan, která začala balancovat neviditelný, ale poutavý předmět na špičce bradv. Potom jsem se otočil zpátky ke Gatsbymu – a lekl jsem se jeho vzezření. Vypadal – a to říkám, třebaže si ani za mák nevážím žvanivých pomluv z jeho zahrady – jako by byl „někoho zabil“. Výraz jeho obličeje bylo možno na okamžik popsat právě tímto fantastickým způsobem.

Přešlo to a on začal vzrušeně mluvit k Daisy, všechno popřel a obhajoval svou pověst proti obviněním, která nebyla vůbec vyřčena. Ale ona se po každém slově víc a víc stahovala do sebe, a tak se toho vzdal; a pak pokračoval v boji jen mrtvý sen, jak se odpoledne vytrácelo, snažil se dotknout něčeho, co nebylo už

hmatatelné, probíjel se nešťastně, zoufale k tomu ztracenému hlasu na druhé straně pokoje.

Ten hlas opět prosil, aby šli.

„**Prosím tě**, Tome! Už to nesnesu.“

Její polekané oči říkaly, že ať měla jakékoliv úmysly, jakoukoliv odvahu, je to všechno už najisto pryč.

„Vy dva pojedete domů, Daisy,“ řekl Tom, „Ve voze pana Gatsbyho.“

Podívala se na Toma, teď už polekaně, ale on s velkomyslným opovržením trval na svém.

„Jen jeďte. Nebude tě obtěžovat. Myslím, že si uvědomuje, že s tím jeho troufalým flirtem je konec.“

Odjeli beze slova, ztratili se, proměnili se v náhodný izolovaný pár, jakoby ve dva přízraky, zbavené i naší lítosti.

Po chvíli Tom vstal a začal balit neotevřenou láhev whisky do ručníku.

„Nechcete trochu tohohle? Jordan?... Nicku?“ Neodpověděl jsem. „Nicku?“ zeptal se znova. „Co?“

„Chceš trošku?“

„Ne... Jenom jsem si vzpomněl, že mám dnes narozeniny.“

Bylo mi třicet. Předě mnou se rozprostírala hrozivá, zlověstná cesta nového desetiletí.

Bylo sedm hodin, když jsme s ním nasedli do roadsteru a vyjeli k Long Islandu. Tom bez ustání mluvil, jásal a smál se, ale jeho hlas byl od Jordan i ode mne tak daleko jako cizí lomož na chodníku nebo hřmění zvýšené dráhy nad hlavou.

Lidská sympatie má své meze a my jsme byli rádi, že všechny jejich tragické spory pohasínaly jako světla města za námi. Třicet – příslib desetiletí osamělosti,

řádnoucí seznam svobodných mužů, s kterými se budu znát, řádnoucí obsah tobolky nadšení, řádnoucí vlasy. Ale vedle mne byla Jordan, která narozdíl od Daisy byla příliš moudrá, aby někdy přenášela zapomenuté sny (a dobře, že se na ně zapomnělo) z jednoho věku do druhého. Když jsme jeli po temném mostě, její bledá tvář mi líně klesla na rameno u kabátu a obávaný úder třícítky odumřel, jak mi tiskla ruku, jako by mě chtěla o něčem ujistit.

Tak jsme ujížděli vstříc smrti chladným soumrakem.

Mladý Řek Michaelis, který vedl kavárničku vedle hromad popela, byl korunním svědkem při vyšetřování. Za vedra spal, až bylo pět pryč, a pak se odlouдал ke garáži a v kanceláři našel George Wilsona, kterému bylo špatně – opravdu špatně, byl bledý jako jeho bledé vlasy a třásl se po celém těle. Michaelis mu poradil, aby si šel lehnout, ale Wilson odmítl, protože by prý přišel o obchody, kdyby to udělal. A jak se ho jeho soused snažil přemluvit, vypukl nad nimi divoký rámus.

„Zamkl jsem nahoře ženu,“ vysvětlil mu chladně Wilson. „Zůstane tam až do pozítřka a potom se postěhujeme.“

To Michaelise překvapilo. Sousedili spolu už čtyři roky a Wilson nikdy ani trochu nevypadal na to, že by byl schopen takového prohlášení. Celkem vzato byl to takový vyčerpaný člověk: když nepracoval, seděl na židli u dveří a díval se na lidi a na auta, která jela kolem po silnici. Když na něj někdo promluvil, pokaždé se příjemně a bezbarvě zasmál. Byl mužem své ženy, nepatřil sobě.

Michaelis se tedy přirozeně snažil vypátrat, co se stalo, ale Wilson nechtěl říci ani slovo – místo toho začínal vrhat na svého návštěvníka zvědavé, podezřívavé pohledy a ptát se ho, co dělal v jistou dobu v jisté dny. Zrovna když Michaelis začal být nesvůj, přešlo kolem dveří několik dělníků a zamířili k jeho restauraci; Michaelis té příležitosti využil, aby se odporoučel, s úmyslem, že se později vrátí. Ale nevrátil se.

Asi prý zapomněl, to je všechno. Když vyšel zase ven, něco po sedmé, vzpomněl si na ten rozhovor, protože dole v garáži slyšel nahlas nadávat paní Wilsonovou.

„Zbij mě!“ slyšel ji křičet. „Dej mi jednu, až padnu, zbij mě, ty mizerný, špinavý zbaběle!“

Chvilku nato vyběhla ven do soumraku, mávala rukama a křičela – a než se mohl hnout od dveří, bylo po všem.

„Vůz smrti,“ jak to nazvaly noviny, se nezastavil. Vynořil se z houstnoucí temnoty, na okamžik tragicky zakolísal a potom zmizel v nejbližší zatáčce. Dokonce si Mavro Michaelis ani nebyl jist jeho barvou – prvnímu strážníkovi řekl, že byl světle zelený. Druhý vůz, ten, co jel do New Yorku, zastavil o nějakých sto yardů dál, a řidič přispěchal zpět k místu, kde klečela na silnici Myrtle Wilsonová, jejíž život byl násilně zhašen, a její hustá, tmavá krev se mísila s prachem.

Michaelis a ten člověk k ní doběhli první, ale když jí roztrhli blůzu, ještě vlhkou od potu, spatřili, že levé ňadro jí visí bezvládně a ochable, a nemělo ani smysl poslouchat, jestli srdce pod ním bije. Ústa byla široce rozevřena a trochu natržena v koutcích, jako by se byla

dušila, když se musela vzdát té úžasné životnosti, kterou v sobě tak dlouho skrývala.

Už zdaleka jsme viděli tři nebo čtyři auta a zástup lidí.

„Karambol!“ řekl Tom. „To je dobře. Wilsonovi se aspoň konečně trochu pohnou obchody.“

Zpomalil, ale ještě neměl v úmyslu zastavit; teprve když jsme přijeli blíž, přiměly ho ztichlé, upřené tváře lidí u vrat správkárny, aby automaticky šlápl na brzdu.

„Podíváme se na to,“ řekl nejistě. „Jenom na chvílku.“

V té chvíli jsem si uvědomil dutý, naříkavý zvuk, který nepřetržitě vycházel ze správkárny, zvuk, který, když jsme vystoupili z roadsteru a šli k vratům, se proměnil ve slova „můj ty bože!“ pronášená bez ustání, zajíkávě a naříkávě.

„Tady se stalo něco ošklivého,“ řekl Tom vzrušeně.

Postavil se na špičky a nakoukl přes kruh hlav do správkárny, kde svítilo jen žluté světlo v houpajícím se drátěném koši u stropu. Potom zachrčel, rozehnal se prudce mocnými pažemi arazil si cestu zástupem.

Kruhem lidí proběhlo reptavé zamručení, pak se zase sevřel; trvalo to minutu, než jsem vůbec něco viděl. Potom noví příchozí rozbili řadu a Jordan a mne to náhle vrazilo dovnitř.

Tělo Myrtle Wilsonové, zabalené do prostěradla a potom ještě do jednoho prostěradla, jako by v té horké noci měla zimnici, leželo na ponku u stěny a Tom, stojící zády k nám, se nad ním bez hnutí nakláněl. Vedle něho stál policista, který přijel na motocyklu, zapisoval si

jména do malého zápisníku, vydatně se potil a neustále něco opravoval. Zprvu jsem nemohl přijít na to, odkud vycházejí ječivá, sténající slova, která se hrozivě ozývala správkárnou – ale pak jsem uviděl Wilsona, jak stojí na zvýšeném prahu své kanceláře, klátí se sem a tam a drží se oběma rukama rámu dveří. Nějaký člověk s ním potichu mluvil a snažil se mu občas položit ruku na rameno, ale Wilson neviděl ani neslyšel. Oči mu pomalu klesaly od rozhoupaného světla k tomu, co leželo u stěny na stole, a zase sebou škubly zpátky ke světlu a on bez ustání křičel vysokým, strašlivým hlasem:

„Můj ty bože! Můj ty bože! Můj ty bože! Můj ty bože!“

Náhle Tom prudce zvedl hlavu, skelnýma očima se rozhlédl po správkárně, obrátil se k policistovi a zamumlal nesouvislou poznámku.

„M-a-v-“ říkal policista, „-o- -“

„Ne, r-“ opravoval ho ten člověk, „M-a-v-r-o- -“

„Poslyšte!“ zamumlal Tom divoce.

„r-“ řekl policista, „o- -“

„m- -“

„m- -“ Vzhlédl, když mu Tomova široká ruka dopadla ostře na rameno. „Co chcete, člověče?“

„Co se stalo? – to chci vědět.“

„Přejelo ji auto. Byla na místě mrtvá.“

„Na místě mrtvá,“ opakoval Tom a civěl do prázdna.

„Vyběhla na silnici. Ten zkurvysyn tu svou káru ani nezastavil.“

„Byly u toho dva vozy,“ řekl Michaelis, „jeden jel sem, druhý tam, víte?“

„Kam jel?“ zeptal se dychtivě policista.

„Každej na vopačnou stranu. No, a vona“ – zvedl ruku k prostěradlům, ale zarazil se na půli cesty a ruka mu klesla k boku – „vylítla tady vocať a ten vůz, co jel z New Yorku, vrazil do ní, jel asi třicet nebo čtyřicet mil za hodinu.“

„Jak se to tu jmenuje?“ vyptával se policista.

„Tady se to nejmenuje nijak.“

Bledý, dobře oblečený černoch přistoupil blíž.

„Byl to žlutý vůz,“ řekl, „velký žlutý vůz. Nový.“

„Viděl jste tu nehodu?“ zeptal se policista.

„Ne, ale to auto mě předjelo na silnici a jelo víc než čtyřicítkou. Jelo padesátkou, šedesátkou.“

„Pojďte sem, ať si vás zapíšu. Pust'te ho. Chci si poznamenat jeho jméno.“

Několik slov z toho rozhovoru musel zaslechnout Wilson, který se kymácel ve dveřích kanceláře, neboť v jeho zájímavých výkřicích se náhle ozvalo nové téma:

„Nemusíte mi říkat, co to bylo za vůz! Já vím, co to bylo za vůz!“

Pohlédl jsem na Toma a uviděl jsem, jak se mu vzadu na rameni napjal pod kabátem svazek svalů. Šel rychle k Wilsonovi, postavil se před něho a uchopil ho pevně v nadloktí.

„Musíte se vzchopit,“ řekl drsně a konejšivě.

Wilson spočinul zrakem na Tomovi; vypjal se na špičky a potom by se pod ním byla kolena podlomila, nebýt toho, že ho Tom přidržel.

„Poslyšte,“ řekl Tom a trošku s ním zatřásl. „Přijel jsem právě před chvilkou z New Yorku. Vezl jsem vám ten roadster, co jsme o něm mluvili. Ten žlutý vůz, co jsem řídil dnes odpoledne, nepatří mně – slyšíte? Neviděl jsem ho celé odpoledne.“

Jenom černoch a já jsme stáli tak blízko, že jsme slyšeli, co říká... ale policistu cosi v jeho hlase zaujalo a podíval se na něho sveřepým pohledem.

„O co tu jde?“ chtěl vědět.

„Jsem jeho přítel.“ Tom se ohlédl, ale držel Wilsonovo tělo pevně v rukou. „Říká, že zná ten vůz, který to udělal... Byl to žlutý vůz.“

Jakýsi neurčitý popud přiměl policistu, aby se podíval na Toma s podezřením.

„A jakou barvu má váš vůz?“

„Je to modrý vůz, roadster.“

„Přijeli jsme přímo z New Yorku,“ řekl jsem.

Někdo, kdo jel kousek za námi, to potvrdil a policista se obrátil.

„Tak kdybyste mi teď ještě jednou řekl správně to jméno –“

Tom zvedl Wilsona jako hračku, odnesl ho do kanceláře, posadil ho na židli a vrátil se.

„Ať sem někdo jde a sedne si k němu,“ vyštěkl rozkazovačně. Sledoval pohledem dva muže, kteří stáli nejbliž; pohlédli jeden na druhého a vešli neochotně do místnosti. Tom pak za nimi zavřel dveře, sestoupil z jediného schodu a očima se vyhýbal stolu. Když došel těsně ke mně, zašeptal: „Pojďme pryč.“

Protlačili jsme se zástupem, který se stále ještě sbíhal, a přitom jsme cítili, jak si nás každý prohlíží; Tomovy paže nám panovačně razily cestu, prošli jsme kolem uspěchaného lékaře s kufříkem v ruce, pro něhož v marné naději poslali před půl hodinou.

Tom jel pomalu, dokud jsme nebyli za zatáčkou, potom nohou pevně sešlápl pedál a roadster se vyřítil do

noci. Po chvilce jsem uslyšel tichý, drsný vzlyk a uviděl jsem, že se mu po tváři řínou slzy.

„Ten mizerný zbabělec!“ vzlykal. „Ani nezastavil.“

Dům Buchananů se náhle před námi vynořil mezi temnými, šumícími stromy. Tom zastavil u vchodu a pohlédl nahoru do druhého patra, kde mezi divokým vínem rozkvetla světlem dvě okna.

„Daisy je doma,“ řekl. Když jsme vystoupili z vozu, pohlédl na mne a trochu se zamračil.

„Měl jsem tě vysadit na Západním Vejci, Nicku. Dnes večer se už nedá nic dělat.“

Něco se v něm změnilo a mluvil vážně a rozhodně. Když jsme kráčeli šterkovou cestou, ozářenou měsíčním světlem, ke vchodu, rozřešil situaci několika rychlými větami.

„Zatelefonuji pro taxík, ten tě odveze domů, a zatímco budeš čekat, měl bys jít s Jordan do kuchyně, aby vám dali něco k večeři – jestli nějakou chcete.“ Otevřel dveře. „Pojďte dál.“

„Ne, díky. Ale byl bych rád, kdybys mi objednal taxík, počkám venku.“ Jordan mi položila ruku na rameno. „Nepůjdeš dovnitř, Nicku?“ „Ne, díky.“

Bylo mi trochu nevolno a chtěl jsem být sám. Ale Jordan ještě chvilku váhala.

„Je teprv půl desáté,“ řekla.

Ani za nic bych nebyl šel dovnitř; měl jsem jich všech pro dnešek dost, a najednou mezi ně patřila i Jordan. Musela něco takového vyčíst z mého výrazu, protože se prudce otočila, vyběhla nahoru po schodech a zmizela v domě. Seděl jsem několik minut s hlavou v

dlaních, až jsem uslyšel, jak uvnitř někdo zvedá telefon, a pak sluhův hlas, jak volá taxík. Potom jsem se pomalu vydal po cestě pryč od domu s úmyslem počkat u brány.

Neušel jsem ani dvacet yardů, když jsem uslyšel své jméno a mezi dvěma keři se objevil Gatsby a vystoupil na cestu. Muselo mi v té chvíli být dost podivně, poněvadž jsem nedokázal myslet na nic jiného než na to, jak oslnivě vypadá jeho růžový oblek v měsíčním světle.

„Co tu děláte,“ zeptal jsem se.

„Jenom tu tak stojím, kamaráde.“

Nějak mi připadlo, že je to zaměstnání opovrženímhodné. Bůhví, možná že se právě chystal vyloupit dům; nebylo by mě překvapilo, kdybych byl za ním v tmavých křovinách zahlédl zlověstné tváře „Wolfsheimovy party“.

„Viděl jste nějaké neštěstí na silnici?“ zeptal se po chvíli.

„Ano.“

Zaváhal.

„Je mrtvá?“

„Ano.“

„Myslel jsem si to; říkal jsem Daisy, že si to myslím. Je lepší, že ta rána přišla tak najednou. Přestála to dost dobře.“

Mluvil, jako by Daisyina reakce byla jedinou věcí, na které záleží.

„Dostal jsem se na Západní Vejce vedlejší silnicí,“ pokračoval, „a nechal jsem vůz ve své garáži. Myslím, že nás nikdo neviděl, ale jistě to ovšem není.“

Ošklivil se mi nyní tolik, že jsem nepovažoval za nutné mu říci, že se mýlí.

„Kdo byla ta žena?“ zeptal se.

„Jmenovala se Wilsonová. Ta garáž patří jejímu muži. Jak se to kčertu stalo?“

„Inu, pokusil jsem se strhnout volant – “ Zarazil se a já jsem najednou uhodl pravdu.

„Daisy řídila?“

„Ano,“ řekl po chvíli, „ale řeknu samozřejmě, že jsem řídil já. Víte, když jsme vyjeli z New Yorku, byla velmi nervózní a myslela, že ji to uklidní, když bude řídit, a ta ženská se proti nám vyřítla, zrovna když jsme míjeli auto, které jelo opačným směrem. Sběhlo se to všechno najednou, ve vteřině, ale já měl dojem, že s námi chce mluvit, jako kdyby myslela, že jsme někdo, koho zná. No, Daisy napřed uhnula před tou ženskou k tomu druhému autu, ale potom ztratila nervy a zahrnula zpátky. Zrovna když jsem popadl volant, ucítil jsem ten otřes, musila být na místě mrtvá.“

„Roztrhlo jí to –“

„Neříkejte mi nic, kamaráde.“ Ucouvl před tím, „Prostě – Daisy šlápla na plyn. Pokusil jsem se ji přimět, aby zastavila, ale nemohla, tak jsem zatáhl za ruční brzdou. Potom se mi sesula do klína a já jsem jel dál.

Zítra bude v pořádku,“ řekl najednou. „Já tu prostě počkám a uvidím, jestli se ji pokusí obtěžovat kvůli té nepříjemnosti odpoledne. Zamkla se do svého pokoje, a jestli to zkusí s násilím, bude rozsvěcovat a zhasínat světlo.“

„Ani se jí nedotkne,“ řekl jsem. „Nemyslí na ni.“

„Nevěřím mu, kamaráde.“

„Jak dlouho tu budete čekat?“

„Celou noc, jestli to bude zapotřebí. Rozhodně dokud nepůjdou všichni spát.“

Napadla mě jiná možnost. Co když Tom zjistí, že řídila Daisy? Mohl by si myslet, že je v tom nějaká souvislost – mohl by si myslet bůhvíco. Podíval jsem se na dům; v přízemí svítila dvě nebo tři okna a růžová záře se rozlévala z Daisyina pokoje ve druhém poschodí.

„Počkejte tady,“ řekl jsem. „Podívám se, jestli se někde něco děje.“

Šel jsem zpátky po okraji trávníku, přešel jsem opatrně štěrk a vystoupil jsem po špičkách po schodech nahoru na verandu. Záclony v přijímacím pokoji byly rozhrnuty a viděl jsem, že pokoj je prázdný. Přešel jsem verandu, kde jsme večeřeli tenkrát v červnu večer před třemi měsíci, a dostal jsem se k malému obdélníku světla, který vypadal jako okno od spižírny. Roleta byla stažená, ale u dolního rámu okna jsem uviděl škvíru.

Daisy a Tom seděli proti sobě za kuchyňským stolem a mezi nimi stál talíř se studeným pečeným kuřetem a dvě láhve piva. Mluvil na ni horlivě přes stůl a přikryl jí vážně ruku svou dlaní. Občas se na něj podívala a přikývla na souhlas.

Nebyli šťastni a žádný z nich se nedotkl ani kuřete, ani piva, a přece nebyli ani nešťastni. Celá scéna dýchala zcela zřejmým ovzduším přirozené důvěrnosti a každý by byl řekl, že spolu něco kují.

Když jsem se vracel po špičkách z verandy, uslyšel jsem, jak taxík opatrně jede po tmavé silnici k domu. Gatsby čekal na příjezdové cestě, tam, kde jsem ho zanechal.

„Je tam nahoře klid?“ zeptal se dychtivě.

„Ano, je klid,“ zaváhal jsem. „Měl byste raději jet domů a vyspat se.“

Zavrtěl hlavou.

„Chci tady počkat, dokud nepůjde Daisy spát. Dobrou noc, kamaráde.“

Strčil ruce do kapes kabátu, otočil se a začal znovu dychtivě a pečlivě prohlížet dům, jako by moje přítomnost mařila jeho posvátné bdění. A tak jsem odešel a nechal jsem ho tam v měsíčním světle stát a bdít na ničem.

KAPITOLA VIII

Celou noc jsem ani oka nezamhouřil; výstražný signál neustále sténal v mlze Průlivu a já se napůl nemocný zmítal mezi groteskní skutečností a divokými, strašidelnými sny. Za úsvitu jsem slyšel, jak po Gatsbyho cestě jede taxík, ihned jsem vyskočil z postele a začal jsem se oblékat – cítil jsem, že mu musím něco říct, před něčím ho varovat, a ráno by už bylo příliš pozdě.

Přešel jsem přes jeho trávník a uviděl jsem, že jeho domovní dveře jsou dosud otevřené a on se opírá o stůl v hale, zmožen sklíčeností nebo spánkem.

„Nic se nestalo,“ řekl sklesle. „Čekal jsem, a asi ve čtyři přišla k oknu, chvíli tam stála a potom zhasla.“

Jeho dům mi nikdy nepřipadal tak obrovský jako té noci, když jsme po velkých pokojích sháněli cigarety. Roztáhli jsme záclony, které byly jako závěsy velkého stanu, a ve tmě jsme ohledávali nekonečné metry stěn ve snaze najít vypínač – jednou jsem se převalil na klávesy strašidelného klavíru a ozvalo se něco jako žbluňknutí. Všude byla nevysvětlitelná spousta prachu a pokoje byly zatuchlé, jako by se v nich už mnoho dní nevětralo. Našel jsem tabatěrku na neznámém stole a v ní dvě vyčichlé

cigarety. Otevřeli jsme francouzská okna přijímacího pokoje dokořán, posadili jsme se a kouřili do tmy.

„Měl byste odjet,“ řekl jsem. „Je to víc než jisté, že vaše auto vypátrají.“

„**Ted**“ odejel, kamaráde?“

„Jedťe na týden do Atlantic City nebo do Montrealu.“

O něčem takovém odmítl uvažovat. Nemůže přece opustit Daisy, dokud se nedoví, co udělá ona. Držel se nějaké poslední naděje a já jsem neměl to srdce mu ji vzít.

A právě tu noc mi vyprávěl podivný příběh svého mládí s Danem Codym – vyprávěl mi to, poněvadž „Jay Gatsby“ se rozbil jako sklenka o Tomovu tvrdou zášť a dlouhá, tajná, fantastická hra byla dohrána. Myslím, že by byl nyní přiznal bez výhrady cokoli, ale chtěl mluvit o Daisy.

Byla první „slušnou“ dívkou, kterou v životě poznal. S lidmi jejího druhu přišel do styku za různých neobjasněných příležitostí, ale mezi ním a jimi byl vždycky neviditelný ostnatý drát. Daisy byla pro něho dráždivě žádoucí. Chodil k nim, ze začátku s jinými důstojníky z Camp Tayloru, potom sám. Žasl na každém kroku – v životě nebyl v tak krásném domě. Ale příchuť závrtné intenzity tomu dodávalo to, že tam bydlila Daisy – pro ni to byla věc tak samozřejmá jako pro něho stan v táboře. Bylo v tom zralé tajemství, nápoděť, že nahoře jsou ložnice krásnější a chladnější než jiné ložnice, že chodby pulsují veselým a skvělým životem a že někde čekají milostná dobrodružství, která nejsou zatuchlá a uložená už k levanduli, ale svěží, oddychující a vonící zářivými letošními automobily a tanečními večírky,

jejichž květy sotva uvadly. Vzrušovalo ho také, že Daisy milovalo už mnoho mužů – v jeho očích to zvyšovalo její cenu. Cítil jejich přítomnost po celém domě, protkávala vzduch stíny a ozvěnami dosud se chvějících citů.

Věděl však, že v Daisyině domě se octl jen gigantickou náhodou. Byť byla jeho budoucnost jakožto Jaye Gatsbyho sebeslavnější, tehdy byl mladým mužem bez krejcaru a bez minulosti, a neviditelný plášť uniformy mohl mu každým okamžikem sklouznout z ramenou. Využíval tedy těch chvil co nejvíc. Vzal si, co mohl dostat, hltavě a bezohledně – až si konečně jedné tiché říjnové noci vzal Daisy, vzal si ji, protože ve skutečnosti neměl ani právo dotknout se její ruky.

Byl by mohl sám k sobě cítit opovržení, neboť si ji jistě vzal pod falešnými záminkami. Ne že by si pomáhal přízrakem svých miliónů, ale poskytl Daisy promyšleně pocit jistoty. Nechal ji, aby uvěřila, že je osobou ze stejné vrstvy jako ona sama – že je plně schopen se o ni postarat. Ve skutečnosti takovou možnost vůbec neměl, nestála za ním žádná pohodlně žijící rodina a každý náhodný neosobní vládní příkaz ho mohl zavát kamkoliv do světa.

Ale on necítil opovržení sám k sobě a nedopadlo to, jak si představoval. Snad měl v úmyslu vzít si, co může, a jít – ale tu shledal, že se zavázal jít za svatým grálem. Věděl, že Daisy je zvláštní, ale neuvědomoval si, jak zvláštní může být „slušné“ děvče. Zmizela do svého bohatého domu, do svého bohatého, plného života a nenechala Gatsbymu nic. Prostě si připadal jako její muž.

Když se zase dva dny nato setkali, byl to Gatsby, kdo ani nedýchal, kdo byl jaksi podveden. Veranda zářila koupeným přepychem hvězdné záře; proutěná lehačka

módně zaskřípala, když se k němu otočila, a on ji políbil na zvědavá a líbezná ústa. Byla nachlazená a hlas jí trochu ochraptěl a byl kouzelnější a Gatsby byl zavalen vědomím mládí a tajemnosti, jež v sobě bohatství poutá a uchovává, novosty spousty jejích šatů a Daisy samé, jež zářila jako stříbro v bezpečí a pyšně povznesená nad divoké zápasy chudých.

„Nemohu vám popsat, jak mě překvapilo, když jsem přišel na to, že ji miluji, kamaráde. Chvíli jsem dokonce i doufal, že mě hodí přes palubu, ale ona to neudělala, protože mě měla taky ráda. Myslila, že toho hodně vím, protože jsem znal jiné věci než ona... A tak to bylo, moje ambice byly ty tam, minutu od minuty jsem byl zamilovanější a zamilovanější a najednou mi to bylo jedno. Jaký mělo smysl dělat veliké věci, když mě víc bavilo vyprávět jí, co hodlám podniknout?“

Poslední odpoledne, než odjel do Evropy, seděl dlouho a tiše s Daisy v náručí. Byl chladný podzimní den, v pokoji plápolal oheň a Daisy zružověly tváře. Občas se pohnula a on dal paži trochu jinak a jednou ji políbil na tmavé lesklé vlasy. Odpoledne je na chvíli uklidnilo, jako by jim chtělo vtisknout vzpomínku pro dlouhou dobu rozloučení, které sliboval příští den. Nikdy za ten měsíc své lásky si nebyli blíže ani se hlouběji nesblížili, než když mu tiché rty přejížděly po rameni kabátu nebo když se dotkl konečků jejích prstů, jemně, jako by spala.

Za války si vedl obzvláště dobře. Byl kapitánem dřív, než odešel na frontu, a po bitvě v Argonnách získal hodnost majora a velení nad kulomety divize. Po příměří se šíleně snažil dostat domů, ale jakýmisi komplikacemi nebo nedorozuměním byl místo toho poslán do Oxfordu. A tam se trápil – z Daisyiných dopisů vytušil jakési nervózní zoufalství. Nechápala, proč nemůže přijet. Pociťovala nátlak okolního světa a chtěla ho vidět, cítit ho vedle sebe a být ujištěna, že koneckonců jedná správně.

Neboť Daisy byla mladá a její umělý svět zaváněl orchidejemi, příjemným veselým snobstvím a orchestry, které udávaly rytmus roku a vkládaly smutek a to, co život nabízel, do nových melodií. Celou noc kvílely saxofony beznadějným nářkem **Beale Street blues** a stovky párů zlatých a stříbrných střevíčků přešlapovalo v zářícím prachu. V šedivý čas čaje vždy kdesi nepřetržitě pulsovaly pokoje touto přesmutnou, sladkou horečkou a sem tam poletovaly svěží tváře jako lístky růže, které smutné trubky rozfoukaly po podlaze.

Tímto zešeřelým vesmírem se Daisy zase začala pohybovat v rytmu sezóny; najednou měla zase každý den spoustu schůzek se spoustou mužů a usínala ospalá až ráno s hromadou korálků a šifónových večerních šatů schumlaných mezi uvadajícími orchidejemi na zemi vedle postele. A něco v ní neustále volalo po rozhodnutí. Toužila, aby její život dostal už nějaký tvar, a to hned – a takového rozhodnutí se musí dosáhnout nějakou silou – silou lásky, peněz, nepochybných praktických výhod – která je na dosah ruky.

Tato síla se ztvárnila uprostřed jara příchodem Toma Buchanana. Z jeho osoby a postavení číselá zdravá

houževnatost, a to Daisy lichotilo. Bezpochyby u ní došlo k nějakému vnitřnímu boji a pak následovala určitá úleva. Dopis stihl Gatsbyho, když byl ještě v Oxfordu.

Nad Long Islandem už svítalo a my jsme chodili a otvírali ostatní okna v přízemí a dům se plnil šedozlatým světlem. Do rosy dopadl náhle stín stromu a v modrých listech začali zpívat přízrační ptáci. Vzduch pomalu, příjemně proudil, vanul téměř neznatelný větřík a sliboval chladný, nádherný den.

„Pochybuju, že ho vůbec kdy milovala,“ Gatsby se otočil od okna a podíval se na mne vyzývavě. „Musíte vzít v úvahu, kamaráde, že dnes odpoledne byla velice rozčilená. Řekl jí to všechno takovým způsobem, že ji postrašil – a ze mne v jejích očích udělal nějakého přízemního podvodníka. Takže ona nakonec sotva věděla, co říká.“

Posadil se sklíčeně.

„Samozřejmě, chvilku ho snad milovala, první dobu po svatbě – ale i tehdy milovala mě víc, rozumíte?“

Najednou vyrukoval se zvláštní poznámkou.

„V každém případě,“ řekl, „to bylo čistě osobní.“

Co si z toho člověk mohl vybrat než dohad, že celá záležitost ho v duchu zaměstnává s nezměrnou intenzitou.

Vrátil se z Francie, když Tom a Daisy byli ještě na svatební cestě, a v bídném stavu, avšak neschopen jednat jinak, vydal se za poslední zbytek žoldu do Louisvillu. Pobyl tam týden, chodil po ulicích, kde listopadovou nocí zaznívaly společně jejich kroky, a navštívil znovu odlehlá místa, kam jezdívali v jejím bílém voze. Stejně jako se mu Daisyin dům vždycky zdál tajemnější a veselejší než jiné domy, tak i jeho představou města

samého, třebaže ona v něm už nebyla, pronikala melancholická krása.

Odjel s pocitem, že kdyby byl hledal usilovněji, byl by ji snad našel – že ji opouští. Ve vlaku – to už neměl ani halěr – bylo horko. Šel ven na otevřenou plošinu, sedl si na sklápěcí židli, stanice mizela z dohledu a kolem se míhaly zadní trakty neznámých budov. Potom vyjeli do jarních polí, kde s nimi chvíli závodila žlutá tramvaj, a v ní seděli lidé, kteří snad kdysi náhodou zahlédli na ulici její bledou kouzelnou tvář.

Trat' zatáčela a vzdalovala se od slunce, které klesalo k obzoru a budilo dojem, že se rozlévá nad mizejícím městem, jehož vzduch ona kdysi vdechovala, a žehná mu. Zoufale natáhl ruku, jako by chtěl uchopit jenom závan vzduchu, zachránit pouhý zlomeček toho místa, které pro něj naplnila takovým půvabem. Ale všechno se už míhalo příliš rychle, oči se mu zakalily a on věděl, že tu nejsvěžejší a nejlepší část toho všeho ztratil navždy.

Bylo devět hodin, když jsme se nasnídali a odešli ven na verandu. V noci se pronikavě změnilo počasí a ve vzduchu bylo cítit podzimní vůni. Zahradník, poslední z Gatsbyho dřívějších sluhů, přišel dolů ke schodům.

„Dnes vypustím bazén, pane Gatsby. Listí začne už co nevidět opadávat a to pak jsou vždycky potíže s trubkami.“

„Dnes to nedělejte,“ odpověděl Gatsby. Otočil se ke mně, jako by se chtěl omluvit. „Víte, kamaráde, že jsem si v tom bazénu za celé léto ani jednou nezaplaval?“

Podíval jsem se na hodinky a zvedl jsem se.

„Za dvanáct minut mi jede vlak.“

Nechtěl jsem jet do města. Nebyl jsem vůbec schopen nějaké pořádné práce, ale vězelo v tom ještě něco víc – nechtěl jsem opustit Gatsbyho. Zmeškal jsem ten vlak a potom ještě další, než jsem se od něho dostal.

„Zavolám vás,“ řekl jsem konečně.

„Zavolejte,“ kamaráde.“

„Zavolám vás asi v poledne.“

Šli jsme dolů po schodech.

„Myslím, že Daisy bude taky volat.“ Podíval se na mne úzkostlivě, jako by doufal, že mu to potvrdím.
„Taky myslím.“ „Tak sbohem.“

Podali jsme si ruce a já se vydal na cestu. Když jsem byl už skoro u plotu, vzpomněl jsem si na něco a otočil jsem se.

„Je to banda mizerů,“ zavolal jsem přes trávník. „Vy máte větší cenu než celá ta banda dohromady.“

Vždycky jsem byl rád, že jsem to řekl. Byla to jediná poklona, kterou jsem mu v životě učinil, protože od začátku do konce jsem s ním nesouhlasil. Nejdřív zdvořile přikývl a potom se mu po tváři rozlil onen zářivý a chápavý úsměv, jako bychom byli v tomto bodu odjakživa nadšeně zajedno.

Oslnivá, nevkusná růžová látka jeho obleku svítila jako jasná barevná skvrna na pozadí bílých schodů a mně to připomnělo noc, kdy jsem před třemi měsíci přišel do jeho rezidence poprvé. Na trávníku a na cestě se kupily tváře těch, kdož sprádali teorie o tom, jak je zkažený, a on stál na těch schodech, kynul jim na rozloučenou a skrýval před nimi svůj nezničitelný sen.

Poděkoval jsem mu za pohostinství. Vždycky jsme mu za ně děkovali – já i všichni ostatní.

„Sbohem,“ zvolal jsem. „Snídaně byla výborná, Gatsby.“

Když jsem se dostal zase do města, pokoušel jsem se chvíli zaznamenávat nabídky nekonečného počtu akcí, a potom jsem v otáčecí židli usnul. Těsně před polednem mě probudil telefon, vyskočil jsem a na čele mi vyvstal pot. Byla to Jordan Bakerová; často mě volala v tuto hodinu; bylo těžké zastihnout ji jiným způsobem, protože člověk nikdy nevěděl, v kterém hotelu, klubu nebo soukromém domě zrovna je. Obyčejně jí v telefonu hlas zněl svěže a chladně, jako by trs trávy ze zeleného golfového hřiště připlul k oknu kanceláře, ale toho rána se mi zdál drsný a suchý.

„Odešla jsem od Daisy,“ řekla. „Jsem v Hempsteadu a odpoledne jedu do Southamptonu.“

Snad bylo taktní od Daisy odjet, ale pobouřilo mě, že to udělala, a při její další poznámce jsem se naježil.

„Včera večer jsi ke mně nebyl moc milý.“

„Copak na tom včera mohlo záležet?“

Chvíli bylo ticho. Potom:

„Přesto tě chci vidět.“

„Já tě chci taky vidět.“

„Co kdybych nejela do Southamptonu a přijela dnes odpoledne do města?“

„Ne – dnes odpoledne radši ne.“ „No dobře.“

„Dnes odpoledne to není možné. Z různých –“
Chvíli jsme tak mluvili a pak už najednou nemluvili. Nevím, kdo z nás s ostrým cvaknutím zavěsil, ale vím, že mi to bylo jedno. Nemohl jsem s ní toho dne mluvit u

čajového stolku, i kdybych s ní už proto neměl mluvit nikdy v životě.

Po několika minutách jsem zavolał Gatsbymu, ale linka byla obsazena. Pokusil jsem se o to čtyřikrát. Konečně mi telefonní ústředna podrážděně řekla, že je linka blokována pro meziměstský rozhovor z Detroitu. Vyndal jsem jízdní řád a nakreslil jsem malé kolečko kolem vlaku ve tři padesát. Potom jsem se uvelebil do křesla a snažil se přemýšlet. Bylo právě poledne.

Když jsem toho rána jel kolem hromad s popelem, úmyslně jsem přešel na druhou stranu vagónu. Předpokládal jsem, že tam bude celý zástup zvědavců, kluci, kteří budou hledat tmavé skvrny v prachu, a nějaký upovídaný člověk, který bude pořád dokola vykládat, co se tu stalo, až to i pro něho bude stále mň pravda a on to už dál nebude moci vyprávět a na tragický čin Myrtle Wilsonové se zapomene. Ted' se chci vrátit trochu nazpět a povědět, co se stalo v správkárně, když jsme odtamtud předešlou noc odjeli.

Měli potíží s tím, jak najít sestru Catherine. Tu noc asi porušila svou zásadu, že nepije, protože když přijela, byla úplně omámena lihovinami a nemohla pochopit, že ambulance už odjela do Flushingu. Když ji přesvědčili, že je tomu tak, ihned omdlela, jako kdyby právě to bylo na celé věci nesnesitelné. Někdo ji z laskavosti nebo ze zvědavosti vzal do vozu a odvezl ji po stopách těla její sestry.

Ještě dlouho po půlnoci dorážel na vchod do garáže příboj měnicího se davu a George Wilson se monotónně kýval uvnitř na gauči. Dveře do kanceláře zůstaly chvili

otevřeny a nikdo, kdo přišel do správkárny, neudolal a nahlédl dovnitř. Nakonec někdo řekl, že je to ostuda, a dveře zavřel. Michaelis a několik jiných mužů zůstali u něho, ze začátku byli čtyři nebo pět, potom dva nebo tři. Potom musel Michaelis požádat posledního cizího člověka, aby tam počkal ještě patnáct minut, zatímco on si odskočí domů na šálek kávy. A pak tam zůstal s Wilsonem sám až do rána.

Asi ve tři hodiny se Wilsonovo nesrozumitelné mumlání změnilo – uklidnil se a začal mluvit o žlutém voze. Oznámil, že ví, jak přijít na to, komu to žluté auto patří, a potom vybreptl, že před několika měsíci přijela jeho žena z města s podlitým obličejem a oteklým nosem.

Ale když se uslyšel, co říká, zalekl se a začal zase naříkavým hlasem volat „Můj ty bože!“ Michaelis se neobratně pokusil přivést ho na jiné myšlenky.

„Jak dlouho jsi byl ženatej, Georgi? Počkej, snaž se chvíli klidně sedět a odpověz mi na otázku. Jak dlouho jsi byl ženatej?“

„Dvanáct let.“

„Měls děti? No tak, Georgi, sed' klidně – na něco jsem se tě ptal. Měls děti?“

Tvrdí hnědí brouci pořád a pořád naráželi na mdlou žárovku, a kdykoliv Michaelis uslyšel, že se venku řítí po silnici auto, zdálo se mu, že to je auto, které tu před několika hodinami nezastavilo. Nechtělo se mu jít do správkárny, protože ponk byl potřísněn krví, jak na něm leželo mrtvé tělo; proto celý nespěl přecházel po kanceláři – než se rozednilo, znal tam už každou maličkost – a občas si sedl vedle Wilsona a snažil se ho uklidnit.

„Zajdeš si občas někam do kostela, Georgi? Třeba i když jsi tam už dlouho nebyl? Mohl bych tam třeba zatelefonovat, aby sem přišel kněz a pohovořil si s tebou, co říkáš?“

„Nepatřím k žádné církvi.“

„Nějakou víru bys měl mít, Georgi, když tě potrefí něco jako tohle. Někdy jsi přece do kostela chodit musel. Copak ses neženil v kostele? Poslyš, Georgi, poslouchej. Neženil ses v kostele?“

„To už je dávno.“

Námaha, již musel vynaložit, aby odpověděl, přerušila rytmus jeho kývání a na chvíli byl zticha. Potom se mu v pohaslých očích znovu objevil starý polovědoucí, polozmatený pohled.

„Podívej se tamhle do té zásuvky,“ řekl a ukázal na psací stůl.

„Do který zásuvky?“ „Tamhle do té – no, do té.“

Michaelis otevřel zásuvku, kterou měl nejbliž při ruce. Nic v ní nebylo, jenom malý přepychový kožený řemínek na psa, proplétaný stříbrem. Zřejmě byl nový.

„Tohle?“ ptal se a vytáhl to.

Wilson se na to upřeně zadíval a přikývl.

„To jsem našel včera odpoledne. Chtěla mi to nějak vysvětlovat, ale já věděl, že v tom něco neklape.“

„Chceš říct, že si to tvá žena koupila?“

„Měla to zabalené v hedvábném papíře na prádelníku.“

Michaelis v tom neviděl nic podivného a uvedl Wilsonovi spoustu důvodů, proč si jeho žena mohla koupit řemen na psa. Ale některá z těch vysvětlení slyšel Wilson zřejmě už předtím od Myrtle, protože začal znovu

šeptem opakovat „Můj ty bože!“ – jeho utěšitel si proto několik vysvětlení nechal od cesty.

„Potom ji zabil,“ řekl Wilson. Najednou mu klesla spodní čelist. „Kdo?“

„Já vím, jak na to přijdu, kdo to byl.“ „Jsi nemocný, Georgi,“ řekl mu přítel. „Dalo ti to do těla a ty nevíš, co říkáš. Měl by ses snažit sedět do rána v klidu.“

„Zavraždil ji.“

„Bylo to neštěstí, Georgi.“

Wilson zavrtěl hlavou. Oči se mu zúžily a ústa trochu roztáhla náznakem přezíravého „hm“.

„Já to vím,“ řekl rozhodně. „Já jsem takový důvěřivý hlupák a nikoho nepodezírám z žádné špatnosti, ale když na něco přijdu, tak to vím. Udělal to ten chlap v tom voze. Vyběhla ven, protože s ním chtěla mluvit, a on nezastavil.“

Michaelis to viděl také, ale nenapadlo mu, že by to mělo nějaký zvláštní význam. Věřil spíš, že paní Wilsonová utíkala od svého muže, než že chtěla zastavit nějaké zcela určité auto.

„Jak mohla něco takového udělat?“

„Tichá voda břehy mele,“ řekl Wilson, jako by to byla nějaká odpověď na tu otázku. „Á-á-á-ch.“

Začal se zase kývat, ale Michaelis stál a kroutil řemínkem v ruce.

„Nemáš třeba nějakýho přítele, kterému bych moh zavolat, Georgi?“

To byla skoro beznadějná naděje – věděl téměř určitě, že Wilson žádného přítele nemá: nebylo ho dost ani pro vlastní ženu. O chvíli nato uvítal změnu v pokoji, modré oživení u okna, a uvědomil si, že svítání už na

sebe nedá dlouho čekat. Asi v pět hodin bylo už venku dost modro, aby se mohlo zhasnout.

Wilsonovy skelné oči se obrátily k hromadám popela, kde malé, šedivé mraky nabývaly fantastických tvarů a uháněly sem a tam v slabém ranním vánku.

„Mluvil jsem s ní,“ zamumlal po dlouhém mlčení. „Řekl jsem jí, že mě obelhat může, ale nemůže obelhat Boha. Odvedl jsem ji k oknu“ – vstal s námahou a přešel k zadnímu oknu, opřel se o ně obličejem – „a řekl jsem, ‚Bůh ví, co jsi dělala, ví všechno, co jsi dělala. Mě obelhat můžeš, ale nemůžeš obelhat Boha!‘“

Michaelis stál za ním a lekl se, když zpozoroval, že se dívá na oči doktora T. J. Eckleburga, které se právě vynořily z rozpadající se noci, bledé a ohromné.

„Bůh vidí všechno,“ opakoval Wilson.

„To je reklama,“ ujišťoval ho Michaelis. Něco ho přinutilo, aby se obrátil od okna a díval se do pokoje. Ale Wilson tam stál dlouho, s obličejem přimáčkutým na okenní tabuli, a pokyvoval hlavou do šera.

K šesté hodině toho už měl Michaelis dost a s povděkem přijal hluk auta, které zastavilo venku. Byl to jeden z lidí, kteří tu s ním v noci bděli, a který slíbil, že se vrátí; uvařil tedy snídani pro tři, kterou pak on a ten druhý společně snědli. Wilson byl už klidnější a Michaelis se šel domů vyspat; když se za čtyři hodiny nato probudil a přispěchal zpátky do správkárny, byl už Wilson ten tam.

Dodatečně se zjistilo, že se vydal – celou cestu šel pěšky – k Port Rooseveltu a potom ke Gad's Hillu, kde si koupil chlebiček, který nesnědl, a šálek kávy. Musel být unaven a šel pomalu, protože se do Gad's Hillu dostal teprve k polednímu. Až potud nebylo obtížné zjistit, co

dělal – našli se hoši, kteří viděli člověka, „který vypadal jako blázen“, a automobilisté, na které podivně zíral z okraje silnice. Potom na tři hodiny zmizel z dohledu. Na základě toho, co řekl Michaelisovi – že „ví, jak na to přijde, kdo to byl,“ – domnívala se policie, že celý ten čas strávil obcházením garáží a dotazováním po žlutém voze. Jenže zase nenašli ani jednoho garážmistra, který by ho viděl, a on snad měl nějaký snazší, jistější způsob, jak zjistit to, co chtěl vědět. Kolem půl třetí byl na Západním Vejci, kde se někoho vyptal na cestu ke Gatsbyho domu. Takže tou dobou znal už Gatsbyho jméno.

Ve dvě hodiny si Gatsby oblékl plavky a řekl sluhovi, že bude-li někdo telefonovat, má mu to jít sdělit k bazénu. Zastavil se v garáži pro nafukovací matraci, s níž se v létě bavili jeho hosté, a šofér mu ji pomohl napumpovat. Potom nařídil, že se s otevřeným autem nesmí za žádných okolností vyjet – což bylo divné, protože pravý přední blatník potřeboval opravu.

Gatsby si dal matraci na rameno a odešel k bazénu. Jednou se zastavil a trochu si ji nadhodil a šofér se ho zeptal, jestli nepotřebuje pomoci, ale on zavrtěl hlavou a za chvíli zmizel v žlutnoucím listí.

Žádný telefonní vzkaz nepřišel, ale sluha si odepřel obvyklé zdřímnutí a čekal u telefonu až do čtyř hodin – ještě dlouho poté, kdy už nebylo nikoho, komu by to měl jít sdělit, kdyby někdo volal. Mám dojem, že ani sám Gatsby nevěřil, že se telefon ozve, a snad mu to už bylo jedno. Jestli je tomu tak, musel asi cítit, že ten starý, hřejivý svět ztratil, že zaplatil vysokou cenu za to, že žil

příliš dlouho s jediným snem. Musel se asi dívat na neznámou oblohu nahoře mezi děsivými listy a zachvět se, když shledal, jak groteskní věc je růže a jak hrubě vypadá sluneční světlo na sotva stvořené trávě. Nový svět, hmotný, aniž byl skutečný, kde ubohá strašidla, vdechující sny jako vzduch, přelétala bez cíle z místa na místo... jako ta popelavá fantastická postava, která se k němu blížila mezi beztvarymi stromy.

Šofér – byl to jeden z Wolfsheimových chráněnců – uslyšel výstřely – později dokázal říct jen tolik, že je nepovažoval za nic důležitého. Jel jsem z nádraží přímo ke Gatsbyho domu a teprve to, jak jsem se úzkostlivě hnal po schodech nahoru, vůbec někoho v domě vyburcovalo. Ale já pevně věřím, že tehdy už to věděli. Neřekli jsme téměř ani slovo, a spěchali jsme – my čtyři, šofér, číšník, zahradník a já – dolů k bazénu.

Voda slabě, téměř neznatelně plynula, jak si čerstvý přítok z jednoho konce razil cestu k výtoku na druhé straně. Na slabě zčeřené hladině, po níž ubíhaly sotva stíny vln, se po bazénu sem tam točila obtěžkaná matrace. Lehounký závan větru, jenž stěží čeřil povrch, stačil, aby porušil její náhodnou dráhu s náhodným břemenem. Když se dotkla chomáče listí, pomalu se otočila a jako nožka kružítko za sebou nechala ve vodě stopu: tenký červený kroužek.

Teprve když jsme se vydali s Gatsbym k domu, uviděl zahradník Wilsonovo mrtvé tělo o kousek dál v trávě a krvavá historie byla úplná.

KAPITOLA IX

Dnes po dvou letech si vzpomínám na zbytek dne, na onu noc a na příští den jenom jako na nekonečnou přehlídku policie, fotografů a novinářů, kteří procházeli Gatsbyho domovními dveřmi. V hlavní bráně byl natažen provaz a stál tam strážník, který udržoval zvědavce za ním, ale kluci přišli brzy na to, že se mohou dostat dovnitř přes můj dvorek, a tak se jich pořád několik kupilo s otevřenými ústy kolem bazénu. Někdo, vyznačující se rozhodným chováním, snad detektiv, použil výrazu „šílenec“, když se toho odpoledne sklonil nad Wilsonovo tělo, a nahodile autoritativní přízvuk jeho hlasu udal tón novinovým zprávám příštího rána.

Většina těch zpráv byla jako zlý sen – samá grotesknost, dohady, senzacechtivost a nepravda. Když po Michaelisově svědectví vyšlo při vyšetřování najevo, z čeho Wilson svou ženu podezíral, myslel jsem, že celou historku budou brzy servírovat jako pikantní paskvil – ale Catherine, která mohla říct bůhvíco, neřekla ani slovo. Ukázala v tomto směru překvapující dávku charakteru – dívala se na vyšetřujícího úředníka zpod poopraveného obočí rozhodnými očima a přísahala, že její sestra

Gatsbyho nikdy neviděla, že její sestra byla se svým mužem dokonale šťastna, že její sestra se nikdy do ničeho nenamočila. Přesvědčila o tom sama sebe a plakala do kapesníku, jako by už jen pouhá taková domněnka byla víc, než může snést. A tak z Wilsona udělali prostě člověka „pomateného zármutkem“, aby případ mohl zůstat co nejjednodušší. A tím to skončilo.

Ale tato část celé záležitosti se zdála vzdálená a nepodstatná. Já se octl na Gatsbyho straně, a sám. Od chvíle, kdy jsem telefonoval zprávu o katastrofě do vesnice Západní Vejce, byl každý dohad o něm a všechny praktické otázky adresovány mně. Ze začátku mě to překvapilo a zmátlo; potom, když už ležel ve svém domě a nehýbal se, nedýchal ani nemluvil, vzrůstal ve mně každou hodinu pocit, že jsem za to zodpovědný já, protože nikdo jiný se o to nezajímal – to jest nezajímal tím intenzívním osobním zájmem, na nějž má na konci života každý nějaké neurčité právo.

Zatelefonoval jsem Daisy půl hodiny potom, co jsme ho našli, zavolal jsem jí instinktivně a bez váhání. Ale ona i Tom odjeli pryč brzy odpoledne a vzali si s sebou zavazadla.

„Nenechali adresu?“

„Ne.“

„Neříkali, kdy se vrátí?“ „Ne.“

„Nemáte ponětí, kde jsou? – Jak bych je mohl stihnout?“ „Nevím. Nemohu říct.“

Chtěl jsem pro něho někoho získat. Chtěl jsem jít do pokoje, kde ležel, a ujistit ho: „Seženu pro vás někoho, Gatsby, nebojte se. Jenom mi věřte, a já vám někoho seženu –“

Jméno Meyera Wolfsheima nebylo v telefonním seznamu. Sluha mi dal jeho adresu do kanceláře na Broadwayi a já zavolał informace, ale když jsem dostal číslo, bylo už dávno pět pryč a telefon nikdo nebral.

„Zazvoníte tam, prosím, ještě jednou?“

„Zvonila jsem tam třikrát.“

„Je to velmi důležité.“

„Lituji. Obávám se, že tam nikdo není.“

Vrátil jsem se do přijímacího pokoje a na chvíli jsem myslel, že všichni ti lidé od úřadu, kteří ho najednou zaplnili, jsou nahodilí návštěvníci. Ale když stáhli prostěradlo a podívali se na Gatsbyho bezcitnými očima, jeho protest mi znovu a bez ustání zněl v mozku:

„Podívejte, kamaráde, musíte mi někoho sehnat. Musíte dělat, co můžete. Já v tom nemohu zůstat tak sám.“

Někdo mi začal klást otázky, ale já jsem se odvrátil, odešel jsem nahoru a ve spěchu jsem prohlédł nezamčené části jeho stolu – nikdy mi úplně jasně neřekl, že jeho rodiče jsou mrtvi. Ale nic tam nebylo – jenom fotografie Dana Codyho, památka na zapomenuté násilí, která upřeně zírala ze stěny.

Druhý den ráno jsem poslal do New Yorku sluhu s dopisem pro Wolfsheima, v němž jsem žádal o informace a zapřísahal ho, aby přijel nejbližším vlakem. Když jsem to psal, zdála se tato prosba zbytečná. Myslel jsem, že se určitě vydá na cestu hned, jak uvidí noviny, stejně jako jsem si myslel, že před polednem určitě přijde telegram od Daisy – ale nepřišel ani telegram, ani pan Wolfsheim; nikdo, kromě nových policistů, fotografů a novinářů. Když sluha přinesl Wolfsheimovu odpověď, pocítil jsem

vzdor, hněvnou solidaritu s Gatsbym proti všem ostatním.

Milý pane Carrawayi!

Byl to jeden z nejhorších otřesů, jaké jsem zažil, a skoro ani nemohu uvěřit, že je to vůbec pravda. Takový šílený čin, jakého se dopustil ten člověk, by nás měl všechny přimět k přemýšlení. Nemohu nyní přijet, poněvadž mě váže velmi důležité obchodní jednání, a nemohu se v současné době do té záležitosti zaplétat. Budu-li moci být v něčem nápomocen o něco později, oznamte mi to dopisem po Edgarovi. Když slyším něco takového, je mi, jako bych dostal palicí do hlavy, a úplně mě to zničí a oddělá.

Váš oddaný

Mayer Wolfsheim

A dole spěšně připsáno:

Oznamte mi, kdy bude pohřeb atd., jeho rodinu vůbec neznám.

Když ten den odpoledne zazvonil telefon a meziměstská hlásila, že volá Chicago, myslel jsem, že to konečně bude

Daisy. Ale když mě spojili, ozval se mužský hlas, velmi slabý a vzdálený.

„Tady Slagle...“

„Prosím?“ To jméno mi nebylo povědomé.

„To je sakra novina, že? Dostal jste můj telegram?“

„Žádné telegramy nedošly.“

„Mladý Parke je v rejži,“ řekl rychle. „Sebrali ho, když předával akcie u přepážky. Právě pět minut předtím dostali z New Yorku oběžník a tam byla ta čísla. Co byste tomu řekl? V takovém balíkově člověk nikdy neví –“

„Haló!“ přerušil jsem ho bez dechu. „Podívejte – tady není pan Gatsby. Pan Gatsby je mrtev.“

Na druhé straně linky zavládlo mlčení a pak se ozval výkřik... potom rychlé cvaknutí a spojení bylo přerušeno.

Myslím, že to bylo třetí den, kdy přišel telegram podepsaný Henry C. Gatz z nějakého města v Minnesotě. Stálo v něm pouze, že pisatel okamžitě odjíždí, aby odložili pohřeb, dokud nepřijede.

Byl to Gatsbyho otec, rozvážný starý pán, velmi bezradný a zdrcený, zachumlaný i v teplém zářijovém dni do dlouhého laciného hubertusu. Oči mu slzely vzrušením, a když jsem mu vzal z rukou kufr a deštník, začal se potahovat za prořídlou šedou bradku tak vytrvale, že jsem ho nemohl dostat z kabátu. Byl na pokraji zhroucení, odvedl jsem ho tedy do hudebního pokoje, přinutil jsem ho, aby si sedl, a poslal jsem pro něco k jídlu. Ale nechtěl jíst a vyšplouchl mléko ze sklenky v třesoucí se ruce.

„Uviděl jsem to v chicagských novinách,“ řekl. „Bylo to všechno v chicagských novinách. Hned jsem vyrazil.“

„Nevěděl jsem, jak vám podat zprávu.“

Očima, které nic nevnímaly, klouzal bez přestání po pokoji. „Byl to šílenec,“ řekl. „Musel být šílený.“

„Nechtěl byste trošku kávy?“ nutil jsem ho.

„Nechci nic. Je mi již dobře, pane –“

„Carraway.“

„Ano, teď už je mi dobře. Kam dali Jimmyho?“

Odvedl jsem ho do přijímacího pokoje, kde ležel jeho syn, a nechal jsem ho tam. Několik kluků vyběhlo nahoru na schody a nakukovalo do haly. Když jsem jim řekl, kdo přijel, zdráhavě odešli.

Za chvíli otevřel pan Gatz dveře a vyšel s pootevřenými ústy a s obličejem trochu zčervenalým a z očí mu co chvíli vyhrkly slzy. Dosáhl věku, kdy smrt už nepůsobí jako příšerné překvapení, a když se nyní poprvé rozhlédl a uviděl vysokou a nádhernou halu a veliké pokoje, které z ní vedly do dalších pokojů, počal se jeho zármutek mísit s posvátnou pýchou. Pomohl jsem mu nahoru do ložnice; když si svlékal kabát a vestu, řekl jsem mu, že jsme odložili všechny přípravy, až přijede.

„Nevěděl jsem, jak byste si to představoval, pane Gatsby –“

„Jmenuju se Gatz.“

„– pane Gatz. Myslel jsem, jestli byste si snad nechtěl odvézt tělo na Západ.“ Zavrtěl hlavou.

„Jimmymu se to vždycky líp líbilo tady na Východě. Dosáhl svého postavení na Východě. Vy jste byl přítel mého chlapce, pane –?“

„Byli jsme důvěrní přátelé.“

„Měl před sebou velkou budoucnost, víte. Byl to teprve mladík, ale tady něco měl.“

Ukázal si významně na čelo a já jsem přikývl.

„Kdyby zůstal naživu, stal by se z něho velký člověk. Člověk jako James J. Hill. Byl by pomohl budovat zemi.“

„To je pravda,“ řekl jsem rozpačitě.

Ohmatával vyšívanou příkrývku, snažil se ji sundat z postele, strnule si lehl – a hned usnul.

Tu noc telefonoval někdo zřejmě vystrašený, a než se představil, chtěl vědět, kdo jsem.

„Tady Carraway,“ řekl jsem.

„Ach!“ Zdálo se, že se mu ulevilo. „Tady Klipspringer.“

Mně se také ulevilo, neboť se zdálo, že to slibuje dalšího přítele u Gatsbyho hrobu. Nechtěl jsem to oznamovat v novinách a přilákat tak dav lačný podívané, a tak jsem telefonoval sám několika lidem. Byli těžko k sehnání.

„Pohřeb je zítra,“ řekl jsem. „Ve tři hodiny, tady z domu.“

Rád bych, abyste to řekl každému, kdo o to má zájem.“

„Ano, řeknu,“ vybuchl spěšně. „Já ovšem asi nikoho neuvidím, ale kdybych někoho viděl.“

Jeho tón ve mně vzbudil podezření.

„Vy samozřejmě přijdete.“

„No, pokusím se, to jistě. Volal jsem vlastně –“

„Počkejte,“ přerušil jsem ho. „Co kdybyste řekl, že přijdete?“

„No, vlastně – abych řekl pravdu, jsem teď u nějakých lidí tady v Greenwichi a oni jaksi očekávají, že u nich zítra zůstanu. Bude tu vlastně nějaký piknik nebo co. Ovšem udělám, co budu moci, abych se uvolnil.“

Vyrazil jsem ze sebe nezakryté „Á – ták?“ a on mě musel slyšet, poněvadž nervózně pokračoval:

„Volal jsem vlastně kvůli jedněm botám, které jsem tam zapomněl. Chtěl jsem vědět, jestli by to sluhu neobtěžovalo, kdyby mi je poslal. Víte, jsou to tenisky a jsem bez nich tak nějak bezradný. Moje adresa je u p. B. F. –“

Zbytek jména jsem neslyšel, protože jsem zavěsil.

Potom jsem se za Gatsbyho jistým způsobem zastyděl – jeden pán, kterému jsem volal, poznamenal, že Gatsby dostal, co mu patřilo. Jenomže to byla moje chyba, protože patřil k těm, kteří se nejdřív posilnili Gatsbyho lihovinami a pak se mu co nejedovatěji pošklebovali, a já mu neměl volat.

Dopoledne v den pohřbu jsem jel do New Yorku za Meyerem Wolfsheimem; zdálo se, že bych ho jinak nezastihl. Na dveřích, které jsem otevřel podle informací hocha u výtahu, bylo napsáno „Akciová společnost Svastika“ a v prvním okamžiku se zdálo, že uvnitř nikdo není. Ale když jsem několikrát nadarmo zavolal „haló“, ozvala se za přepážkou jakási hádka a nato se ve dveřích objevila rozkošná židovka a černýma nepřátelskýma očima si mě pátravě prohlížela.

„Nikdo tu není,“ řekla. „Pan Wolfsheim odjel do Chicaga.“

První část její výpovědi byla zřejmě nepravdivá, protože zevnitř začal někdo falešně pískat ***Růžovou zahradu.***

„Řekněte, prosím, že s ním chce mluvit pan Carraway.“

„Nemohu ho přece přitáhnout z Chicaga, ne?“

V tom okamžiku zavolal nějaký hlas, nepochybně Wolfsheimův, za dveřmi: „Stello!“

„Nechte na stole svou navštívenku,“ řekla rychle. „Dám mu ji, až se vrátí.“

„Ale já vím, že je tady.“

Přistoupila o krok ke mně a začala si rozhorleně přejíždět rukama nahoru a dolů po bocích.

„Vy mladíci si myslíte, že se sem můžete vnutit, jak se vám zlíbí,“ nadávala. „Už toho začínáme mít plné zuby. Když řeknu, že je v Chicagu, tak je v Chicagu.“

Zmínil jsem se o Gatsbym.

„A-a!“ Prohlédla si mě znovu. „Počkejte – jak jste říkal, že se jmenujete?“

Zmizela. Ve chvílce stál důstojně ve dveřích Meyer Wolfsheim a podával mi obě ruce. Zatáhl mě do své kanceláře a poznamenal uctivým hlasem, že to je smutná chvíle pro nás pro všechny, a nabídl mi doutník.

„Vzpomínám si, jak jsem se s ním seznámil,“ řekl. „Mladý major, právě přišel z vojny, prsa samý metál, které dostal ve válce. Byl na tom tak špatně, že musel pořád ještě nosit uniformu, protože si nemohl koupit civil. Poprvé jsem ho viděl, když přišel do Winebrennerovy veřejné herny na Třiačtyřicáté ulici a ucházel se o místo. Už kolik dní nejedl. ‚Pojďte se mnou na oběd,‘ řekl jsem. V půl hodině toho spořádal za víc než za čtyři dolary.“

„Pomohl jste mu, když začínal v obchodě?“ zeptal jsem se.

„Pomohl! Já ho udělal.“ „Aha.“

„Vytáhl jsem ho odnikud, rovnou z kanálu. Hned jsem viděl, že je to hezký mladík, který se umí chovat, a když mi řekl, že studoval v Ogsfordu, věděl jsem, že se

mi hodí. Dostal jsem ho do Americké legie a tam měl vysoké postavení. A hned zařídil něco pro jednoho mého zákazníka v Albany. Ve všem jsme drželi takhle spolu“ – zvedl dva tlusté prsty – „vždycky pohromadě“.

Byl bych rád věděl, jestli to společenství zahrnovalo také ten podnik s baseballovou ligou z roku 1919.

– „Ted’ je po smrti,“ řekl jsem po chvíli. „Vy jste byl jeho nejbližší přítel, a tak dnes odpoledne jistě rád přijdete na jeho pohřeb.“

„Rád bych.“

„No tak přijďte.“

Chloupky v nose se mu trochu zachvěly, a když zavrtěl hlavou, naplnily se mu oči slzami.

„Nemůžu – nemůžu se do toho zaplétat,“ řekl.

„Není do čeho se zaplétat. Už je po všem.“

„Když někde zabijou člověka, nechci se do toho nikdy nijak zaplést. Zůstávám stranou. Když jsem byl mladý, bylo to něco jiného – když mi zemřel přítel, a to bylo jedno jak, vytrval jsem s ním až do konce. Vám se to možná zdá sentimentální, ale myslím to vážně, tak jak to říkám – až do samého konce.“

Viděl jsem, že k tomu má nějaký důvod a že se rozhodl, že nepřijde, tak jsem se zvedl.

„Chodil jste na univerzitu?“ zeptal se najednou.

Chvíli jsem myslel, že mi chce navrhnout nějaké „kšeftičky“, ale on jen kývl hlavou a podal mi ruku.

„Naučme se ukázat člověku přátelství, dokud je živ, a ne, až když umře,“ podotkl. „Potom už se řídím pravidlem, jít od toho.“

Když jsem odešel z jeho kanceláře, obloha ztemněla a na Západní Vejce jsem se vrátil v mrholivém dešti. Převlekl jsem se, odešel jsem k sousedovi a zastihl jsem

pana Gatz, jak chodí vzrušeně sem tam po hale. Jeho pýcha na syna a na synův majetek neustále vzrůstala, a teď mi chtěl něco ukázat.

„Jimmy mi poslal tuhle fotografii.“ Třesoucími se prsty vyndal náprsní tašku. „Podívejte se.“

Byla to fotografie Gatsbyho domu, celá pomačkaná a pošpiněná stopami mnoha rukou. Horlivě mi ukazoval na každou podrobnost. „Podívejte!“ a potom mi v očích hledal obdiv. Ukazoval ji tak často, že pro něj byla skutečnější než dům sám.

„Jimmy mi to poslal. Myslím, že je to velmi pěkná fotografie. Všechno je na tom vidět.“

„Velice hezky. Viděl jste ho v poslední době?“

„Přijel se na mne podívat přede dvěma lety a koupil mi dům, kde teď bydlím. Samozřejmě, že nás to zdrtilo, když utekl z domu, ale teď vidím, že to udělal z dobrého důvodu. Viděl, že má před sebou velkou budoucnost. A od té doby, co měl úspěchy, byl ke mně velmi štědrý.“

Zdálo se, že se mu nechce fotografii schovat, držel mi ji zdráhavě ještě chvíli před očima. Potom zastrčil náprsní tašku a vytáhl z kapsy roztrhaný starý výtisk knihy nazvané *Hopalong Cassidy*.

„Podívejte se, to je knížka, kterou měl, když byl malý. Tady to uvidíte.“

Otevřel ji odzadu a otočil ji, abych lépe viděl. Na posledním prázdném listě stála tiskacími písmeny slova ROZVRH HODIN a datum 12. září 1906. A pod tím:

Vstávat	6.00
Cvičit s činkami a na ribstolech.....	6.15– 6.30
Učit se elektřině atd.	7.15–8.15
Práce	8.30–16.30

Baseball a sporty	16.30–17.00
Cvičit výmluvnost, držení těla a jak toho dosáhnout	17.00–18.00
Pátrat, jakých vynálezů je třeba	19.00–21.00

OBECNÁ PŘEDSEVZETÍ

Nemařit čas u Shaftera nebo (jméno nečitelné)
Nekouřit a nežvýkat Koupat se obden

Přečíst jednu vzdělávací knihu nebo časopis každý
týden Ušetřit 5 dolarů (přeškrtnuto) 3 dolary každý týden
Být hodnější k rodičům

„Přišel jsem na tu knížku náhodou,“ řekl starý pán.
„Z toho vidíte, jaký byl, že ano?“

„Je to z ní vidět.“

„Jimmy se prostě musel prosadit. Vždycky měl
takováhle nějaká předsevzetí. Všiml jste si, co tam má o
tom, že se bude vzdělávat? To bylo vždycky jeho. Jednou
mi řekl, že jím jako prase, a já jsem mu za to napráskal.“

Zdráhal se zavřít knížku, četl každý bod nahlas a
potom se na mne dychtivě podíval. Myslím, že napolo
očekával, že si ten rozvrh pro vlastní potřebu opíše.

Něco před třetí přišel luteránský duchovní z
Flushingu a já bezděčně začal vyhlížet z oken další vozy.
Gatsbyho otec také. A jak čas ubíhal a sluhové přicházeli
dovnitř a stáli a čekali v hale, začal úzkostlivě pomrkvat
a mluvit ustaraně a nejistě o dešti. Duchovní se
několikrát podíval na hodinky a já ho pak vzal stranou a

požádal jsem ho, aby počkal ještě půl hodiny. Ale nemělo to smysl. Nepřišel nikdo.

Asi v pět hodin dojelo naše procesí tří aut ke hřbitovu a zastavilo v hustém mženi u brány – nejdřív pohřební automobil, strašně černý a mokrý, potom pan Gatz, duchovní a já v limuzíně, a o trochu později několik sluhů a listonoš ze Západního Vejce v Gatsbyho stejšnu, všichni promoklí na kůži. Když jsme prošli branou na hřbitov, uslyšel jsem, jak venku zastavuje nějaký vůz, a potom se na blátivé cestě za námi ozvaly něčí cákavé kroky. Otočil jsem se. Byl to ten člověk se sovími brýlemi, kterého jsem jednou v noci před třemi měsíci našel v Gatsbyho knihovně, jak obdivuje jeho knihy.

Od té doby jsem ho neviděl. Nevím, jak se dozvěděl o pohřbu, neznal jsem ani jeho jméno. Po tlustých brýlích mu stékal déšť a on si je sundal a otřel, aby viděl, jak z Gatsbyho hrobu stahují ochrannou plachtu.

Chvíli jsem se snažil myslet na Gatsbyho, ale byl už příliš daleko, a nevzpomněl jsem si na nic, než že Daisy neposlala žádný vzkaz ani květiny, a ani mě to nezamrzelo. Slyšel jsem nejasně, že někdo šeptá „blahoslavení mrtví, na které padá déšť,“ a potom člověk se sovími brýlemi řekl odhodlaným hlasem „amen“.

Trousili jsme se rychle deštěm k autům. Soví oči na mne promluvíly u brány.

„Nemohl jsem se dostat do domu,“ poznamenal. „Zřejmě se tam nemohl dostat nikdo.“ „Ale jděte!“ trhl sebou. „Panebože! Vždyť jich tam chodívaly stovky.“

Sundal si brýle a zase je utřel, zvenku i zevnitř. „Chudák mizera ubohý,“ řekl.

K mým nejživějším vzpomínkám patří, jak jsem se vždycky o vánocích vracel ze střední školy a potom z univerzity na Západ. Ti, co jezdili dál než do Chicaga, se shromažďovali za prosincového večera na starém šedivém nádraží v Union Street v šest hodin a několik přátel z Chicaga, kteří se už v duchu oddávali vánočním radovánkám, se s nimi přišlo spěšně rozloučit. Vzpomínám si na kožichy děvčat, která se vracela od slečny té a té, na štěbetání zmrzlého dechu, na ruce mávající nad hlavami, když jsme zahlédli staré známé, na kolotoč pozvaneček: „Půjdete k Ordwayovým? K Herseyovým? K Schultzovým?“ a na dlouhé zelené lístky, které jsme pevně svírali rukama v rukavicích. A konečně na temně žluté vozy Chicagské, milwaukské & saintpaulské železnice, které vypadaly rozjařeně jako vánoce samy, na kolejích vedle brány.

Když jsme se rozjeli do zimní noci a skutečný sníh, náš sníh se začal prostírat vedle nás a mihotat se za okny a nejasná světélka malých wisconsinských nádraží mýjela kolem nás, naplnil se vzduch náhle ostrou nevázanou svěžestí. Vdechovali jsme ji plnými doušky, když jsme se po chladných plošinách vraceli od večere, a byli jsme si jednu podivnou hodinu nevýslovně vědomi své totožnosti s touto zemí, než jsme s ní znovu k nerozeznání splynuli.

To je můj Střední západ – ne pšenice nebo prerie nebo ztracená švédská městečka, ale vzrušené, vracející se vlaky mého mládí a pouliční lampy a rolničky ve zmrzlé tmě a stíny cesmínových věnců, které osvětlená okna vrhala na sníh. Patřím k tomu všemu, je mi trochu slavnostně při vzpomínce na ty dlouhé zimy, trochu

samolibě z toho, že jsem vyrůstal v domě Carrawayů ve městě, kde se obydlí stále ještě po desetiletí nazývají podle jména rodiny, která v nich bydlela. Vidím dnes, že to přece jen byl příběh ze Západu – Tom a Gatsby, Daisy a Jordan a já jsme všichni byli Západané a snad jsme měli nějakou společnou vadu, která zavinila, že jsme se životu na Východě nějak nemohli přizpůsobit.

I když mě Východ na nejvyšší míru vzrušoval, i když jsem co nejpalčivěji pociťoval jeho nadřazenost nad znuděnými, roztahujícími se nadmutými městy za Ohiem, se všemi jejich nekonečnými výslechy, které ušetřily jen děti a lidi příliš staré – přece jsem v něm vždycky cítil něco pokřiveného. Zejména Západní Vejce se dosud objevuje v mých fantastických snech. Vidím je jako noční scénu od El Greca: stovka domů, obyčejných i groteskních zároveň, choulí se pod chmurnou, nízko visící oblohou a matným měsícem. V popředí krácejí po chodníku čtyři rozvázní muži ve fraku s nosítky, na nich leží opilá žena v bílých večerních šatech. Ruka, která se jí klátí dolů z nosítek, se chladně třpytí klenoty. Muži vážně zabočí do jednoho domu – do nesprávného domu. Ale nikdo neví, jak se ta žena jmenuje, a nikdo se o to nestará.

Tak strašidelně se mi jevil Východ po Gatsbyho smrti; byl pokřivený, že to můj zrak nedokázal srovnat. A tak, když se vzduchem zvedl modrý kouř křehkých listů a vítr zmrazil vlhké prádlo na šňůře do tuha, rozhodl jsem se, že se vrátím domů.

Jednu věc jsem musel zařídit před odjezdem, trapnou, nepříjemnou záležitost, kterou snad bylo lépe nechat na pokoji. Ale chtěl jsem po sobě zanechat věci v pořádku a nehodlal jsem svěřit tomu úslušnému moři

lhostejnosti, aby s sebou odneslo, co po mně zbude. Sešel jsem se s Jordan Bakerovou a mluvili jsme kolem dokola o tom, co se s námi oběma stalo a co se potom stalo se mnou, a ona ležela úplně klidně ve velké lenošce a poslouchala.

Byla oblečena na golf a vzpomínám si, že jsem si myslel, že vypadá jako dobrá ilustrace – bradu trochu okázale zdviženou a vlasy barvy podzimního listí, tvář téhož hnědavého nádechu jako rukavice bez prstů, které měla na koleně. Když jsem domluvil, oznámila mi bez komentáře, že se zasnoubila s někým jiným. Pochyboval jsem o tom, ačkoliv existovalo několik mužů, které si mohla vzít, jen kývnout prstem, ale předstíral jsem, že mě to překvapuje. Na chvíli jsem zaváhal, jestli nedělám chybu, potom jsem si to všechno rychle ještě jednou rozmyslel a zvedl jsem se k odchodu.

„Ale přes palubu jsi mě hodil ty,“ řekla najednou Jordan. „V telefonu jsi mě hodil přes palubu. Teď už mi na tobě vůbec nesejde, ale byl to pro mě nový zážitek, a na chvílku se mi z toho zatočila hlava.“

Podali jsme si ruce.

„Ach, a pamatuješ si,“ dodala, „jak jsme jednou mluvili o řízení auta?“

„No – ne docela přesně.“

„Řekl jsi, že špatný řidič je v bezpečí, dokud nenarazí na jiného špatného řidiče. No, a já jsem na jiného špatného řidiče narazila, že? Myslím, že to ode mne byla lehkomyšlnost tak špatně tě odhadnout. Myslela jsem, že jsi čestný, přímý člověk. Myslíla jsem si, že jsi na to v skrytu pyšný.“

„Je mi třicet,“ řekl jsem. „To je už o pět let víc, než abych lhal sám sobě a říkal tomu čest.“

Neodpověděla. Obrátil jsem se k odchodu, rozzloben a napůl do ní zamilován, a bylo mi toho strašně líto.

Jednou odpoledne koncem října jsem uviděl Toma Buchanana. Vykračoval si přede mnou po Páté avenue svým čilým, útočným krokem, s rukama trochu od těla, jako by se bránil proti dotěravcům, hlavou otáčel rychle ze strany na stranu a přizpůsoboval ji neklidným očím. Právě když jsem zpomalil, abych ho nemusel předejít, zastavil se a začal se kabonit do výkladu nějakého klenotnictví. Najednou mě uviděl a s napřaženou rukou se vrátil.

„Copak, Nicku? Ty mi ani nepodáš ruku?“

„Ne. Ty víš, co si o tobě myslím.“

„Jsi blázen. Nicku,“ řekl rychle. „Úplný blázen. Nevím, co ti vlezlo do hlavy.“

„Tome,“ zeptal jsem se, „co jsi řekl Wilsonovi tenkrát odpoledne?“

Díval se na mne upřeně a beze slova a já věděl, že jsem hádal správně, jak to bylo s tím časem, pro který policie neměla vysvětlení. Už jsem se chtěl otočit, ale on ke mně popošel a chytil mě za rameno.

„Řekl jsem mu pravdu,“ řekl. „Přišel ke dveřím, když jsme se chystali k odjezdu, a když jsem mu vzkázal, že nejsme doma, pokusil se dostat nahoru násilím. Byl natolik šílený, že by mě byl zabil, kdybych mu nebyl řekl, komu to auto patřilo. Celou tu dobu, co byl u nás, měl ruku v kapse na revolveru –“ Najednou vzdorně vybuchl: „A co na tom, že jsem mu to řekl? Toho chlapa to stejně muselo potkat. Házel ti písek do očí zrovna tak

jako Daisy, ale byl to ostrý chlapík. Přejele Myrtle, jako ty bys přejele psa, a ani nezastavil vůz.“

Nedalo se nic říct, leda ta nevyslovitelná skutečnost, že to není pravda.

„A jestli si myslíš, že jsem si nevytrpěl své, tak se podívej – když jsem přišel dát výpověď z toho bytu a uviděl jsem tu zatracenou krabičku s psími suchary na kredenci, sedl jsem si a brečel jsem jako malé dítě. Bože, bylo to strašné –“

Nemohl jsem mu ani prominout, ani ho mít rád, ale viděl jsem, že to, co udělal, si sám před sebou naprosto ospravedlnil. Bylo to všechno velmi bezohledné a zmatené. Byli to bezohlední lidé, Tom a Daisy – rozbíjeli věci a bytosti, a potom se stáhli zpátky do svých peněz nebo do své nekonečné bezohlednosti nebo co to bylo, co je drželo pohromadě, a nechali ostatní, aby dali do pořádku zmatek, který oni natropili...

Podal jsem mu ruku. Zdálo se mi, že by to vypadalo hloupě, kdybych mu ji nepodal, protože jsem měl najednou pocit, že mluvím s dítětem. On potom vešel do klenotnictví koupit perlový náhrdelník – nebo snad jen pár knoflíčků do manžet – a navždy se zbavil mé venkovské přecitlivělosti.

Když jsem odjížděl, byl Gatsbyho dům dosud prázdný – tráva na jeho trávníku vyrostla stejně jako moje. Jeden z taxikářů z vesnice nikdy nejel kolem hlavní brány, aniž se na chvíli zastavil a ukázal dovnitř: snad to byl on, kdo vezl Daisy a Gatsbyho do Východního Vejce té noci, kdy se stala ta nehoda, a snad si o tom vymyslel svůj vlastní příběh. Nechtěl jsem jej slyšet a vyhýbal jsem se mu, když jsem vystupoval z vlaku.

Trávil jsem sobotní večery v New Yorku, protože Gatsbyho zářivé, oslňující večírky byly pro mne tak živé, že jsem z jeho zahrady dosud slyšel, tlumeně a bez ustání, hudbu a smích a auta, jezdící sem a tam po cestě. Jednou v noci jsem tam uslyšel skutečné auto a uviděl jsem, jak se světla zastavila u předního schodiště. Ale nepátral jsem, kdo to je. Snad to byl nějaký úplně poslední host, který byl pryč až na samém konci světa a nevěděl, že večírek už skončil.

Poslední večer, když jsem sbalil kufr a prodal auto hokynáři, šel jsem se ještě jednou podívat na ten obrovský, nesourodý, neúspěšný pokus o dům. Na bílých schodech v měsíčním světle vystupovalo jasně sprosté slovo, které tam načmáral nějaký kluk kouskem cihly, a já přejel botou skřípavě po kameni a smazal jsem je. Potom jsem pomalu odešel dolů na pláž a natáhl jsem se na písek.

Většina velkých vil na pobřeží byla už zavřena a sotvakde se objevila světla kromě mlhavé pohybující se záře pramice na druhé straně zálivu. A jak měsíc stoupal, začaly se bezvýznamné domy rozplývat, až mi postupně začal být povědomý starý ostrov, který tu kdysi vzkvétal před očima holandských námořníků – čerstvá zelená hrud' nového světa. Zmizelé stromy, stromy, které ustoupily Gatsbyho domu, povzbuzovaly kdysi úlisně svým šepotem poslední a největší ze všech lidských snů; v přítomnosti tohoto kontinentu musel člověk na kouzelný pomíjející okamžik zadržet dech, byl přinucen k rozjímání o kráse, které ani nechápal, ani si je nepřál, když stál naposledy v dějinách tváří v tvář něčemu, co bylo úměrné jeho schopnosti žasnout.

A když jsem tam seděl a hloubal o starém neznámém světě, myslel jsem na Gatsbyho úžas, když poprvé spatřil zelené světlo na konci Daisyiny loděnice. Ušel hezký kus cesty, než přišel k tomu modravému trávníku, a jeho sen mu musel připadat tak blízko, že se sotva zdálo pravděpodobné, že by mu unikl. Nevěděl, že je už mimo jeho dosah v tom nesmírném, záhadném prostoru za městem, kde se tmavá pole republiky valí pod příkrovem noci do dálky.

Gatsby věřil v to zelené světlo, vzrušující budoucnost, která před námi rok od roku ustupuje. Dnes nám unikla, ale nevádí – zítra poběhneme rychleji, rozpřáhneme paže dále... A jednoho krásného rána –

A tak sebou zmítáme dál, lodě deroucí se proti proudu, bez přestání unášeni zpátky do minulosti.

POSLEDNÍ MAGNÁT

KAPITOLA I

Ačkoliv jsem se na plátně nikdy neobjevila, vyrostla jsem ve filmu. Na oslavu mých pátých narozenin přišel Rudolfo Valentino – aspoň mi to vyprávěli, že přišel. Zaznamenávám to, jen abych naznačila, že ještě než jsem rozum brala, mohla jsem už vidět, jak to na světě chodí.

Jednou jsem chtěla napsat své paměti pod názvem *Dcera producentova*, ale v osmnácti se k tomu člověk nikdy dobře nedostane. Asi je to tak v pořádku – bylo by to stejně fádní jako starý sloupek Lolly Parsonsové. Otec dělal do filmu, jako někdo jiný dělá třeba do bavlny nebo do ocelářství, a já se tím nevzrušovala. Přinejhorším jsem přijímala Hollywood stejně odevzdaně, jako duch přijímá dům, kam je přidělený. Věděla jsem, co by si o tom člověk měl myslet, ale naprosto mě to nepohoršovalo.

To se snadno řekne, ale těžší je to lidem vysvětlit. Když jsem byla v Benningtonu, někteří profesori angličtiny předstírali, že Hollywood a jeho výrobky jsou jim lhostejné, ale ve skutečnosti je *nenáviděli*. Hluboce je nenáviděli, jako by ohrožovaly jejich existenci. Ještě dříve, když jsem byla v klášteře, požádala mě jedna maličká miloučká jeptinda, jestli bych jí neobstarala

filmový scénář, aby mohla své žáčky naučit, „jak psát pro film“, stejně jako je dřív učila psát eseje nebo povídky. Ten scénář jsem jí sehnala, a myslím, že si nad ním hezkou dobu lámala hlavu, ale ve třídě se o tom ani nezmínila, a když mi ho vracela, tvářila se uraženě a neřekla ani slovo. A já si skoro myslím, že s tímhle příběhem to dopadne zrovna tak.

Člověk může brát Hollywood takový, jaký je, což jsem dělala já, anebo ho může pustit z hlavy s pohrdáním, jaké máme v zásobě pro věci, kterým nerozumíme. Rozumět se mu dá, ale jen chabě a v jasných chvilkách. Jenom několika mužům podařilo natrvalo pochopit celou tu filmovou rovnici. A žena se k pochopení té šarády může snad nejvíc přiblížit tím, že se pokusí porozumět některému z těch mužů.

Svět z letadla jsem znala. Otec nás vždycky nechával létat tam a zpátky do školy a na univerzitu. Když mi ve třetím ročníku, umřela sestra, létala jsem obě cesty sama, a vždycky mi ji to připomnělo, vždycky mi bývalo tak trochu slavnostně naměkko. Někdy seděli v letadle lidé od filmu, které jsem znala, a občas nějaký fešák z univerzity – ale to nebyvalo za krize příliš často. Zřídka jsem na cestě doopravdy usnula, nedovolily mi to myšlenky na Eleanor a vědomí prudkého skoku z jednoho pobřeží na druhé, dokud jsme za sebou nenechali ta opuštěná letiště v Tennessee.

Tenkrát to s námi pořádně házelo, a tak se cestující brzy rozdělili na ty, kteří šli na kutě hned, a na ty, kteří na kutě nechtěli jít vůbec. Dva z té druhé skupiny seděli rovnou proti mně, a z útržků jejich rozhovoru jsem hned věděla, že jsou z Hollywoodu – jeden proto, že na to vypadal; byl to žid středního věku, který střídavě

nervózně a vzrušeně mluvil, nebo se v mučivém tichu krčil, jako by chtěl každou chvíli vyskočit; ten druhý byl bledý, obyčejný, podsaditý třicátník a určitě jsem ho už někde viděla. Byl někdy u našich nebo tak. Ale třeba jsem tenkrát byla ještě malá, takže mě neurazilo, že mě nepoznává.

Letuška – vysoká, hezká a oslnivá černovláska, takový typ, v jakém se asi zhlédli – se mě zeptala, jestli mi má upravit lůžko.

„– a nechcete aspirin, drahoušku?“ Usadila se nejistě na hranu sedadla a riskantně se kývala ze strany na stranu podle červnové vichřice. „– nebo nembutal?“

„Ne.“

„Měla jsem tolik práce s ostatními cestujícími, že jsem ani neměla čas, abych se vás zeptala.“ Sedla si vedle mne a obě nás připoutala. „Nechcete žvýkačku?“

To mi připomnělo, že se mám zbavit kousku, který mě už několik hodin otravoval. Zabalila jsem ho do útržku časopisu a položila do automatického popelníčku.

„Pokaždé poznám slušně vychovaného člověka,“ pochválila mě letuška, „podle toho, že zabalí žvýkačku do papírku, než ji sem hodí.“

Seděli jsme chvíli v polosvětle zmítajícího se letadla. Trochu to připomínalo přepychovou restauraci za soumraku mezi pozdním obědem a časnou večeří. Všichni jsme si hověli – a ani ne úmyslně. Myslím, že i letuška si musela neustále připomínat, proč tu vlastně je.

Mluvíly jsme spolu o jedné mladé herečce, kterou jsem znala a s níž ona letěla přede dvěma lety na Západ. Bylo to v nejhorších dobách krize a ta mladá herečka se dívala z okna tak napjatě, že letuška dostala strach, jestli

nechce vyskočit. Ukázalo se však, že se nebojí chudoby, ale jen revoluce.

„Já vím, co s maminkou uděláme,“ svěřila se letušce. „Utečeme do Yellowstoneského parku a budeme tam žít ve vší prostotě, dokud se to všechno nepřežene. Pak se vrátíme. Umělce oni nezabíjejí – víte?“

Tenhle plán mě potěšil. Vykouznil v duchu přede mnou hezký obrázek herečky a její maminky, jak je krmí laskaví medvědi konzervativních názorů, kteří jim přinášejí med, a něžní kolouši, kteří je zásobují přebytky mléka od laní a pak jim slouží za polštáře, aby si na ně mohly v noci položit hlavu. Na oplátku jsem letušce pověděla o jednom advokátovi a o jednom režisérovi, kteří jednou večer v oněch hrdinných dobách vyprávěli otci o svých plánech. Pro případ, že armáda nezaměstnaných dobude Washingtonu, měl advokát na řece Sacramento schovaný člun a hodlal veslovat několik měsíců proti proudu a pak se zase vrátil, „protože po revoluci vždycky potřebují advokáty, aby zformulovali právní stránku celé záležitosti“.

Režisér jevil větší sklony k defétismu. Měl v záloze staré šaty, košili a boty – ani slůvkem se nezmínil, jestli jsou to jeho vlastní nebo jestli si je opatřil ze skladu rekvizit – a chtěl **ZMIZET V DAVU**. Vzpomínám si, že otec řekl: „Jenže oni se ti podívají na ruce! Poznají, že jsi už léta manuálně nepracoval. A budou na tobě chtít odborářskou legitimaci.“ A já si vzpomínám, jak režisér protáhl obličej, jak se při moučnicku tvářil sklesle a jak legrační a nedomrlé mi to připadalo.

„Pan otec je herec, slečno Bradyová?“ zeptala se letuška. „Určitě jsem to jméno někde slyšela.“

Při vyslovení jména Bradyová oba muži přes uličku zavětrili. Podívali se po mně úkosem – tím hollywoodským pohledem, který vždycky vypadá, jako by se člověk díval přes rameno. Potom si ten mladý, bledý, podsaditý muž odepjal řemen a postavil se vedle nás do uličky.

„Vy jste Cecílie **Bradyová**?“ zeptal se vyčítavě, jako kdybych mu byla něco zatajila. „**Myslel** jsem si, že vás poznávám. Já jsem Wylie White.“

Mohl si to odpustit – neboť v témž okamžiku řekl nový hlas: „Bacha, Wylie!“ a kolem něho proletěl uličkou jiný muž směrem k pilotově kabině. Wylie White sebou trhl a trochu pozdě za ním vzdorně zavolal:

„Rozkazy přijímám jen od pilota!“

Poznala jsem žertování, jaké si v Hollywoodu vyměňují hlavouni a jejich nohsledi. Letuška ho napomenula:

„Ne tak nahlas, prosím – někteří cestující spí.“

To už jsem si všimla, že druhý muž na opačné straně uličky, ten žid středního věku, je také na nohou a s neskryvanou a peněz lačnou oplzlostí civí za člověkem, který právě přešel. Nebo spíše za zády toho člověka, který jenom mávl rukou jako na rozloučenou a ztratil se mi, z dohledu.

Zeptala jsem se letušky: „To je náš druhý pilot?“

Rozpínala nám pás, úmyslem přenechat mě Wyliemu Whiteovi.

„Ne. To je pan Smith. Má soukromé oddělení – novomanželské kupé – jenže je má sám pro sebe. Druhý pilot nosí vždycky uniformu.“ Vstala. „Půjdu zjistit, jestli musíme přistát v Nashvillu.“

Wylie White se vyděsil.

„Proč?“

„Z mississippského údolí se žene bouřka.“

„To tu jako máme zůstat celou **noc**?“ „Jestli se nevyčásí.“

Náhlé zakymáčení naznačilo, že ne. Wylieho Whitea to převrátilo do sedadla naproti mně, letuškou to rázně hodilo k pilotově kabině a žida to srazilo, až si sedl. Po umírněných a nevzrušených výkřicích nelibosti, jaké sluší zkušeným vzduchoplavcům, jsme se usadili. Pak následovalo představování.

„Slečna Bradyová – pan Schwartz,“ řekl Wylie White. „Je také velký přítel vašeho pana otce.“

Pan Schwartz přikyvoval tak usilovně, že jsem skoro mohla slyšet, jak říká: „To je pravda, bůh je mi svědkem, že je to pravda.“

Možná že to někdy v životě řekl nahlas – ale teď dělal dojem člověka, kterému se něco stalo. Seznámit se s ním bylo jako sejít se s přítelem, který prošel pěstním zápasem nebo srážkou aut a pořádně ho to pošramotilo, člověk se na něho podívá a řekne: „Co se ti stalo?“ A on odpoví oteklými rty a skrze zlomené zuby něco nesrozumitelného. Ani to nemůže vylíčit.

Na panu Schwartzovi to nezanechalo žádné tělesné stopy: přehnaně zajordánský nos a šikmé stíny pod očima se k němu tak hodily jako načervenalý irský pigment k nosu mého otce.

„V Nashvillu!“ vykřikl Wylie White. „To znamená, že půjdeme do hotelu. Na pobřeží se nedostaneme dřív než zítra večer – jestli ne později. Panebože! V Nashvillu jsem se narodil.“

„Člověk by řekl, že je rád uvidíte.“

„Vůbec ne – už patnáct let jsem tam ani nepáchl. Doufám, že už je **nikdy** neuvidím.“

Ale měl je uvidět, protože letadlo neomylně klesalo hloub a hloub jako Alenka králičí děrou. Když jsem si zastínila oči rukou, spatřila jsem v dálce nalevo rozmazané město. Zelený nápis **Připoutejte se – Nekuřte** svítil už od té doby, co jsme vletěli do bouře.

„Slyšeli jste, co řekl?“ ozval se Schwartz přes uličku po jedné své typické zběsilé odmlce.

„Co jsme měli slyšet?“ zeptal se Wylie.

„Jestli jste slyšeli, jak si říká,“ pravil Schwartz, „**pan Smith!**“

„Proč by ne?“ zeptal se Wylie.

„Ale nic,“ řekl Schwartz rychle. „Jenom mi to připadlo legrační, Smith.“ Nikdy jsem neslyšela neradostnější smích: „Smith!“

Myslím, že ode dnů dostavníkových stanic se nic nevyrovnalo letišťm. Neznám nic tak osamělého, tak chmurně mlčenlivého. Stará nádraží z červených cihel vestavěli přímo do měst, která označovala – lidé v těch izolovaných stanicích nevystupovali, pokud tam nebydleli. Ale letiště vedou člověka dějinami nazpět, jako oázy, jako zastávky při velkých obchodních cestách. Pohled na cestující letadlem, kteří se po jednom nebo po dvou potulují púlnočním letištěm, přiláká každý večer až do dvou hodin ráno malý hlouček. Mladí se dívají na letadla, staří se dívají pozorně a nedůvěřivě na cestující. My z velkých transkontinentálních letadel jsme byli boháči z pobřeží, kteří se na Středozápadě jenom náhodou snesou ze svého oblaku. Možná že je mezi námi nějaké nesmírné dobrodružství, skryté pod maskou filmové hvězdy. Ale většinou nebylo. A vždycky jsem si

vroucně přála, abychom vypadali zajímavěji, než vypadáme – právě tak, jako jsem si to přála na premiérách, když se na člověka fanouškové dívají hněvivě a vyčítavě, protože není hvězda.

Na přistávací ploše jsme se s Wyliem najednou spřátelili, protože mi podal ruku a podepřel mě, když jsem vystupovala z letadla. Od té chvíle se mě držel jako klíště – a mně to nevadilo. Od okamžiku, kdy jsme vešli do budovy letiště, bylo jasné, že jestli tu uvízneme, uvízneme tu spolu. (Ne jako když jsem přišla o chlapce – tenkrát když můj chlapec hrál na malém statku u Benningtonu v Nové Anglii na piano s jednou holkou, Reinou, a já si konečně uvědomila, že jsem tam nežádoucí. Guy Lombardo vyhrával právě v rádiu ***Pány v cylindrech a Duben, první duben***, a ona ho učila melodie. Klávesy klesaly jako listy a její ruce zakrývaly jeho, když mu ukazovaly akord na černých klávesách. Byla jsem tenkrát v prvním ročníku.)

Když jsme vešli do letištní budovy, byl s námi taky pan Schwartz, ale vypadal nějak zasněně. Celou tu dobu, co jsme se snažili získat u přepážky přesné informace, civěl na dveře, které vedly na přistávací plochu, jako by se bál, že letadlo odstartuje bez něho. Pak jsem se na několik minut omluvila, a mezitím se stalo něco, co jsem neviděla. Ale když jsem se vrátila, stáli s Whitem těsně u sebe, White mluvil a Schwartz vypadal ještě víc, jako by byl přes něj právě přecouval velký nákladník. Už necivěl na východ k přistávací ploše. Slyšela jsem konec Wylieho poznámky...

„– říkal jsem ti, že máš držet hubu. Patří ti to.“

„Rekl jsem jenom –“

Odmlčel se, když jsem přišla a zeptala se, jestli je něco nového. Bylo půl třetí ráno.

„Moc ne,“ řekl Wylie White. „Myslí, že nejmíň tři hodiny ještě nebudeme moci odstartovat, a pár rozmazlenců jde do hotelu. Ale já bych vám rád ukázal Poustevnu, domov Andrewa Jacksona.“

„Co z ní potmě uvidíme?“ zeptal se Schwartz.

„Sakra, vždyť za dvě hodiny vyjde slunce.“

„Běžte si tam sami dva,“ řekl Schwartz.

„Dobrá – a ty běž na autobus do hotelu. Ještě čeká – a on je v něm.“ Wylieho hlas zněl výsměšně. „Třeba to bude k něčemu dobré.“

„Ne, půjdu s vámi,“ řekl Schwartz spěšně.

Vyjeli jsme taxíkem ven do tmy, zničehonic jsme byli na venkově a jemu se zřejmě pozvedla nálada. Povzbudivě mi poklepal na koleno.

„Je to správné, že jedu s vámi,“ řekl. „Mně přísluší dělat gardedámu. Kdysi, když jsem měl ještě spoustu peněz, jsem měl dceru – krásnou dceru.“

Řekl to, jako kdyby ji byl předal věřitelům jako zpeněžitelnou hodnotu.

„Budeš mít jinou,“ ujistil ho Wylie. „Dostaneš to všechno zpátky. Kolo štěstí se ještě jednou otočí, a ty budeš tam, kde je teď Cecíliin tatíček. Že ano, Cecílie?“

„Kde je ta Poustevna?“ zeptal se najednou Schwartz. „Někde daleko na konci ničeho? Nezmeškáme letadlo?“

„Nemysli na to,“ řekl Wylie. „Měli jsme s sebou kvůli tobě vzít tu letušku. Tobě se snad nelíbila? Mně se zdálo, že jí to ohromně štěkne.“

Jeli jsme dlouho, jasnou, rovnou krajinou, nic než cesta a strom a chalupa a strom, a pak náhle lesní serpentina. I potmě jsem cítila, že stromy v lese jsou

zelené, že jsou docela jiné než zaprášený olivový nádech Kalifornie. Na jednom místě jsme předjeli černocho, ženoucího před sebou tři krávy, a jak je zatlačoval ke kraji cesty, daly se do bučení. Byly to opravdové krávy, s teplými, svěžími, hedvábnými boky, a černocho se postupně zhmotnil z temnoty a potom na nás zíral zblízka vedle vozu velkýma hnědýma očima, když mu Wylie dal čtvrták. Řekl: „**Děkuju** pěkně – děkuju,“ zůstal stát, a jak jsme odjížděli, daly se krávy v temnotě noci zase do bučení.

Vzpomněla jsem si na první ovce, na které se pamatuji. Byly jich stovky, a náš vůz se najednou dostal mezi ně, bylo to na pozemku za starým Laemmleovým studiem. Byly nešťastné z toho, že hrají ve filmu, ale lidé, kteří s námi jeli ve voze, pořád říkali:

„Je to ono?“

„Představoval sis to takhle, Dicku?“

„Že je to ono?“ A ten člověk, kterému říkali Dick, se neustále ve voze zvedal, jako kdyby byl Cortés nebo Balboa, a přehlížel to hebké vlnění. Kdysi jsem možná věděla, pro jaký to bylo film, ale už jsem to dávno zapomněla.

Jeli jsme už hodinu. Po starém rozviklaném železném mostku, vyloženém prkny, jsme přešli přes potok. To už kokrhali kohouti, a vždycky když jsme míjeli nějaký statek, míhaly se tam modrozelené stíny.

„Říkal jsem vám, že bude brzy ráno,“ řekl Wylie. „Narodil jsem se blízko odtud – jako syn zbídačelých jižanských chudáků. Z našeho rodinného sídla mají teď hospodářské stavení. Měli jsme čtyři sluhy. Tatínka, maminku a mé dvě sestry. Já jsem to nechtěl táhnout s nimi, a tak jsem odešel do Memphisu a začal kariéru,

která je teď v koncích.“ Objal mě kolem ramenou: „Cecílie, vezmete si mě, abych se mohl podílet na majetku Bradyových?“

Byl dost odzbrojující, tak jsem mu položila hlavu na rameno.

„Co děláte, Cecílie? Studujete?“

„Chodím do Benningtonu. Jsem ve třetím ročníku.“

„Prosím za prominutí. Měl jsem to vědět, ale nikdy se mi nedostalo výhod univerzitního vzdělání. Ale do třetího ročníku – četl jsem tuhle v *Esquire*, že ve třetím ročníku už děvčata všechno umějí, Cecílie.“

„Proč si jen lidé myslí, že děvčata na univerzitě –“

„Neomlouvajte se – vědomosti jsou síla.“

„Z vašich řečí člověk hned pozná, že jsme na cestě do Hollywoodu,“ řekla jsem. „Ten je vždycky sto let za opicema.“

Předstíral, že ho to pohoršilo.

„Chcete říct, že na Východě nemají děvčata žádné soukromé záležitosti?“

„To je právě to. Mají *soukromé* záležitosti. Tohle je nepohodlné, pusťte mě.“

„Nemůžu. Mohl bych vzbudil Schwartze a myslím, že usnul poprvé po několika týdnech. Poslouchejte, Cecílie: Jednou jsem měl známost s ženou jednoho producenta. Byla to velmi krátká známost. Když to skončilo, řekla mi docela jasně: ‚0 tomhle nikomu nevyprávějte, nebo vás dám z Hollywoodu vyhodit. Můj manžel je daleko vlivnější než vy!‘“

Teď se mi zase líbil a taxík najednou zabočil na dlouhou cestu, nasycenou vůní zimolezu a narcisů, a zastavil vedle ohromné šedé masy domu Andrewa Jacksona. Řidič se obrátil a chtěl nám o něm něco říct,

ale Wylie ukázal na Schwartze a dal řidiči znamení, aby byl zticha. Vystoupili jsme z vozu po špičkách.

„Dovnitř teď nemůžete,“ řekl nám taxíkář zdvořile.

Posadili jsme se s Wyliem na schody a opřeli se o široké sloupy schodiště.

„Copak je s panem Schwartzem,“ zeptala jsem se.
„Kdo je to?“

„Dejte pokoj se Schwartzem. Kdysi dělal ředitele nějaké společnosti – First National? Paramountu? United Artists? Je teď mimo a na dně. Ale on se zas vypracuje, Ve filmu člověk nemůže úplně ztroskotat, ledaže je narkoman nebo ožrala.“

„Vy nemáte rád Hollywood,“ poznamenala jsem.

„Ale mám. Samozřejmě mám. Koukněte se! Tohle není téma pro rozhovor na schodech domu Andrewa Jacksona za svítání.“

„Já **mám** Hollywood ráda,“ trvala jsem na svém.

„To je v pořádku. Je to důlní město v zemi Lotosu. Kdopak to řekl? Aha, já. Je to správné místo pro tvrdé chlápíky, ale já tam přišel ze Savanny z Georgie. První den jsem šel na nějakou garden party, hostitel mi podal ruku a pak mě opustil. Bylo tam všechno – koupací bazén, zelený mech, dolar za centimetr, nádherné kočky, které popíjely a bavily se –

– A nikdo se mnou nepromluvil. Ani živá duše. Oslovil jsem několik lidí, ale nikdo mi neodpověděl. Tak to pokračovalo hodinu, dvě hodiny – potom jsem vstal a upaloval jsem nenápadně odtamtud jako blázen. Měl jsem pocit, že jsem pozbyl právoplatnou totožnost, dokud jsem se nedostal zpátky do hotelu a vrátný mi nepodal dopis s mým jménem na adrese.“

Já jsem pochopitelně nic takového nezažila, ale když jsem si vzpomněla na večírky, kterých jsem se zúčastnila, uvědomila jsem si, že se to mohlo přihodit. V Hollywoodu nám moc nezáleží na cizincích, pokud nemají na čele napsáno, že si vysloužili ostruhy jinde a že se nám nepověsí na krk – jinak řečeno, pokud to nejsou slavní lidé. A i v tom případě ať si radši dají pozor.

„Přes to jste se měl přenést,“ řekla jsem samolibě. „Když jsou lidé hrubí, není to ťafka pro **vás** – je to ťafka pro ty, kteří jim přišli do cesty před vámi.“

„Takové hezké děvčátko – a takové moudré řeči vede.“

Na východě se obloha nedočkavě zavlnila a Wylie mě už jasně viděl – byla jsem tenká a elegantní od hlavy k patě, měla jsem pohledné rysy a zárodek mozku ve mně už kopal. Ráda bych věděla, jak jsem tenkrát za toho rozbřesku před pěti lety vypadala. Byla jsem asi trochu zmuchlaná a bledá, ale v tom věku, kdy člověk má mladistvé iluze, že většina dobrodružství je dobrá, potřebovala jsem se jenom vykoupat a převléct, a vydržela jsem vzhůru až do aleluja.

Wylie se na mě díval lichotně a uznale – a pak jsme najednou nebyli sami. Na krásnou scénu se omluvně přišoural pan Schwartz.

„Upadl jsem na takové velké kovové držadlo,“ řekl a sáhl si do koutka oka.

Wylie vyskočil.

„Přišel jsem právě včas,“ řekl. „Exkurze právě začíná. Tohle je domov starého zálesáka – desátého amerického prezidenta. Byl to vítěz od New Orleansu, protivník Národní banky a vynálezce systému, podle něhož všechna kořist patří vítězi ve volbách.“

Schwartz ke mně vzhledl jako k porotě.

„Tomu říkám scenárista,“ řekl. „Víš všechno, a přitom nevíš nic.“

„Jak to?“ zeptal se Wylie znechuceně.

To byla první nápořád, že je scenáristou. A i když mám scenáristy ráda – protože ať se zeptáte scenáristy na cokoli, obvykle vám odpoví – stejně mu to v mých očích ubralo. Scenáristé vlastně nejsou lidé. Anebo když něco umějí, je každý z nich vlastně **spousta** lidí, kteří se hrozně snaží, aby z nich byl jenom jeden člověk. Jako herci, kteří se tak dojemně snaží nedívat se do zrcadla, kteří se až zakláníjí zpátky, jak se snaží – a nakonec stejně vidí své tváře v nablýskaných lustrech.

„Že jsou scenáristé takoví, Cecílie?“ zeptal se Schwartz. „Já pro ně nemám slov. Víím jen, že je to pravda.“

Wylie se na něho podíval a rozhořčení v něm zvolna stoupalo. „Tohle už jsem slyšel,“ řekl. „Podívej se, Manny, já jsem rozhodně praktičtější než ty. Sedím v kanceláři a poslouchám nekonečné hodiny nějakého mystika, jak se nafukuje a sype ze sebe pitomosti, které by ho kdekoli jinde než v Kalifornii dostaly rovnou do cvokhauzu – a pak mi nakonec řekne, jaký on je **praktik** a jaký já jsem snílek – a jestli bych se laskavě nesebral a nedal něco dohromady z toho, co on tu napovídal.“

Páně Schwartzův obličej se ještě více rozložil v ponurý chaos. Jedním okem pohlédl nahoru do korun štíhlých jilmů. Zvedl ruku a bez zájmu si okousával kůžičku na ukazováčku. Kolem komína letěl pták a pan Schwartz jej sledoval pohledem. Sněsl se na komín jako havran a pan Schwartz se na něj nepřestával upřeně dívat,

když řekl: „Dovnitř nemůžeme a je načase, abyste se vy dva vrátili na letiště.“

Pořád se ještě zcela nerozbřesklo. Poustevna vypadala jako pěkná velká bílá krabice, ale i po stu letech dělala ještě trochu osamělý a prázdný dojem. Vraceli jsme se k vozu. Teprve když jsme nastoupili a pan Schwartz za námi k našemu překvapení zabouchl dvířka taxíku, uvědomili jsme si, že se nehodlá vrátit s námi.

„Nepojedu na Západ – rozhodl jsem se, že ne, když jsem se vzbudil. Takže tady zůstanu a řidič se pro mě potom může vrátit.“

„Vracíš se zpátky na Východ,“ řekl překvapeně Wylie. „Jenom protože –“

„Už jsem se rozhodl,“ řekl Schwartz a matně se usmál. „Kdysi jsem býval hrozně rozhodný člověk – to byste se divili.“ Řidič zahříval motor a Schwartz sáhl do kapsy. „Dal byste tenhle lístek panu Smithovi?“

„Mám předjet za dvě hodiny?“ zeptal se řidič Schwartze.

„Ano... jistě. Porozhlédnu se kolem a vystačím si tu sám.“

Myslela jsem na něho celou cestu zpátky na letiště – snažila jsem se ho zasadit do toho jitra a do té krajiny. Urazil dalekou cestu z nějakého ghetta, než se dostal k tomu hrubému svatostánku. Manny Schwartz a Andrew Jackson – bylo těžké vyslovit obě ta jména jednou větou. Pochybovala jsem, jestli vůbec ví, kdo byl Andrew Jackson, když tam tak bloudí kolem, ale snad si myslel, že Andrew Jackson musil být někdo velký a milosrdný, schopný porozumění, když lidé uchovali jeho dům. Na obou koncích života potřebuje člověk výživu: prs –

svatostánek. Aby se měl kam položit, když už ho nikdo nepotřebuje, a vpálit si kulku do hlavy.

To jsme ovšem ještě dvacet hodin nevěděli. Když jsme se dostali na letiště, řekli jsme v kanceláři, že pan Schwartz dál neletí, a pak jsme na něj zapomněli. Bouře zmizela do východního Tennessee, rozbila se o hory, a než uplynula hodina, už jsme startovali. V bráně hotelu se objevili cestující s ospalýma očima a já jsem si na několik minut zdrímala na takové železné panně, kterou tam mají místo lůžek. Ze zbytků naší cestovatelské smůly se v nás pomalu znovu utvořila představa nebezpečné cesty: rychle kolem nás přešla s kufříkem nová letuška, vysoká, hezká, oslnivě temná, přesně taková jako ta první, až na to, že měla šaty z bavlněného krepu místo té francouzské červené a modré. Zatímco jsme čekali, seděl Wylie vedle mne.

„Odevzdal jste panu Smithovi ten vzkaz?“ ptala jsem se napolo ve spánku.

„Ano.“

„Kdo je to pan Smith? Mám dojem, že zkazil panu Schwartzovi výlet.“

„To byla Schwartzova vina.“

„Jsem zaujatá proti parním válcům,“ řekla jsem. „Tatínek se snaží chovat se doma jako parní válec a já mu říkávám, aby si to nechal do ateliéru.“

Nevěděla jsem, jestli jsem spravedlivá; tak brzo ráno jsou slova jen velmi neurčité nástroje. „Ale co, veválcoval mě do Benningtonu a za to jsem mu pořád vděčná.“

„To by byl pořádný karambol,“ řekl Wylie, „kdyby se parní válec Brady srazil s parním válcem Smithem.“

„Je pan Smith tatínkův konkurent?“

„Ne tak docela. Řekl bych, že není. Ale kdyby byli konkurenti, věděl bych, na koho vsadit.“

„Na tatínka?“

„Obávám se, že ne.“

Bylo příliš časně na rodinné vlastenectví. Pilot se u přepážky dohadoval s úředníkem a zavrtěl hlavou, když si prohlíželi případného nového cestujícího, který vhodil do elektrického gramofonu dva nikláky, lehl si opile na lavici a bojoval se spánkem. První píseň, kterou si vybral, *Ztracená*, hřměla místností, a po krátké přestávce ji následovala jeho další volba, *Zmizelá*, která byla stejně dogmatická a nepřipouštěla protesty. Pilot důrazně zavrtěl hlavou a přikročil k cestujícímu.

„Bohužel vás asi tentokrát nebudeme moci vzít, šéfe.“

„Cože?“

Opilec se posadil, vypadal příšerně, ale přesto bylo poznat, že je docela hezký, a mně ho bylo líto, i když si tak vášnivě vybíral špatnou hudbu.

„Běžte do hotelu a vyspěte se. Večer poletí další letadlo.“ „Já si chtěl jen trochu povylítnout.“

„Tentokrát ne, šéfe.“

Ve svém zklamání spadl opilec z lavice a amplión svolával přes řev gramofonu nás úctyhodné cestující ven. Na chodbičce letadla jsem vrazila do Monroea Stahra a padla jsem mu rovnou do náručí, nebo jsem aspoň chtěla. Do takového člověka se každé děvče zblázní, ať už je povzbuzuje nebo ne. Mě tedy rozhodně nepovzbuzoval, ale měl mě docela rád a usadil se naproti mně, dokud letadlo neodstartovalo.

„Řekněme jim všichni, ať nám vrátí peníze,“ navrhl. Jeho tmavé oči mě vzaly na vědomí a mně napadlo, jak

by asi vypadaly, kdyby se zamiloval. Byly laskavé, nepřítomné, a ačkoliv s člověkem ohleduplně diskutovaly, trochu povýšené. Nebyla to jejich chyba, že toho tolik viděly. Monroe zapadal rychle do úlohy „člověka z branže“ a rychle a zručně z ní vypadával – ale celkem bych řekla, že k nim nepatřil. Věděl však, jak má držet jazyk za zuby, jak se stáhnout do pozadí, jak naslouchat. Z místa, kde stal (a ačkoliv nebyl vysoký, zdálo se vždycky, že stojí vysoko), pozoroval nesčetné praktické záležitosti svého světa jako hrdý mladý pastýř, kterému nikdy nezáleželo na nocích ani na dnech. Narodil se beze spánku a bez schopnosti i touhy odpočívat.

Seděli jsme mlčky, bez rozpaků – znala jsem ho už hezkých pár let, od té doby, co se stal tatínkovým partnerem, když mně bylo sedm a jemu dvaadvacet. Wylie seděl přes uličku a já nevěděla, jestli je mám představit nebo ne, ale Stahr neustále točil prstenem na prstě tak nepřítomně, že jsem si připadala mladá a neviditelná, a neodvážila jsem se to udělat. Nikdy jsem se neodvažovala dívat se docela mimo něho nebo přímo **na něho**, pokud jsem neměla něco důležitého na srdci, a věděla jsem, že právě tak působí na mnoho jiných lidí.

„Tenhle prsten ti dávám, Cecílie.“

„Promiňte, neuvědomila jsem si, že –“

„Mám takovýchhle několik.“

Podal mi jej; bylo to masivní zlato s nápadným reliéfem ve tvaru S. Napadlo mě, jak podivně kontrastuje tato masa s jeho prsty, které byly jemné a útlé, stejně jako jeho postava a jeho útlá tvář s klenutým obočím a tmavými kučeravými vlasy. Někdy vypadal oduševněle, ale byl to rváč – někteří lidé ho znali z minulosti, kdy byl

členem party výrostků v Bronxu, a líčili mi, jak tenhle poněkud křehký chlapec vždycky kráčel v čele své party a občas ucedil z koutků úst přes rameno rozkaz.

Stahr mi vložil prsten do dlaně, sevřel mi ji, vstal a promluvil k Wyliemu.

„Pojď se mnou do novomanželského oddělení,“ řekl. „Ještě se uvidíme, Cecílie.“

Než zmizel z doslechu, zaslechla jsem, jak se Wylie ptá. „Otevřel jsi ten vzkaz od Schwartze?“ A Stahr odpověděl:

„Ještě ne.“

Musím mít dlouhé vedení, protože teprve teď jsem pochopila, že Stahr je pan Smith.

Potom mi Wylie řekl, co v tom vzkazu bylo. Byl napsán ve světle reflektorů taxíku a byl skoro nečitelný.

DRAHÝ MONROE, ty jsi z nich ze všech nejlepší a já jsem vždycky obdivoval tvou duševní sílu, takže když ty se obrátíš proti mně, vím, že to nemá cenu. Nejsem zřejmě k ničemu a dál nepoletím, ale varuju tě znovu, dej si pozor! Já to vím.

Tvůj přítel MANNY

Stahr to dvakrát přečetl a potom se rukou dotkl ranního strniště na bradě.

„Je s nervama v koncích,“ řekl. „Nedá se s ním nic dělat – naprosto nic. Lituju, že jsem to vzal tak zkrátka, ale nemám rád, když za mnou někdo dolízá a říká mi, že je to v **mém** zájmu.“

„Třeba to bylo,“ řekl Wylie.

„To je špatná taktika.“

„Já bych na to skočil,“ řekl Wylie. „Jsem domýšlivý jako ženská. Když někdo předstírá, že se o mě zajímá, dám si to rád líbit. Mám rád, když se mi radí.“

Stahr znechuceně zavrtěl hlavou. Wylie si ho neustále dobíral – patřil k těm, kteří si tuto výsadu směli dovolit.

„Na jistý druh lichotek skočíš,“ řekl. „Když z tebe dělají ‚malého Napoleona‘.“

„Je mi z toho nanic,“ řekl Stahr, „ale není to tak zlé, jako když se někdo snaží člověku pomoci.“

„Když nechceš, aby se ti radilo, proč vlastně platíš mě?“

„To je otázka zboží,“ řekl Stahr. „Jsem kupec. Kupuju tvoje myšlenky.“

„Ty nejsi žádný kupec,“ řekl Wylie. „Znal jsem jich spoustu, když jsem dělal do reklamy, a souhlasím s Charlesem Francisem Adamsem.“

„Co řekl?“

„Ten je všechny znal – Goulda, Vanderbilta, Carnegieho. Astora – a říkal, že by nestál o setkání na onom světě ani s jedním z nich. Od té doby se nijak nepolepšili, a proto ti říkám, že nejsi žádný kupec.“

„Adams byl asi zapšklý bručoun,“ řekl Stahr. „Chtěl být sám na špičce, ale neměl na to ani soudnost, ani charakter.“

„Měl mozek,“ řekl Wylie poněkud drze.

„To chce víc než mozek. Vy scenáristi a umělci pokaždé ztratíte dech a všechno popletete a někdo musí přijít a přivést vás k rozumu.“ Pokrčil rameny. „Zdá se, že berete věci tak strašně osobně: nenávidíte lidi a zbožňujete je a vždycky si myslíte, že lidé jsou všichni tak důležití – zvláště vy sami. Vy si o to prostě říkáte,

aby do vás každý kopal. Mám rád lidi a jsem rád, když mají rádi mě, ale srdce si nechávám tam, kam je pámbu uložil – vevnitř.“

Odmlčel se.

„Co jsem to řekl Schwartzovi na letišti? Vzpomínáš si – přesně?“

„Řekl jsi ‚At’ chceš, co chceš, odpověď je: Ne!‘ „ Stahr mlčel.

„Vzalo ho to pořádně,“ řekl Wylie, „ale udělal jsem pár fórů a dostal jsem ho z toho. Jeli jsme na vyjížďku s dcerou Billyho Bradyho.“

Stahr zazvonil na letušku.

„Vadilo by to našemu pilotovi,“ řekl, „kdybych se na chvíli posadil k němu dopředu?“

„To je proti předpisům, pane Smith.“

„Řekněte mu, aby se tady na okamžik zastavil, až bude mít čas.“

Stahr seděl vpředu celé odpoledne. Klouzali jsme přes nekonečnou poušť a přes náhorní plošiny, bující mnoha barvami jako bílý písek, který jsme jako děti barvili různými barvami. Potom, pozdě odpoledne, proklouzly pod našimi vrtulemi samy vrcholy hor – pohoří Zmrzlé pily – a byli jsme skoro doma.

Pokud jsem zrovna nedřímala, myslila jsem na to, že si chci Stahra vzít, že chci, aby mě miloval. Že jsem byla ale domýšlivá! Co jsem mu proboha mohla nabídnout? Ale tenkrát jsem takhle neuvažovala. Měla jsem v sobě hrdost mladých žen, která čerpá svou sílu z tak vznešených myšlenek jako: „Jsem přece stejně dobrá jako ona.“ Co se mě týkalo, byla jsem stejně krásná jako ty velké krásky, které se mu jistě nevyhnutelně vrhaly kolem krku. Příchuť intelektuální zajímavosti mě

pochopitelně činila schopnou proměnit se v zářivou ozdobu kteréhokoliv salónu.

Ted' vím, že to bylo nesmyslné. I když Stahrovo vzdělání nebylo podloženo ničím než večerním kursem těsnopisu, prošel už dávno předtím bezcestnými pustinami vnímavosti do oblastí, kam ho dokázalo následovat jen velmi málo lidí. Ale ve své bezstarostné domýšlivosti jsem srovnávala své šedé oči s jeho hnědými, nezahlédnu-li nějaký záblesk úkladu, tep svého mladého srdce, vycvičeného golfem a tenisem, s jeho, které se po letech přepracování musí už trochu šetřit. A kula jsem plány a pikle a intriky, to vám může říct každá žena, ale nikdy z toho nic nebylo, jak uvidíte. Pořád si ještě ráda myslím, že kdyby to byl chudý chlapec a nebyl mezi námi takový věkový rozdíl, mohla jsem to dokázat, ale pravda ovšem je, že jsem mu nemohla nabídnout nic, co neměl; některé mé romantické představy pramenily vlastně z filmů – například *Dva a čtyřicátá ulice* na mě ohromně zapůsobila. Je více než možné, že některé z filmů, které Stahr sám vytvořil, ze mě udělaly to, co jsem byla.

Takže to bylo dost beznadějně. Alespoň citově nemůže lidem stačit to, že si navzájem ukazují své špinavé prádlo.

Ale tenkrát mi to připadalo jiné: mohl mi pomoci tatínek, mohla mi pomoci letuška. Mohla třeba přijít do pilotní kabiny a říct Stahrovi: „Tomu děvčeti je vidět na očích, jak strašně vás miluje.“

Pilot mohl pomoci: „Člověče, jste slepý? Proč se k ní nevrátíte?“

Wylie White mohl pomoci – místo aby stál v chodbě a nejistě se díval, jestli spím, nebo jsem vzhůru.

„Sedněte si,“ řekla jsem. „Co je nového a kde jsme?“ „Ve vzduchu.“

„Neříkejte. Sedněte si.“ Snažila jsem se projevit usměvavý zájem: „Co teď píšete?“

„Pomáhej mi pámbu, píšu teď o takovém skautíkovi – o typickém skautíkovi.“

„To je Stahrův nápad?“

„Nevím – řekl mi, abych se na to podíval. Třeba už na tom pro něho dělá deset scenáristů přede mnou nebo za mnou, vytvořil si vynalézavě takový systém. Tak vy jste do něho zamilovaná?“

„No dovolu!“ řekla jsem uraženě. „Znám ho už odmalička.“

„Zoufale zamilovaná, že? No dobře, já to zařídím, když vynaložíte veškerý svůj vliv, abyste mi pomohla nahoru. Chci mít vlastní skupinu.“ Zavřela jsem oči a odplula jsem do snů. Když jsem se vzbudila, letuška mě přikrývala pokrývkou.

„Už jsme skoro doma,“ řekla.

V záři zapadajícího slunce jsem okénkem spatřila, že jsme v zelenější krajině.

„Právě jsem slyšela něco legračního,“ řekla sama od sebe, „vpředu v pilotní kabině – ten pan Smith – nebo pan Stahr – nevzpomínám si, že bych kdy viděla jeho jméno –“

„Není nikdy na žádném filmu,“ řekla jsem.

„Aha. No, tak on se pořád vyptává pilotů na létání – totiž zajímá ho to. **Víte** o tom?“

„Vím.“

„Totiž jeden z nich mi řekl, že se vsadí, že by pana Stahra naučil samostatně létat za deset minut. Má prý tak jemný postřeh, tak to řekl.“

Ztrácela jsem trpělivost.

„No, a co je na tom tak legračního?“

„No, nakonec se jeden pilot zeptal pana Smitha, jestli se mu jeho řemeslo líbí, a pan Smith řekl: „Jistě, jistěže se mi líbí. Je to pěkný pocit, být jediný zdravý ořech mezi takovou spoustou zkažených.“

Letuška se mohla přetrhout smíchy a já jsem měla chuť na ni plivnout.

„Totiž to, že mluvil o všech těch lidech jako o hromadě ořechů. Tedy **zkažených** ořechů.“ Zničehonic se neočekávaně přestala smát a s vážnou tváří vstala. „Musím jít dokončit letové hlášení.“

„Sbohem.“

Stahr zřejmě pozvedl piloty k sobě na trůn a dovolil jim, aby na chvíli vládli s ním. O několik let později jsem cestovala s jedním z těch pilotů a on mi pověděl o něčem, co Stahr tenkrát řekl.

Díval se dolů na hory.

„Dejme tomu, stavíte železnici,“ řekl. „Tudy někudy musíte vést trať. Máte k dispozici zprávy zeměměřičů, ale zjistíte, že každá eventualita má nějaký ten háček, že jedna není o nic lepší než druhá. Musíte se rozhodnout – ale podle čeho? Vyzkoušet nejlepší trasu nemůžete – leda tím, že ji postavíte. Tak ji prostě postavíte.“

Pilot měl dojem, že něco přeslechl.

„Jak to myslíte?“

„Vyberete si jednu trasu jen tak od oka – třeba proto, že tamhleta hora je růžová nebo že tenhle modrák má příjemnější odstín modři, rozumíte?“

Pilot projevil názor, že to je velmi cenná rada. Ale pochyboval, že se někdy octne v situaci, kdy ji bude moct použít.

„Chtěl bych vědět jen jedno,“ řekl mi lítostivě, „jak se z tohoto člověka mohl stát pan Stahr.“

Obávám se, že Stahr by tuhle otázku nikdy nedokázal zodpovědět, protože zárodek není vybaven pamětí. Ale já bych něco zodpovědět mohla. Když byl mladý, vyletěl na silných křídlech velmi vysoko, aby se rozhlédl, a když byl nahoře, shlédl všechna království takovýma očima, které mohou hledět přímo do slunce. Úporně mával křídly – nakonec úplně zběsile – a nepřestal jimi mávat ani na okamžik, takže zůstal nahoře déle než většina z nás, a potom se pomalu snesl k zemi, ale nezapomněl na to, jak věci vypadaly z té veliké výšky.

Motory zmlkly a všech našich pět smyslů se začalo přizpůsobovat přistání. Vpředu a nalevo jsem viděla dlouhou řadu světél přístavu Long Beach a napravo rozmazané blikání Santa Moniky. Nad Tichým oceánem visel ohromný, oranžový kalifornský měsíc. Ať už pro mne znamenaly tyhle věci cokoli – a byly pro mě koneckonců domovem – vím, že pro Stahra jistě znamenaly daleko víc. Já je spatřila, když jsem poprvé otevřela oči, jako ovce na exteriérové pláni za starým Laemmleovým ateliérem, ale Stahr se tady snesl na zem po tom kromobyčejně poučném vzletnutí, při němž se dověděl, kam směřujeme, jak vypadáme a kolik na tom záleží. Dalo by se říci, že ho sem zavál náhodný vítr, ale tak to myslím nebylo. Myslím spíš, že v „dlouhém záběru“ zahlédl nový způsob, jak měřit naše křečovitě naděje, půvabná darebáctví a trapné smutky, a že sem

přišel z vlastní volby, aby s námi zůstal až do konce. Jako letadlo, které se snášelo na glendaleské letiště do vlahé temnoty.

KAPITOLA II

Byl červencový večer, devět hodin, a v dragstóru naproti ateliéru bylo ještě několik statistů – když jsem zaparkovala vůz, viděla jsem, jak se vevnitř sklánějí nad hracím automatem. Na rohu stál ve svém polokovbojském úboru „Dědek“ Johnny Swanson a zádumčivě hleděl na měsíc. Kdysi znamenal ve filmu tolik jako Tom Mix nebo Bill Hart – teď bylo příliš smutné s ním mluvit a já si pospíšila přes ulici a hlavním vchodem do ateliéru.

V ateliéru není nikdy naprostý klid. Vždycky je tam noční směna techniků v laboratořích a v dabingu a do kanceláří se trousí údržbáři. Ale zvuky jsou docela jiné – ztlumené šustění pneumatik, klidné tikání motoru běžícího na volnoběh, obnažený výkřik sopranistky zpívající do nočního mikrofону. Za rohem jsem narazila na člověka v gumových botách, který omýval vůz v zázračně bílém světle – podobalo se prameni, tryskajícímu mezi mrtvými průmyslovými stíny. Zpomalila jsem, když jsem viděla, jak před správní budovou usazují pana Marcuse do vozu, protože mu vždycky trvalo hroznou dobu, než cokoliv řekl, i dobrou noc – a jak jsem čekala, uvědomila jsem si, že sopranistka zpívá *Pojď, pojd', jen tebe ráda mám*, pořád

kolem dokola; vzpomínám si na to, protože tentýž verš zpívala i za zemětřesení. To přišlo až za pět minut.

Tatínkovy kanceláře byly ve staré budově s dlouhými balkóny a železným zábradlím, které připomínalo nekonečný napjatý provaz. Tatínek seděl ve druhém poschodí, Stahra měl na jedné straně a pana Marcuse na druhé – a ten večer svítila světla po celé délce chodby. Ze Stahrovy blízkosti se mi trochu sevřel žaludek, ale uměla jsem se už dobře ovládat – za ten měsíc, co jsem byla doma, jsem ho uviděla jen jednou.

V tatínkově kanceláři bylo leccos divného, ale zkrátím to. V předpokoji byly tři sekretářky s nehybnými tvářemi, které tam, pokud moje paměť sahá, seděly jako čarodějnice – Birdy Petersová, Maude nějaká a Rosemary Schmielová. Nevím, jestli se tak jmenovala, ale byla v tom triu, abych tak řekla, kápo a pod psacím stolem měla to šlapací zařízení, které člověku otevíralo dveře do tatínkovy trůnní komnaty. Všechny tři sekretářky byly vášnivé kapitalistky a Birdy zavedla pravidlo, že jestliže nějaké písáčky byly spolu spatřeny u oběda častěji než jednou za týden, zavolali si je na kobereček. Tenkrát se v ateliérech báli vlády davu.

Vešla jsem dovnitř. Dnes mají už všichni šéfové ohromné přijímací místnosti, ale tatínkova byla první. Byla také první, která měla velké skleněné dveře, průhledné jen jedním směrem, a zaslechla jsem i povídačku o padacích dveřích v podlaze, jimiž prý nepříjemní návštěvníci propadávají do zapomnění, ale to je počítám výmysl. Na nápadném místě visel veliký obraz Willa Rogerse, podle mého názoru kvůli tomu, aby naznačoval tatínkovo přímo pokrevní příbuzenství s hollywoodským sv. Františkem; byla tam také fotografie

Minny Davisové, Stahrovy nebožky ženy, s věnováním, a fotografie jiných slavných filmových osobností a vedle uhlové portréty maminky a mne. Ten večer byla jednosměrná široká okna otevřena a v jednom vžel, bezmocně zaklíněn, velký růžově zlatý měsíc s mlhavým okružím. Tatínek, Jacques La Borwitz a Rosemary Schmielová seděli až daleko v rohu kolem velkého kulatého stolu.

Jak tatínek vypadal? Nikdy jsem ho nedovedla popsat, až na jednu výjimku, kdy jsem ho nečekaně potkala v New Yorku; zpozorovala jsem robustního člověka středního věku, který vypadal, jako kdyby se za sebe trochu styděl, a přála jsem si, aby šel svou cestou, a pak jsem uviděla, že to je tatínek. Později mnou můj původní dojem otrásl. Tatínek umí působit velmi podmanivě – má výraznou bradu a irský úsměv.

Ale pokud jde o Jacquesa La Borwitze, toho vás ušetřím. Řeknu jen, že to byl asistent produkce, což je něco jako komisař, a to musí stačit. Kde si Stahr vybíral takové duševní mrtvolky nebo odkud si je nechal vnutit – a že z nich vůbec něco vyždímal – nad tím jsem vždycky žasla, právě jako nad tím žasl každý nově příchozí z Východu, který se s nimi střetl. Jacques La Borwitz měl jistě své dobré stránky, ale to mají konečně i submikroskopická protozoa nebo pes, který větří čubku nebo kost. Jacques La – dejte mi pokoj.

Bylo na nich jasně vidět, že právě mluvili o Stahrovi. Stahr něco nařídil nebo něco zakázal nebo se postavil proti tatínkovi nebo ztrhal některý La Borwitzův film nebo způsobil nějakou katastrofu a oni tady v noci drželi bezmocné protestní shromáždění. Rosemary

Schmielová seděla s blokem v ruce, jako by se chystala zapsat jejich sklíčenost.

„Mám tě přivést domů, mrtvého nebo živého,“ řekla jsem tatínkovi. „Všechny dárky k narozeninám už hnijí v obalech.“

„K narozeninám!“ vykřikl Jacques s křečovitou omluvou. „Kolikpak je ti let? Nevěděl jsem o tom.“

„Třiačtyřicet,“ řekl tatínek zřetelně.

Byl starší – o čtyři roky – a Jacques to věděl; viděla jsem, jak si to poznamenal do své účetní knihy, aby toho jednou použil. Tady se účetní knihy nosí otevřeně v ruce. Člověk může vidět, jak se do nich zapisuje i to, co nikdo neříká, a Rosemary Schmielovou to v záchvatu horlivosti dohnalo k tomu, že si udělala poznámku do bloku. Když ji vymazávala, zatřásla se pod námi země.

Nepostihl nás hlavní otřes jako Long Beach, kde to vyplivlo na ulici horní poschodí obchodů a malé hotýlky to spláchlo do moře – ale po celou minutu byly naše útroby zajedno s útroby země – jako by to byl nějaký přízračný pokus připevnit nám zase pupeční šňůry a vrhnout nás zpět do lůna stvoření.

Maminčin obrázek spadl ze zdi a odkryl malý sejf, Rosemary a já jsme se šíleně vrhly jedna druhé do náručí a s výkřikem jsme se jaly tančit podivný valčík napříč pokojem. Jacques omdlel nebo aspoň zmizel a tatínek se pevně chytil psacího stolu a křičel: „Nestalo se vám nic?“ Venku za oknem dospěla zpěvačka k nejvyšší notě ***Jen tebe ráda mám***, okamžik ji držela a potom, na mou duši, začala znova. Nebo jí to možná přehrávali z playbacku.

Místnost se uklidnila, jenom ještě trošku tancovala shimmy. Proklestili jsme si cestu ke dveřím všichni najednou včetně Jacquesa, který se znovu objevil a jako v

závrati vyklopýtal přední místností k železnému zábradlí balkónu. Téměř všechna světla zhasla a sem tam bylo slyšet výkřiky a volání. Okamžik jsme strnuli a čekali na druhý otřes – potom jako na povel jsme vešli Stahrovým vchodem a prošli jeho kanceláří.

Byla to velká kancelář, ale ne tak velká jako tatínkova. Stahr seděl na kraji gauče a protíral si oči. Když přišlo zemětřesení, spal a nevěděl ještě, jestli se mu to nezdálo. Když jsme ho přesvědčili, že ne, projevil názor, že je to všechno vlastně legrace – a pak začaly telefony. Pozorovala jsem ho pokud možno nenápadně. Poslouchal telefon a diktagraf a byl popelavý únavou; ale jak docházely zprávy, začaly mu oči zase pomalu zářit.

„Prasklo nějaké hlavní potrubí,“ řekl tatínkovi, „teče to do zadního exteriéru.“

„Grey natáčí ve Francouzské vesnici,“ řekl tatínek.

„Kolem nádraží je taky záplava, a v Džungli a v Nároží. Ale vzal to d’as – zdá se, že zraněn není nikdo.“ Když šel kolem mě, stiskl mi vážně ruku: „Kde jsi byla, Cecílie?“

„Jdeš tam, Monroe?“ zeptal se tatínek.

„Až dojdou všechny zprávy; taky jedno elektrické vedení je přerušeno, poslal jsem pro Robinsona.“

Přiměl mě, abych se s ním posadila na gauč, a znovu mu vyprávěla o zemětřesení.

„Vypadáte unaveně,“ řekla jsem půvabně a mateřsky.

„Ano,“ souhlasil. „Nemám večer kam jít, tak prostě pracuju.“

„Obstarám vám někdy na večer nějaký program.“

„Hrával jsem s jednou partou poker,“ řekl zamyšleně, „než jsem se oženil. Ale ti všichni se už upili k smrti.“

Jeho sekretářka slečna Doolanová přišla s čerstvými špatnými zprávami.

„Robby se o všechno postará, až přijde,“ ujistil Stahr tatínka. Obrátil se ke mně. „To je člověk – ten Robinson. Dělal opraváře – opravoval telefonní spojení v minnesotských vichřicích – nic ho nepřivede z konceptu. Je tu za okamžik. Bude se ti líbit.“

Říkal to, jako by měl už dávno v úmyslu dát nás dohromady a jako by zorganizoval celé zemětřesení jenom kvůli tomu.

„Ano, Robby se ti bude líbit,“ opakoval. „Kdy se vrátíš na univerzitu?“

„Sotva jsem přijela domů.“

„To máš prázdniny celé léto?“

„Promiňte,“ řekla jsem. „Vrátím se tam co nejdřív.“

Nevěděla jsem, na čem jsem. Prolétlo mi samozřejmě hlavou, že se mnou možná má nějaké úmysly, ale jestliže měl, bylo to teprve zoufale v začátcích – byla jsem prostě „dobrá investice“. A v té chvíli mi ta představa nepřípadala zrovna vábivá – něco jako vzít si doktora. Málokdy odcházel z ateliéru před jedenáctou.

„Jak dlouho to bude trvat,“ zeptal se tatínka, „než dostuduje. To jsem chtěl vědět.“

A já asi chtěla užůž samou dychtivostí zvolat, že se vůbec nemusím do školy vracet, že už jsem dost vzdělaná – ale vtom přišel ten bezvýhradně obdivovaný Robinson. Byl to mládenec se zrzavými vlasy a nohama do O, celý hrhr do práce.

„Tohle je Robby, Cecílie,“ řekl Stahr. „Pojď, Robby.“

Tak jsem se seznámila s Robbym. Nemohu říct, že by mi to bylo připadalo osudné, ale bylo to osudné, protože Robby mi později vyprávěl, jak Stahr našel té noci svou lásku.

Měsíc proměnil exteriér v třicet akrů pohádkové země – ne že by kaširované stavby skutečně vypadaly jako africká džungle nebo francouzské zámky, zakotvené škunery nebo noční Broadway, ale protože vypadaly jako roztrhané obrázkové knížky z dětství, jako zlomky povídek, tančící v otevřeném ohni. Nikdy jsem nebydlela v domě s půdou, ale exteriér je asi podle všeho něco takového, a v noci ovšem se to v kouzelné a znetvořené podobě všechno promění ve skutečnost.

Když tam přišli Stahr a Robby, vyhmátly už chomáče světel nebezpečná místa zátopy.

„Vypumpujeme to do močálu na Šestatřicáté ulici,“ rozhodl za okamžik Robby. „Patří městu – ale není tohle zrovna boží rána? Páni – jen se na to podívej!“ Na temeni obrovské hlavy bohyně Šivy pluly po proudu náhodně vzniklé řeky dvě ženy. Socha se uvolnila z jakési barmské scenérie, ubírala se vpřed ve vážných kličkách, tu a tam se zastavila, jak se kolébala a narážela spolu s ostatními zbytky přílivu na mělčinách, Obě uprchlice našly útočiště v chomáči kadeří na jejím holém čele a na první pohled vypadaly jako turisté na zajímavé autobusové projížďce dějištěm zátopy.

„Jen se na to podívej, Monroe!“ řekl Robby. „Podívej se na ty slečinky!“

Prodírali se s Monroem na břeh proudu, přičemž se bořili do nenadálých močálů. To už jasně viděli obě ženy – vypadaly trochu vyděšeně, ale vyhlídka na záchranu jim rozjasnila tváře.

„Měli bychom je nechat, aby je to stáhlo do kanalizace,“ řekl dvorně Robby, „ale de Mille bude příští týden tu hlavu potřebovat.“

Avšak nebyl by ublížil ani mouše, a už byl po pás ve vodě, snažil se je zachytit, ale podařilo se mu jen sochu roztočit do závrtné piruety. Pak přišla pomoc a rychle se rozkřiklo, že jedna z obou dívek je velmi hezká, a potom zase, že jsou to nějaké důležité osobnosti. Ale zatoulaly se sem jen náhodou a Robby znechuceně čekal, že si to s nimi vyřídí, až tu věc konečně zvládnou a vytáhnou na břeh.

„Vraťte tu hlavu zpátky!“ volal na ně. „Myslíte, že vám ji darujeme na památku?“

Jedna z žen lehce sklouzla po tváři modly a Robby ji chytil a postavil na pevnou půdu. Druhá zaváhala, potom se taky pustila. Robby se obrátil pro rozsudek ke Stahrovi.

„Co s nima uděláme, šéfe?“

Stahr neodpověděl. Metr od něho se na něho slabě usmívala tvář jeho mrtvé ženy, totožná i ve výraze. Přes metr měsíční záře dívaly se na něj oči, které znal, na povědomém čele mírně poletovala kadeř; úsměv zaváhal, konvenčně se trochu proměnil; rty se pootevřely, všechno bylo přesně totéž. Přepadl ho hrozný strach a měl chuť vykřiknout. Z tichého, zatuchlého pokoje uslyšel zdušený šustot pohřební limuzíny, padání květin skrývajících mrtvou, z venku ze tmy – a tady byla nyní teplá, zářivá. Řeka se kolem něho prudce přehnala, velké reflektory se

střemhlav vrhly dolů a zablikaly – a potom uslyšel hlas, který nepatřil Minně.

„Nezlobte se na nás,“ řekl hlas. „Vešly jsme do brány za nějakým nákladním vozem.“

Shromáždil se malý zástup – elektrikáři, montéři, šoféři a Robby na ně začal štěkat jako ovčácký pes. „...přitáhněte na Čtyřku ty velké pumpy k nádržím...hod'te kolem tyhle hlavy lano... vytáhněte to na pár praktikáblů... hergot, vypumpujte napřed vodu z džungle... hod'te na zem tu trubku, to velký áčko... to je všechno umělá hmota...“

Stahr stál a sledoval pohledem obě ženy, jak se prodírají za policistou k východu. Potom zkusil udělat krok, aby se přesvědčil, jestli se mu ještě klepou kolena. Břečkou se hlasitě přehnal traktor a kolem začali proudit lidé – každou vteřinu na něho někdo pohlédl, usmál se a řekl: „Nazdar, Monroe... dobrý večer, pane Stahr... trochu vlhko, co pane Stahr... Monroe... Monroe... Stahr... Stahr... Stahr...“

Odpovídal jim a kynul jim, jak ho proudy lidí v temnotě mýjely, a myslím, že vypadal trochu jako Napoleon a jeho stará garda. Každý svět má své hrdiny, a Stahr byl hrdina. Většina těch lidí tady byla už dlouho – a on se od začátku a přes velký převrat, když přišel zvuk, a po tři roky krize staral o to, aby se jim nic zlého nestalo. Teď se stará věrnost chvěla v základech, všude stál někdo na hliněných nohách; ale on byl pořád jejich člověk, poslední z princů. A jak chodili kolem, zněly jejich pozdravy jako tiché provolávání slávy.

KAPITOLA III

V době mezi svým návratem a zemětřesením jsem si všimla mnoha věcí.

Například na tatínkovi. Měla jsem tatínka ráda – tak nějak podle nepravidelného grafu, který se mnohokrát zhoupl dolů – ale začala jsem si uvědomovat, že jeho silná vůle z něho ještě nedělá přijatelného člověka. Většinu toho, co dokázal, bylo možno v poslední instanci vysvětlit vychytralostí. Štěstím a chytrostí získal čtvrtinový podíl v prosperujícím cirkuse – spolu s mladým Stahrem. To bylo jeho životní dílo – a pak už mu instinkt napověděly jak se udržet. Na Wall Streetu samozřejmě bájil, že zná tajemství filmového umění, ale ve skutečnosti neměl potuchy o dabování nebo dokonce střihu. Ani skutečnou atmosféru Ameriky nepocítil jako pikolík v baru v Ballyheganu a dramaturgii rozuměl jako koza petrželi. Naproti tomu nebyl zas žádný skrytý paralytik; přicházel do ateliéru před polednem, podezíravost měl vyvinutou jako biceps a bylo těžké něčím ho obalamutit.

Stahra mu nahrál šťastný osud – a Stahr byl zase něco jiného. Ve filmové branži znamenal mezník jako

Edison nebo Lumière, Griffith nebo Chaplin. Vyvedl film z dosahu a moci divadla a do jakéhosi zlatého věku před zavedením cenzury.

Důkazem jeho vůdcovství byla špionáž, která kolem něho neustále stahovala síť – pídili se nejenom po důvěrných informacích nebo po patentovaných výrobních tajemstvích, ale i po tom, v čem cítí příští módu, jak se podle jeho odhadu budou věci vyvíjet. Jenom ubránit se těmto pokusům ho stálo neúměrně mnoho životní síly. Jeho práci to částečně dodávalo charakteru nějakého tajemství, často ji zavádělo do bludiště, zpomalovalo – dala se stěží popsat, jako když generál dělá plány, v nichž psychologické složky příliš prořídnu, takže nakonec jen sčítáme úspěchy a nezdary; ale rozhodla jsem se, že vám umožním, abyste ho zahlédli v činnosti, čímž se omlouvám za to, co následuje, čerpala jsem to částečně ze seminární práce ***Producentův den***, kterou jsem napsala na univerzitě, a částečně z vlastní představivosti. Ty všednější záležitosti jsem tam obvykle doplnila sama, kdežto ty podivnější jsou pravdivé.

Časně ráno po povodni vyšel na balkón v průčelí správní budovy jakýsi muž. Podle očitého svědka tam chvilku zaváhal, potom vylezl na kovové zábradlí a vrhl se po hlavě dolů na chodník. Výsledek – zlomená ruka.

Slečna Doolanová, Stahrova sekretářka, o tom Stahrovi řekla, když pro ni zazvonil v devět ráno. Spal v kanceláři a ten malý rozruch neslyšel.

„Pete Zavras!“ vykřikl Stahr, „– ten kameraman?“

„Odvezli ho k doktorovi. V novinách nic nebude.“

„To je zatracená záležitost,“ řekl. „Věděl jsem, že je na hromadě – ale nevím proč. Když pro nás před dvěma lety dělal, byl v pořádku – proč přišel zrovna sem? Jak se dostal dovnitř?“

„Spletl je starou propustkou do ateliéru,“ řekla Catherine Doolanová. Byla to žena asistenta režie, taková vyschlá jestřábice. „Třeba s tím má co dělat to zemětřesení.“

„Býval to nejlepší kameraman v Hollywoodu,“ řekl Stahr. I když pak uslyšel o stovkách mrtvých v Long Beach, ta nezdařená jitřní sebevražda mu stále ležela v hlavě. Řekl Catherine Doolanové, aby zjistila, co za tím vězí.

Do teplého rána doletěly první zprávy diktagrafu. Holil se a snídal a přitom mluvil a poslouchal. Robby pro něho nechal vzkaz: „Jestli se po mně pan Stahr bude shánět, řekněte mu, ať jde někam, že jsem si šel lehnout.“ Jakýsi herec byl nemocný, anebo si to myslel; kalifornský guvernér přivede nějakou společnost; vedoucí výroby natloukl své ženě kvůli kopiím a musí být z trestu převeden do funkce scenáristy – tyhle tři záležitosti zařizoval tatínek – ledaže by ten herec měl se Stahrem osobní smlouvu. Na jednom exteriéru v Kanadě napadl časně sníh a štáb už je tam – Stahr prolétl možností záchrany a pokusil se přizpůsobit děj filmu. Nic. Stahr zavolał Catherinu Doolanovou.

„Chci mluvit s tím policajtem, který včera v noci vyvedl ty dvě ženské ze zadního ateliéru. Jmenuje se myslím Malone.“

„Ano, pane Stahre. Mám tu Joea Wymana – ohledně těch kalhot.“

„Nazdar, Joe,“ řekl Stahr. „Poslouchej – dva lidé si na zkušební předpremiéře stěžovali, že Morgan má přes půl filmu rozepjatý poklopec... Samozřejmě, že přehánějí, ale ať jsou to třeba jen dva metry filmu... ne, ty lidi najít nemůžeme, ale vy si musíte ten film přehrávat kolem dokola, až to místo najdete. Nažehně si do promítačky spoustu lidí, někdo si toho všimne.“

***„Tout passe. – L’art robuste
Seul a l’éternité.“***

„A je tady ten dánský princ,“ řekla Catherine Doolanová. „Je velký fešák.“ Pak ji něco přimělo, že nesmyslně dodala, „– na takového čahouna.“

„Děkuji,“ řekl Stahr. „Děkuji, Catherine, vážím si toho, že jsem nejhezčí malé pivo ve studiu. Pošlete prince do ateliérů a řekněte mu, že spolu poobědváme v jednu.“

„Pak je tu pan George Boxley – je hrozně po anglicku rozzlobený.“

„Mám na něho deset minut čas.“

Když odcházela, zeptal se: „Zavolal Robby?“

„Ne.“

„Zavolejte zvuk, a jestli už dal o sobě vědět, zavolejte ho a zeptejte se ho na tohle. Zeptejte se ho na tohle – jestli zaslechl, jak se ta ženská včera večer jmenovala. Jedna nebo druhá. Nebo něco, podle čeho by se daly najít.“

„Ještě něco?“

„Ne, ale řekněte mu, že je to důležité, dokud si na to ještě pamatuje. Co byly zač? Myslím, co to bylo za ženské – na to se ho taky zeptejte. Myslím, jestli byly –“

Čekala a škrábala jeho slova do bloku, aniž zvedla oči.

„– jestli totiž nebyly pochybné? Byly od divadla? Anebo ne – tohle vypusťte. Zeptejte se jen, jestli ví, jak by se daly najít.“

Policista Malone nevěděl nic. Nějaké dvě slečinky a on s nima vyrazil dveře, na to se můžete spolehnout. Jedna se rozčilovala. Která? Jedna z nich. Měly vůz, chevroletku – chvíli uvažoval, jestli jim nemá sebrat řidičský průkaz. Byla to ta – ta hezká, co se zlobila? Byla to jedna z nich.

„Nevěděl, která – ničeho si nevšiml. I tady, ve studiu, už na Minnu zapomněli. Za tři roky. To by tedy bylo všechno.“

Stahr se usmál na pana George Boxleyho. Byl to laskavý otcovský úsměv, který si Stahr paradoxně vypěstoval, když ho jako mladého muže osud strčil do vysokého postavení. Původně to byl úsměv úcty k starším, potom, když jeho vlastní rozhodnutí rychle nabývala na váze a nahrazovala jejich, úsměv s funkcí hojivé náplasti – a konečně se vyklubal takový, jaký byl: laskavý úsměv – někdy trochu uspěchaný a unavený, ale vždycky pohotový – pro každého, kdo ho právě nerozzlobil. Nebo pro každého, koho nezamýšlel útočně a přímo urazit.

Pan Boxley úsměv neopětoval. Vešel, jako by ho sem táhli násilím, ačkoliv se ho zřejmě nikdo ani nedotýkal. Postavil se před křeslo, a zase to vypadalo, jako by ho dva neviditelní pobočníci uchopili za ruce a usadili ho násilím. Seděl zachmuřeně. I když si na Stahrovo vyzvání zapálil cigaretu, člověk cítil, že sirku k

ní přiložily vnější síly, ale že bylo pod jeho důstojnost je ovládnout.

Stahr na něho pohlédl zdvořile.

„Neklape něco, pane Boxley?“

Romanopisec opětoval jeho pohled v hřímavém mlčení.

„Četl jsem váš dopis,“ řekl Stahr. Tón příjemného mladého učitele zmizel. Mluvil jako rovný k rovnému s nádechem vzájemné úcty.

„Nemůžu dostat na papír to, co sepíšu,“ vybuchl Boxley. „Jste tu ke mně všichni hrozně slušní, ale je to jako nějaké spiknutí. Ti dva pisálkové, s kterými jste mě spřáhl, poslouchají, co říkám, ale pak to zkazí – zdá se, že jejich slovní zásoba obsahuje asi sto slov.“

„Proč to nenapíšete sám?“ zeptal se Stahr.

„Napsal jsem to. Něco jsem vám poslal.“

„Ale to bylo jen takové povídání kolem dokola,“ řekl Stahr mírně. „Zajímavé povídání, ale nic víc.“

Ted' měli oba přízrační pobočníci co dělat, aby udrželi Boxleyho v hlubokém křesle. Rval se s nimi, aby mohl vstát; vyrazil jediné tiché zašteknutí, které mělo něco společného se smíchem, ale nic s veselím, a řekl:

„Pochybuji, že vy tady umíte číst. Ti lidé se spolu při tom hovoru perou. Na konci jeden z nich spadne do studny a musejí ho vytáhnout ve džberu.“

Znovu vyštěkl a odmlčel se.

„Napsal byste takovou scénu ve své knize, pane Boxley?“

„Cože? Samozřejmě, že ne.“

„Myslel byste si, že je to příliš laciné.“

„Film má jiná měřítká,“ vykrucoval se Boxley.

„Chodíte často do biografu?“

„Ne – skoro nikdy.“

„Nemáte rád, že se tam lidé spolu pořád perou a padají do studní?“

„Nemám, a nemám rád, že se tváří strnule a mluví v neuvěřitelných a nepřírozených dialozích.“

„Toho dialogu na chvíli nechte,“ řekl Stahr. „Váš dialog je samozřejmě oslnivější než to, co dokážou ti pisálkové – proto jsme si vás sem přivedli, ale představme si něco, co není ani špatný dialog, ani skákání do studny. Máte v kanceláři kamna, která se zapalují sirkou?“

„Myslím, že mám,“ řekl Boxley odměřeně, „– ale nikdy je neužívám.“

„Dejme tomu, že jste v kanceláři. Celý den jste se s někým rval nebo psal a teď jste příliš unaven na další psaní nebo potyčky. Sedíte a díváte se před sebe – tupě, jak to někdy děláme všichni. Do pokoje vejde hezká písarka, kterou už jste někdy předtím viděl, a vy ji pozorujete – nespěcháte. Ona vás nevidí, ačkoliv jste u ní velmi blízko. Sundá si rukavice, otevře taštičku a vysype ji na stůl –“

Stahr vstal a hodil na stůl kroužek s klíči.

„Má tam dva desetníky a jeden niklák a krabičku sirek. Nechá niklák na stole, vloží dva desetníky zpátky do kabelky a odnese své černé rukavice ke kamnům, otevře je a strčí rukavice dovnitř. V krabičce je jedna zápalka, a ona si klekne a pokouší se ji rozškrtnout. Všimnete si, že oknem fouká ostrý vítr – ale právě vtom zazvoní telefon. Děvče jej zvedne a řekne: „Haló,“ poslouchá a potom řekne do telefonu bez rozmyšlení: „V životě jsem neměla černé rukavice.“ Zavěsí, poklekne znovu u kamen, a právě když škrtá zápalkou, rozhlédnete

se náhle a zjistíte, že v kanceláři je ještě jeden muž a pozoruje každý pohyb té dívky –“

Stahr se odmlčel. Zvedl klíče a strčil je do kapsy.

„Tak dál,“ řekl Boxley s úsměvem. „Co se stane pak?“

„Nevím,“ řekl Stahr. „Jenom jsem vymýšlel film.“

Boxley měl pocit, že mu bylo ukřivděno.

„Je to prostě melodrama,“ řekl.

„Možná že ne,“ řekl Stahr. „Rozhodně se v tom aspoň nikdo nedopouštěl násilností, ani nemluvil hlouposti, ani se nijak netvářil. Byla tam jen jedna špatná replika a tu by spisovatel jako vy mohl upravit. Ale vás to zajímalo.“

„Nač byl ten niklák?“ zeptal se Boxley vyhýbavě.

„Nevím,“ řekl Stahr. Najednou se zasmál. „Ale ano – ten niklák byl na biograf.“

Dva neviditelní pobočníci zřejmě Boxleyho pustili. Vydechl, opřel se pohodlně v křesle a zasmál se.

„Za co mi kčertu vlastně platíte?“ zeptal se. „Já těm pitomostem nerozumím.“

„Porozumíte jim,“ řekl Stahr s úšklebkem. „Jinak byste se nebyl zeptal na ten niklák.“

Když vycházeli, čekal ve vedlejší kanceláři snědý muž s vyvalenýma očima.

„Pan Boxley, tohle je pan Mike Van Dyke,“ řekl Stahr. „Co se děje, Miku?“

„Nic,“ řekl Mike. „Přišel jsem se jen podívat, jestli opravdu existujete.“

„Proč si trochu nezpracujete?“ řekl Stahr. „Už jsem se v předváděčce hrozně dlouho nezasmál.“

„Bojím se, že se nervově zhroutím.“

„Měl byste se udržovat v kondici,“ řekl Stahr. „Udělejte nám malé představení.“ Obrátil se k Boxleymu: „Mike je gagman – byl tady, už když jsem ležel v kolébce. Miku, ukažte panu Boxleymu dvojskluz, chňap, kop a fuč.“

„Tady?“ zeptal se Mike.

„Tady.“

„Tady není mnoho místa. Chtěl jsem se vás zeptat –“ „Je tady spousta místa.“

„Dobrá,“ odhadl pohledem situaci. „Vystřelte.“ Asistentka slečny Doolanové Katy vzala papírový sáček a nafoukla ho.

„Tenkrát to byla rutina,“ řekl Mike Boxleymu, „– tenkrát za starého Keystona.“ Obrátil se ke Stahrovi: „Ví, co je to rutina?“

„To znamená prostě výstup,“ vysvětloval Stahr. „Georgie Jessel mluví o Lincolnově rutině u Gettysburgu.“

Katy vzala konec nafouknutého sáčku do úst. Mike k ní stál obrácen zády.

„Můžete jet?“ zeptala se Katy. Oběma rukama udeřila do sáčku. Mike se rázem chytil oběma rukama za zadnici, vyskočil do vzduchu, klouzl napřed jednou a potom druhou nohou po podlaze, ale zůstal přitom na místě a dvakrát zamával rukama jako pták –

„Dvojskluz,“ řekl Stahr.

– a potom proběhl skleněnými dveřmi, které mu poslíček přidržel otevřené, a zmizel kolem okna na balkón.

„Pane Stahre,“ řekla slečna Doolanová, „volá pan Hanson z New Yorku.“

Deset minut nato sklapl Stahr diktaf a vešla slečna Doolanová. Oznámila, že ve vnější kanceláři na něho čeká jeden slavný filmový herec.

„Řekněte mu, že jsem odešel balkónem,“ poradil jí Stahr. „Dobrá. Už tu byl tenhle týden čtyřikrát. Asi mu na tom hrozně záleží.“

„Naznačil vám nějak, co chce? Není to něco, s čím by mohl jít na pana Bradyho?“

„Neřekl, čeká vás porada. Vedle je slečna Meloneyová a pan White. Pan Broaca je v sousední kanceláři u pana Reinmunda.“

„Tak mi sem pana Roderiqueze pošlete,“ řekl Stahr. „Řekněte mu, že mám čas jen na minutku.“

Když vešel hezký herec, Stahr zůstal stát.

„Copak to je, že to nemůže počkat?“ zeptal se mile.

Herec pečlivě čekal, až slečna Doolanová odejde.

„Jsem na hromadě, Monroe,“ řekl. „Musel jsem přijít za vámi.“

„Na hromadě!“ řekl Stahr. „Viděl jste *Variety*? V Roxy promítají váš film další týden a v Chicagu vydělali za minulý týden třicet sedm tisíc.“

„To je na tom to nejhorší. To je ta tragédie. Mám všechno, co chci, a teď to neznamená nic.“

„No dobrá, tak mi to vysvětlíte.“

„Mezi mnou a Esther je konec. A už se to nespraví.“

„Pohádali jste se.“

„Ale ne – je to horší – ani to nemohu říct. Motá se mi hlava. Chodím sem a tam jako blázen. Hraju svou úlohu, jako kdybych spal.“

„Toho jsem si ani nevšiml,“ řekl Stahr. „Ve včerejších denních metrážích jste byl ohromný.“

„Vážně? Tak aspoň vidíte, jak jsou lidi nevnímaví.“

„Má to znamenat, že se s Esther rozvádíte?“

„Myslím, že k tomu dojde. Ano – musí – nevyhnutelně.“

„Co se stalo?“ zeptal se Stahr netrpělivě. „Vešla dovnitř a nezaklepala?“

„Ale ne, žádná jiná v tom není. Jsem to jenom – já. Se mnou je konec.“

Stahr náhle pochopil.

„Jak to víte?“

„Už to trvá šest týdnů.“

„To si jen namlouváte,“ řekl Stahr. „Byl jste u doktora?“ Herec přikývl.

„Zkoušel jsem všechno možné. Dokonce jsem – jednou, když jsem byl zoufalý, šel jsem – za Claris. Ale bylo to beznaděčné. Jsem v troubě.“

Stahra se zmocnilo škodolibé pokušení říct mu, aby s tím šel na Bradyho. Brady vyřizoval všechny záležitosti, které se týkaly veřejnosti. Nebo se snad tohle týkalo soukromí? Odvrátil se na okamžik, ovládl svůj výraz a obrátil se zpátky.

„Byl jsem u Pata Bradyho,“ řekl slavný muž, jako by uhádl jeho myšlenky. „Dal mi spoustu nesmyslných rad a já to všechno vyzkoušel, ale nic nepomohlo. Sedíme s Esther u večeře naproti sobě a já se stydím podívat se na ni. Bere to ohromně, ale já se stydím. Stydím se celý den. Myslím, že *Deštivý den* udělal v Des Moines tržbu dvacet pět tisíc a v St. Louisu překonal všechny rekordy a v Kansas City udělal dvacet sedm tisíc. Dopisů od fanoušků dostávám ažaž, a přitom se bojím jít večer domů a bojím se lehnout si do postele.“

Stahra se zmocnila slabá stísněnost. Když herec přišel, Stahr ho nejprve zamýšlel pozvat na koktajl, ale

ted' se mu to nezdálo příliš vhodné. K čemu by mu byl koktajl, když nad ním visí tohle. Představoval si ho, jak se jako strašidlo potuluje od hosta k hostu s koktajlem v ruce a se svou sedmadvacetitisícovou tržbou.

„Tak jsem přišel za vámi, Monroe. Nezažil jsem ještě situaci, abyste vy z ní neznal východisko. Řekl jsem si: I když mně poradí, abych se zabil, zeptám se Monroea.“

Na Stahrově psacím stole se ozval bzučák – zapjal diktagraf a uslyšel hlas slečny Doolanové.

„Pět minut, pane Stahre.“

„Lituji,“ řekl Stahr. „Potřebuji ještě několik minut.“

„K mému domu napochodovalo pět set studentek,“ řekl herec chmurně, „a já stál za záclonami a díval se na ně. Nemohl jsem vyjít.“

„Posad'te se,“ řekl Stahr. „Nebudeme pospíchat a tohle si pořádně prohovoříme.“

V předpokoji čekali dva členové umělecké rady už deset minut – Wylie White a Jane Meloneyová. Byla to asi padesátiletá vysušená malá blondýnka, o které mohl člověk v Hollywoodu slyšet asi padesát nejrůznějších názorů – „sentimentální narkotická,“ „nejlepší hollywoodská scenáristka ve studiu“, „veteránka“, „to staré strašidlo“, „nejchytřejší ženská v ateliéru“, „nejšikovnější plagiátorka v branži“; a mimoto byla ovšem střídavě označována za nymfomanku, pannu, za lehkou ženskou, lesbičanku a věrnou manželku. Nebyla sice stará panna, ale jako většina žen, které se vypracovaly vlastními silami, vypadala staropanensky. Měla žaludeční vředy a plat přes sto tisíc ročně. O tom, jestli za ty peníze, stála nebo za víc nebo vůbec za nic, by bylo možno napsat složité pojednání. Její hodnota

spočívala v tak všedních přednostech jako v prosté skutečnosti, že je to žena, že se umí přizpůsobit, že je rychlá a důvěryhodná, že „ví, o co jde“ a že není sobecká. Byla velkou Minninou přítelkyní a Stahrovi se během let podařilo potlačit pocit, který hraničil s prudkým fyzickým odporem.

Čekali s Wyliem mlčky. Jen občas prohodili nějakou poznámku ke slečně Doolanové. V několikaminutových přestávkách volal vedoucí produkce Reinmund ze své kanceláře, kde čekal spolu s režisérem Broacou. Po deseti minutách se rozezněl Stahrův bzučák a slečna Doolanová zavolala Reinmunda a Broacu; současně vyšel Stahr s hercem ze své kanceláře a držel jej pod pažďí. Herec byl teď tak rozzuřený, že když se ho Wylie White zeptal, jak se mu daří, otevřel ústa a začal mu to vykládat na místě.

„Prožil jsem peklo,“ řekl, ale Stahr ho ostře přerušil.

„Nic jste neprožil. Teď hezky běžte a zahřejte tu roli tak, jak jsem vám řekl.“

„Děkuji, Monroe.“

Jane Meloneyová se za ním dívala beze slov.

„Někdo mu vychytával blechy?“ zeptala se – to se říkalo místo „ukrást“ scénu.

„Promiňte, že jsem vás nechal čekat,“ řekl Stahr. „Pojďte dál.“

Bylo už poledne a účastníci porady měli vyhrazenou přesně jednu hodinu Stahrova času. O nic méně, protože takovou poradu mohl přerušit jen režisér, kterého něco zdrželo při natáčení. Zřídka kdy víc, protože každých osm dní musí společnost uvést do kin film tak složitý a nákladný jako Reinhardtův *Zázrak*.

Čas od času, ne už tak často jako před pěti lety, pracoval Stahr celou noc na jediném filmu. Ale po

takovém výkonu mu kolik dní bývalo bídne. Jestliže to šlo, přeskakoval z jedné otázky na druhou; každá taková změna mu poněkud obnovovala životní energii. A jako spáči, kteří se dokážou probudit, kdy chtějí, nařídil si svůj psychologický budík na jednu hodinu.

Porady se zúčastnil vedle scenáristů Reinmund, jeden z nejoblíbenějších vedoucích produkce, a John Broaca, režisér filmu.

Navenek vypadal Broaca jako technik – velký a bez nervů, klidný a rozhodný, lidový. Byl to primitiv a Stahr ho často přistihl, jak znovu a znovu natáčí tytéž scény. Jedna scéna s bohatou dívkou se objevovala ve všech jeho filmech, se stejným dějem, stejně režírovaná. Do místnosti vběhne smečka velikých psů a jme se vyskakovat kolem dívky. Potom jde dívka do stáje a poplácá po zadku koně. Vysvětlení nebylo pravděpodobně freudovské. Spíše se zdálo, že v jakémsi pochmurném okamžiku v mládí se Broaca díval skrz plot a uviděl krásnou dívku se psy a s koni. To zanechalo v jeho mysli nesmazatelný otisk jako ochrannou známku přepychového štěstí.

Reinmund byl mladý hezký oportunist a slušným vzděláním. Původně měl jistý charakter, jeho výjimečné postavení jej však každodenně nutilo k pochybným činům i myšlenkám. A jak už to s lidmi chodí, byl z něho teď špatný člověk. Ve třiceti neměl žádnou z oněch ctností, které se Američané, ať křesťané nebo židé, učí obdivovat. Ale své filmy dodělával včas a svou okázalou, téměř homosexuální přilnavostí ke Stahrovi dokázal snad otupit Stahrovu obvyklou bdělost. Stahr ho měl rád – považoval ho za dobrého a všestranně užitečného člověka.

Ve Wyliem Whiteovi by ovšem v každé zemi rozeznali druhořadého intelektuála. Byl zdrženlivý i ukecaný, prostáček i vykuk, napůl omámený nadšením a napůl morous. Jen v nestřežených okamžicích se ukazovalo, že na Stahra žárlí, a i to se mísilo s obdivem, nebo dokonce s oddaností.

„Od soboty za čtrnáct dní by měl tenhle film jít do výroby,“ řekl Stahr. „Myslím, že zásadně je celkem v pořádku – velmi se zlepšil.“

Reinmund a oba scénáristé si vyměnili blahopřejné pohledy.

„Až najednu věc,“ řekl Stahr přemýšlivě. „Nevidím důvod, proč by se vůbec měl točit, a rozhodl jsem se, že jdu od toho.“

Následoval okamžik ohromeného ticha – a potom mumlavé protesty, užaslé otázky.

„Není to vaše chyba,“ řekl Stahr. „Myslel jsem, že v tom je něco, co v tom není – víc nic.“ Zaváhal a s lítostí se podíval na Reinmunda: „Je to škoda – byla to dobrá hra. Zaplatili jsme za ni padesát tisíc.“

„Co jí chybí, Monroe?“ zeptal se rovnou Broaca.

„Myslím, že nestojí za to se jí zabývat,“ řekl Stahr.

Reinmund a Wylie White oba přemýšleli, jaký to bude mít účinek na jejich kariéru. Reinmund už měl v tomto roce dva filmy k dobru. Ale Wylie White se potřeboval něčím pochlubit, aby se mohl opravdu vrátit do branže. Jane Meloneyová pozorně sledovala Stahra malýma očima, které vypadaly jako otvory v lebce.

„Nemohl bys nám aspoň naznačit proč,“ zeptal se Reinmund. „To je opravdu rána, Monroe.“

„Prostě bych do toho nedal Margaretu Sullavanovou,“ řekl Stahr. „Ani Colmana. Neradil bych jim, aby v tom hráli –“

„Konkrétně, Monroe,“ zaprosil Wylie White. „Co se ti nelíbilo? Scény? Dialog? Humor? Stavba?“

Stahr zvedl z psacího stolu scénář a upustil ho, jako by byl doslova příliš těžký.

„Nelíbí se mi ti lidé,“ řekl. „Nestál bych o to se s nimi seznámit – kdybych věděl, že někde budou, šel bych někam jinak.“

Reinmund se usmál, ale oči měl ustarané.

„To je teda zatraceně ostrá kritika,“ řekl. „Mně se zdálo, že jsou to docela zajímaví lidé.“

„Mně taky,“ řekl Broaca. „Zdálo se mi, že Ema je velmi sympatická.“

„Tak?“ zeptal se Stahr ostře. „Já jsem skoro ani nemohl uvěřit, že je živá. A když jsem to dočetl, řekl jsem si: ‚No a?‘“

„Něco se s tím musí dát udělat,“ řekl Reinmund. „Samozřejmě nám z toho není do smíchu. Na ději jsme se dohodli –“

„Ale ne na tomhle příběhu,“ řekl Stahr. „Říkal jsem vám už tolikrát, že se ze všeho nejdřív rozhodnu, **jaký** vlastně chci mít příběh. Všechno ostatní můžeme změnit, ale jakmile je tohle dohodnuto, musí každá replika a každý pohyb směřovat k tomu cíli. Takovýhle příběh nechci. V příběhu, který jsme koupili, byl jas a záře – byl to šťastný příběh. Tenhle je plný pochyb a váhání. Ona a ona se přestanou milovat kvůli maličkostem – potom zase kvůli maličkostem začnou. Po prvním dílu už je člověku srdečně jedno, jestli ho ona ještě někdy uvidí nebo on ji.“

„To je moje chyba,“ řekl náhle Wylie. „Podívej se, Monroe. Mně se nezdá, že by písáčky dnes vzhlížely ke svým šéfům s tím samým němým obdivem jako v roce 1929. Zažily propouštění – viděly, jak šéfové ztrácejí nervy. Svět se pohnul, to je to.“

Stahr se na něj netrpělivě podíval a krátce přikývl.

„O tom se nebavíme,“ řekl. „Předpokladem toho příběhu je, že tahle dívka prostě vzhlížela ke svému šéfovi s němým obdivem, když tomu tak chceš říkat. A nic tu nenaspovídá, že by on někdy ztratil nervy. Když o něm ona bude tak či onak pochybovat, uděláte z toho jiný příběh. Nebo spíš z toho neuděláte nic. Tohle jsou extravertní lidé – to si zapíšte za uši – a já chci, aby zůstali extraverti od začátku až do konce. Až budu chtít udělat nějakého O’Neilla, koupím si ho.“

Jane Meloneyová, která ze Stahra ani na okamžik nespustila oči, věděla, že už to bude v pořádku. Kdyby skutečně chtěl ten film hodit přes palubu, nešel by na to takhle. Byla v této branži déle než všichni ostatní s výjimkou

Broacy, s nímž měla kdysi před dvaceti lety tři dny poměr. Stahr se obrátil k Reinmundovi.

„Měl jsi to pochopit z obsazení, Reiny, jaký film chci. Začal jsem zaškrtnout repliky, které by Corlissová a McKelway v životě neřekli, a přestalo mě to bavit. Propříště si pamatujte tohle: Když si objednáš limuzínu, chci limuzínu. A nevyhoví mi ani nejrychlejší trpasličí závodní vůz na světě. Tak –“ Rozhlédl se kolem. „– Budeme pokračovat? Teď, když jsem řekl, že se mi vůbec nelíbí, jak je to udělané? Budeme pokračovat? Máme na to dva týdny. Potom obsadím Corlissovou a

McKelwaye tady do toho nebo do něčeho jiného. – Stojí to za to?“

„No, samozřejmě,“ řekl Reinmund, „myslím, že stojí. Není mi z toho do smíchu. Měl jsem Wylieho varovat. Ale některé jeho nápady mi připadaly dobré.“

„Monroe má pravdu,“ řekl Broaca bezostyšně. „Celou dobu jsem cítil, že to není ono, ale nedovedl jsem říct, v čem to je.“

Wylie a Rose se na něho opovržlivě podívali a potom pohlédli jeden na druhého.

„Myslíte si, vy scenáristi, že do toho ještě budete mít elán?“ zeptal se Stahr nikoliv nelaskavě. „Nebo to mám zkusit s někým čerstvým?“

„Zkusil bych to rád ještě jednou,“ řekl Wylie.

„A co ty, Jane?“

Krátce přikývla.

„Co si myslíš o tom děvčeti?“

„No – já jí přirozeně držím palec.“

„Na to radši zapomeň,“ řekl Stahr varovně. „Kdyby se takové děvče objevilo na plátně, deset miliónů Američanů by ji zatratilo. Na plátně máme k dispozici hodinu a pětadvacet minut – předved'te ženu, která je třicet procent toho času někomu nevěrná, a vzbudíte dojem, že je to z třiceti procent kurva.“

„A to je snad moc velké procento?“ zeptala se Jane poťouchle a všichni se zasmáli.

„Pro mě ano,“ řekl Stahr zamyšleně, „i kdyby se na to Haysova cenzurní kancelář dívala jinak. Jestli jí chcete na záda namalovat šarlatové písmeno, prosím, ale to pak bude jiný příběh, ne tenhle příběh. Tohle je budoucí manželka a matka Jenže – **jenže** –“

Namířil tužkou na Wylieho Whitea.

„ – má v sobě asi tolik vášně jako tenhle Oscar na mém psacím stole.“

„Jdi do háje,“ řekl Wylie. „Ta vášní úplně přetéká. Vždyť přece jde –“

„Chová se dost neukázněně,“ řekl Stahr, „ – ale tím to vadne. Ve hře je jedna scéna, která je lepší než všechno, co jste ukuchtili vy, a tu jste vynechali. Jak se snaží urychlit čas tím, že si postrčí hodinky.“

„Připadalo nám, že se to tam nehodí,“ omlouval se Wylie.

„Dobrá,“ řekl Stahr, „mám několik nápadů. Zavolám slečnu Doolanovou.“ Zmáčkl knoflík. „– A jestli něčemu nebudete rozumět, ptejte se rovnou –“

Slečna Doolanová se vplížila dovnitř téměř nepozorovaně.

Stahr rychle přecházel po místnosti a začal. Především jim chce říct, co je to za děvče – jaké děvče pro tenhle příběh schvaluje. Je to dokonalé děvče s několika chybičkami jako v divadelní hře, ale je dokonalé ne proto, že to tak chce obecnstvo, ale protože takové děvče chce on, Stahr, vidět v takovém filmu. Není to žádná charakterní role. Ztělesňuje zdraví, vitalitu, ctižádost a lásku. Hře dodává důležitost jenom situace, v které se ona ocitá. Zmocní se tajemství, na němž závisí spousta životů. Může udělat správnou věc nebo nesprávnou – ze začátku není jasné, která je která, ale jakmile to vyjde najevo, přejde k činu. Takový je to příběh – průzračný, čistý a zářivý. Žádné pochybnosti.

„V životě neslyšela nic o odborářských tahanicích,“ řekl s povzdechem. „Žije třeba v roce 1929. Je to jasné, jaké děvče chci?“

„Je to naprosto jasné, Monroe.“

„Teď k tomu, co dělá,“ řekl Stahr. „Pokaždé, v každém okamžiku, kdy ji vidíme na plátně, touží vyspat se s Kenem Willardem. Je to jasné, Wylie?“

„Absolutně.“

„Ať dělá, co dělá, dělá to místo spaní s Kenem Willardem. Když jde po ulici, jde, aby se vyspala s Kenem Willardem, když jí, dělá to proto, aby se posilnila na vyspání s Kenem Willardem. Ale – nikdy nesmíte vzbudit dojem, že by mohla třeba i jen uvažovat o vyspání s Kenem Willardem, dokud nebudou řádně oddáni. Stydím se, že vám musím říkat takovéhle základní poznatky z mateřské školky, ale nějak se nám z toho příběhu vytratily.“

Otevřel scénář a začal ho procházet stránku za stránkou. Poznámky slečny Doolanové oklepou v pěti kopiích a rozdají je účastníkům porady, ale Jane Meloneyová si dělala vlastní poznámky. Broaca si zastínil rukou polozavřené oči – pamatoval dobu, „kdy režisér tady ještě něco znamenal“; kdy scenáristé tu byli na vymýšlení gagů nebo to byli dychtiví a stydliví mladí reportéři plní whisky – režisér tehdy znamenal všechno. Žádný vedoucí skupiny – žádný Stahr.

Polovzbuzený vyskočil, když uslyšel své jméno.

„Vypadalo by to hezky, John, kdybys toho chlapce postavil na špičatou střechu a nechal ho tam procházet a sledoval ho kamerou. Mohla by to být hezká náladovka – nemyslím nebezpečí, vzrušení, nic určitého, prostě mladý chlapec ráno na střeše.“

Broaca se přiměl k návratu do místnosti.

„Dobrá,“ řekl, „– prostě jenom určitý prvek nebezpečí.“

„Ne tak docela,“ řekl Stahr. „On z té střechy nespadne. Spoj to nějak s příští scénou.“

„Třeba oknem,“ navrhla Jane Meloneyová. „Mohl by vlézt oknem k sestře.“

„To je dobrý přechod,“ řekl Stahr. „Rovnou do scény s deníkem.“

Ted' se Broaca plně probudil.

„Budu ho točit zezdola,“ řekl. „Nechám ho poodejít od kamery. Jeden klidný záběr z dálky – nechám ho poodejít od kamery, nebudu ho sledovat. Zaberu ho zblízka a zase ho nechám poodejít. Nesoustředím se na něj, natočím to jenom proti celé střeše a proti obloze.“ Ten záběr se mu líbil – byl to režisérský záběr, jaký se dnes už neobjevuje na každé stránce. Vezme si k tomu třeba jeřáb – nakonec to bude asi lacinější než postavit střechu na zemi a nebe na zadní projekci.

Stahr měl jednu vlastnost – hranicí bylo skutečně nebe. Broaca pracoval se židy příliš dlouho, aby věřil legendám, že jsou skoupí na groš.

„V třetí sekvenci udeří kněze,“ řekl Stahr.

„Cože?!“ vykřikl Wylie, „– a poštveme si proti sobě katolíky.“

„Mluvil jsem s Joem Breenem. Už to tady bylo. Páterům to na cti neubere.“

Pokračoval tichým hlasem – náhle se zastavil, když slečna Doolanová pohlédla na hodinky.

„Není toho moc do pondělka?“ zeptal se Wylieho.

Wylie pohlédl na Jane a ona na něho, ani se neobtěžovala přikývnout. Viděl, jak se jim rozplývá vyhlídka na víkend, ale byl z něho teď jiný člověk, než když vstoupil do místnosti. Dostává-li někdo patnáct set týdně, neulejvá se z práce přes čas, zejména když to má

nahnuté se svým filmem. Jako scenárista na volné noze ztroskotat kdysi Wylie proto, že si s ničím nedělal starosti. Ale na starání o ně o všechny tu byl teď Stahr. Tenhle vliv nezmizí, ani až odejde z kanceláře – nezmizí nikde uvnitř tohoto studia. Naplnil ho velký pocit cílevědomosti. Směsice zdravého rozumu, moudré citlivosti, divadelního talentu a jisté polonaivní představy obecného blaha, kterou Stahr právě formuloval slovy, v něm probudila nadšení, aby přispěl svou troškou do mlýna, aby dovalil svůj balvan na místo, i když jeho úsilí bylo předem odsouzeno k výsledku stejně šedivému jako pyramida.

Jane Meloneyová pozorovala oknem stružku, která proudila k ateliérové kantýně. Poobědvá v kanceláři, a než oběd přinesou, uplete pár řad. Ve čtvrt na dvě přijde ten člověk, který pašuje přes mexickou hranici francouzský parfém. To není žádný hřích – to je jako prohibice.

Broaca se díval, jak se Reinmund lísá ke Stahrovi. Cítil, že Reinmund začíná dělat kariéru. Dostává sedm set padesát týdně za to, že má částečně zodpovědnost za režiséry, scenáristy a hvězdy, které vydělávají daleko víc. Nosí laciné anglické boty, které si koupil někde poblíž Beverly Wilshire, a Broaca doufal, že ho tlačí, ale brzy si už objedná boty od Peela a odloží zelený tyrolácký klobouček s pérem. Broaca měl před ním náskok mnoha let. Vyznamenal se ve válce, ale nikdy se plně nevzpamatoval z toho, že připustil, aby ho Ike Franklin udeřil otevřenou rukou do tváře.

V místnosti bylo nakouřeno a v kouři za velkým psacím stolem se Stahr se vši zdvořilostí měl k odchodu a

stále ještě jedním uchem poslouchal Reinmunda a slečnu Doolanovou. Bylo po poradě.

[Stahr musel přijmout dánského prince Aggeho, který „se chtěl dovědět o jilmu od začátku“ a kterého autor v seznamu postav popisuje jako „raného fašistu“.]

„Volá pan Marcus z New Yorku,“ řekla slečna Doolanová.

„Jak to?“ zeptal se Stahr. „Vždyť jsem ho potkal včera večer tady.“

„Teď ale volá telefonem. Je to hovor z New Yorku a mluví slečna Jacobsová z jeho kanceláře.“ Stahr se zasmál.

„Uvidím se s ním u oběda,“ řekl. „Žádné letadlo není tak rychlé, aby ho tam dopravilo.“

Slečna Doolanová se vrátila k telefonu. Stahr čekal, jak to dopadne.

„Je to v pořádku,“ řekla slečna Doolanová za okamžik. „Bylo to nedorozumění. Pan Marcus telefonoval dnes ráno na Východ o zemětřesení a o té záplavě na zadním exteriéru a asi jim řekl, aby se vás na to zeptali. Ta nová sekretářka panu Marcusovi nerozuměla. Asi si to spletla.“

„Asi ano,“ zašklebil se Stahr.

Princ Agge nerozuměl ani jemu, ani slečně Doolanové, ale jelikož tu hledal pyramidální zážitky, měl pocit, že jde o něco skvostně amerického. Pan Marcus, jehož obydlí bylo vidět přes ulici, zavolal do své kanceláře do New Yorku, aby se zeptali Stahra na povodeň. Princ si představoval nějaké choulostivě složité vztahy, aniž si uvědomil, že celá transakce se udála pouze díky myšlenkovému pochodu pana Marcuse, jehož

mozek kdysi fungoval jako nádherná ocelová past, ale teď začínal vynechávat.

„To musela být asi nějaká velmi nová sekretářka,“ opakoval Stahr. „Ještě nějaké vzkazy?“

„Staví se tady pan Robinson,“ řekla slečna Doolanová, když vykročil ke kantýně. „Jedna z těch žen mu řekla své jméno, ale on je zapomněl – myslí, že to bylo Smithová nebo Brownová nebo Jonesová.“

„To nám tedy hodně pomůže.“

„A vzpomíná si, že řekla, že se zrovna přistěhovala do Los Angeles.“

„Vzpomínám si, že měla stříbrný pásek,“ řekl Stahr, „a na něm měla vykrájené hvězdy.“

„Snažím se ještě dovědět něco dalšího o Peteovi Zavrasovi. Mluvila jsem s jeho ženou.“

„Co říkala?“

„Ale daří se jim bídě – museli pustit dům – ona je nemocná –“

„Ta jeho oční choroba je beznadějná?“

„Zdá se, že ona vůbec nemá tušení, jak to s jeho očima vypadá. Neví, že ztrácí zrak.“

„To je divné.“

Přemýšlel o tom, když šel na oběd, ale bylo to stejně zamotané jako ráno starosti toho herce. Starosti o lidské zdraví asi nespadaly do jeho kompetence – o svém vlastním nikdy nepřemýšlel. V uličce vedle správní budovy o krok couvl, když tam ze zadního exteriéru přijel otevřený elektrický nákladní vůz nacpaný děvčaty v křiklavých francouzských kostýmech z počátku osmnáctého století. Šaty jim poletovaly ve větru, mladé namalované tváře se na něho zvědavě dívaly a on se usmál, když ho vůz míjel.

V soukromé jídelně filmové společnosti sedělo u oběda jedenáct mužů a jejich host princ Agge. Byli to prachatí lidé – byli to vládci; a pokud neměli hosta, jedli mlčky, jen tu a tam se zeptali jeden druhého na ženu a děti, a občas vypustili z předsíně svého vědomí jednotlivé myšlenky, které je právě pronásledovaly. Osm z těch deseti byli židé. Pět z těch deseti se narodilo v cizině a byl mezi nimi jeden Řek a jeden Angličan; znali se všichni už dlouhou dobu: skupina byla rozkastována od starého Marcuse na špici až k starému

Leanbaumovi, který kdysi koupil nejšťastnější balík akcií v celé branži a nikdy nesměl na výrobu filmů utratit víc než milión ročně.

Starý Marcus stále ještě pružně fungoval a naháněl lidem husí kůži. Jakýsi neatrofující instinkt jej varoval před nebezpečím komplotů proti vlastní osobě – nikdy nebyl tak nebezpečný, jako když se ostatní domnívali, že ho obklíčili. Šedý obličej dosáhl takové nehybnosti, že i ti, kteří si zvykli dávat pozor na reflex vnitřního koutku jeho oka, už nedokázali žádný postřehnout. Příroda se postarala, že mu tam narostlo trochu bílého chmýří, které ho skrylo; byl dokonale opancéřovaný.

Tak jako on byl nejstarší, byl Stahr ve skupině nejmladší – dnes už ne o tolik, ačkoliv poprvé zasedl s většinou těchto lidí jako dvaadvacetiletý zázračný hoch. Tehdy více než nyní byl prachatý člověk mezi prachatými lidmi. Dokázal tehdy spočítat z hlavy produkční náklady tak rychle a přesně, že je to oslňovalo – neboť v tomto ohledu nebyli kouzelníci, a dokonce ani odborníci, nehledě na to, co se obecně věří o židovských

finančních schopnostech. Většina z nich vděčila za svůj úspěch různým a navzájem neslučitelným vlastnostem. Ale ve skupině udržuje méně schopné nad vodou tradice a oni se spokojovali s tím, že se obraceli na Stahra s žádostí o brilantní zrevidování účtů, a potom měli pocit, že je obklopuje jakási zář vlastního výkonu, jako kdyby to byli udělali sami, jako to prožívají fanouškové na fotbalovém zápase.

Stahr, jak se ihned ukáže, odrostl tomuto zvláštnímu nadání, ačkoliv ho nikdy neopustilo.

Princ Agge seděl mezi Stahrem a Mortem Fleishackerem, právníkem společnosti, a naproti Joeovi Popolosovi, kterému patřila síť kin. K židům choval neurčitě, obecně nepřátelské pocity, z nichž se snažil vyléčit. Jako člověk bouřlivé povahy, který si odsloužil nějaký čas v cizinecké legii, se domníval, že židé mají příliš rádi vlastní kůži, ale byl ochoten připustit, že v Americe, za jiných okolností, mohou být jiní, a rozhodně zjistil, že Stahr je v každém ohledu chlap. Pokud jde o ostatní – a většinou obchodníků měl za nudné patrony – obracel se pro konečný úsudek vždycky k bernadotské krvi, která mu kolovala v žilách.

Tatínek – budu mu říkat pan Brady, tak jako princ Agge, když mi o tom obědě vyprávěl – měl starosti s nějakým filmem, a když Leanbaum odešel dřív, přesedl naproti.

„Jak to bude s tím nápadem na film z Jižní Ameriky, Monroe?“ zeptal se.

Princ Agge si uvědomil, že se k nim okamžitě soustředila pozornost, a to tak zřetelně, jako by tucet párů řas zamávalo hlasitě křídly. Potom znovu zavládlo ticho.

„Pracujeme na tom,“ řekl Stahr.

„Se stejným rozpočtem?“ zeptal se Brady.

Stahr přikývl.

„Není to přiměřené,“ řekl Brady. „V těchhle mizerných dobách se nestane žádný zázrak – žádní Andělé z **pekla** nebo **Ben Hur**, kdy člověk vyhodí peníze oknem a dostane je zpátky.“

Útok byl patrně připravován, protože Řek Popolos se záležitosti ujal svým zmateným jazykem.

„To není pšizpůsobovací, Monroe, jak bychom se měli pšizpůsobovat dobám, jak se ony mění. To, co my jsme mohli udělat za plné kondžunktury, je teď jen ztěžka představovací.“

„Co o tom soudíte vy, pane Marcusi?“ zeptal se Stahr.

Všechny pohledy po celé délce stolu se k němu upřely, ale pan Marcus, jakoby varován předem, pokynul už svému soukromému číšníkovi, že chce být zvednut, takže teď spočíval v jeho náručí jako v koši. Pohlédl na ně tak bezmocně, že bylo těžko si představit, že večer chodí ještě sem tam tančit se svou mladou Kanad'ankou.

„Pokud jde o produkci, Monroe je náš génius,“ řekl. „Počítám s Monroem a plně na něho spoléhám. Já jsem tu zátopu sám neviděl.“

Když odcházel z místnosti, zavládlo na okamžik ticho.

„V celé zemi se teď nedá dohromady ani dva milióny dolarů hrubého zisku,“ řekl Brady.

„Neviděla,“ souhlasil Popolos. „I kdybysme je čeba mohli pochyťat za kerk a strkat dovníč, neviděla.“

„Asi ne,“ souhlasil Stahr. Počkal, jako by chtěl mít jistotu, že všichni poslouchají. „Myslím, že můžeme

počítat s miliónem a čtvrt z promítání venku. Možná půldruhého miliónu. A čtvrt miliónu ze zahraničí.“

Opět zavládlo ticho – tentokrát podrážděné, trochu zmatené. Stahr požádal přes rameno číšníka, aby ho telefonicky spojil s kanceláři.

„Ale co rozpočet?“ zeptal se Fleishacker. „Rozpočet dělá sedmnáct set padesát tisíc, pokud vím. A podle tvého odhadu to tržba bude jenom krýt, bez jakéhokoliv zisku.“

„Nikoli,“ řekl Stahr. „Nemůžeme najisto počítat s větší tržbou než miliónem a půl.“

V místnosti všechno strnulo tak, že princ Agge uslyšel, jak z doutníku, který někdo držel v ruce, upadl kousek popela. Fleishacker chtěl něco říct, v obličejí celý zkoprnělý, ale Stahrovi právě podali přes rameno telefon.

„Vaše kancelář, pane Stahre.“

„Aha, ano – dobrý den, slečno Doolanová. Už jsem na to přišel, co s tím Zavrasem. Je to jenom všivý klep – vsadil bych na to krk... Aha, už jste to udělala. Dobrá... dobrá. Tak teď uděláte tohle: pošlete ho dnes odpoledne k mému očnímu lékaři – k doktoru Johnu Kennedymu – a nařídíte mu, ať si dá vystavit vysvědčení a dá si je ofotografovat – rozumíte?“

Zavěsil a obrátil se s vášnivým zaujetím k společnosti okolo stolu.

„Slyšel někdo z vás vykládat, že Pete Zavras ztrácí zrak?“

Několik jich přikývlo. Ale většina přítomných bez dechu uvažovala, jestli se Stahr před několika minutami nezmýlil v číslech.

„To je vyložený nesmysl. Říká, že jakživ nebyl u očíře, neměl ani tušení, proč se mu ateliéry uzavřely,“ řekl Stahr. „Někdo ho neměl v lásce, nebo někdo moc mluvil, a on už je rok bez práce.“

Ozvaly se konvenční mumlavé projevy soucitu. Stahr podepsal účet a chystal se vstát.

„Promiň, Monroe,“ trval na svém Fleishacker a Brady s Popolosem přihlíželi. „Jsem tu vcelku nový, a možná že nerozumím interním a externím předpokladům.“ Mluvil rychle, ale na čele mu naběhly žíly pýchou nad cizími slovy, pochycenými na Newyorské univerzitě. „Rozumím správně, že očekáváš hrubý příjem o čtvrt miliónu menší, než dělá rozpočet?“

„Je to umělecký film,“ řekl Stahr s předstíranou nevinností.

To už se jim rozjasnilo, ale pořád ještě měli pocit, že je v tom nějaký trik. Stahr si jistě myslí, že na tom vydělá. Nikdo, kdo má tolik rozumu jako on –

„Dva roky jsme hráli bez rizika,“ řekl Stahr. „Je načase, abychom udělali film, na kterém proděláme. Odepište to jako projev dobré vůle. Získá nám to nové zákazníky.“

Někteří z nich si stále ještě mysleli, že to považuje za výhodnou, i když riskantní spekulaci, ale nenechal je na pochybách.

„Proděláme na tom,“ prohlásil s usměvavýma a zářícíma očima, když vstával, a sotva při tom pohnul rty. „Kdyby si tenhle film na sebe vydělal, byl by to ještě větší zázrak než **Pekelní anděle**. Ale máme jistou povinnost k obecnstvu, jak říkává Pat Brady na slavnostních večerech Akademie. Pro výrobní plánování

je to jen dobré, když zařadíme film, na kterém se prodělá.“

Pokynul principi Aggemu. Ten se rychle ukláněl a přitom se ještě posledním pohledem pokoušel postihnout celkový účinek Stahrových slov, ale nemohl si z toho nic vybrat. Všechny oči, ani ne tak skloněné jako upřené do neurčitá přímo na stůl, teď rychle mžikaly. Ale v místnosti bylo ticho jako v kostele.

Vyšli ze soukromé jídelny a prošli kolem rohu jídelny. Princ Agge všechno žádostivě hltal očima. Hemžilo se tu cikány, občany a vojáky s licousy a oprýmkovanými kabáty Prvního císařství. Z jisté vzdálenosti to byli lidé, kteří žili a chodili po světě před sto lety, a Aggemu napadlo, jak by asi on a jeho současníci vypadali jako statisté v nějakém výpravném filmu budoucnosti.

Potom spatřil Abrahama Lincolna, a veškeré jeho pocity se rázem změnily. Byl vychován na úsvitu skandinávského socialismu, kdy se hojně četl Nicolayův životopis. Říkali mu, že Lincoln je velký muž a že ho má obdivovat, ale místo toho jej nenáviděl, protože mu jej vnucovali. A když ho teď princ Agge, který se konečně dostal do Ameriky, viděl, jak sedí se zkříženýma nohama, s laskavou tváří soustředěnou na večeři za čtyřicet centů včetně moučnicku, s šálou omotanou kolem krku, jako by se chtěl chránit před špatně fungujícím zařízením na chlazení vzduchu – zíral na něho jako turista na Leninovo mumifikované tělo v Kremlu. Tohle je tedy Lincoln. Stahr ho daleko předešel, obrátil se a čekal na něho – ale Agge se nemohl vynadávat.

Tohle tedy, pomyslí si, je jejich ideál.

Lincoln náhle vedl trojúhelníkový kousek koláče, nacpal si ho do úst a princ Agge se poněkud vyděšeně rozběhl ke Stahrovi.

„Doufám, že tu nacházíte, co jste hledal,“ řekl Stahr, který měl pocit, že ho zanedbává. „Asi za půl hodiny nám předvedou nějaké záběry a potom se můžete procházet ateliéry podle libosti.“

„Radši bych zůstal s vámi,“ řekl princ Agge.

„Podívám se, co budu mít na programu,“ řekl Stahr. „Pak se do toho můžeme dát společně.“

Na programu byl japonský konzul na předvádění špionážního filmu, který by mohl urazit japonské národní city. Na programu byly telefonické rozhovory a telegramy. Na programu byly další zprávy od Robbyho.

„Už si vzpomněl, jak se ta ženská jmenovala. Byla prý to určitě Smithová,“ řekla slečna Doolanová. „Zeptal se jí, jestli chce jít do ateliéru a přezout se do suchých bot, a ona odmítla – takže žalovat nemůže.“

„To si toho pamatoval – ‚Smithová‘. To nám tedy ohromně pomůže.“ Na okamžik se zamyslel: „Požádejte telefonní společnost, ať vám dají seznam Smithových, kam za poslední měsíc zaváděli nové telefony. Pak je všechny zavolejte.“

„Dobrá.“

KAPITOLA IV

„Jak se máš, Monroe?“ řekl Red Ridingwood. „Jsem rád, že jsi sem zašel.“

Stahr přešel kolem něho přes velkou scénu k postavenému skvělému interiéru, v kterém se bude natáčet zítra. Režisér Ridingwood jej následoval a za okamžik si uvědomil, že ať kráčí jak chce rychle, Stahr je stále o krok nebo o dva před ním. Pochopil, že je to projev nelibosti – dělával to tak sám. Míval kdysi vlastní ateliéry a dělával všechno sám. Žádný Stahrův trik ho nemohl překvapit. Jeho úkolem bylo dodávat scény a Stahr ho ani sebeefektivnějšími opičinkami nemohl porazit v jeho oboru. Goldwyn se jednou snažil plést se mu do řemesla a Ridingwood ho přiměl k pokusu zahrát před padesáti lidmi jakousi roli – s výsledkem, který očekával: vrátilo mu to autoritu.

Stahr došel ke skvělé stavbě a zastavil se.

„Není to k ničemu,“ řekl Ridingwood. „Bez fantazie. Ať to nasvítíš jak chceš –“

„Proč na to voláš mě?“ zeptal se Stahr, který stál těsně vedle něho. „Proč sis to neprojednal s Artem?“

„Nezval jsem tě sem, Monroe.“

„Chtěl jsi sám sobě dělat vedoucího produkce.“

„Promiň, Monroe,“ řekl Ridingwood trpělivě, „ale nezval jsem tě sem.“

Stahr se náhle otočil a šel zpátky k interiéru, kde se natáčelo. Oči a otevřená ústa skupiny návštěvníků na okamžik sklouzly z hrdinky filmu, vzaly na vědomí Stahra a pak se duchem nepřítomně opět obrátily k hrdince. Byli to Kolumbovi rytíři. Viděli už často nést hostii v průvodu, ale tohle byl sen učiněný tělem.

Stahr se zastavil u její židle. Měla na sobě hluboce vystřiženou róbu, která odhalovala na prsou i na zádech ohnivý opar. Před každým záběrem jí zohyzděnou pokožku přetřeli tělkou, kterou ihned po záběru odstranili. Vlasy měla lepkavé a rudé jako zaschlá krev, ale v očích jí svítily ideálně fotogenické hvězdy.

Než mohl Stahr promluvit, uslyšel za sebou napovídající hlas:

„Ona celá září. Prostě září.“

Byl to asistent režie a myslel to jako jemnou poklonu. Poklona platila herečce, takže ani nemusila napínat svou ubohou pokožku, aby se nahnula a slyšela ji. Poklona platila Stahrovi, že si herečku smluvně zajistil. Poklona platila vzdáleně i Ridingwoodovi.

„Všechno v pořádku?“ zeptal se jí Stahr příjemně.

„Je to dobrý,“ souhlasila, „– až na ty – aný novináře.“

Něžně na ni mrkl.

„Nepustíme si je k tělu,“ řekl.

Její jméno se v poslední době stalo synonymem pro výraz „čubka“. Podle comics o Tarzanovi se zřejmě nastylizovala do úlohy královny, která tajemně ovládá celý černošský národ. Považovala zbytek světa za

černochoy. Byla nutným zlem, které si vypůjčili pro jediný film.

Ridingwood šel za Stahrem ke dveřím ateliéru.

„Všechno je v pořádku,“ řekl režisér. „Lepší ani nemůže být.“

Byli z doslechu a Stahr se náhle zastavil a podíval se na Reda planoucím pohledem.

„Fotografuješ ji za všechny drobný,“ řekl. „Víš, co mi připomíná v předváděčce – Zdravušku z plakátů v lékařských ordinacích.“

„Chci z ní vymáčkout nejlepší výkon –“

„Pojď se mnou,“ ucedil Stahr.

„S tebou?“ Mám jim říci, aby si odpočali?“

„Nech to, jak to je,“ řekl Stahr a přirazil čalouněné vnější dveře.

Jeho vůz a řidič čekali venku. Minuty pro něho obvykle byly drahocenné.

„Nastup,“ řekl Stahr.

To už Red věděl, že je to vážné. Věděl dokonce ihned, v čem to vězí. Ta holka ho od prvního dne proháněla chladným jedovatým jazykem. Byl mírumilovný člověk a dovolil jí, aby svou úlohu odbyla, místo aby si dělal mrzutosti.

Stahr promluvil, jako by mu četl myšlenky.

„Ty s ní nic nesvedeš,“ řekl. „Řekl jsem ti, co chci. Chci, aby vypadala **zlá** – a ona vypadá znuděně. Obávám se, že toho budeme muset nechat, Rede.“

„Toho filmu?“

„Ne. Nasadím na to Harleyho.“ „Dobrá, Monroe.“

„Promiň, Rede. Zkusíme někdy jindy něco jiného.“

Vůz zastavil před Stahrovou kanceláří.

„Mám dokončit ten záběr?“ řekl Red.

„Už se dokončuje,“ řekl Stahr chmurně. „Je tam Harley.“

„Jak si tohle –“

„Přišel tam, když jsme odcházeli. Dal jsem mu včera scénář, aby si ho přečetl přes noc.“ „No poslouvej, Monroe –“

„Mám dnes spoustu práce, Rede,“ řekl Stahr stroze. „Tebe to přestalo zajímat už asi před třemi dny.“

To je pěkné nadělení, pomyslí si Ridingwood. To znamená, že se jeho postavení mírně – velmi mírně zakolébá – znamená to asi, že si teď nemůže dovolit třetí ženu, jak to měl v plánu. Nemůže si ani zgustnout na tom, že by to rozmázl – když se člověk pohádá se Stahrem, nechodí s tím na veřejnost. V jeho světě je Stahr velký zákazník, který má vždycky – téměř vždycky – pravdu.

„Co bude s mým kabátem?“ zeptal se náhle. „Nechal jsem ho v ateliéru přes židli.“

„Vím, žeš ho tam nechal,“ řekl Stahr. „Tady je.“

Tolik se snažil chovat se k Ridingwoodovi při jeho poklesku shovívavě, že zapomněl, že jej drží přes ruku.

„Promítačka pana Stahra“ byl miniaturní biograf se čtyřmi řadami hlubokých křesel. Před první řadou se táhly dlouhé stoly s tlumeným osvětlením, bzučáky a telefony. U stěny stálo pianino, které tam zůstalo od raných dob zvukového filmu. Sotva před rokem byla místnost nově vybavena a vyčalouněna, ale po dlouhých hodinách práce vypadala už zase ošuntěle.

Tady zasedl Stahr vždycky v půl třetí a znovu v půl šesté a sledoval metráže natočené ten den. Často při tom vládlo divošské napětí – měl před sebou *faits accomplis* – čistý výtěžek měsíců investic, příprav, psaní a

přepisování, obsazování, staveb, svícení, zkoušek a natáčení, plod jiskřivých nápadů nebo zoufalých porad, nezájmu, spiklenectví a potu. Tady se mučivá akce uváděla na scénu a tady se zadržovala – byly to zprávy z bitevní linie.

Vedle Stahra byli přítomni zástupci všech technických oddělení spolu s vedoucími produkčních skupin a producenty předváděných filmů. Režiséři se těchto předvádění nezúčastňovali – oficiálně proto, že jejich práce byla považována za skončenou, fakticky proto, že stříbrné cívky už spotřebovaly všechny peníze, a tedy už se nedalo moc rozhazovat. Vyvinul se zvyk držet se diskrétně v ústraní.

Štáb byl už shromážděn. Stahr vešel a rychle zaujal své místo, šepot rozhovorů odumřel. Když se opřel v křesle a přitáhl k sobě hubená kolena, světla v místnosti zhasla. V zadní řadě zaplála zápalka – pak se rozhostilo ticho.

Na plátně si prorážel na kánoích cestu vodopádem oddíl francouzských Kanadánů. Scénu točili v bazénu ve studiu a na konci každého záběru, jakmile zazněl režisérův hlas „střih“, herci na plátně si oddechli, otírali si čelo a někdy se dali do rozjařeného smíchu – a voda v bazénu přestala téct a iluze zmizela. Stahr si jen vybral z každé série nejlepší záběr a poznamenal, že je to „dobře vyvolané“, jinak neřekl ani slovo.

Další scéna, stále ještě v přejích, předpisovala dialog mezi kanadským děvčetem (Claudetta Colbertová) a jakýmsi *courrier du bois* (Roland Colman), na něhož děvče shlíží ze své kánoe. Když promítli několik záběrů, Stahr náhle promluvil:

„Už ten bazén demontovali?“

„Ano, pane řediteli.“

„Monroe – potřebovali to na –“

Stahr je stroze přerušil.

„Ať to hned zase nainstalují. Dejte tam ještě jednou ten druhý záběr.“

Na okamžik zaplála světla. Jeden z producentů se zvedl z křesla, přistoupil k Stahrovi a zůstal tam stát.

„Promarnili jste krásně zahraniou scénu,“ zuřil tiše Stahr. „Vždyť ji nemáte v záběru. Po celou dobu, co Claudetta mluví, zabírají kamera jenom krásné temeno hlavy. To je přesně to, co potřebujeme, že ano? Nic jiného nechťejí lidé vidět – temeno hlavy krásného děvčete. Řekněte Timovi, že jí mohl ušetřit práci a točit místo ní její dvojnici.“

Světla znovu zhasla. Producent se příkrčil vedle Stahrovy židle, aby nezacláněl. Záběr začal znovu.

„Už to vidíte?“ zeptal se Stahr. „A v obraze je nějaký vlas. Tam napravo, vidíte ho? Zjistěte, jestli je to v projektoru nebo na filmu.“

Na samém konci záběru Claudetta Colbertová pomalu zvedla hlavu a objevily se velké nyjící oči.

„Takhle to mělo vypadat od začátku,“ řekl Stahr. „A tak krásně to zahrála. Zkuste to udělat zítra nebo ještě dnes odpoledne.“

Peteovi Zavrasovi by se něco takového nemohlo stát. V celé branži není ani šest kameramanů, na které by se člověk mohl naprosto spolehnout.

Světla zhasla; producent a vedoucí produkční skupiny filmu odešli.

„Monroe, tohleto natočili včera – přišlo to pozdě večer.“

Místnost se zatměla. Na plátně se objevila hlava Šivy, nesmírná a nevyrušitelná, nevědomá si skutečnosti, že ji za několik hodin spláchne zátopa. Kolem ní kroužil dav vyznavačů.

„Až budete tuhle scénu natáčet znova,“ řekl Stahr náhle, „posadíte jí na hlavu pár dětí. Měli byste si ověřit, jestli je to uctivé nebo ne, ale myslím, že to bude v pořádku. Děti vylezou všude.“

„Ano, Monroe.“

Stříbrný pásek s vykrájenými hvězdami – Smithová, Jonesová nebo Brownová... Inzerát v rubrice **Dopisy** – Přihlásí se dáma se stříbrným páskem, která –?

V dalším filmu se dějiště přeneslo do New Yorku; byl to gangsterský příběh a Stahr náhle zpaličatěl.

„Tohle je šmíra,“ zvolal náhle do tmy. „Je to špatně napsané, špatně obsazené, nic to neříká. Tohle nejsou žádní ostří hoši. Vypadají jako přestrojení jelimánci – co s tím kčertu je, Lee?“

„Tu scénu napsali dnes ráno na místě,“ řekl Lee Kapper. „Burton to chtěl všechno dostat do šestky.“

„No, je to prostě šmíra. A tohle taky. Nemá cenu kopírovat zmetky. Ta holka nevěří tomu, co říká – a Cary taky ne. ‚Miluji tě‘ v detailu – za tohle vás v biografu vypískají! A ona je moc vyfintěná.“

Potom dali znamení, projektor se zastavil, světla se rozsvítila. Místnost čekala v naprostém tichu. Stahrův obličej byl bezvýrazný. „Kdo napsal tu scénu?“ zeptal se za okamžik.

„Wylie White.“

„Je střízlivý?“

„Jistě.“

Stahr zauvažoval.

„Ať se do té scény dají večer čtyři scenáristé,“ řekl.
„Koho tu vlastně máme? Už je tu Sidney Howard?“
„Přijel dnes ráno.“

„Promluvte s ním o tom. Vysvětlete mu, jak to chci mít. To děvče má smrtelný strach – chce získat čas. Je to tak jednoduché. Lidé necítí tři city najednou. A Kapper –“

Vedoucí výpravy se nahnul z druhé řady dopředu.

„Ano.“

„Ve výpravě něco skřípe.“

Všichni v místnosti se na sebe krátce podívali.

„Co, Monroe?“

„To musíš říct **ty** mně,“ řekl Stahr. „Je to přepřácané. A nijak úchvatně to nepůsobí. Vypadá to lacině.“ „Ale laciné to nebylo.“

„To vím. Neskřípe to mnoho, ale něco tam skřípe. Zajdi tam dnes večer a podívej se na to. Možná že je tam moc nábytku – nebo špatný nábytek. Třebas by pomohlo okno. Nemohla by ta síň dostat víc perspektivy?“

„Podívám se, co by se dalo dělat.“ Kapper se bokem prodíral z řady a díval se na hodinky.

„Musím se do toho dát hned,“ řekl. „Budu pracovat v noci a ráno to postavíme.“

„Dobrá. Lee, můžeš tyhle scény přeskočit?“

„Myslím, že to půjde, Monroe.“

„Je to moje vina. Máš tady tu rvačku?“

„Už to běží.“

Stahr přikývl. Kapper vyběhl ven a místnost se zase zatměla. Na plátně předváděli čtyři muži příšernou pranici ve sklepe. Stahr se zasmál.

„Koukejte na Tracyho,“ řekl. „Koukejte, jak po něm jde. Vsadil bych se, že v tom má praxi.“

Muži se rvali stále znovu a znovu. Vždycky tatáž pranice. Vždycky se nakonec na sebe usmáli, někdy poklepali protivníku přátelsky na rameno. Nebezpečí se vystavoval vždycky jenom profesionální akrobat, chlap jako buldok, který by byl mohl všechny tři zavraždit. Byl v nebezpečí, jenom pokud by se rozmáchli nazdařbůh a ne tak, jak je to naučil. I tak se však nejmladší herec bál o obličej a režisér kamufloval jeho ucukávání vynalézavými záběry a vložkami.

Potom se dva muži nekonečně dlouho potkávali ve dveřích, poznali jeden druhého a šli dál. Potkali se, trhli sebou, šli dál.

Potom si malé děvčátko četlo pod stromem a chlapec si četl nahoře na větvi. Děvčátko se nudilo a chtělo se dát s chlapcem do řeči. On jí nevěnoval pozornost. Ohryzek jablka, které jedl, padl děvčátku na hlavu.

Ze tmy promluvil hlas:

„Je to hodně dlouhé, ne, Monroe?“

„Ani trošku,“ řekl Stahr. „Je to hezké. Má to hezkou atmosféru.“

„Myslel jsem si jen, že je to dlouhé.“

„Někdy může být deset stop moc dlouhých – někdy může být dvě stě stop dlouhá scéna příliš krátká. Promluví si se střihačem, než se dá do téhle scény. To je něco, co si z toho filmu lidé budou pamatovat.“

Rozsudek byl vyneseno. Nebylo možno pochybovat ani protestovat. Stahr musí mít vždycky pravdu, ne většinou, ale vždycky – jinak by se celá stavba rozplynula jako tající máslo.

Uplynula další hodina. Na konci místnosti visely úlomky snů, byly podrobovány rozboru a schvalovány –

aby je snily celé davy – nebo byly zamítnuty. Konec ohlásily dva zkušební snímky, charakterní herec a děvče. Po záběrech, které měly vlastní napjatý rytmus, byly zkušební snímky plynulé a definitivní: diváci se pohodlně uvelebili v křeslech; Stahrovi sklouzla noha na podlahu. Názory přítomných byly vítány. Jeden člen technického personálu oznámil, že by se s tím děvčetem ochotně vyspal; ostatní zachovali lhostejnost.

„Někdo nám poslal zkušební snímek tohohle děvčete už před dvěma lety. Zřejmě se dostává do společnosti – ale do formy se nedostává. Ale ten chlap je dobrý. Nehodil by se nám jako starý ruský princ do **Stepi**? ”

„On to **je** starý ruský princ,“ řekl šéf komparsního rejstříku, „ale stydí se za to. Je to komunista. Takovou úlohu by nevzal, říká.“

„Je to jediná úloha, kterou by mohl hrát,“ řekl Stahr.

Rozsvítila se světla. Stahr zabalil žvýkačku do obalu a hodil ji do popelníčku. Obrátil se tázavě na sekretářku.

„Zadní projekce ve studiu číslo dvě,“ řekla.

Podíval se krátce na zadní projekce, filmy, které se důmyslným zařízením filmují na pozadí jiných filmů. V Marcusově kanceláři byla schůze o námětu **Manon** s happy endem, a Stahr k tomu řekl své stejně jako předtím – ten námět vydělává peníze bez happy endu už půldruhého století. Trval na svém – touhle dobou odpoledne byl nejvýmluvnější a opozice se stáhla k jinému tématu: chtějí půjčit několik hvězd na benefiční vystoupení ve prospěch těch, které zemětřesení na Long Beach zbavilo přístřeší. V náhlém záchvatu štědrosti se pět z nich zničehonic složilo na pětadvacet tisíc dolarů. Dávali štědře, ale ne tak, jako dávají chudí lidé. Nebyla to žádná dobročinnost.

V kanceláři ho čekal vzkaz od očního lékaře, k němuž poslal Petea Zavrased, že kameramanovy oči jsou 19 – 20: tedy skoro dokonalé. Píše prý vysvědčení, které si Zavrased dává ofotografovat. Stahr přecházel pyšně kanceláři a slečna Doolanová jej obdivovala. Princ Aggesem zaskočil, aby mu poděkoval za odpoledne v ateliérech, a mezitímco spolu mluvili, přišel záhadný vzkaz od jednoho vedoucího skupiny, že jacísi scenáristé jménem Tarletonovi „to prokoukli“ a chtějí odejít.

„Jsou to dobří spisovatelé,“ vysvětloval Stahr princ Aggemu, „a dobré spisovatele tady nemáme.“

„Vy přece můžete angažovat, koho chcete,“ vykřikl návštěvník překvapeně.

„Jistě, angažujeme, ale když se dostanou sem, nestanou se z nich dobří scenáristé – a tak musíme pracovat s materiálem, jaký máme.“

„Jako například?“

„S každým, kdo přijme náš systém a zůstane v mezích slušnosti střizlivý – máme tu všechny možné lidi – zklamané básníky, dramatiky, kteří napsali jeden šlágr – studentky z univerzit – nasazujeme je na námět vždycky po dvou, a když začnou ztrácet dech, nasadíme další dva, kteří se do toho pustí sami. Už mi také na jednom námětu pracovaly nezávisle na sobě tři dvojice.“

„Líbí se jim takový systém?“

„Když se o tom dovědí, tak ne. Nejsou to géniové – ani jeden z nich by tolik žádným jiným způsobem nevydělal. Ale tihle Tarletonovi jsou manželé z Východu – moc dobří dramatikové. Zjistili, že na svém příběhu nedělají sami, a to je šokovalo – otrásl to jejich smyslem pro stylovou jednotu – tak tomu budou říkat.“

„Ale co vlastně vytváří tu – tu jednotu?“

Stahr zaváhal. Tvářil se vážně, jenom oči se mu zaleskly.

„Ta jednota jsem já,“ řekl. „Přijďte nás zase navštívit.“

Sešel se s Tarletonovými. Řekl jim, že se mu jejich práce líbí, a díval se na paní Tarletonovou, jako kdyby ve strojopisu bezpečně rozeznával její rukopis. Řekl jim mile, že je stáhne z toho filmu a nasadí je na jiný, kde na ně nebude nikdo hartusit, kde to tak nehoří. Prosili ho, jak napůl očekával, aby mohli zůstat na prvním filmu, protože pochopili, že si budou moci rychleji připsat něco k dobru, i když se o to budou dělit s jinými. Připustil, že je to ostudný systém – sprostý, kšeftařský, odsouzeníhodný. Vynalezl ho sám – ale o této skutečnosti se nezmínil.

Když odešli, vstoupila vítězně slečna Doolanová.

„Pane Stahre, mám na telefonu tu dámu s páskem.“

Stahr vešel do kanceláře sám, posadil se za psací stůl, a když zvedl telefon, sevřel se mu mocně žaludek. Nevěděl, co vlastně chce. Nepřemýšlel o té záležitosti tak, jako přemýšlel o záležitosti Petea Zavrasede. Nejdřív chtěl jenom vědět, jestli jsou to lidé „z oboru“, jestli ta žena není jen herečka, která hraje Minnu, tak jako kdysi dal nalíčit jednu mladou herečku jako Claudettu Colbertovou a fotografoval ji ze stejných úhlů.

„Dobrý den,“ řekl.

„Dobrý den.“

Když v duchu hledal nějaké krátké, trochu překvapené slovo pro zachvění, které pocítil předešlého večera, začal se ho zmocňovat pocit hrůzy a musel sebrat všechnu sílu, aby jej potlačil.

„Dalo to ale práce vás najít,“ řekl. „**Smithová** – a přistěhovala jste se sem nedávno. Víc jsme nevěděli. A stříbrný pásek.“

„Ach ano,“ řekl hlas stále ještě neklidný, nevyrovnaný, „měla jsem na sobě včera večer stříbrný pásek.“ Tak a co dál?

„Kdo vlastně jste?“ řekl hlas s nádechem znepokojené středostavovské důstojnosti.

„Jmenuji se Monroe Stahr,“ řekl.

Následovala přestávka. Bylo to jméno, které se nikdy neobjevilo na plátně, a činilo jí asi potíže někam je zařadit. „Aha, ano – ano. Vy jste byl manželem Minny Davisové.“

„Ano.“

Nehraje to na něj? Když se mu znovu vybavila scéna ze včerejšího večera, ta plet' tak zvláště zářivá, jakoby posypaná fosforem – pomyslí si, zda to snad není nějaký trik, který jí má k němu zjednat přístup. Není to Minna, a přece to je Minna. Náhle do pokoje vletěly záclony, papír na stole zašeptal a srdce se mu zastavilo před intenzívní skutečností dne venku za oknem. Kdyby teď mohl vyletět jako ten vítr, co by se stalo, kdyby ji znovu spatřil. Tvář jakoby plná hvězdné záře pod závojem, ústa jemně zformovaná k ubohému, statečnému lidskému smíchu.

„Rád bych se s vámi sešel. Chtěla byste přijít do studia?“

Opět zaváhání – potom rázné odmítnutí.

„Ne, myslím, že bych tam neměla chodit. Nezlobte se.“

Dodatek byl čistě formální, odbyla ho, dala mu košem. Stahrovi přispěchala na pomoc obyčejná plytká marnivost a dodala jeho naléhání přesvědčivost.

„Rád bych se s vámi sešel,“ řekl. „Mám pro to svůj důvod.“

„Jenže – bojím se, že –“

„Mohu vás přijít navštívit?“

Opět mlčení, cítil však, že nikoliv z váhavosti, ale aby si rozvážila odpověď.

„Vy totiž něco nevíte,“ řekla konečně.

„Jste asi provdaná.“ Byl netrpělivý. „To s tím nemá co dělat. Pozval jsem vás naprosto otevřeně. Vezměte s sebou manžela.“

„To je – to je naprosto nemožné.“

„Proč?“

„Připadám si hloupě, když s vámi jenom mluvím, ale vaše sekretářka si to nenechala vymluvit. Myslela jsem, že jsem včera večer v té záplavě něco ztratila a že jste to našel.“

„Moc bych vás chtěl na pět minut vidět.“

„Chcete mě vzít k filmu?“

„To jsem neměl na mysli.“

Následovala přestávka tak dlouhá, že se domníval, že ji urazil.

„Kde se můžeme se jít?“ zeptala se neočekávaně.

„Tady? U vás doma?“ „Ne – někde venku.“

Stahr si najednou nemohl vzpomenout na žádné místo. U něho doma – v restauraci. Kde se lidé scházejí? V hnízdečku lásky, v baru?

„Sejdeme se někde v devět hodin,“ řekla. „To bohužel nejde.“ „Tak se tedy nesejdeme.“

„Tak dobře, v devět hodin, ale může to být někde tady nablízku? Na Wilshirském bulváru je dragstór –“

Bylo tři čtvrti na šest. Venku čekali dva muži, kteří touhle dobou přicházeli každý den, a nedokázali než to, že jejich audience byla odložena na zítra. Byla to hodina, kdy na něho klesala únava – záležitosti těch dvou mužů nebyly tak důležité, aby se musely projednat hned, ani tak nedůležité, aby se daly ignorovat. Odložil tedy audienci znovu a chvilku zůstal sedět u psacího stolu bez hnutí a přemýšlel o Rusku.

Ne tolik o Rusku jako o filmu o Rusku, který mu za okamžik zabere beznadějnou půlhodinu. Věděl, že o Rusku existuje mnoho námětů, nemluvě o Velkém Námětu, a zaměstnával už více než rok celý pluk scenáristů a odborníků, ale žádný námět, s kterým přišli, nebyl ten pravý. Cítil, že takový námět by se dal vyprávět v duchu původních třinácti amerických států, ale pořád to vycházelo jinak, v jiném duchu, který s sebou nesl nepříjemné možnosti a problémy. Říkal si, že se na Rusko dívá neobyčejně spravedlivě – chtěl natočit sympatizující film, nic jiného, ale byly z toho pořád jen mrzutosti.

„Pane Stahre – venku je pan Drummon, pan Kirstoff a paní Cornhillová ohledně toho filmu o Rusku.“

„Dobrá, pošlete je dovnitř.“

Potom se od půl sedmé do půl osmé díval na záběry natočené odpoledne. Kdyby nebylo schůzky s tím děvčetem, byl by jako obvykle strávil podvečer v promítačce nebo v dabingu, ale kvůli tomu zemětřesení se včera v noci dostal pozdě do postele, a tak se rozhodl, že půjde na večeři. Když procházel předpokojem, zjistil, že ho tam čeká Pete Zavras s rukou v pásce.

„Vy jste Aischylos a Euripides filmové branže,“ řekl Zavras prostě. „A taky Aristofanes a Menander.“ Uklonil se.

„Co je to za lidi?“ zeptal se Stahr s úsměvem. „Moji krajani.“

„Nevěděl jsem, že v Řecku točíte filmy.“ „Děláte si ze mě legraci, Monroe,“ řekl Zavras. „Chci jen říct, že jste sekáč nad sekáče. Stoprocentně jste mě zachránil.“ „Už je vám dobře?“

„Ta ruka, to nic není. Jako kdyby mi tam někdo dal pusu. Když to takhle dopadlo, to pak stálo za to.“

„Proč vás napadlo udělat to tady?“ zeptal se Stahr zvědavě.

„Před věštírnou delfskou,“ řekl Zavras. „Jako Oidipos, který rozluštil hádanku. Toho čubčího syna, který si ten klep vymyslel, bych chtěl dostat do ruky.“

„Když vás poslouchám, mrzí mě, že nemám žádné vzdělání,“ řekl Stahr.

„Za to si houby koupíte,“ řekl Pete. „Já mám soluňskou univerzitu, a podívejte se, jak jsem skončil.“

„Ještě jste tak docela neskončil,“ řekl Stahr.

„Jestli vás někdy napadne ve dne jako v noci, že by se měl někomu podřezat krk,“ řekl Zavras, „je moje číslo v telefonním seznamu.“

Stahr zavřel oči a zase je otevřel. Kontury Zavrasovy postavy se trochu rozmazaly proti slunci. Chytil se stolu za sebou a řekl všedním hlasem:

„Mnoho štěstí, Pete.“

V pokoji bylo skoro tma, ale přiměl nohy, aby ho donesly známou cestou do kanceláře, počkal, až dveře zaklaply, a teprve pak sáhl pro pilulky. Karafa s vodou cinkla o stůl, sklo zazvonilo. Posadil se do velkého křesla

a čekal, až benzedrin začne působit; teprve pak se vydá na večeri.

Když se Stahr vracel z jídelny, zamávala mu z otevřeného vozu nějaká ruka. Podle hlav, které čouhaly nad zadním opěradlem, rozeznal mladého herce a jeho děvče a díval se za nimi, až zmizeli branou v letním soumraku. Kousek po kousku ztrácel pro takové věci cit, až se zdálo, že Minna s sebou odnesla jejich žádoucnost; obava z krásy pomalu ustupovala, takže už co nevidět zmizí i přepych věčného zármutku. Děťinsky si spojoval Minnu se skutečným nebem, takže když došel do kanceláře, objednal si – letos poprvé – svůj roadster. Velká limuzína mu připadala ztěžklá nezapomenutelnými poradami nebo vyčerpaným spánkem.

Když odcházel ze studia, byl stále ještě napjatý, ale otevřený vůz mu na dosah přiblížil letní večer a on se na něj zadíval. Na konci bulváru visel měsíc a vzbuzoval laskavou iluzi, že je každý večer, každý rok jistý. Od Minniny smrti svítila v Hollywoodu jiná světla: na trzích pod širým nebem svítily do ulic citróny, grapefruity a zelená jablka matnými paprsky. Před ním zamrkala fialová stopka nějakého vozu a na další křižovatce ji uviděl mrkat znovu. Záplavy světla se valily ze všech stran po obloze. Na opuštěném nároží pohybovali dva záhadní muži v nesmyslných obloucích zářivým bubnem po nebi.

V dragstóru stála u pultu s cukrovinkami nějaká žena. Byla vysoká, skoro tak vysoká jako Stahr, a byla v rozpacích. Zřejmě to pro ni byla nepříjemná situace, a kdyby Stahr nevypadal, jak vypadal – nanejvýš ohleduplně a zdvořile – nebyla by se jí vystavila.

Pozdravili se a bez jediného slova vyšli ven, sotva na sebe pohlédli – a přece, ještě než došli na okraj chodníku, Stahr věděl: Je to jen a jen hezká Američanka, nic víc – žádná kráska jako Minna.

„Kam pojedeme?“ zeptala se. „Myslila jsem, že budete mít šoféra. Ale nevádí – umím dobře boxovat.“

„Boxovat?“

„To ode mne nebylo moc zdvořilé.“ Nuceně se usmála. „Ale o lidech jako vy se říká, že jsou **příšerní**.“

Stahr si představil sebe jako pochybný živel a pobavilo ho to – potom jej to najednou přestalo bavit.

„Proč jste se chtěl se mnou setkat?“ zeptala se, když nastoupila.

Zůstal nehybně stát a měl chuť jí říct, aby ihned vystoupila. Ale uvelebila se ve voze a on věděl, že tu nepříjemnou situaci způsobil – zaťal zuby a obešel vůz, aby nastoupil. Obličej jí ozářila pouliční lampa a jemu se ani nechťelo věřit, že tohle je ta dívka ze včerejší noci. Neviděl vůbec žádnou podobnost s Minnou.

„Zavezu vás domů,“ řekl. „Kde bydlíte?“

„Domů?“ polekala se. „Nespěchám tolik – promiňte, jestli jsem vás urazila.“

„– Ne. Bylo to od vás hezké, že jste přišla. Byl jsem pitomec. Včera večer se mi zdálo, že vypadáte jako dvojník někoho, koho jsem znal. Byla tma a já měl oči oslněné.“

Urazila se – vyčítal jí, že nevypadá jako někdo jiný.

„Kvůli tomu tedy!“ řekla. „To je legrace.“

Okamžik jeli mlčky.

„Minna Davisová byla vaší ženou, vidíte?“ řekla v záblesku intuice. „Promiňte, že se o tom zmiňuji.“

Jel, jak nejrychleji mohl, aniž to bylo nápadné.

„Já jsem docela jiný typ než Minna Davisová,“ řekla, „– jestli vám šlo o tohle. Možná že jste myslel to děvče, které bylo se mnou. Ta je Minně Davisové podobnější než já.“

Na tom teď nezáleželo. Teď šlo o to, rychle to skoncovat a zapomenout.

„Mohla to být ona?“ zeptala se. „Bydlí vedle mne.“

„Určitě ne,“ řekl. „Vzpomínám si na ten stříbrný pásek, který jste měla na sobě.“

„To jsem tedy byla opravdu já.“

Byli na severozápad od bulváru Sunset a ujížděli vzhůru jedním z kaňonů mezi kopci. Podél klikatící se cesty zvedaly se osvětlené bungalovy a elektrický proud, který je plnil životem, se vypařoval do večerního vzduchu jako hluk rozhlasu.

„Vidíte to poslední nejvyšší světlo – tam bydlí Kathleen. Já bydlím hned za vrškem.“

Za okamžik řekla. „Zastavte tady.“ „Myslel jsem, že jste říkala za vrškem.“ „Chci zajít za Kathleen.“ „Promiňte, ale já –“

„Chci tu vystoupit sama,“ řekla netrpělivě.

Stahr vyklouzl za ní. Vydala se k novému domku, téměř schovanému pod jedinou vrbou, a on ji bezděčně sledoval ke schodům. Zazvonila na zvonek a obrátila se, aby mu popřála dobrou noc.

„Lituji, že jste byl zklamán,“ řekla.

Najednou mu jí bylo líto – bylo mu líto obou, sebe i jí. „Byla to moje vina, dobrou noc.“

Z otevřených dveří vytryskl klín světla, a když se dívčí hlas zeptal: „Kdo je to?“ – Stahr náhle vzhlédl.

A stála před ním – obličej, postava a úsměv na osvětleném pozadí zevnitř. Byl to Minnin obličej –

pokožka, zářící tak zvláštně, jako by byla posypána fosforem, ústa s teplým úsměvem, který nikdy nebyl vypočítavý a především to nezapomenutelné veselí, jež okouzlo celou generaci. Srdce mu vyskočilo z těla stejně jako minulé noci, tentokrát však zůstalo venku a bylo mu dobře.

„Nemůžeš dovnitř, Edno,“ řeklo děvče. „Uklízela jsem a v domě přišerně páchne čpavek.“

Edna se začala nepokrytě a hlučně smát. „Mám dojem, že chtěl vidět tebe, Kathleen,“ řekla. Stahrův pohled se setkal s Kathleeniným a ponořily se do sebe. Na okamžik si vyznávali lásku, jak se to už nikdo neodvází udělat potom. Jejich pohled byl pomalejší než objetí, naléhavější než zvolání.

„Telefonoval mi,“ řekla Edna. „Zřejmě asi myslel –“ Stahr ji přerušil a vykročil do světa.

„Bál jsem se, že jsme se k vám včera večer ve studiu nezachovali pěkně.“

Ale to, co skutečně řekl, se nedalo vyjádřit slovy. Naslouchala mu pozorně, beze studu. V obou v nich vysoko vzplanul život – připadalo jim, že Edna je daleko a ve tmě.

„Nemáte si co vyčítat,“ řekla Kathleen. Chladný vítr si pohrával s hnědými kadeřemi na čele. „Neměly jsme tam co pohledávat.“

„Doufám,“ řekl Stahr, „že obě přijdete a prohlédnete si ateliéry.“

„Kdo jste? Někdo důležitý?“

„Byl to manžel Minny Davisové, a je producent,“ řekla Edna, jako by to byl báječný vtip, „– a mně vyprávěl zrovna něco docela jiného. Myslím, že se do tebe zakoukal.“

„Bud' zticha, Edno,“ řekla Kathleen ostře.

Edna, jako by si náhle uvědomila, že se chová urážlivě, řekla: „Zavolaš mi, že ano?“ a hrdě odešla po silnici. Ale jejich tajemství odnesla s sebou – viděla, jak mezi nimi v temnotě přeskočila jiskra.

„Pamatuji se na vás,“ řekla Kathleen Stahrovi.
„Dostal jste nás z té záplavy.“

Co teď? Když tu ta druhá nebyla, postrádali ji. Byli sami a pro to, co se už stalo, měli velmi chatrný základ. Existovali ve vzduchoprázdnu. Připadalo mu, že jeho svět je kdesi daleko – a ona že nemá žádný svět kromě hlavy té modly a polootevřených dveří.

„Vy jste Irka,“ řekl, jak se pokoušel pro ni nějaký svět vybudovat.

Přikývla.

„Bydlela jsem dlouho v Londýně – myslela jsem, že se to na mně nepozná.“

Po silnici se temnotou přehnaly divoké zelené oči automobilu.

Zmlkli, dokud nepřejel.

„Vaší přítelkyni Edně jsem se nezamlouval,“ řekl.
„Myslím, že jí vadí to slovo producent.“

„Přistěhovala se sem teprve nedávno. Je to husička a nic zlého tím nemyslí. Já bych se vás nebála.“

Zkoumavě mu pohlédla do obličeje. Pomyslela si – jako každý – že vypadá unaveně – potom na to zapomněla, neboť na ni zapůsobil jako kamínka se žhavým uhlím za chladné noci venku.

„To vás asi prohání spousta děvčat, která se chtějí dostat k filmu.“

„Už to vzdaly,“ řekl.

To přeháněl – věděl, že všechny čekají hned za dveřmi jeho kanceláře, ale stály tam už tak dlouho, že nevnímal hlomoz jejich hlasů o nic víc než hřmot pouliční dopravy. Ale on byl více než král: král může udělat královnou jenom jednu; Stahr, aspoň si to myslely, jich může udělat královnami mnoho.

„Uvažuji, jestli to z vás udělalo cynika,“ řekla. „Mě jste nechtěl dostat k filmu?“ „Ne.“

„To je dobře. Nejsem herečka. Jednou za mnou v Londýně přišel v Carltonu nějaký člověk a pozval mě na zkušební snímek, ale já jsem o tom chvíli přemýšlela a nakonec jsem tam nešla.“

Stáli téměř bez hnutí, jako by on měl za okamžik odejít a ona se vrátit dovnitř. Náhle se Stahr zasmál.

„Připadám si, jako bych měl nohu mezi dveřmi – jako výběrčí.“

„Promiňte, že vás nemohu pozvat dovnitř. Mám si skočit pro bundu a posadit se venku?“

„Ne.“ Neuvědomoval si ani, proč má pocit, že už je načase, aby šel. Možná že ji ještě někdy uvidí, možná že ne. A snad je to tak správné.

„Přijďte do ateliérů?“ zeptal se. „Nemohu slíbit, že vás provedu, ale jestli přijdete, musíte mi určitě poslat vzkaz do kanceláře.“

Mezi očima se jí objevil mrak, stín ne širší než vlas.

„Ještě nevím,“ řekla. „Ale moc vám děkuji.“

Věděl, že z nějakého důvodu nepřijde – ve zlomku vteřiny mu vyklouzla. Cítili oba, že jejich chvílka vypršela. Musí odejít, i kdyby nešel nikam a nic mu z toho nezůstalo. Prakticky a vulgárně řečeno, neznal její telefonní číslo – dokonce ani její jméno; ale připadalo mu nemožné, teď se jí na to ptát.

Doprovodila ho k vozu, její zářivá krása a neprobádaná novost ho svírala; ale když vyšli ze stínu, odděloval je pás měsíčního světla.

„To je všechno?“ zeptal se spontánně.

Spatřil jí v obličejí lítost – ale zároveň škusla rty a odvrátila úsměv do neurčitá, na okamžik spustila a zvedla oponu před nějakou zakázanou chodbou.

„Doufám, že se ještě uvidíme,“ řekla téměř formálně.

„Mrzelo by mě, kdybychom se už nesešli.“

Na okamžik si byli vzdáleni. Ale když v nejbližší příčné ulici otočil vůz a vracel se a ona ještě čekala a on jí zamával a jel dál, měl hřejivý pocit štěstí. Byl rád, že na světě je krása, kterou nebudou vážit na vážkách komparsního rejstříku.

Ale doma, když mu komorník připravoval na samovaru čaj, dolehla na něho zvláštní osamělost. Vrátila se mu stará bolest, těžká a příjemná. Vzal do ruky první ze dvou scénářů, které tvořily jeho každovečerní příděl a které si za chvíli bude repliku po replice představovat na plátně, zarazil se na okamžik a vzpomněl si na Minnu. Vysvětloval jí, že to opravdu nic neznamená, že nikdo nemůže být jako ona a že toho lituje.

Tak vypadal v podstatě Stahrův den. Nevím nic o té nemoci, kdy začala, atd., protože s tím dělal tajnosti, ale vím, že toho měsíce několikrát omdlel, protože mi to řekl tatínek. Od prince Aggeho mám zprávy o obědě v jídelně, kdy jim řekl, že hodlá natočit film, na kterém se prodělá – což něco znamenalo, když uvážíme, s jakými

lidmi jednal a že měl pořádný balík akcií a smlouvu, podle které se podílel na zisku.

A mnoho mi pověděl Wylie White a já tomu věřila, protože choval ke Stahrovi hluboké city, v nichž se mísily žárlivost a obdiv. Pokud jde o mne, byla jsem do něho tenkrát zamilovaná až po uši a to, co říkám, můžete brát podle toho.

KAPITOLA V

O týden později jsem k němu zašla svěží jako jitro. Aspoň jsem si to myslela; když se pro mě Wylie zastavil, oblékla jsem si jezdecký oblek, abych vzbudila dojem, že jsem už od časného jitra v ranní rose.

„Dnes ráno se vrhnu Stahrovi pod vůz,“ řekla jsem.

„Co byste řekla tomuhle vozu?“ navrhl. „Je to jeden z nejlepších vozů, jaké kdy Mort Fleishacker prodal ojeté.“

„Ani pro vaše krásné oči,“ odpověděla jsem jako kniha. „Máte na Východě ženu.“

„To už je minulost,“ řekl. „Máte v ruce ohromný triumf, Cecílie – to, jak si sama sebe ceníte. Myslíte, že by se na vás někdo podíval, kdybyste nebyla dcerou Pata Bradyho?“

My se hned neurazíme jako naše maminky. Nic – žádná poznámka od nějakého současníka mnoho neznamená. Říkají člověku, že nemá být hloupý, že si ho berou pro peníze, anebo to člověk říká jim. Všechno je jednodušší. Že by? jak jsme říkali.

Ale když jsem zapjala rádio a vůz uháněl Laurelským kaňonem za zvuků ***Bouřlivého tepu mého***

srdce, nevěřila jsem, že má pravdu. Byla jsem docela hezká, až na příliš kulatý obličej, má plet' očividně každého lákala k pohlazení, měla jsem plné nohy a nemusela jsem vůbec nosit podprsenku. Nejsem zrovna povaha na cukrování, ale co mi to má co vyčítat právě Wylie?

„Co myslíte, je ode mne chytré, jet tam po ránu?“ zeptala jsem se.

„Jo. K nejzaměstnanějšímu člověku v Kalifornii. Bude mít ohromnou radost. Proč jste ho nevzbudila ve čtyři hodiny?“

„To je právě ono. V noci je unavený. Celý den se díval na lidi, a někteří z nich nevypadali nejhůře. Vpadnu tam ráno a zahájím nový myšlenkový pochod.“

„Nelíbí se mi to. Je to drzost.“

„Co byste navrhoval vy? A nebud'te hrubý.“

„Miluji vás,“ řekl nepřiliš přesvědčivě. „Miluji vás víc než miluji vaše peníze, a to je hodně. Možná že by ze mne váš tatínek udělal vedoucího skupiny.“

„To bych si mohla rovnou vzít posledního študáka, kterého letos přijali ke Kostlivcům, a bydlet si jako grand v Southamptonu.“

Otáčela jsem ladicím knoflíkem a chytila jsem buďto *Ztracenou* nebo *Zmizelou* – ten rok byly dobré písničky. S hudbou se to už začínalo lepší. Když jsem byla mladá, za krize, nebylo to moc slavné a nejlepší čísla pocházela z dvacátých let, jako když Benny Goodman hrál *Modré nebe* nebo Paul Whiteman *Když končí den*. To byly jediné kapely, které se daly poslouchat. Ale teď se mi líbilo skoro všechno, kromě toho, když tatínek zpíval *Holčičko, dnes jsi se nadřela* a

myslel si, že tím vytvoří sentimentální citový vztah mezi tatínkem a dceruškou.

Ztracená a *Zmizelá* se nehodily k mé náladě – a tak jsem otočila znovu knoflíkem a chytila jsem *Je hezké je vidět*, což byla poezie jako dělaná pro mne. Když jsme přejížděli horský hřeben, ohlédla jsem se – vzduch byl tak čistý, že šlo rozeznat listy na hoře Sunset, tři kilometry odtud. Někdy to člověka až vyleká – jenom vzduch, vzduch bez překážek a bez komplikací.

„*Je hezké ji vidět – je krásné ji zná-á-át*,“ zpívala jsem.

„To chcete zazpívat Stahrovi?“ řekl White. „Jestli ano, propašujte tam nějaký verš o tom, že by ze mě byl dobrý vedoucí skupiny.“

„Kdepak, to bude jenom pro Stahra a pro mě,“ řekla jsem. „Podívá se na mě a pomyslí si: „Vlastně jsem ji ještě nikdy pořádně neviděl.“

„Tahle replika se letos nenosí,“ řekl.

„– Potom řekne ‚Cecilko‘ jako ten večer, kdy bylo zemětřesení. Řekne, že si ještě nevšiml, že už je ze mne žena.“

„Nebudete muset ani hnout prstem.“

„Budu jen stát před ním a rozkvétat. Potom mě políbí, jako kdyby líbal dítě –“

„Tohle mám všechno ve scénáři,“ stěžoval si Wylie, „a musím mu ho zítra ukázat.“

„– posadí se, opře si bradu o dlaně a řekne, že takhle na mě nikdy nemyslel.“

„To jako myslíte, že se při tom polibku budete tužit?“

„Už jsem vám řekla, že rozkvétám. Kolikrát vám mám ještě povídat, že rozkvétám.“

„Začínám mít dojem, že to bude moc upovídané,“ řekl Wylie. „Co kdybychom toho nechali. Mám dnes ráno něco na práci.“

„Potom řekne, že se mu zdá, jako by byl vždycky chtěl, aby to dopadlo takhle.“

„Vy nezapřete filmařskou branži. Producentská krev.“ Předstíral zachvění. „Z té bych nechtěl dostat transfúzi.“

„Potom řekne –“

„Jeho repliky znám všechny,“ řekl Wylie. „Zajímá mě, co řeknete vy.“

„Někdo vstoupí,“ pokračovala jsem.

„A vy rychle vyskočíte z gauče pro návštěvy a uhladíte si sukni.“

„Chcete, abych vystoupila a šla domů?“

Byli jsme v Beverley Hills, kde teď uprostřed vysokých havajských sosen začínalo být velmi krásně. Hollywood je město dokonale rozdělené na pásma, takže člověk přesně ví, kolik peněz mají lidé, kteří žijí v té které čtvrti, od vedoucích a režisérů přes bungalovy techniků až ke statistikům. Tohle byla čtvrt' vedoucích se spoustou legračních architektonických fantazií. Nebyla tak romantická jako nějaké hodně špinavé vesnice ve Virginii nebo Hampshire, ale to ráno vypadala hezky.

„Pak chtěli se mě ptát,“ zpívalo rádio **„– jak vím, že mě má r-á-á-d.“**

Srdce mi plálo a v očích dým, přesně podle textu, ale odhadovala jsem, že mám asi tak padesátiprocentní šanci.

Přistoupím rovnou k němu, jako kdybych jím buďto chtěla projít nebo ho políbit na ústa, zastavím se pár centimetrů od něho a řeknu odzbrojujícím, zlehčujícím tónem: „Dobrý den.“

Tak jsem to také udělala – i když to ovšem dopadlo, jak jsem očekávala: Stahr se podíval krásnýma tmavýma očima do mých a určitě mi viděl až do žaludku, ale nebyl ani trošku na rozpacích. Myslím, že jsem tam stála celou hodinu bez hnutí a on jenom škubl koutkem úst a strčil ruce do kapes.

„Půjdete se mnou dnes večer na ples?“ zeptala jsem se.

„Na jaký ples?“

„Na ples scenáristů v Ambassadoru.“

„Aha.“ Zauvažoval. „Nemůžu s tebou jít. Mohl bych se tam zastavit později. Máme v Glendale zkušební předpremiéru.“

Jak se to lišilo od toho, co si člověk připravoval. Když se usadil, přistoupila jsem k jeho psacímu stolu, položila jsem hlavu mezi telefony, jako by byla součástí kancelářského zařízení, a dívala jsem se na něho; pohlédl na mne tmavýma očima ohromně laskavě, a nic. Muži často nepoznají okamžik, kdy by mohli mít nějaké děvče a nic by je to nestálo. Podařilo se mi jen vsugerovat mu otázku:

„Proč se nevdáš, Cecilko?“

Možná že do toho zase zamotá Robbyho a bude se nás pokoušet dávat dohromady.

„Co bych měla dělat, aby se o mě zajímal někdo zajímavý?“ zeptala jsem se ho.

„Řekni mu, že ho máš ráda.“

„Mám ho uhánět?“

„Ano,“ řekl s úsměvem.

„Já nevím. Co není, to prostě není.“

„Já bych si tě vzal,“ řekl neočekávaně. „Jsem sám jako kůl v plotě. Ale jsem příliš starý a unavený, abych něco podnikl.“

Obešla jsem stůl a postavila se vedle něho. „Podnikněte to se mnou.“

Překvapeně vzhlédl a poprvé pochopil, že to myslím smrtelně vážně.

„Ale ne,“ řekl. Na chvíli vypadal skoro uboze. „Moje láska je film. Nemám moc času – „ rychle se opravil. „Totiž vůbec nemám čas.“

„Nemohl byste mě mít rád.“

„V tom to není,“ řekl a dodal přesně podle mých snů, ale trochu jinak: „Takhle jsem na tebe nikdy nemyslel, Cecilko. Znáš tě tak dlouho. Někdo mi řekl, že si budeš brát Wylieho Whitea.“

„A ve vás to – nic nevzbudilo.“

„Ale ano. Chtěl jsem s tebou o tom promluvit. Počkej, až vydrží dva roky střízlivý.“

„Vůbec pro mě nepřichází v úvahu, Monroe.“

To už jsme odbočili někam jinam, a přesně jako v tom mém snění někdo vešel – jenž já věděla, že Stahr určitě stiskl skryté tlačítko.

Na ten okamžik, kdy jsem v jeho kanceláři zanechala slečnu Doolanovou s blokem, vzpomínám vždycky jako na konec dětství, na konec doby, kdy člověk vystřihuje z novin obrázky. Nedívala jsem se na Stahra, ale na jeho obrázek, který jsem si stále znovu vystřihovala: oči, které na vás vrhly pohled kultivovaného pochopení a potom příliš brzy uskočily pod široké čelo, které skrývalo desetitisíce námětů a nápadů; tvář, která stárla zevnitř, takže na ní nebyly žádné vrásky po náhodných starostech, ale zakořeněný

asketismus jako po nějaké skryté vnitřní bitvě – nebo po dlouhé nemoci. Pro mě byla hezčí než všechna rudolící opálení od Coronada až po Del Monte. On byl můj obrázek, přesně jako bych si ho byla nalepila dovnitř staré skříňky ve škole. Tak jsem to řekla Wyliemu Whiteovi, a když děvče vypráví tomu, který se jí líbí hned na druhém místě, o tom prvním – potom je zamilováno.

Všimla jsem si jí, ještě než Stahr přišel na večírek. Nebylo to hezké děvče, protože taková v Los Angeles ani nejsou – jedno děvče může být hezké, ale když je jich tucet, je to jen kompars. Ani to nebyla profesionální kráska – ty dýchají za všechny kolem dokola a nakonec musí i muži ven na čerstvý vzduch. Bylo to prostě děvče s pletí, jakou mají andělíčkové v rozích Rafaelových obrazů, a vyhlížela tak dokonale, že se člověk musel dvakrát ohlédnout, jestli to není něčím, co má na sobě.

Všimla jsem si jí a zapomněla jsem na ni. Seděla vzadu za sloupy u stolu, jehož ozdobou byla vybledlá polohvězda, která se v naději, že si jí někdo všimne a že dostane štěk, pravidelně zvedala a odcházela tančit s nějakými strašáky. Stydlivě jsem si přitom vzpomněla na svůj první večírek, kdy mě maminka přiměla tančit pořád dokola s tímž chlapcem, aby se na mě soustředila pozornost. Polohvězda promluvila s několika lidmi u našeho stolu, ale my si ze všech sil hráli na nóbl společnost, takže jí to k ničemu nebylo.

Z našeho hlediska to vypadalo, že všichni něco chtějí.

„Od člověka se očekává, že tu bude prostě rozhazovat na všechny strany,“ řekl Wylie, „– jako to

dělali zastara. Když zjistí, že na tom člověk příliš lpí, vezme jim to odvahu. To je příčina vší chrabré sklíčenosti – když si chtějí udržet sebeúctu, nezbyvá jim než hrát si na hemingwayovské hrdiny. Ale na dně vás truchlivě nenávidí a vy to víte.“

Měl pravdu – věděla jsem, že od roku 1933 mohou být boháči šťastni jenom mezi sebou.

Spatřila jsem, jak Stahr vstoupil do polosvětla na vrcholku širokého schodiště, zastavil se tam s rukama v kapsách a rozhlédl se. Bylo pozdě; měla jsem dojem, že světla poněkud pohasla, ačkoliv se nezměnila. Program skončil až na člověka, který měl na sobě dosud plakát s nápisem, že o půlnoci bude v hollywoodské Bowli Sonja Henie bruslit na horké polévce. Jak tančil, člověku se zdálo, že nápis na zádech postupně ztrácí na komičnosti. Před několika lety by už kolem něho byli opilci. Uvadlá herečka vypadala, jako by je s nadějeplným očekáváním vyhlížela přes rameno svého partnera. Sledovala jsem ji pohledem, když se vracela ke stolu –

– a tam k mému překvapení mluvil Stahr s tou druhou dívkou. Usmívali se na sebe, jako by pro ně začínal svět.

Když Stahr stanul před několika minutami nahoře na schodech, neočekával nic nového. Zkušební předpremiéra ho zklamala, potom měl přímo před biografem výstup s Jacquesem La Borwitzem a teď ho to mrzelo. Zamířil k Bradyově společnosti, ale vtom uviděl, jak uprostřed dlouhého bílého stolu sedí o samotě Kathleen.

Všechno se ihned změnilo. Vykročil k ní a lidé se scvrkávali ke stěnám, jako by to byly jen nástěnné malby; bílý stůl se protáhl a proměnil se v oltář, kde

seděla o samotě kněžka. Vzedmula se v něm životní energie a byl by vydržel celou věčnost stát na druhé straně stolu a dívat se a usmívat na ni.

Osazenstvo stolu se připlížilo zpět – Stahr a Kathleen šli tančit.

Když se k němu přitiskla, jeho různé představy o ní se rozplynuly; na okamžik byla neskutečná. Do skutečnosti ji obvykle zasazovala její dívčí hlava, ale tentokrát ne – tančili po parketu, a Stahr byl pořád ještě oslněn – až na nejzazší okraj, kde prošli zrcadlem na jiný večírek s jinými tanečnickými, jejichž obličejové byly povědomé, ale nic víc. V tomto novém prostředí promluvil rychle a naléhavě.

„Jak se jmenujete?“

„Kathleen Moorová.“

„Kathleen Moorová,“ opakoval.

„Telefon nemám, jestli myslíte na to.“

„Kdy přijdete do studia?“

„To není možné. Opravdu.“

„Proč? Jste vdaná?“

„Ne.“

„Vy nejste vdaná?“

„Ne, a ještě jsem nikdy nebyla. Ale třeba jednou budu.“

„Za někoho tam u toho stolu?“

„Ne.“ Zasmála se. „Vy jste ale zvědavý!“

Ale propadla tomu stejně hluboce jako on, ať slovy říkala cokoliv. Vyzývala ho pohledem k neuvěřitelně intenzivnímu romantickému spojení. Jako by si to uvědomila, řekla vyděšeně:

„Musím se už vrátit. Na tenhle tanec jsem zadaná.“

„Nechci vás ztratit. Nemohli bychom jít spolu na oběd nebo na večeři?“

„To nejde.“ Ale její výraz bezmocně opravil slova na: Snad by to šlo. Ve dveřích je ještě malá šterbinka, jestli se jí dokážete protáhnout. Ale rychle – zbývá málo času.

„Musím se vrátit,“ opakovala nahlas. Potom spustila ruce podél těla, přestala tančit a podívala se na něho, proměněna v usmívající se prostopášnici.

„Když jsem s vámi, tají se mi dech,“ řekla.

Obrátila se, nadzvedla si dlouhé šaty a ustoupila zrcadlem. Stahr ji následoval, až se zastavila u svého stolu.

„Děkuji vám za tanec,“ řekla, „a teď vážně dobrou noc.“

Potom skoro odběhla.

Stahr šel ke stolu, kde ho očekávali, a přisedl k nóbl společnosti – z Wall Streetu, Grand Streetu, London County, Virginie a z Oděsy v Rusku. Všichni mluvili ohromně nadšeně o nějakém koni, který dokáže velmi rychle běžet, a nejnadšenější ze všech byl pan Marcus. Stahr si v duchu říkal, že židé převzali uctívání koní jako symbol – dlouhá léta byli na koních kozáci a židé chodili pěšky. Teď měli židé koně a to je naplňovalo pocitem mimořádné zámožnosti a moci. Stahr seděl, předstíral, že poslouchá, a dokonce přikyvoval, když se k němu s něčím obrátili, ale po celou tu dobu pozoroval stůl za sloupy. Kdyby se všechno nebylo zběhlo tak, jak se to zběhlo, včetně jeho omylu se stříbrným páskem, který spojoval s nesprávnou dívkou, byl by si možná myslil, že je to rafinovaný pokus, jak ho oklamat. Ale její vyhýbavost byla mimo podezření. Neboť v tom

okamžiku viděl, že mu opět uniká – němohra u stolu naznačovala, že se loučí. Odcházela, byla pryč.

„Tamhle odchází Popelka,“ řekl škodolibě Wylie White. „Střevíček prostě doneste do Královského obchodu s obuví v čísle 812 na Jižní Broadwayi.“

Stahr ji předběhl v horním vestibulu, kde v prostoru ohraničeném šňůrami seděly ženy středního věku a dívaly se na vchod do plesového sálu.

„To děláte kvůli mně?“

„Stejně jsem už chtěla jít.“ Ale dodala téměř vzdorně:

„Dělali, jako bych byla tančila s princem waleským. Všichni na mě tak civěli. Jeden člověk chtěl můj portrét a jiný se chtěl se mnou zítra se jít.“

„Přesně to chci já,“ řekl Stahr jemně, „ale já se s vámi chci vidět daleko víc než on.“

„Vy tolik naléháte,“ řekla unaveně. „Jeden důvod, proč jsem odjela z Anglie, byl, že muži vždycky chtěli prosadit svou. Myslela jsem si, že tady je to jiné. Nestačí vám, že já se s vámi sejít nechci?“

„Obyčejně ano,“ souhlasil Stahr. „Věřte mi prosím, nechovám se už zdaleka jako obvykle. Připadám si jako blázen. Ale musím vás zase vidět a mluvit s vámi.“

Zaváhala.

„Nemáte proč připadat si jako blázen,“ řekla. „Jste příliš dobrý člověk na to, abyste si připadal jako blázen. Ale měl byste vidět věci takové, jaké jsou.“

„A jaké jsou?“

„Zbláznil jste se do mne – jako kluk. Vidíte mě ve snách.“

„Zapomněl jsem na vás,“ prohlásil, „– až do té chvíle, kdy jsem vstoupil do tamhletých dveří.“

„Možná že rozumem jste na mě zapomněl, ale od okamžiku, co jsem vás poprvé spatřila, jsem věděla, že vy jste typ, kterému se líbím –“

Odmlčela se. Blízko nich se spolu loučili muž a žena z její společnosti: „Vyříd'te, že ji pozdravuju – že ji mám hrozně ráda – “ řekla žena, „– vás oba – celou rodinu – i děti.“ Stahr nedokázal promlouvat podle téhle nejnovější módy. Když spolu kráčeli k výtahu, nenapadlo ho nic jiného než:

„Myslím, že máte úplnou pravdu.“

„Aha, připouštíte to.“

„Ne, nepřipouštím,“ odvolal to, co řekl. „Je to tím, jaká jste, vaší osobností, i tím, co říkáte – jak chodíte – jak vypadáte právě teď, v téhle chvíli – “ viděl, že poněkud roztála, a opět se v něm zvedla naděje. „Zítra je neděle a já v neděli obvykle pracuji, ale jestli vás v Hollywoodu něco zajímá, jestli byste se chtěla s někým seznámit nebo se někam podívat, dovolu mi, prosím, abych to zařídil.“

Stáli u výtahu. Otevřel se, ale nechala ho odejet.

„Jste velmi skromný,“ řekla. „Mluvíte vždycky o tom, jak mi ukážete ateliéry a jak mě tam provedete. Copak nejste někdy sám?“

„Zítra si budu připadat hrozně sám.“

„Chudáček malý – málem by mě rozplakal. Kdyby chtěl, budou ho všechny hvězdy obskakovat, a on si vybere mě.“

Usmál se – o tohle si říkal.

Výtah přijel znovu. Dala mu znamení, aby počkal.

„Jsem slabá žena,“ řekla. „Když se s vámi zítra sejdu, necháte mě potom na pokoji? Ne, nenecháte. Bude

to ještě horší. Ničemu by to nepomohlo, jen by to všechno zhoršilo, a tak vám říkám, děkuju, ne.“

Nastoupila do výtahu. Stahr také nastoupil, a jak sjížděli dvě patra do haly, rozdělené do malých obchůdku, usmáli se na sebe. Na konci haly zdržovala policie dav, vystrkující hlavy a ramena do uličky ve snaze uvidět co nejvíc. Kathleen se otrásla.

„Když jsem sem šla, dívali se tak divně,“ řekla, „– jako by na mě měli vztek, že nejsem slavná.“ „Znám jiný východ,“ řekl Stahr.

„Prošli dragstórem, chodbičkou a vyšli do jasné, chladné kalifornské noci vedle parkoviště vozů. Ples už pro něho přestal existovat a pro ni taky.

„V těchhle končinách bydlívala spousta lidí od filmu,“ řekl. „John Barrymore a Pola Negri bydleli tamhle v těch bungalovech. A Connie Talmadgeová tamhle v tom vysokém úzkém činžáku přes ulici.“

„A teď už tady nikdo nebydlí?“

„Ateliéry se přestěhovaly na venkov,“ řekl, „– tam, kde kdysi býval venkov. Ale já jsem si tu prožil hezké časy.“

Nezmínil se o tom, že před deseti lety bydlela v jiném činžáku přes ulici Minna s matkou.

„Kolik je vám?“ zeptala se náhle.

„Ztratil jsem přehled – myslím, že skoro pětatřicet.“

„U stolu říkali, že jste zázračné dítě.“

„To budu ještě v šedesáti,“ řekl navztekane. „Sejdeme se zítra, že ano?“

„Sejdeme se,“ řekla. „Kde?“

Najednou se neměli kde sejít. Nechtěla na žádný soukromý večírek, ani ven z města, ani si zaplavat, ačkoliv při tom zaváhala, ani do nějaké známé restaurace.

Vypadalo to, že je těžké kápnout jí do noty, ale on věděl, že za tím něco vězí. Během času na to přijde. Napadlo mu, že je to třeba sestra nebo dcera někoho známého a že je vázána slibem držet se v pozadí. Navrhl, že se pro ni staví a že se rozhodnou potom.

„To by nešlo,“ řekla. „A co sejít se rovnou tady, na tomhle místě.“

Přikývl – a ukázal na oblouk, pod kterým stáli.

Pomohl jí do vozu, za který by jen laskavý obchodník zaplatil osmdesát dolarů, a díval se, jak rozhrkaně odjíždí. U vchodu se rozlehlo volání slávy, jak se objevil nějaký miláček davu, a Stahr uvažoval, jestli se tam má ještě ukázat a rozloučit se.

Vypravování přejímám teď já, Cecílie, osobně. Stahr se konečně vrátil – bylo asi půl čtvrté – a požádal mě o tanec.

„Jak se ti daří?“ zeptal se mě, jako bychom se ráno neviděli. „Zapovídal jsem se s jedním člověkem.“

Dělal s tím tedy tajnosti – tolik mu na tom záleželo.

„Šli jsme se projet,“ pokračoval jakoby nic. „Neuvědomil jsem si, jak se tahle hollywoodská čtvrt' změnila.“

„Změnila se?“

„Ano,“ řekl, „– úplně se změnila. K nepoznání. Těžko bych ti přesně řekl v čem, ale změnilo se všechno – všecinko. Jako by to bylo jiné město.“ Za okamžik to rozvedl: „Neměl jsem tušení, jak velice se to změnilo.“

Odvážila jsem se zeptat: „Co to bylo za člověka?“

„Starý kamarád,“ řekl neurčitě, „– někdo, koho jsem kdysi velmi dávno znal.“

Přiměla jsem předtím Wylieho, aby se v tichosti pokusil zjistit, kdo to děvče je. Zašel k jejímu stolu a bývalá hvězda ho celá bez sebe vzrušením vyzvala, aby se posadil. Ne: neví, co je to za děvče – známá nějakého známého – ani muž, který ji doprovázel, neví, kdo to je.

Tak jsme se Stahrem tančili ke krásné hudbě Glenna Millera, který hrál ***Jsem na houpačce***. To už se tančilo dobře, bylo spousta místa. Ale bylo to tam opuštěné – opuštěnější, než dokud ta dívka neodešla. Pro mě i pro Stahra odnesla celý večer s sebou, odnesla s sebou bodavou bolest, kterou jsem předtím cítila – zanechala po sobě velký plesový sál prázdný a bez citů. Nezůstalo tu nic, a já tančila s roztržitým mužem, který mi vykládal, jak velice se Los Angeles změnilo.

Sešli se druhý den odpoledne jako cizinci v neznámé zemi. Včerejší večer byl pryč, dívka, s kterou tančil, byla pryč. Po terase k němu přišel temně růžovomodrý klobouk s praobyčejným závojíčkem, zastavil se a hledal jeho tvář. Také Stahr byl cizí, v hnědých šatech a s černou vázankou vypadal skutečněji než ve formálním smokingu, anebo když byl jen pouhým obličejem a hlasem v temnotě tenkrát večer, kdy se setkali poprvé.

Uvědomil si první, že je to táž osoba jako včera: hořejšek obličeje byl Minnin, zářivý, se smetanovými spánky a duhově třpytivou hnědí – s kadeřavými, chladně zbarvenými vlasy. Byl by ji mohl obejmout a přitáhnout k sobě s téměř rodinnou důvěrností – znal již úbočí její šíje, dokonce i žlábek její páteře, koutky očí i dýchání – znal i tkaninu šatů, které měla na sobě.

„Čekal jste tady celou noc?“ řekla hlasem, který zněl jako šepot.

„Vůbec jsem se odtud nehnul – stál jsem tu jako přilepený.“

Ale vyvstával pořád týž problém – nebylo kam jít. „Měla bych chuť na čaj,“ navrhla, „– kdyby to bylo někde, kde vás neznají.“

„Říkáte to, jako by jeden z nás měl špatnou pověst.“ „Ze ano?“ zasmála se.

„Pojedeme k moři,“ navrhl Stahr. „Je tam jedno místo, kde jsem kdysi vylezl na břeh a honil mě cvičený tuleň.“ „Myslíte, že ten tuleň by nám uměl udělat čaj?“ „Inu – je to cvičený tuleň. A myslím, že nebude mluvit – natolik cvičený myslím není. Co chcete ksakru tajit před lidmi?“

Po chvíli řekla velmi tiše: „Snad budoucnost.“ A mohlo to znamenat cokoliv, nebo vůbec nic.

Když odjížděli, ukázala mu svou rachotinu na parkovišti. „Myslíte, že je tu v bezpečí?“

„Pochybuji. Viděl jsem, jak se tu potloukají nějakí cizinci s černými plnovousy.“

Kathleen se na něho vyděšeně podívala.

„Vážně?“ Uviděla, že se usmívá. „Věřím vám každé slovo,“ řekla. „Vypadáte tak jemně, že nemohu pochopit, proč se vás všichni tak bojí.“ Prohlédla si ho spokojeně – trochu ji mrzelo, jak je bledý, což v jasném odpoledni ještě víc vyniklo. „Neberete si toho moc? Pracujete opravdu každou neděli?“

Reagoval na její zájem – neosobní, a přece ne povrchní. „Každou ne. Mívali jsme – kdysi jsme mívali dům s bazénem a se vším příslušenstvím a každou neděli

k nám chodili lidé. Hrál jsem tenis a plaval jsem. Teď už neplavu.“

„Proč ne? Udělalo by vám to dobře. Myslíla jsem, že všichni Američané plavou.“

„Nohy mi hrozně zesláblly – před několika lety, a to mi bylo trapné.“

Dělal jsem ještě jiné věci: jako kluk jsem hrál házenou, a ještě tady jsem ji někdy hrál – měl jsem hřiště, ale jednou je spláchla bouře.“

„Máte hezkou postavu,“ udělala mu společenskou poklonu, ale měla na mysli jen jeho útlý půvab.

Odmítl to zavrtěním hlavou.

„Nejraději ze všeho pracuji,“ řekl. „Mám velmi příjemnou práci.“

„Chtěl jste se vždycky dostat k filmu?“

„Ne. Když jsem byl mladý, chtěl jsem být vedoucí kanceláře – ten, co o všem ví, kde co je.“

Usmála se.

„To je divné. A teď jste daleko víc.“

„Ne, jsem pořád jenom vedoucí kanceláře,“ řekl Stahr. „Na to mám nadání, jestli nějaké mám. Jenže když jsem se k tomu dostal, zjistil jsem, že nikdo neví, kde co je. A zjistil jsem, že člověk musí vědět, proč to je, kde to je, a jestli to tam má zůstat. Začali na mě všechno házet, byla to velmi složitá kancelář. Za chvíli jsem držel všechny klíče, a kdybych jim je byl dal zpátky, nebyli by si pamatovali, k jakým zámkům se hodí.“

Zastavili se před červenou a nějaký kamelot na ně vyjekl: „Myšák Mickey zavražděn! Randolph Hearst vyhláší válku Číně!“

„Tyhle noviny si budeme muset koupit,“ řekla.

Když jeli dál, narovнала si klobouk a protáhla se. Když viděla, že se na ni dívá, usmála se.

Byla bdělá a chladná – a to bylo v této době velmi vzácné. Mnoho lidí bylo malátných – Kalifornie byla přeplněna unavenými desperáty. Byli tu také nervózní mladíci a dívky, kteří v duchu žili doma na Východě a sváděli přitom beznadějnou bitvu s podnebím. A bylo veřejné tajemství, že udržet si zde energii je těžké – což si Stahr téměř vůbec nepřipustil. Věděl však, že lidé, kteří sem přišli odjinud, ze sebe nějaký čas vydávají čistý pramének nové energie.

Cítili k sobě teď veliké přátelství. Neudělala ani pohyb nebo gesto, které by neladilo s její krásou, které by ji tak nebo onak vyšinulo z jejího rámce. Všechno bylo na svém místě. Posuzoval ji, jako by posuzoval filmový záběr. Nepůsobila lacině ani zmateně, ale jasně – v tom zvláštním smyslu slova, které pro něho značilo vyrovnanost, jemnost a vyváženost, byla „hezká“.

Dojeli do Santa Moniky, kde mělo několik hvězd vzhledné vily, ohrazené zdmi uprostřed hemžícího se lunaparku. Obrátili se a sjížděli z kopce do širokého modrého nebe a moře a pokračovali podél moře, až se pobřeží pod koupajícími znovu proměnilo v rozšiřující se žlutý pruh.

„Stavím si tady za městem dům,“ řekl Stahr, ještě o hezký kus dál. Nevím, proč ho stavím.“

„Třeba pro mě,“ řekla.

„Možná že ano.“

„To je od vás opravdu báječné, stavět pro mě veliký dům, když jste ani nevěděl, jak vypadám.“

„Není tak moc veliký. A nemá střechu. Nevěděl jsem, jakou střechu budete chtít.“

„Střechu nepotřebujeme. Tady prý stejně nikdy neprší. Tady –“

Odmlčela se tak náhle, že poznal, že jí to něco připomnělo.

„Ale na tom už nesejde,“ řekla.

„Co to bylo?“ naléhal, „nějaký jiný dům bez střechy?“

„Ano. Jiný dům bez střechy.“

„Byla jste tam šťastná?“

„Žila jsem s jedním mužem,“ řekla, „dlouho, hodně dlouho – příliš dlouho. Byl to takový hloupý omyl, jaké lidi dělají. Žila jsem s ním ještě dlouho po tom, co už jsem chtěla odejít, ale on mě nemohl pustit. Snažil se, ale nemohl. Tak jsem nakonec utekla.“

Poslouchal, vážil, ale neposuzoval. Pod růžovomodrým kloboukem se nic nezměnilo. Bylo jí asi pětadvacet. Bez lásky by to byla promarněná léta.

„Byli jsme si příliš blízcí,“ řekla. „Měli jsme asi mít děti – aby stály mezi námi. Ale člověk nemůže mít děti v domě bez střechy.“

Dobrá. Něco tedy o ní ví. Nebude to tedy jako včera večer, když mu něco, jako na poradě dramaturgů, stále opakovalo: „O tom děvčeti nic nevíme. Nemusíme toho vědět mnoho – ale něco vědět musíme.“ Začalo se za ní rýsovat neurčité pozadí, něco hmatatelnějšího než Šivova hlava v měsíčním světle.

Dojeli k restauraci, odstrašující nedělní záplavou aut. Když vystoupili, cvičený tuleň na Stahra zavrčel, jako by ho poznával. Jeho majitel řekl, že tuleň nikdy nechce zůstat na zadním sedadle v autě, ale vždycky přeleze přes opěradlo dopředu. Bylo jasné, že majitel je v područí tuleně, ačkoliv si to zatím nepřiznal.

„Chtěla bych vidět ten dům, který si stavíte,“ řekla Kathleen. „Nechci čaj – čaj je ta minulost.“

Místo čaje vypila Kathleen coca-colu a potom jeli deset mil sluncem tak zářivým, že vytáhl z přihrádky dvoje zelené brýle. O pět mil dál zabočili na malý poloostrov a dorazili k Stahrovu rozestavěnému domu.

Protivítr, vanoucí ze slunce, vrhal proti skalám a přes vůz vodní tříšť. Míchačka na beton, syrově žluté dřevo a štěrk do malty čekaly jako otevřená rána v přímořské scénérii, až neděle skončí. Obešli přední trakt, kde se zvedaly velké balvany, na nichž jednou spočine veranda.

Pohlédla na matné kopce vzadu, přivřela oči před jejich pustým třpytem a Stahr uviděl –

„Nemá cenu hledat, co tu není,“ řekl vesele. „Myslete si třeba, že stojíte na takovém tom globusu, co má na sobě mapu – jako kluk jsem ho vždycky chtěl.“

„Chápu,“ řekla za okamžik. „Když se na něj člověk postaví, může cítit, jak se země otáčí, že?“

Přikývl.

„Ano. Jinak je všechno prostě *maňana* – jako když se čeká na ráno nebo na měsíc.“

Vešli pod lešení. Jeden pokoj, budoucí hlavní salón, byl dokončen, měl už i vestavěné knihovny, konzoly na záclony a prohlubeň v podlaze, kam se zapustí filmová promítačka. A k jejímu překvapení ústil na terasu, kde už stála čalouněná křesla a pingpongový stůl. Na nově založeném trávníku za ní byl další pingpongový stůl.

„Minulý týden jsem tu trochu předčasně pořádal oběd,“ připustil, „dal jsem sem dovést pár rekvizit, trochu trávy a takové věci. Chtěl jsem vědět, jaká tu bude atmosféra.“

Zničehonic se zasmála.

„To není opravdová tráva?“

„Ale ano – je to tráva.“

Za pásem budoucího trávníku byl výkop pro bazén, okupovaný zatím hejnem racků, kteří je uviděli a odlétli.

„To tu budete bydlet docela sám?“ zeptala se ho, „ani žádné tanečnice tu nebudou?“

„Asi ne. Dělal jsem si plány, ale už jsem toho nechal. Myslel jsem, že by se tady hezky četly scénáře. Doma jsem vlastně ve studiu.“

„To jsem slyšela o všech amerických obchodnících.“

Postihl v jejím hlase nádech nesouhlasu.

„Člověk dělá to, k čemu se narodil,“ řekl jemně.

„Asi tak jednou do měsíce se někdo pokouší donutit mě k změně životního stylu, vykládá mi, jaké budu mít pusté stáří, až nebudu moct pracovat. Ale není to tak jednoduché.“

Zvedal se vítr. Byl čas k odchodu a Stahr už vyňal z kapsy klíčky od vozu a roztržitě jimi cinkal v ruce. Ozvalo se stříbrné „haló“ telefonu, přicházející odněkud ze slunečního svitu.

Nebylo to z domu a běhali sem a tam po zahradě jako děti, které si hrají na „hoří, přehořívá“ – než konečně vypátrali kůlnu na náradí u tenisového dvorce. Telefon, rozzlobený, že to tak dlouho trvá, na ně podezíravě štěkal ze stěny. Stahr zaváhal.

„Mám tu potvoru nechat zvonit?“

„To bych nedokázala. Ledaže bych si byla jista, kdo to je.“ „Buďto volají někoho jiného, nebo to zkusili nazdařbůh.“ Zvedl sluchátko.

„Haló... Meziměsto odkud? Ano, tady je Stahr.“

Jeho chování se znatelně změnilo. Uviděla, co za uplynulých deset let vidělo jen málo lidí – na Stahra něco udělalo dojem. Ne že by se to k němu nehodilo, protože často předstíral, že na něj něco dělá dojem, ale na okamžik trochu omládl.

„Volá prezident,“ řekl jí skoro strnule. „Vaší společnosti?“ „Ne, Spojených států.“

Kvůli ní se snažil mluvit ledabyle, ale v hlase mu zněla nedočkavost.

„Dobrá, počkám,“ řekl do telefonu a potom ke Kathleen: „Už jsem s ním jednou mluvil.“

Pozorovala jej. Usmíval se a mrkal na ni jako na důkaz, že na ni nezapomněl, i když musí věnovat pozornost hlavně téhle záležitosti.

„Haló,“ řekl najednou. Poslouchal. Potom řekl znovu: „Haló.“ Zamračil se.

„Nemůžete mluvit trochu hlasitěji, prosím?“ řekl zdvořile, a potom: „Kdo?... Cože?“

Viděla, jak se zatvářil znechuceně,

„Nechci s ním mluvit,“ řekl. „Ne!“

Obrátil se ke Kathleen.

„Věřte tomu nebo ne, je to orangutan.“ čekal, zatímco mu něco obšírně vysvětlovali; potom opakoval:

„Nechci s ním mluvit, Lewe. Nemám na srdci nic, co by zajímalo orangutana.“

Pokynul Kathleen, a když přistoupila k telefonu, přidržel sluchátko tak, že uslyšela podivné oddychování a drsné bručení. Potom opět hlas.

„Není to žádný podfuk, Monroe. Dovede mluvit a vypadá nachlup jako prezident McKinley. Je tu se mnou pan Horace Wickersham a drží v ruce McKinleyho obrázek –“

Stahr netrpělivě poslouchal.

„Máme už šimpanze,“ řekl za chvilku. „Loni si ukousl kousek z Johna Gilberta... Dobrá, tak mi ho zase předej.“ Mluvil strojeně, jako k dítěti. „Nazdar, orangutane.“

Na obličeji se mu objevil jiný výraz a obrátil se ke Kathleen. „Řekl, Nazdar“.

„Zeptejte se ho, jak se jmenuje,“ navrhla Kathleen.

„N zdar, orangutane – bože, to jsou ale věci! – jakpak se jmenuješ?... Vypadá to, že neví, jak se jmenuje... Poslouchej, Lewe. Nic jako **King Konga** teď neděláme a v **Chlupaté opici** žádná opravdová opice není... Ano, vím to docela určitě. Je mi líto, Lewe, na shledanou.“

Zlobil se na Lewu, protože si myslel, že volá prezident, a také se podle toho choval. Připadal si trochu směšný, ale v Kathleen vzbudil lítost a sympatii právě proto, že to byl orangutan.

Vydali se zpět podél pobřeží se sluncem za zády. Když odcházeli, vypadal dům přívětivější, jako by ho jejich návštěva zabydlela – tvrdá zář toho zákoutí byla snesitelnější, jestliže k němu nebyli navždy připoutáni jako lidé k lesklému povrchu měsíce. Ze zatáčky na pobřeží se ohlédli a spatřili, jak se obloha za dosud beztvorou stavbou barví do růžová, a ten kousek země jim připadal jako přátelský ostrov, ne tak docela bez vyhlídky na příjemné chvíle někdy v budoucnosti.

Za Malibu plném křiklavých vyfintěných chat a rybářských bárek se opět dostali do oblasti zasažené civilizací; podél cesty se kupily celé hromady a pyramidy

aut, pláže vypadaly jako mraveniště bez ladu a skladu, až na tmavé utopené hlavy, roztroušené v moři.

Objevovalo se stále více městských výrobků – přikrývky, matrace, deštníky, vařiče, síťovky nacpané oděvy – to věžňové položili svá pouta vedle sebe na písek. Bylo to Stahrovo moře, kdyby je chtěl nebo věděl, co s ním – jen díky jeho shovívavosti mohli si ti ostatní smáčet chodidla a prsty v divoké chladné zásobárně lidského světa.

Stahr odbočil z přímořské cesty, dal se vzhůru kaňonem a horskou cestou a lidé se poztráceli. Kopec se proměnil v předměstí. Zastavil pro benzín a postavil se vedle vozu.

„Mohli bychom zajít na večeři,“ řekl téměř dychtivě.

„Mohl byste místo toho pracovat.“

„Ne – nic jsem si nepřipravil. Nemohli bychom na večeři?“

Věděl, že ona také nemá nic na práci – žádné plány na večer ani nic určitého, kam by musela jít. Rozhodla se ke kompromisu.

„Chcete se na chvíli stavit tamhle v tom dragstóru přes ulici?“

Podíval se na ni váhavě. „To myslíte doopravdy?“

„Ráda jím v amerických dragstórech. Připadají mi tak divné a zvláštní.“

Seděli na vysokých židličkách a jedli rajskou polévku a teplé obložené chlebíčky. Nic tak důvěrného zatím neudělali, a obou se zmocnil nebezpečný pocit osamění, které vycítili i jeden v druhém. Sdíleli spolu rozličné vůně dragstóru, hořkou, sladkou a kyselou, a tajemství číšnice, která měla vlasy odbarvené jen na konečcích a zespodu černé, a po večeři zátiší svých

prázdných talířů – kousek rajskeho jablíčka, plátek naložené zeleniny a pecku z olivy.

Na ulici se snášel soumrak, a když Stahr nastupoval do vozu, měl dojem, že se na něj už nic neusmívá.

„Děkuji vám mnohokrát. Bylo to hezké odpoledne.“

Neměli už daleko k jejímu domu. Ucítili začátek kopce a hlasitější zvuk druhé rychlosti byl začátkem konce. Ve vilkách šplhajících po stráni planula světla – Stahr rozsvítil reflektory. Měl dojem, jako by mu v žaludku ležel kámen.

„Vyjedeme si zase.“

„Ne,“ řekla rychle, jako by to očekávala. „Napíši vám dopis. Promiňte, že jsem taková tajuplná – je to vlastně poklona, protože se mi tolik líbíte. Neměl byste tolik pracovat. Měl byste se znovu oženit.“

„Tohle byste neměla říkat,“ zaprotestoval prudce. „Dnes neexistuje nic než vy a já. Pro vás to třeba nic neznamenalo – pro mě to znamenalo mnoho. Potřeboval bych víc času, abych vám to mohl všechno vypovědět.“

Ale má-li se mu dostat času, musí to být u ní doma, protože už byli před jejím domem a ona vrtěla hlavou, když vůz zajížděl ke dveřím.

„Musím už jít. Smluvila jsem si něco. Neřekla jsem vám o tom.“

„To není pravda. Ale nevadí.“

Šel s ní ke dveřím a zastavil se přesně tam, kde stál tenkrát v noci, a ona hledala v kabelce klíč. „Máte ho?“ „Mám,“ řekla.

Ted' měla vejít dovnitř, ale chtěla se na něho ještě jednou podívat, naklonila hlavu doleva a pak doprava, jak se snažila zahlédnout jeho obličej v posledních paprscích soumraku. Nakláněla se příliš daleko a příliš

dlouho a bylo jen přirozené, že jí položil ruku zezadu na rameno a přitiskl ji k sobě, do temnoty svého hrdla. Zavřela oči a v pevně sevřené dlani cítila zářez klíče. Vydechla „ach“ a potom znovu „ach“, jak ji přitáhl do náručí a bradou jí jemně obrátil tvář. Oba se slabounce usmívali a ona se zároveň mračila, když se centimetry mezi nimi rozplynuly v temnotě.

Když se opět od sebe oddělili, vrtěla stále ještě hlavou, ale spíše údivem než v nesouhlasu. Tak se to tedy stalo, byla to vaše chyba, už je to tak dávno, kdy to bylo? Tak se to stalo, a břímě nutnosti odtrhnout se od něho, od toho, bylo každým okamžikem těžší a nepředstavitelnější. On jásal; ona to neschvalovala a nemohla mu nic vyčítat. Ale nepřidá se k jeho jásotu, poněvadž pro ni to je porážka. Prozatím to je porážka. A pak si pomyslí, že kdyby se přestala cítit poražena, odtrhla se od něho a odešla dovnitř, nebylo by to stejně žádné vítězství. Nebylo by to prostě nic.

„Takhle jsem si to nepředstavovala,“ řekla, „vůbec jsem si to tak nepředstavovala.“

„Srním dovnitř?“

„Ach, ne – ne.“

„Tak skočíme do vozu a někam pojedeme.“

S ulehčením se chopila té věty – odjet ihned odtud, to je řešení, nebo to alespoň tak zní – jako kdyby prchla z místa zločinu. Potom byli ve voze, jeli dolů z kopce, do tváří se jim opíral chladný vítr a ona se pomalu vzpamatovala. Všechno už bylo jasné, černé na bílém.

„Vraťme se k vašemu domu na pobřeží,“ řekla. „Zpátky?“

„Ano – vraťme se zpátky k vašemu domu. Nebudeme mluvit. Chci se jenom projet.“

Než se znovu dostali na pobřeží, obloha zešedla a v Santa Monice se přes ně přehnal náhlý náraz deště. Stahr zastavil při kraji silnice, oblékl si plášť do deště a zvedl plátěnou střechu. „Máme střechu,“ řekl.

Stírače útulně tikaly jako pendlovky. Zasmušilé vozy odjížděly ze zvlhlých pláží, a vydávaly se zpátky do města. Kousek dál vjeli do mlhy – silnice ztratila po obou stranách okraj a světla vozů, které jely proti nim, zůstávala nehybná až do chvíle, kdy probleskla kolem nich.

Kus sebe samých nechali za zády a ve voze jim bylo dobře a volně. Mlha syčela štěrbinou dovnitř a Kathleen si sundala růžovomodrý klobouk tak promyšleně a pomalu, že se na ni pozorně zadíval, a položila jej pod kousek plátna na zadní sedadlo. Pohybem hlavy si natrásla vlasy, a když viděla, že se na ni Stahr dívá, usmála se.

Z restaurace s cvičeným tuleněm zůstal pouhý záblesk světla směrem k moři. Stahr spustil okénko a vyhlížel patníky, ale o několik mil dál mlha opadla a přímo před nimi odbočovala cesta, která vedla k jeho domu. Za mraky se objevil měsíc. Nad mořem se převalovalo světlo.

Dům se poněkud rozložil na jednotlivé součásti. Nahmatali dveřní rám, z něhož kapalo, a tápavě hledali cestu mezi tajemnými, po pás sahajícími překážkami k jedinému hotovému pokoji, který voněl pilinami a mokrým dřevem. Když ji vzal do náručí, viděli v polotmě sotva jeden druhému do očí. Plášť do deště mu náhle spadl na podlahu.

„Počkej,“ řekla.

Potřebovala chvilku. Nevěděla, co dobrého by z toho mohlo vzejít, a ačkoliv jí to nevadilo ve štěstí ani v touze, potřebovala chvilku, aby si všechno uvědomila, aby se vrátila o hodinu zpátky a zjistila, jak k tomu došlo. Čekala mu v náručí, vrtěla trochu hlavou jako předtím, jenom pomaleji, a hleděla mu stále do očí. Potom zjistila, že on se chvěje.

Současně to zjistil i on a povolil své objetí. Ihned na něho promluvila, drsně a dráždivě, a přitáhla si jeho obličej ke svému. Potom – stále ještě stála a držela ho jednou rukou – vykroutila se z něčeho koleny a odkopla to vedle jeho kabátu. To už se nechvěl, a znovu ji objal, když spolu poklekli a vklouzli na kabát na podlaze.

Potom leželi beze slova a on k ní překypoval tak něžnou láskou, tak pevně ji svíral, až jí na šatech praskl steh. Nepatrný zvuk je vrátil do skutečnosti.

„Pomůžu ti vstát,“ řekl a vzal ji za ruce.

„Ještě ne. Myslila jsem na něco.“

Ležela potmě a představovala si nesmyslně, že by to bylo takové krásné, nezdolné dět'átko, ale najednou mu dovolila, aby jí pomohl vstát... Když se vrátila do pokoje, osvětlovalo jej jediné elektrické těleso.

„Jednožárovkový systém,“ řekl. „Mám zhasnout?“

„Ne. Je to moc hezké. Chci tě vidět.“ Seděli v dřevěném rámu sedačky v okenním výklenku a dotýkali se navzájem podrážkami. „Připadáš mi daleko,“ řekla. „Ty mně také.“ „Divíš se tomu?“ „Čemu?“

„Že jsou z nás zase dva lidé. Nemyslíš vždycky – nedoufáš, že z nás bude jen jeden člověk, a najednou zjistíš, že jsme pořád dva?“

„Mám pocit, že jsem ti hrozně blízko.“

„Já taky,“ řekla.

„Děkuju ti.“

„Já děkuju tobě.“

Zasmáli se.

„Chtěl jsi tohle?“ zeptala se. „Včera večer myslím.“
„Nevědomě.“

„Chtěla bych vědět, kdy se to rozhodlo,“ uvažovala, „člověk pořád nemusí, a potom najednou ví, že ho už nic na světě nemůže zastavit.“

To znělo zkušeně a jeho překvapilo, že k ní cítí tím větší náklonnost. V náladě, kdy chtěl vášnivě opakovat minulost, ale nikoliv ji znovu prožívat, bylo to takhle správně.

„Já jsem přece jen trošku coura,“ řekla, jak četla jeho myšlenky. „Proto jsem si asi nerozuměla s Ednou.“

„Kdo je to Edna?“ „To děvče, co jsi myslil, že jsem to já. Ta, cos jí telefonoval – co bydlela přes ulici. Odstěhovala se do Santa Barbary.“

„Chceš říct, že je to lehká holka?“

„Vypadá zřejmě na to. Odjela dělat slečnu na telefonu, jak tady říkáte.“ „To je pěkné.“

„Kdyby to byla Angličanka, věděla bych hned, na čem jsem. Ale vypadala jako každá jiná. Řekla mi to, teprve než odjela.“

Všiml si, že se zachvěla, vstal a přehodil jí přes ramena plášť do deště. Otevřel skříň a na podlahu vypadla hromada polštářů a plážových matrací. Byla tam

krabíčka se svíčkami, rozsvítil je a rozestavěl po pokoji, a do zásuvky, kde byla předtím lampa, zapjal teplomet.

„Proč se mě Edna bála?“ zeptal se náhle.

„Protože jsi producent. Měla s nimi nějakou moc špatnou zkušenost – nebo nějaká její přítelkyně. Pak si taky myslím, že byla hrozně hloupá.“

„Jak ses s ní seznámila?“

„Prostě ke mně přišla. Myslela si snad, že jsem kolegyně v neřesti. Vypadala docela příjemně. Pořád opakovala: ‚Říkej mi Edno – prosím tě, říkej mi Edno,‘ tak jsem jí nakonec začala říkat Edno a spřátelily jsme se.“

Vstala ze sedačky v okenním výklenku, aby kolem ní a za ní mohl nastlat polštáře.

„Co se dá dělat?“ řekla. „Jsem příživník.“

„Ne, nejsi.“ Objal ji. „Buď zticha. Zahřej se.“

Chvilku seděli v klidu.

„Já vím, proč jsem se ti zalíbila. Edna mi to pověděla.“

„Co ti pověděla?“

„Že vypadám jako – Minna Davisová. Už mi to řeklo kolik lidí.“

Odtáhl se od ní a přikývl.

„To je tímhle,“ řekla, přiložila si ruce na lícní kosti a trochu si povytáhla tváře. „Tímhle a tímhle.“

„Ano,“ řekl Stahr. „Bylo to velmi podivné. Vypadáš spíš, jak ona vypadala ve skutečnosti, než jaká byla na plátně.“

Vstala a tím změnila téma, jako by se ho bála.

„Už je mi teplo,“ řekla. Šla ke skříni, nakoukla dovnitř, a když se vrátila, měla na sobě zástěrku se

vzorečkem krystalků jako sněhové vločky. Rozhlédla se kriticky kolem.

„Samozřejmě, teprve jsme se nastěhovali,“ řekla, „a trochu se to tu ještě rozléhá.“

Otevřela dveře na terasu, vtáhla dovnitř dvě proutěná křesla a osušila je. Pozorně na ni hleděl, jak se pohybuje, a napůl se obával, že ho její tělo někde zklame a kouzlo se rozbije. Hledíval na ženy na zkušebních snímcích a viděl, jak jejich krása od vteřiny ke vteřině mizí, jako kdyby krásná socha začala chodit na slabounkých kloubech hadrové panenky. Ale Kathleen se pevně opírala a chodila – křehkost tu byla, jak tomu také má být, jen iluzorní.

„Přestalo pršet,“ řekla. „Ten den, co jsem sem přijela, taky pršelo. Takový ohavný déšť. Tak nahlas – jako by řehťali koně.“

Zasmál se.

„Za chvíli se ti to bude líbit, zvlášť jestli tady musíš zůstat. Zůstaneš tady? Nemůžeš mi to teď říct? Jaké je v tom tajemství?“

Zavrtěla hlavou.

„Teď ne – nestojí to za řeč.“

„Tak pojd' sem.“

Přišla, postavila se blízko něho a on přitiskl tvář do chladného tkaniva zástěry.

„Jsi unavený, chudáčku,“ řekla a hrábla mu do vlasů. „Takhle unavený nejsem.“

„Nemyslela jsem takhle,“ řekla spěšně. „Myslela jsem, že se upracuješ, až z toho onemocníš.“

„Nedělej ze sebe starostlivou mámu,“ řekl. „Dobře. Co mám ze sebe dělat?“

Dělej couru, pomyslí si. Chtěl žít jinak. Jestliže má brzo zemřít, jak mu řekli dva doktoři, chtěl na chvílku přestat být Stahrem a chtěl se honit za láskou jako muži, kteří nemají co dát, jako mladí bezejmenní muži, kteří se potmě rozhlížejí po ulicích.

„Sundal jsi mi zástěru,“ řekla jemně. „Ano.“

„Nepůjde někdo kolem po pobřeží? Nemáme zhasnout svíčky?“

„Ne, nezasíněj svíčky.“

Potom napůl ležela na bílé podušce a usmívala se na něho.

„Připadám si jako Venuše v otevřené lastuře,“ řekla.

„Proč sis na to vzpomněla?“

„Podívej se na mě – není to Botticelli?“

„Nevím,“ řekl s úsměvem. „Když to říkáš ty, tak je.“
Zívla.

„Bylo mi s tebou tak dobře. A mám tě hrozně ráda.“

„Ty toho spoustu znáš, že ano?“

„Jak to?“

„Podle těch maličkostí, které říkáš, nebo snad podle toho, jak je říkáš.“ Zauvažovala.

„Moc ne,“ řekla. „V životě jsem nechodila na univerzitu, jestli myslíš tohle. Ale ten člověk, o kterém jsem ti vyprávěla, znal všechno možné a vášnivě mě chtěl vzdělávat. Udělal nám rozvrh hodin a musela jsem chodit do kursů na Sorbonně a do muzeí. Sem tam jsem něco pochytla.“

„Čím byl?“

„Byl to tak trochu malíř a trochu čaroděj. A ještě leccos jiného. Chtěl, abych četla Spenglera – k tomu všechno směřovalo. Celé to studium historie a filozofie a harmonie bylo jenom proto, abych mohla číst Spenglera,

a já od něho potom utekla dřív, než jsme se ke Spenglerovi dostali. Koneckonců si myslím, že to byl hlavní důvod, proč mě nechtěl nechat odejít.“

„Kdo to byl Spengler?“

„Říkám ti, že jsme se k němu nedostali,“ zasmála se, „a teďka všechno velice trpělivě zapomínám, protože už asi nikdy nepotkám nikoho, jako byl on.“

„To bys ale neměla zapomínat,“ řekl Stahr ohromen. Měl nesmírnou úctu k učení, takovou rasovou reminiscenci na staré **Schulen**. „Neměla bys zapomínat.“

„Stejně to bylo jen místo dětí.“

„Mohla bys své děti učit,“ řekl.

„Že bych mohla?“

„Ovšem že bys mohla. Mohla bys to do nich vštěpovat, dokud by byly malé. Já když se chci něco dovědět, musím se zeptat nějakého opilého scenáristy. Nezahazuj to.“

„Dobrá,“ řekla a zvedla se. „Povím to svým dětem. Ale je to tak bez konce – čím víc toho víš, tím víc tě ještě čeká, a tak to jde pořád dál. Ten člověk se mohl stát, čím chtěl, kdyby to nebyl zbabělec a blázen.“

„Ale tys ho milovala.“

„Ano – z celého srdce.“ Podívala se oknem ven a zastínila si oči. „Venku je světlo. Pojdme na pláž!“ Vyskočil a vykřikl:

„Ale vždyť jsou to asi parmice.“ „Cože?“

„Dnes v noci mají připlout. Bylo to ve všech novinách.“ Vyběhl ze dveří a slyšela, jak otvírá dveře vozu. Za okamžik byl zpátky s novinami.

„V deset hodin šestnáct minut. To je za pět minut.“

„To má být zatmění nebo něco takového?“

„Jsou to ohromně přesné ryby,“ řekl. „Nech tady boty a punčochy a pojď se mnou.“

Byla krásná modrá noc. Právě měl začít příliv a malé stříbrné rybičky se kolébaly u pobřeží a čekaly, až bude deset šestnáct. Několik vteřin potom se vyrojily s přílivem a Stahr a Kathleen v nich šlapali bosýma nohama, jak ryby mlaskavě narážely na písek. Po břehu k nim přicházel nějaký černoch a rychle sbíral parmice do dvou věder jako větvičky. Připlouvaly po dvou a po třech, v četách i v rotách, neúnavně a vzrušeně a rozhořčeně, obeplouvaly velké bosé nohy vetřelců, jak sem připlouvaly už dávno, dřív než sir Francis Drake přibil na balvan na břehu svou desku.

„Kdybych tak měl ještě jedno vědro,“ řekl černoch, když na chvílinku odpočíval.

„Přišel jste sem zdaleka,“ řekl Stahr.

„Chodíval jsem na Malibu, ale těm filmařům se to nelíbí.“

Přišla vlna a zahnila je zpátky, potom rychle ustoupila a opět za sebou zanechala písek plný života.

„Stojí to za tu cestu?“ zeptal se Stahr.

„Já se na to takhle nedívám. Chodím si sem vlastně přečíst kousek Emersona, četl jste ho?“

„Já ano,“ řekla Kathleen. „Něco.“

„Mám ho tady za košilí. Mám s sebou taky pár rosikrucíánských knížek, ale těch už mám dost.“

Vítr se trochu obrátil – dál od břehu byly vlny silnější, a oni kráčeli podél zpěněného okraje vody.

„Co děláte?“ zeptal se černoch Stahra.

„Pracuji ve filmu.“

„Aha.“ Za okamžik dodal: „Já do biografu nikdy nechodím.“

„Proč ne?“ zeptal se Stahr ostře.

„Člověk z toho nic nemá. Nepouštím tam ani děti.“

Stahr se díval na černocho a Kathleen se dívala na Stahra, jako by ho chtěla chránit.

„Některé filmy jsou dobré,“ řekla do zvednuté vlny vodní tříště; ale neslyšel ji. Byla přesvědčena, že mu může odporovat, a řekla to znovu, a tentokrát se na ni podíval bez zájmu.

„Rosikruciánské bratrstvo je proti filmům?“ zeptal se Stahr.

„Mně to připadá, že vlastně nevědí, *pro co* jsou. Jeden týden jsou pro tohle a druhý zas pro támhleto.“

Jenom rybičky měly naprostou jistotu. Uplynulo půl hodiny a stále ještě připlouvaly. Černoch měl plná vědra a nakonec odešel přes pláž k cestě, aniž si uvědomil, že otřásl jednou průmyslovou oblastí.

Stahr a Kathleen se vraceli k domu a Kathleen přemýšlela, jak zahnat ten okamžitý stín.

„Chudák starý Sambo,“ řekla.

„Cože?“

„Říkáte jim přece chudák starý Sambo?“

„Nemám pro ně žádná zvláštní jména.“ Potom za okamžik dodal: „Mají své vlastní filmy.“

V domě si před teplometem obula střevíčky a punčochy.

„Už se mi Kalifornie líbí líp,“ řekla uváženě. „Mám dojem, že jsem byla trošku sexuálně vyhladovělá.“

„To ale nebylo všechno, že ne?“

„Ty víš, že ne.“

„U tebe je tak hezky.“

Když vstávala, povzdechla si trochu, tak tiše, že si toho nevšiml.

„Ted' té nechci ztratit,“ řekl. „Nevím, co si o mně myslíš, nebo jestli na mě vůbec myslíš. Už jsi zřejmě uhodla, že moje srdce je v hrobě –“ Zaváhal, protože nevěděl, jestli je to skutečně pravda. „– Ale ty jsi ta nejpřitažlivější žena, jakou jsem potkal, co si vzpomínám. Nemůžu z tebe spustit oči. Nevím teď přesně, jaké máš oči, ale lituju kvůli nim každého na světě –“

„Přestaň, přestaň,“ volala se smíchem. „Budu teď kvůli tobě stát celé týdny před zrcadlem. Nemám vůbec žádné zvláštní oči – jsou to prostě oči na koukání a já jsem ta nejobyčejnější ženská na světě. Na Angličanku mám celkem slušné zuby –“

„Máš nádherné zuby.“

„– ale těm děvčatům, které tady vídám, nejsem hodna ani zavázat tkaničku –“

„Ty přestaň,“ řekl. „Co jsem řekl, je pravda, a já si dávám pozor na každé slovo.“

Na okamžik zůstala bez hnutí – přemýšlela. Podívala se na něho, potom se zahleděla zpátky do svého nitra, pak znovu na něho – potom zahnala své myšlenky.

„Musíme jít,“ řekla.

Vydali se zpět jako jiní lidé, čtyřikrát jeli dnešního dne podél pobřeží, a pokaždé to byl jiný pár. Zvědavost, smutek a touhu nechali za sebou; tohle byl opravdu návrat – k sobě samým, k celé minulosti a budoucnosti i k hrozící skutečnosti zítřka. Požádal ji, aby se ve voze k němu přitiskla, a ona se přitiskla, ale nevypadalo to, že jsou si blízko, protože to člověk musí mít pocit, že se k tomu druhému neustále přibližuje. Nic nezůstává v klidu.

Už už ji chtěl požádat, aby šla k němu do vily, kterou si najal, a zůstala s ním přes noc – ale cítil, že by jí připadal osamělý. Když vůz šplhal do vrchu k jejímu domu, Kathleen hledala něco na sedadle za opěradlem.

„Co jsi ztratila?“

„Asi mi to vypadlo,“ řekla a potmě prohrábla kabelku.

„Co to bylo?“

„Obálka.“

„Byla důležitá?“

„Ne.“

Ale když dojeli k jejímu domu a Stahr ve voze rozsvítil, pomohla mu vyndat polštáře a dívala se ještě jednou.

„Na tom nezáleží,“ řekla cestou ke dveřím. „Jakou máš vlastně adresu?“

„Stačí jen Bel-air. Žádné číslo to nemá.“

„Kde je Bel-air?“

„Je to taková nová čtvrť u Santa Moniky. Ale zavolej mě radši do studia.“

„Zavolám... dobrou noc, pane Stahre.“

„**Pane** Stahre,“ opakoval v úžase. Jemně se opravila.

„Tak dobře, dobrou noc, Stahre. Zní to líp?“

Měl pocit, jako by ho trochu odstrčila.

„Jak je libo,“ řekl. Nechtěl, aby to vypadalo naduté. Nespouštěl z ní oči a nakláněl hlavu z jedné strany na druhou, jak to dělala předtím ona, a říkal přitom beze slov: Vždyť víš, co se mi stalo. Vzdychla. Potom se mu vrhla do náručí a na okamžik byla celá jeho. Než se mohlo něco změnit, Stahr zašeptal dobrou noc, obrátil se a šel k vozu.

Když sjížděl serpentinami z kopce, měl pocit, jako by se v něm měla ozvat nějaká úplně nová skladba od neznámého, mocného, podivného a velkého skladatele. Za okamžik zazní téma, ale protože ten skladatel je pokaždé úplně nový, nerozezná to hned jako téma. Zazní to tak změněně, jako sem zaznívají automobilové houkačky z bulvárů, které připomínají barevný film; skoro to nebude slyšet, jako čepobití na zdušeném bubnu měsíce. Ale snažil se to zaslechnout a věděl jen, že začíná hudba, že je to nová hudba, která se mu líbí a které nerozumí. Bylo těžké reagovat na to, co člověk může zcela obsáhnout – a tohle bylo nové a matoucí, nic, co by bylo možno vypnout uprostřed a doplnit zbytek ze staré partitury.

Vytrvale a neoddělitelně od té druhé věci se hlásil také černochoz z pláže, čekal na Stahra doma se svými vědry stříbrných rybek a ráno na něho bude čekat ve studiu. Prohlásil, že svým dětem nedovolí Stahrovy příběhy. Je předpojatý a nemá pravdu a je mu to třeba nějak dokázat, nějak ho přesvědčit. Musí se natočit film, mnoho filmů, celé desetiletí filmů, které mu ukážou, že nemá pravdu. Od okamžiku, kdy uslyšel jeho slova, škrtl Stahr ze svých plánů čtyři filmy. Jeden, který měl tento týden jít do výroby. Byly to celkem okrajové filmy, ne tak významné, ale předložil černochovi alespoň okrajové filmy a zjistil, že jsou to hovadiny. A znovu si do plánu zařadil obtížný film, který předtím hodil vlkům, Bradymu a Marcusovi a těm ostatním, aby prosadil svou v něčem jiném. Zachránil ho pro černocho.

Když přijel ke dveřím, rozsvítilo se světlo nad vchodem, ze schodů sestoupil jeho filipínský sluha a

odvezl vůz. V knihovně našel Stahr seznam těch, kteří volali:

La Borwitz

Marcus

Harlow

Reinmund

Fairbanks

Brady

Colman

Skouras

Fleishacker atd.

Do pokoje vstoupil filipínský sluha s dopisem. „Tohle vypadlo z vozu,“ řekl. „Děkuju,“ řekl Stahr. „Hledal jsem to.“ „Promítnete si dnes večer nějaký film, pane Stahre?“ „Ne, děkuju, můžesh jít spát.“

Dopis byl k jeho překvapení adresován panu Monroe Stahrovi. Už ho chtěl otevřít – potom mu napadlo, že ho chtěla najít a patrně odnést. Kdyby měla telefon, zavolal by jí a zeptal se, jestli jej smí otevřít. Chvíli jej držel v ruce. Napsala ho, než se setkali – bylo podivné představit si, že ať v něm je cokoli, už to neplatí; byl zajímavý jako vzpomínka na náladu, která zmizela.

Přesto ho nechtěl číst, aniž se jí zeptá. Odložil ho vedle hromady scénářů a usadil se s nejhořejším scénářem na klíně. Byl pyšný, že odolal prvnímu podnětu dopis otevřít. Jako by to dokazovalo, „že neztratil hlavu“. Kvůli Minně neztratil hlavu nikdy, ani zpočátku – hodili se k sobě tak dokonale a královsky, jak si jen lze představit. Ona ho milovala vždycky a jeho něžnost k ní se zvedla v mohutné vlně těsně předtím, než Minna

zemřela – tak nerada a překvapivě – a on náhle vzplanul láskou. Zamiloval se současně do Minny a do smrti – do světa, v němž se zdála tak osamělá, že tam chtěl jít s ní.

Ale nikdy nepropadal „bláznění po ženských“ – jeho bratr ztratil dočista hlavu kvůli jedné ženské, nebo spíše kvůli jedné a pak druhé a pak třetí. Ale Stahr si je zamlada bral vždycky jenom jednou a nikdy ne víckrát – jako jednotlivé nápoje. Pro svůj citový život si schovával docela jiná dobrodružství – něco lepšího než několik vzplanutí. Jako mnoho vynikajících mužů vyrostl smrtelně chladný. Začal zřejmě asi ve dvanácti tím naprostým odmítnutím, které je společné všem lidem nadaným mimořádnými duševními schopnostmi; myslel si: Podívej se: to je všechno odporné – k ničemu – samá lež – samý švindl –; všechno smetl ze stolu, všechno, jak to takoví dělají; jenže se z něho nestal gauner jako z většiny z nich, rozhlédl se po zbylé prázdnotě a řekl si: Takhle by to nešlo. A tak se naučil snášenlivosti, laskavosti, shovívavosti, dokonce i citu, jako by na to bral hodiny.

Filipínský sluha přinesl karafu s vodou a mísy ořechů a ovoce a přál mu dobrou noc. Stahr otevřel první scénář a začal číst.

Četl tři hodiny – tu a tam se zastavil, redigoval jej bez tužky. Občas vzhlédl a hřála ho jakási neurčitá šťastná myšlenka, která nebyla ve scénáři, a pokaždé mu chvilku trvalo, než si vzpomněl, co to je. Potom si uvědomil, že to je Kathleen, a podíval se na dopis – je to hezké mít dopis.

Ve tři hodiny mu na hřbetu ruky začala pocukávat žíla a ohlašovala, že je čas toho nechat. S ubývající nocí byla už Kathleen opravdu velmi daleko – její obrazy z

různých stran se v něm promítaly do představy jedinečné, vzrušující cizí bytosti, kterou k němu váže jen několik útlých hodin. Je už zřejmě úplně v pořádku dopis otevřít.

Milý pane Stahre, za půl hodiny mám s Vámi schůzku. Až se rozloučíme, podám Vám tento dopis. Dovíte se z něho, že se hodlám brzy vdát a že se s Vámi po dnešku už nemohu setkat.

Měla jsem Vám to říct už včera večer, ale zdálo se mi, že se Vás to netýká. A připadalo by mi hloupé strávit tohle krásné odpoledne tím, že Vám to budu vyprávět a pozorovat, jak Váš zájem opadá. Ať opadne najednou – teď. Řekla jsem Vám už dost, abych Vás přesvědčila, že já rozhodně nemám pět pé. (Tenhle výraz jsem právě pochytila – od své hostitelky ze včerejšího večera, která přišla na návštěvu a zůstala tu hodinu. Věřím zřejmě, že nikdo nemá pět pé kromě Vás. Podle všeho ode mne očekává, že Vám tohle o ní řeknu, tak pokud můžete, dejte jí nějaké zaměstnání.)

Lichotí mi velice, že někdo, kdo vidí tolik krásných žen – nemohu tuhle větu dokončit, ale víte, co chci říct, a jestli hned nepůjdu, přijdu na schůzku pozdě.

S přáním všeho nejlepšího Kathleen Moorová

Stahra se nejprve zmocnil pocit podobný strachu; potom si pomyslel, že dopis pozbyl platnosti – vždyť si ho dokonce chtěla vzít zpátky. Ale pak si vzpomněl na oslovení „pane Stahre“ při rozloučení a že se ho ptala na adresu – napsala mezitím už jiný dopis, kterým mu také dá sbohem. Zcela nelogicky ho ohromilo, jak je ten dopis lhostejný k tomu, co se stalo později. Přečetl ho znovu a uvědomil si, že dopis nic nepředvídá. Ale před domem se

rozhodla, že jej ponechá v platnosti, zbagatelizovala všechno, co se stalo, nepřipustila si, že odpoledne nemyslela na žádného jiného muže. Ani teď tomu nemohl věřit a z celého dobrodružství začaly opadávat slupky, jak si je zkoumavě znovu vybavoval. Vůz, kopec, klobouk, hudba i sám dopis odletěly jako cáry lepenky z hromady odpadků na staveništi jeho domu. A Kathleen odešla, vzala s sebou své pohyby, na které vzpomínal, své lehké zavrtění hlavou, své houževnaté, chtivé tělo, své bosé nohy ve vírech mokrého písku. Obloha bledla a bledla – vítr a déšť zpochmurněly a smývaly stříbrné rybičky zpátky do moře. Uplynul teprve jeden den, a nezůstalo z toho všeho nic než hromada scénářů na stole.

Stoupal po schodech. Na prvním odpočívadle zemřela znovu Minna a on ji schod za schodem až nahoru zdlouhavě a žalostně znovu zapomínal. Kolem něho se rozprostíralo celé prázdné poschodí, dveře, za nimiž nikdo nespál. Ve svém pokoji si sundal kravatu, rozšněroval boty a posadil se na okraj postele. Všechno bylo pryč kromě něčeho, nač si nemohl vzpomenout; potom si vzpomněl: její vůz pořád ještě stojí na hotelovém parkovišti. Nařídil si budíka na šestihodinový spánek.

Teď pokračuje ve vyprávění zase Cecílie. Myslím, že by bylo velmi zajímavé, sledovat na tomto místě mé vlastní pohyby, protože tohle je období mého života, za které se stydím. Z toho, zač se lidé stydí, bývá obvykle dobrý příběh.

Když jsem poslala Wylieho ke stolu Marthy Doddové, nepodařilo se mu zjistit, kdo je ta dívka, ale mě

najednou v životě nic tolik nezajímalo. Dohadovala jsem se také – a správně – že stejně to bude zajímat i Marthu Doddovou. Mít u stolu děvče, kterému se obdivuje královská krev, kterou v našem feudálním systému možná čeká baronská korunka – a nevědět ani, jak se jmenuje!

Marthu jsem znala jen od vidění a bylo by příliš okaté obrátit se na ni přímo. Ale v pondělí jsem šla do studia a zapadla jsem k Jane Meloneyové.

S Jane Meloneyovou jsme se docela skamarádily. Dívala jsem se na ni vlastně, jako se dítě dívá na protežé svých rodičů. Věděla jsem, že je to scenáristka, ale vyrostla jsem v představě, že scenáristé a sekretářky jsou vlastně jedno a totéž, až na to, že scenáristé jsou obvykle cítit koktajly a častěji je zveme na oběd. Když u toho nebyli, mluvilo se o nich stejným tónem – až na odrůdu, které se říkalo dramatikové a která přijížděla z Východu. S těmi se zacházelo s úctou, pokud se v Hollywoodu nezdrželi příliš dlouho – jestliže se zdrželi, klesli mezi ostatní personál.

Janina kancelář byla v budově „starých scenáristů“. V každém studiu byla řada železných panen, které tam zůstaly ze dnů němého filmu a v nichž se stále ještě ozýval tupý nárek pisálků a povalečů, zavřených tam jako v klášteře. Vyprávěla se anekdota o novém producentovi, který si jednou vyšel na obhlídku a potom rozčileně přiběhl na vedení.

„Co je to za lidi?“

„Mají to být scenáristi.“

„To jsem si hned myslel. Díval jsem se na ně deset minut a dva z nich nenapsali ani řádek.“

Jane seděla u psacího stroje a připravovala se na polední pauzu. Řekla jsem jí rovnou, že mám sokyni.

„Je to nějaký outsider,“ řekla jsem. „Nemohu ani zjistit, jak se jmenuje.“

„Aha,“ řekla Jane. „No, možná že o tom něco vím. Něco jsem od někoho slyšela.“

Ten někdo byl samozřejmě její synovec Ned Sollinger, poslíček ze Stahrovy kanceláře. Byla to její pýcha a naděje. Poslala ho na univerzitu do New Yorku, kde hrál ve fotbalovém mužstvu. Když byl potom v prvním ročníku na medicíně a nějaká dívka mu dala košem, vyřízl při pitvě nejsoukromější část ženského těla a poslal to tomu děvčeti. Neptejte se mě proč. Upadl do nemilosti osudu i lidí, začal zase od píky a toto stadium ještě nepřekonal.

„Co víte?“ zeptala jsem se.

„Stalo se to tenkrát v noci, co bylo zemětřesení. Spadla v zadním exteriéru do jezera a on se vrhl do vody a zachránil jí život. Někdo jiný mi řekl, že skočila z jeho balkónu a zlomila si ruku.“

„Kdo je to vůbec?“

„No, to je právě ta legrace –“

Zazvonil jí telefon a já čekala jako na skřipci, až skončí dlouhý hovor s Joem Reinmundem. Vypadalo to, že chce po telefonu zjistit, jestli Jane něco umí nebo jestli vůbec kdy napsala nějaký film. A přitom se o ní vědělo, že je ve studiu už od toho dne, co Griffith vynalezl velký detail! Zatímco mluvil, tiše vzdychala, svíjela se, dělala do telefonu obličej, položila si sluchátko na klín, takže k ní hlas doléhal jen slabounce – a po straně klábosila se mnou.

„Co ten chlap vlastně chce – zabít čas mezi dvěma schůzkami?... Na tohle všechno se mě ptal už desetkrát... Všecko jsem mu to už poslala písemně...“

A do telefonu:

„Jestli se tohle dostane k Monroeovi, já za to nemůžu. Já to chci dotáhnout až do konce.“

Znovu zavřela oči v utrpení.

„Právě to obsazuje... obsazuje vedlejší role... chce na to Buddyho Ebsona... panebože, ten chlap nemá co na práci... teď vykládá o Walteru Davenportovi – ale myslí Donalda Crispa... otevřel si na klíně veliký seznam herců a slyším, jak v něm listuje... dnes ráno je prostě ohromně důležitý, druhý Stahr, a já proboha musím udělat do oběda dvě scény.“

Reinmund toho konečně nechal nebo ho někdo přerušil. Z jídelny přišel číšník a donesl Jane oběd a mně coca-colu – já jsem to léto neobědvala. Jane, ještě než se dala do jídla, naklepala na stroji jednu větu. Zajímalo mě, jak píše. Byla jsem jednou při tom, když spolu s nějakým mládencem vytáhli ze *Saturday Evening Postu* jednu povídku – změnili postavy a vůbec všechno ostatní. Potom ji začali psát tak, aby každá replika odpovídala té předcházející, a pochopitelně to znělo, jako když se lidé v životě o něco hrozně snaží – aby byli legrační nebo ušlechtilí nebo stateční. Byla bych strašně ráda viděla tu povídku na plátně, ale nějak mi ušla.

Jane měla něco do sebe – jako stará laciná hračka. Vydělávala tři tisíce týdně a všichni její manželé pili a skoro ji k smrti utloukli. Ale dneska jsem si chtěla přihrát svoji polívčičku.

„Nevíte, jak se jmenuje?“ trvala jsem na svém.

„Aha –“ řekla Jane, „– ta holka. No tak on ji potom pořád volal, ale řekl Katy Doolanové, že to přece jenom bylo špatné jméno.“

„Myslím, že ji našel,“ řekla jsem. „Znáte Marthu Doddovou?“

„Ta to ale chudák taky dopracovala!“ zvolala pohotově s teatrálním soucitem.

„Mohla byste ji pozvat zítra na oběd?“

„No, já myslím, že tak na tom přece jen ještě není. Nějaký Mexičan –“

Vysvětlila jsem jí, že mé pohnutky nejsou dobročinné. Jane přislíbila spolupráci. Zavolala Marthu Doddovou.

Den nato jsme obědvaly v Bev Brown Derby v ospalé restauraci, vyhledávané pro dobrou kuchyň zákazníky, kteří se vždycky tváří, jako by si nejradši šli lehnout. Při obědě to tam trochu oživne, protože ženské se prvních pět minut po jídle předvádějí, ale my jsme byly taková neslaná nemastná trojice. Měla jsem vyrukovat rovnou s tím, co mě zajímalo. Martha Doddová byla venkovská holka, nikdy vlastně nepochopila, co se s ní stalo, a nezbylo jí z toho nic, kromě kruhů pod očima. Stále ještě věřila, že život, kterého kdysi okusila, je skutečnost a tohle že je jen dlouhé čekání. „V osmadvacátém roce jsem měla báječnou vilku,“ vykládala, „– třicet akrů, miniaturní golfové hřiště, bazén a ohromnou vyhlídku. Celé jaro jsem dřepěla zadnicí mezi sedmikráskama.“

Nakonec jsem ji pozvala, aby šla se mnou za tátou. To bylo pokání za to, že jsem k té schůzce měla „vedlejší pohnutky“ a že jsem se za to styděla. V Hollywoodu člověk nezatajuje vedlejší pohnutky – to vede k zmatku.

Každý vás chápe a podnebí vás zdeptá. Zatajované vedlejší pohnutky jsou do očí bijící zbytečnost.

Jane se s námi rozloučila u brány studia, znechucena mou zbabělostí. Martha byla v duchu rozčilená vyhlídkou na novou kariéru – ne moc, protože ji už ubíjelo to sedmileté zanedbávání, byla spíš nervózní a povolná, a já jsem se chystala, že si důrazně promluvím s tátou. Pro lidi jako Martha, kteří jim kdysi vydělali tolik peněz, se nikdy nic nedělá. Nechali je klesnout do bídy, zmírňované sem tam nějakou příležitostnou prací – bylo by bývalo laskavější vyhnat je z Hollywoodu pryč. A tatínek na mě byl to léto tak pyšný. Musela jsem ho hlídat, aby každému hned nevysvětloval, jak ze mě vychoval tak dokonalý klenot. A Bennington – to je tak exkluzivní škola – jeminánku! Ujišťovala jsem ho, že je tam úplně normální procento buranů z balíkova, kteří se vkusně skrývají za donchuánské masky, ale táta vyváděl prakticky jako pravý benningtonský absolvent a vlastenec. „Máš všechno, co můžeš mít,“ říkával šťastně. To všechno zahrnovalo zhruba dva roky ve Florencii, kde se mi za velkých obtíží podařilo zůstat jedinou pannou z celé školy, a uvedení do společnosti v Bostonu v Massachussetts. Byla jsem pravý výkvět vznešené zbohatlické aristokracie.

Proto jsem věděla, že pro Marthu Doddovou něco udělá, a jak jsme vstupovali do jeho kanceláře, snila jsem velké sny, že udělám také něco pro kovboje Johnnyho Swansona, pro Evelinu Brentovou a pro všechny možné odložené květy. Táta byl vždycky okouzlující a soucitný člověk – jenom tenkrát ne, jak jsem ho neočekávaně potkala v New Yorku – a na tom, že to je můj táta, bylo

něco dojemného. Koneckonců byl to **můj** táta. Udělal by pro mne všechno na světě.

V přední kanceláři byla jenom Rosemary Schmielová a ta mluvila do telefonu Birdy Petersové. Pokynula mi, abych si sedla, ale já měla plnou hlavu svých plánů, řekla jsem Martě, aby byla klidná, zmáčkla jsem bzučák pod Rosemaryiným psacím stolem a vykročila k otevřeným dveřím.

„Pan otec má radu,“ vykřikla Rosemary. „Radu ne, ale mám –“

To už jsem byla za dveřmi a přes malou halu za dalšími dveřmi a zastihla jsem tátu v košili, hrozně se potil a pokoušel se otevřít okna. Ten den bylo horko, ale nepřipadalo mi, že by bylo zas tak horko, a napadlo mě, jestli není nemocný.

„Ne, nic mi není,“ řekl. „Co se děje?“

Vyložila jsem mu to. Vyložila jsem mu celou svou teorii o lidech, jako je Martha Doddová a přecházela jsem přitom po kanceláři. K čemu by mu mohli být a jak by jim mohl zaručit pravidelné zaměstnání. Zdálo se mi, že vzrušeně hltá každé mé slovo, pořád přikyvoval a souhlasil a byl mi bližší než bůhvíjak dlouho předtím. Přistoupila jsem k němu a políbila jsem ho na tvář. Třásl se a košili měl naskrz promočenou.

„Tobě není dobře,“ řekla jsem, „nebo jsi v nějaké bryndě.“

„Ne, vůbec ne.“

„Co se děje?“

„Inu, ten Monroe,“ řekl. „Ten zatracenej kristuspán z Vine Streetu! Ten mi leží v žaludku!“

„Co se stalo?“ zeptala jsem se daleko chladněji.

„Ale sedí si v kanceláři jako nějaký zatracený velekněz nebo rabín a mele, co všechno udělá a co neudělá. Teď ti to nemůžu vykládat – přivede mě do blázince. Radši běž.“

„Takhle tě tu nemůžu nechat.“

„Běž, povídám.“ Čichla jsem k němu, ale nikdy nepil.

„Jdi a učeš se,“ řekla jsem. „Chci, abys přijal Marthu Doddovou.“

„Tady! Nikdy bych se jí nezbavil.“

„Tak třeba venku v předpokoji. Napřed se umyj. Vezmi si jinou košili.“

S překvapeným gestem zoufalství odešel do sousední koupelničky. V kanceláři bylo horko, jako by tam bylo celé hodiny zavřeno, a možná že se mu z toho horka udělalo špatně. Otevřela jsem tedy ještě dvě okna.

„Běž napřed,“ zavolal tatínek za zavřenými dveřmi v koupelničce. „Hned jsem tam.“

„Buď na ni moc hodný,“ řekla jsem. „Ať to nevypadá jako dobročinnost.“

Jako by Martha promluvila sama za sebe, ozvalo se odněkud z pokoje dlouhé temné zaúpění. Vylekalo mě to – potom mě to ohromilo, neboť se ozvalo znovu, ne z koupelny, kde byl tatínek, ani zvenku, ale ze skříně ve zdi právě naproti mně. Nevím, kde jsem sebrala tolik odvahy, ale přiběhla jsem k ní, otevřela jsem ji a z ní vypadla tatínkova sekretářka Birdy Petersová, dočista nahá – přesně jako mrtvola v biografu. S ní se vyvalil závan dusivého zatuchlého vzduchu. Převalila se na podlaze na bok, jednou rukou svírala nějaké šaty a zůstala ležet na podlaze zalitá potem – a právě v té chvíli vyšel táta z koupelny. Cítila jsem ho za sebou, aniž jsem

se obrátila, věděla jsem přesně, jak se tváří, protože jsem ho už předtím jednou překvapila.

„Hod' na ni něco,“ řekla jsem a hodila jsem na ni samí přehoz z gauče. „Aspoň na ni něco hod'.“

Vyběhla jsem z kanceláře. Rosemary Schmielová zahlédli můj výraz, když jsem vycházela, a odpověděla zděšenou grimasou. Nikdy už jsem ani ji, ani Birdy Petersovou nespátřila. Když jsme s Marthou vyšly ven, zeptala se Martha: „Copak se stalo, drahoušku?“ a protože jsem nic neříkala, pokračovala: „Udělala jste, co jste mohla. Asi jsme přišli nevhod. Ale já vím, co teď uděláme. Zavedu vás k jedné moc milé Angličance. Viděla jste to děvče od našeho stolu, s kterým Stahr tenkrát večer tančil?“

A tak jsem za to, že jsem se trochu ponořila do rodinných splašků, získala, co jsem chtěla.

Z té návštěvy si mnoho nepamatuji. Předně proto, že nebyla doma. Skleněné dveře jejího domu nebyly zamčené a Martha vešla dovnitř a zavolala vesele a důvěrně: „Kathleen!“ Pokoj, který jsme viděly, byl pustý a neosobní jako v hotelu; byly tam sice květiny, ale nevypadaly jako darované. Martha také našla na stole lístek, na němž stálo: „Nechte šaty tady. Šla jsem si hledat práci. Zastavím se zítra.“

Martha to četla dvakrát, ale zřejmě to nebylo pro Stahra, a čekaly jsme pět minut. Když lidé odejdou, jsou domy velmi tiché. Nemyslím, že by tam měl někdo zrovna metat kozelce, ale vyberte si z toho pozorování, co chcete. Velmi tiché. Skoro škrobené, bydlí tam jenom jedna moucha na stropě, která si vás vůbec nevšímá, a růžek záclony se pohybuje v závanu větru.

„To bych chtěla vědět, jakou práci,“ řekla Martha.
„Minulou neděli jela někam se Stahrem.“

Ale mě už to nezajímalo. Připadalo mi příšerné, že tu jsem. Producentská krev, pomyslíla jsem si s hrůzou. A v záchvatu paniky jsem ji vytáhla ven do klidné sluneční záře. Nemělo to smysl – bylo mi smutno a příšerně. Vždycky jsem byla hrdá na své tělo – představovala jsem si je jako geometrický útvar, který prostě nemohl udělat nic nesprávného, ať dělal co chtěl. Na světě není patrně místo, kostely, kanceláře a hrobky nevyjímajíc, kde by se lidé neobjímali – ale nikdo mě ještě nenacpal nahou do díry ve zdi uprostřed pracovní doby.

„Kdybyste byl v dragstóru,“ řekl Stahr, „a míchali vám tam něco na recept –“

„Myslíte v lékárně?“ zeptal se Boxley.

„Kdybyste byl v lékárně,“ připustil Stahr, „a dávali vám tam něco na recept pro nějakého člena vaší rodiny, kterému je moc zle –“

„– který je velmi nemocen?“ zeptal se Boxley.

„Který je velmi nemocen. A kdyby v takovém případě něco za oknem dokázalo upoutat vaši pozornost natolik, že by vás to nějak rozptýlilo a udrželo ve střehu, byl by to patrně námět na film.“

„Myslíte asi vraždu za oknem.“

„Už zase pouštíte uzdu fantazii,“ řekl Stahr s úsměvem.

„Mohl by to být třeba pavouk, který přede pavučinu na okenní tabuli.“ „Jistě – chápu.“

„Obávám se, že nechápete, pane Boxley. Chápete to **za sebe**, ale ne za nás. Pavouky si nechávají pro sebe a nám cpete vraždy.“

„Měl bych se vlastně sebrat a odjet,“ řekl Boxley. „Nejsem vám k ničemu. Jsem tu už tři týdny a nic jsem neudělal. Navrhnou něco, ale nikdo na to nereaguje.“

„Chci, abyste tu zůstal. Někde v koutečku duše máte něco proti filmu. Nechce se vám rozvíjet příběh tímto způsobem –“

„Je to příšerná otrava,“ vybuchl Boxley. „člověk se nemůže rozjet –“

Zarazil se. Věděl, že kormidelník Stahr si pro něho udělal čas uprostřed neustálé prudké vichřice – že spolu mluví za neustálého vrzání ráhnoví lodi, zděšeně zmítané na širém moři. Nebo – jak se mu někdy zdálo, že jsou v ohromném tomu, kde i čerstvě nalámaný mramor nese stopy starých štítů, polozapomenutých nápisů minulosti.

„Mám pořád pocit, že bych měl začít znovu,“ řekl Boxley. „To všechno ta masová výroba.“

„V tom je ten háček,“ řekl Stahr. „Vždycky je v tom někde háček. Děláme teď Rubensův životopis – představte si, že bych na vás chtěl, abyste maloval portréty bohatých pitomen, jako je Bill Brady nebo já nebo Garry Cooper nebo Marcus, a vy byste chtěl malovat Ježíše Krista! Nezdálo by se vám, že v tom je ten háček? U nás je háček v tom, že musíme brát populární folklór, vyštafírovat ho a zas ho lidem předložit. Jde-li o něco víc, je to úplný balzám. Nalejete nám trochu toho balzámu, pane Boxley?“

Boxley věděl, že by si dnes večer mohl sednout s Wyliem Whitem do Trocu a zuřit na Stahra, ale četl kdysi lorda Charnwooda a poznal, že Stahr stejně jako Lincoln

je vůdce, který vede dlouhou válku na mnoha frontách; téměř samojediný pohnul filmem hezky dopředu, až tak daleko, že obsah pojmu „producent“ byl bohatší a širší než obsah stejného pojmu na divadle. Stahr byl umělcem, stejně jako Lincoln byl generálem, jen z nutnosti a jako amatér.

„Pojďte se mnou do La Borwitzovy kanceláře,“ řekl Stahr. „Tam teda určitě potřebujou trochu balzámu.“

V La Borwitzově kanceláři seděli dva scenáristé, stenografka a zakřiknutý vedoucí skupiny v napjatém zakouřeném ovzduší slepé uličky, jak je tam Stahr před třemi hodinami zanechal. Podíval se jim do obličeje, jednomu po druhém, a nenašel nic. La Borwitz promluvil, naplněn hlubokou úctou ze své porážky:

„Máme tam prostě příliš mnoho postav, Monroe.“

Stahr vlídně ohrnul nos.

„To je základní myšlenka toho filmu.“

Vyndal z kapsy drobné, podíval se nahoru na lustr a vyhodil do vzduchu půldolar; peníz zacinkal v lustru. Podíval se na mince, které měl v ruce, a vybral čtvrták.

La Borwitz ho nešťastně pozoroval; věděl, že tohle je Stahrův oblíbený trik, a viděl, že mele z posledního. V té chvíli byli k němu všichni obráceni zády. Zvedl zničenou ruce, které zatím klidně ležely pod stolem, vyhodil je do vzduchu tak vysoko, až se zdálo, že mu odletí od zápěstí, a obratně pochytil mince, když padaly dolů. Hned mu bylo lépe. Opět se ovládal.

Jeden scenárista si také připravil nějaké drobné a na místě se dohodli na pravidlech. „Musíte minci hodit mezi řetízky a nedotknout se jich. Co spadne do lustru, zůstává v banku.“

Hráli asi půl hodiny – všichni kromě Boxleyho, který seděl stranou a hrabal se ve scénáři, a sekretářky, která vedla záznamy. Spočítala, kolik stojí pracovní doba čtyř lidí, a došla k částce tisíc šest set dolarů. Nakonec vyhrál La Borwitz pět dolarů padesát a vrátný donesl štafle a vybral peníze z lustru.

Boxley náhle promluvil. „S tímhle se běžte vycpat,“ řekl.

„Cože!“

„To není film.“

Užasle se na něho podívali. Stahr skryl úsměv. „Konečně někdo, kdo filmu opravdu rozumí!“ vykřikl La Borwitz.

„Je to spousta řečiček,“ řekl Boxley odvázně, „ale žádné situace. Koneckonců, nemá to být přece román. A je to moc dlouhé. Nemohu přesně popsat, jak to na mě působí, ale není to ono a nic mi to neříká.“

Vracel jim, čím ho sami tři neděle krmili. Stahr se odvrátil a pozoroval po očku ostatní.

„Nepotřebujeme **míň** postav,“ řekl Boxley. „Potřebujeme jich **víc**. V tom to, podle mne, vězí.“

„V tom to vězí,“ řekli scenáristi.

„Ano, v tom to vězí,“ řekl La Borwitz.

Boxleyho podnítila pozornost, kterou vzbudil.

„Co kdyby se každá postava viděla v té druhé,“ řekl. „Ten policajt se chystá zatknout zloděje, a vtom vidí, že zloděj má vlastně **jeho** tvář. Totiž, převedme to tak. Mohlo by se to skoro jmenovat **Na tvém místě...**“

Najednou byli zase v práci – improvizovali na to nové téma jeden po druhém jako swingaři v jazzové kapele a dokázali se rozehrát. Možná že to všechno zítra zase zahodí, ale na okamžik ožili. Zasloužila se o to hra s

mincemi stejně jako Boxley. Stahr znovu vytvořil správnou atmosféru – nikdy nechtěl být poháněčem pohánějících, ale připadal si, jednal a někdy i vypadal jako chlapeček, který organizuje školní představení.

Nechal je být, a když odcházel, poklepal Boxleymu na rameno – jako by mu záměrně uděloval rytířský titul – nechtěl, aby se na něho sesypali a za hodinu ho zase znechutili.

Ve vnitřní kanceláři čekal doktor Baer. Měl s sebou černocha s přenosným kardiografem, velkým jako ohromný kufr. Stahr mu říkal detektor lži. Vysvlékl se do pasu a začala týdenní prohlídka. „Jak se cítíte?“

„No – jako obvykle,“ řekl Stahr.

„Zase jste přeháněl práci, co? Spal jste trochu?“

„Ne – asi pět hodin. Když jdu spát brzo, ležím a neusnu.“

„Berte prášky pro spaní.“

„Po tom žlutém mám vždycky kocovinu.“

„Tak berte dva červené.“

„Z těch mám noční můru.“

„Tak berte jeden červený a jeden žlutý. Žlutý napřed.“

„Dobrá – zkusím to. Jak se daří **vám?**“

„Podívejte – já na sebe myslím, Monroe, šetřím se.“

„Houby šetříte. Někdy jste celou noc vzhůru.“

„Tak potom celý den spím.“

Za deset minut řekl Baer:

„Vypadá to slušně. Krevní tlak stoupl o pět.“

„Dobře,“ řekl Stahr. „To je dobře, že?“

„Velmi dobře. Dnes večer vyvolám kardiogramy. Kdy si vás budu moci vzít s sebou?“

„No, časem snad ano,“ řekl Stahr lehkomyšlně. „Asi za šest neděl se mi trochu uvolní.“

Baer se na něho podíval s upřímnou sympatií, která za tři roky vzrostla.

„Udělal se vám líp, když jste si ve třiatřicátém šel lehnout,“ řekl. „Třebas to bylo jen na tři neděle.“ „Půjdu zase.“

Ne, nepůjde, pomyslí si Baer. S Minninou pomocí vymohl na něm před lety několik krátkých období odpočinku a teď o tom znovu začínal a pokoušel se zjistit, koho Stahr považuje za své nejbližší přátele. Kdo by ho mohl odtud vytáhnout a někde ho udržet? Skoro určitě by to nemělo cenu. Musí už velmi brzy umřít. Za šest měsíců se to bude vědět určitě. Jaký má smysl vyvolávat kardiogramy? člověka, jako je Stahr, nejde přemluvit, aby všeho nechal a lehl si a díval se šest měsíců do nebe. To by radši zemřel. Říkal tomu jinak, ale nebylo to prostě nic jiného než neklamná touha po úplném vyčerpání, už se s tím také setkal. Únava je droga i jed, a Stahrovi zřejmě způsobovalo nějakou zvláštní, téměř fyzickou radost pracovat, až padal únavou. Byl to pravý opak vůle žít, jakou už také poznal, ale už se skoro vzdal pokusů něco proti tomu dělat. Sem tam někoho vyléčil – ale byl to jen prázdný triumf, při němž zabil člověka a zachoval skořápku.

„Udržujte si svůj standard,“ řekl.

Pohlédli na sebe. Věděl to Stahr? Asi ano. Ale nevěděl kdy – nevěděl ani, že to bude tak brzo.

„Jestli si udržuju svůj standard, nemůžu si přát víc,“ řekl Stahr.

Černoch už měl přístroj složený.

„Příští týden ve stejnou dobu?“

„Dobrá, Bille,“ řekl Stahr. „Sbohem.“

Když se zavřely dveře, Stahr zapjal diktagraf. Ihned se ozval hlas slečny Doolanové.

„Znáte nějakou slečnu Kathleen Moorovou?“

„Co to má znamenat?“ vylekal se.

„Volá nějaká slečna Kathleen Moorová. Říká, že jste ji požádal, aby zavolala.“

„Kristepane!“ vykřikl. Zmocnil se ho záchvat rozhorlení. Už je to pět dní – takhle by to vůbec nešlo.

„Máte ji na aparátě?“

„Ano.“

„Dobrá, tak mně ji předejte.“ Za okamžik slyšel ten hlas z těsné blízkosti. „Už jste se vdala?“ zeptal se tiše a odměřeně. „Ne, ještě ne.“

Vzpomínky mu načrtly její obličej a postavu. Když se posadil, zdálo se mu, že se k němu naklání přes stůl a dívá se mu rovnou do očí.

„O co vám jde?“ zeptal se pořád tím odměřeným tónem. Bylo to těžké, takhle mluvit.

„Našel jste ten dopis?“ zeptala se.

„Ano, padl mi do ruky ještě ten večer.“

„O tom jsem s vámi chtěla mluvit.“

Konečně našel pevnou půdu – byl pobouřen.

„Co k tomu ještě říct?“ zeptal se.

„Snažila jsem se vám napsat jiný dopis, ale nějak mi to nepsalo.“

„To vím taky.“ Následovala přestávka.

„No tak, vzmužte se!“ řekla k jeho překvapení.

„Tohle vám vůbec není podobné. Je to přece Stahr, že ano? Ten velmi milý pan Stahr?“

„Jsem trochu pobouřen,“ řekl pateticky. „Nevím, k čemu je tohle dobré. Měl jsem na vás aspoň hezkou vzpomínku.“

„Nevěřím, že jste to vy,“ řekla. „Snad mi ještě nebudete přát hodně štěstí?“ Najednou se zasmála. „Chystal jste se to přece říct? Já vím, jak je to **příšerné**, když se člověk chystá něco říct –“

„Vůbec jsem nečekal, že se ještě ozvete,“ řekl důstojně; ale nemělo to cenu, zasmála se znovu – byl to ženský smích, který je stejný jako dětský, jenom jediná slabika, zavýsknutí a výkřik radosti.

„Víte, jaký z vás mám dojem?“ zeptala se. „Připomínáte mi jeden den v Londýně, když se tam rozmnožily housenky; tehdy mi spadlo do úst něco horkého a chlupatého.“

„Promiňte.“

„Probud'te se, prosím,“ škemrala. „Chci vás vidět. Nemůžu to vysvětlovat po telefonu. Pro mě to taky nebyla žádná legrace, rozumíte.“

„Mám hrozně moc práce. Dnes večer je předpremiéra v Glendale.“

„To má být pozvání?“

„Jde se mnou George Boxley, ten anglický spisovatel.“ Samého ho to překvapilo. „Chcete se přidat?“

„Jak bychom tam spolu mohli mluvit?“

Zauvažovala. „Co kdybyste se pro mě zastavil potom,“ navrhla. „Mohli bychom se jet někam projet.“

Slečna Doolanová se na velkém diktagrafu pokoušela přepojit hovor režiséra, který právě natáčel – jediné přerušení, které kdy dovoloval. Třískl do knoflíku a vykřikl do stroje netrpělivě: „Počkejte!“

„Asi v jedenáct?“ řekla Kathleen důvěřivě.

Nápad „jet se někam projet“ mu připadal tak nemoudrý, že kdyby si mohl vymyslet, jak jej odmítnout, byl by to udělal, ale nechtěl dělat housenku. Najednou mu nezbylo žádné stanovisko, jen pocit, že den je alespoň úplný. Měl večer – začátek, prostředek i konec.

Zabouchal na skleněné dveře, slyšel ji, jak zevnitř volá, zůstal stát a čekal na svahu. Zdola sem zaznívalo pískání sekačky – někdo si o půlnoci stríhal trávník. Měsíc svítil tak jasně, že Stahr zřetelně viděl, jak se ten člověk asi o třicet metrů dál pod ním ve stráni zastavil a opřel se o držadlo stroje, než jej zase začal strkat zpátky přes zahradu. Vzduch byl neklidný vrcholícím létem. Byl začátek srpna, čas nerozumných lásek a zbrklých zločinů. Od léta se už nedá mnoho očekávat, a tak se člověk zoufale snaží žít v přítomnosti, anebo není-li žádná přítomnost, nějakou si vymyslet.

Konečně přišla. Byla celá jiná a rozradostněná. Měla na sobě kostým, a když kráčeli dolů k vozu, neustále si popotahovala sukni odvážnými, veselými, podněcujícími a bezstarostnými pohyby, jako by jí někdo říkal: Drž si klobouk, drahoušku, pojedeme z kopce. Stahr s sebou vzal limuzínu se šoférem a důvěrné ovzduší čtyř stěn, které je s sebou náhle strhly do nové zatačky a do temnoty, je ihned zbavilo jakéhokoliv pocitu odcizení, a tak patřil tento malý výlet k nejhezčím chvilám, jaké Stahr kdy zažil. Byla to jistě jedna z takových chvil, kdy možná věděl, že má zemřít, ale věděl také, že to nebude dnes večer.

Vyprávěla mu svůj příběh. Seděla vedle něho chvíli chladná a zářivá, vzrušeně rozprávěla svou historii,

unášela ho s sebou do vzdálených míst, seznamoval se a poznával lidi, které kdysi znala ona. Napřed vypadal příběh neurčitě. „Ten člověk“ byl ten, co ho milovala a co s ním žila. „Ten Američan“ byl ten, co ji zachránil, když začala ztrácet půdu pod nohama.

„Kdo je to – ten Američan?“

Ach jména – co na nich záleží? Není to nikdo důležitý jako Stahr. Není bohatý. Žil v Londýně a teď budou žít tady. Bude z ní dobrá manželka, opravdu někdo. On se rozvádí – nejenom kvůli ní – ale proto se to taky zdrželo.

„Ale co ten první?“ zeptal se Stahr. „Jak jsi se seznámila s ním?“

To byl zpočátku úplný dar z nebe. Od šestnácti do jednadvaceti let šlo o to se najíst. Toho dne, kdy ji macecha představila u dvora, měli na jídlo všeho všudy jeden šilink, taktak že neomdlely. Šest pencí na osobu, ale macecha na ni dávala při jídle pozor. Několik měsíců nato macecha zemřela a ona by se za ten šilink byla prodala, ale byla tak malátná, že nemohla jít na ulici. Londýn dovede být krutý – a jak. Cožpak nikoho neměla?

V Irsku měli přátele, kteří posílali máslo. V jedné kuchyni dostávala polévku. Byla na návštěvě u jakéhosi strýčka, který si na ni dovoloval, když měla plný žaludek, a ona se bránila a vyrazila z něho padesát liber, že to neřekla jeho ženě.

„Nemohla jsi pracovat?“ zeptal se Stahr. „Pracovala jsem. Prodávala jsem boty. Jednou jsem prodala auto.“

„Ale nemohla jsi sehnat pravidelné zaměstnání?“

„Moc těžko – to už je jiná věc. Panovalo takové přesvědčení, že lidé jako já připravují jiné lidi o práci.“

Když jsem se pokoušela dostat místo jako pokojská v hotelu, jedna žena mě udeřila.“

„Ale vždyť tě představili u dvora?“

„To zařídila moje macecha – docela náhodou. Nebyla jsem nikdo. Tatínka zastřelili v Irsku policajti v dvaadvacátém roce, když jsem byla dítě. Napsal knížku ***Poslední požehnání***. Četl jsi ji?“

„Já nečtu.“

„Kdybys ji tak koupil pro film! Je to hezká knížečka. Pořád za ni ještě dostávám honoráře – deset šilinků za rok.“

Potom se seznámila s tím člověkem a cestovali spolu kolem světa. Byla ve všech končinách, o kterých Stahr natočil filmy, a bydlela v městech, jejichž jména nikdy neslyšel. Potom to s tím člověkem šlo z kopce, začal pít a svádět služky a chtěl se jí zbavit a hodit ji na krk přátelům. Ti se zas všichni snažili přimět ji, aby u něho zůstala. Říkali, že ho zachránila a že to s ním teď má ještě nějaký čas vydržet, těžko říct, jak dlouho, až do konce. Je to její povinnost. Vykonávali na ni strašný nátlak. Ale ona poznala toho Američana, a tak nakonec utekla.

„Měla jsi utéct už dřív.“

„Víš, ono to bylo dost těžké,“ zaváhala a potom z ní vyletělo: „Víš, já jsem totiž utekla od krále.“

Jeho morální předsudky se zhroutily – podařilo se jí ho překonat. Hlavou mu prolétaly zmatené myšlenky. Jedna z nich bylo staré neurčité přesvědčení, že všichni králové jsou nakažení.

„Nebyl to anglický král,“ řekla. „Můj král byl, jak říkával, bez místa. V Londýně je spousta králů.“ Zasmála

se – a potom dodala téměř vzdorně. „Byl velmi přitažlivý, dokud nezačal pít a vyvádět.“

„Odkud to byl král?“

Řekla mu to – a Stahrovi se vybavil obličej ze starých žurnálů.

„Byl to velmi učený člověk,“ řekla. „Mohl vyučovat všechno možné. Ale na krále moc nevypadal. To na něho mnohem spíš vypadáš ty. Žádný z nich nevypadal na krále.“

Tentokrát se zasmál Stahr.

„Víš, jak to myslím. Všichni mi připadali staromódní. Většinou se ohromně snažili být vždycky a jour. Pořád jim někdo radil být *á jour*. Jeden byl například syndikalista. A jeden u sebe vždycky nosil pár výstřižků o tenisovém turnaji, v kterém se dostal do semifinále. Ty výstřižky jsem viděla alespoň desetkrát.“

Projížděli Griffithovým parkem a minuli setmělé burbanské ateliéry, pak letiště, a jeli dál po silnici k Pasadena, kolem neónových reklam kabaretů u silnice. V duchu po ní toužil, ale bylo pozdě a jízda sama mu přinášela nekonečnou radost. Drželi se za ruce a jednou se mu schoulila do náruče a řekla: „Ty jsi **tak** milý, jsem s tebou **tak** ráda.“ Ale v nitru byla rozpolcená – nebyl to jeho večer, jako bylo jeho nedělní odpoledne. Byla ponořena do sebe, vzrušená vyprávěním o svých dobrodružstvích; nemohl se zbavit myšlenky, že se mu dostává příběhu, který si šetřila pro „toho Američana“.

„Jak dlouho znáš toho Američana?“ zeptal se.

„Znám ho už několik měsíců. Scházeli jsme se. Rozumíme si spolu. Říkával: ‚Teď už je to mezi námi nabeton‘.“

„Tak proč jsi mi telefonovala?“ Zaváhala.

„Chtěla jsem tě ještě jednou vidět. A potom také – měl přijet dnes, ale včera večer poslal telegram, že se zdrží ještě týden. Chtěla jsem mluvit s nějakým přítelem – jsi přece můj přítel, že?“

To už po ní toužil velmi intenzívně, ale část jeho mysli zůstávala chladná a neustále opakovala: Chce se přesvědčit, jestli jsem se do ní zamiloval, jestli si ji chci vzít. Potom by uvažovala, má-li toho člověka hodit přes palubu nebo ne. Nebude o tom uvažovat, dokud se já nezavážu.

„Miluješ toho Američana?“ zeptal se.

„Ale ano. Je to naprosto hotová věc. Zachránil mi život i zdravý rozum. Objíždí kvůli mně polovici světa. Na tom jsem trvala.“

„A ty ho miluješ?“

„Ale ano. Miluji ho.“

Její „ale ano“ mu řeklo, že ho nemiluje – řeklo mu, aby promluvil sám – že ona si to ještě rozmyslí. Vzal ji do náručí, odhodlaně ji políbil na ústa a dlouho ji držel v objetí. Byla tak teplá.

„Dnes ne,“ zašeptala.

„Dobrá.“

Přejeli po mostě sebevrahů s novým vysokým drátěným plotem.

„Vím, co to je,“ řekla, „ale je to tak hloupé. Angličané se nezabíjejí, když nedostanou to, co chtějí.“

Na příjezdové cestě k hotelu se otočili a vydali se nazpět. Byla tmavá, bezměsíčná noc. Vlna touhy opadla, ani jeden, ani druhý chvíli nepromluví. Její vyprávění o králích ho útržky vzpomínek divně přeneslo zpátky do perlově zářivé iluminace Hlavní třídy v Erie v Pensylvánii, když mu bylo patnáct. Byla tam restaurace,

kteřá měla za oknem kraby a vodní rostliny, na jeskyni ze skořápek svítila jasná světla a vzadu za červenou záclonou se skrývalo podivné, zadumané tajemství lidí a houslové melodie. To bylo těsně předtím, než se vydal do New Yorku. Tohle děvče mu připomínalo čerstvě zmražené ryby a humry za výkladem. Byla to Krásná panenka. Minna nikdy nebyla Krásná panenka.

Podívali se na sebe a ona se zeptala očima: Mám si vzít toho Američana? Neodpověděl. Po chvílce řekl: „Co kdybychom jeli někam na víkend?“

Zauvažovala.

„To myslíš zítra?“

„Bohužel ano.“

„Tak já ti to povím zítra,“ řekla. „Řekni mi to dnes. Bál bych se –“

„– že najdeš ve voze lístek?“ zasmála se. „Ne, ve voze není žádný lístek. Teď už víš skoro všechno.“ „Skoro všechno.“

„Ano – skoro – až na pár maličkostí.“

Bude se muset dovědět, co je to za maličkosti. Zítra mu to řekne. Domýšlel se – chtěl se domýšlet – že se třeba zapletla do vlastního soucitu: k tomu člověku, k tomu králi ji něco poutalo pevně a dlouho. Tři roky strávila v nanejvýš nenormálním postavení – jednou nohou v paláci a druhou v pozadí, „člověk se musel moc smát,“ řekla. „Naučila jsem se moc smát.“

„Mohl si tě vzít – jako paní Simpsonovou,“ protestoval Stahr.

„Ale on byl ženatý. A nebyl to žádný romantický snílek.“ Odmlčela se. „Já jsem?“

„Ano,“ přiznala váhavě, jako by vynášela trumf. „Částečně jsi. Ty jsi tři nebo čtyři různí lidé dohromady,

ale všichni hrají s otevřenýma kartama jako všichni Američani.“

„Nezvykej si věřit Američanům tak samozřejmě,“ řekl s úsměvem. „Možná že hrají s otevřenýma kartama, ale hrozně rychle se mění.“

Zatvářila se znepokojeně.

„Vážně?“

„Hrozně rychle a najednou,“ řekl, „a jakživo je nic nepromění zpátky.“

„Naháníš mi hrůzu. Měla jsem u Američanů vždycky velký pocit bezpečí.“

„Kam pojedeme zítra?“ zeptal se. „Třeba nahoru do hor. Mám zítra spoustu práce, ale nebudu dělat nic. Můžeme vyjet ve čtyři a odpoledne už tam budeme.“

„Nevím to tak jistě. Je toho na mne trochu moc. Tohleto se nehodí pro děvče, které přijelo do Kalifornie začít nový život.“

V tom okamžiku by to byl mohl říct: Tohle je nový život, protože věděl, že je, věděl, že už ji nemůže nechat odejít; ale něco jiného mu říkalo, aby se na to vyspal jako rozumný člověk, ne jako romantický snílek. A aby jí to neříkal, až zítra. Pořád ještě se na něho dívala, očima putovala od jeho čela až k bradě a zpátky a potom znova nahoru a dolů a hlavou přitom otáčela tím svým podivným, pomalým, vlnivým pohybem.

... Tohle je tvoje příležitost, Stahre. Využij jí raději ihned. Tohle je děvče pro tebe. Může tě zachránit, může tě starostmi vrátit k životu. Budeš o ni muset pečovat a najdeš v sobě dost sil, že to dokážeš. Ale vezmi si ji hned – řekni jí to a odvez ji pryč. Ani jeden z vás to neví, ale někde daleko změnil ten Američan přes noc své plány.

Jeho vlak už uhání přes Albuquerque; dodržuje přesně jízdní řád. Strojvůdce jede na čas. Ráno bude tady.

... Řidič zabočil vzhůru do kopce ke Kathleeninu domu. I potmě vypadal hřejivě – všechno v okolí toho místa působilo na Stahra jakýmsi čarodějným kouzlem: limuzína, dům, který se zvedal na pobřeží, i ty vzdálenosti, které spolu překonali rozlehlým městem. Kopec, do něhož nyní jeli, vyzařoval podivný žár, tlumený zvuk, který mu v duši probudil radostnou svěžest.

Když se s ní loučil, cítil znovu, že ji nemůže opustit, ani na několik hodin. Dělo je jenom deset let, ale jemu se zdálo, že je to stejně bláznivé jako láska stárnoucího muže k mladé dívce. Cítil hluboce a zoufale potřebu času, hodiny tikající mu v srdci, a nutilo ho to navzdory veškeré logice jeho života, aby prošel kolem ní do domu a řekl: Tohle je navždy.

Kathleen čekala, sama nerozhodná – jako růžový a stříbrný mráz čeká, až roztaje jarem. Byla Evropanka, pokorná tvář v tvář moci, ale měla vášnivou sebeúctu, která jí nedovolovala překročit určitou mez. Neměla žádné iluze o ohledech, které se honí v hlavě vladařům.

„Zítra pojedeme do hor,“ řekl Stahr. Mnoho tisíc lidí záviselo na jeho dobře uvážených rozhodnutích – člověk může náhle postrádat vlastnost, která ho dvacet let udržovala při životě.

Druhý den dopoledne, v sobotu, měl mnoho práce. Když se ve dvě hodiny vrátil od oběda, čekala ho kupa telegramů – v Arktidě se ztratila loď jejich společnosti; na jednu hvězdu praskla hanlivá aféra; jakýsi scenárista žaloval o milión dolarů. Za mořem uboze umírali židé. Pak na něho zacívil poslední telegram:

***Dnes v poledne jsem se provdala. Sbohem; a na
připojené nálepce stálo: Odpovězte prostřednictvím
telegrafické společnosti Western Union.***

KAPITOLA VI

O tom všem jsem nevěděla nic. Zajela jsem si k jezeru Louise, a když jsem se vrátila, vyhýbala jsem se ateliérům. Myslím, že bych se v polovině srpna byla vdala na Východ – kdyby mě Stahr nebyl jednoho dne zavolał domů.

„Potřeboval bych něco zařídít, Cecílie – potřebuju se sejít s nějakým členem komunistické strany.“

„S kterým?“ zeptala jsem se trochu překvapeně.

„S kterýmkoliv.“

„Nemáte jich tam sám dost?“

„Myslím s nějakým organizátorem – z New Yorku.“

Léto předtím jsem vězela až po krk v politice – byla bych mu asi mohla zařídít schůzku i s Harrym Bridgesem, ale můj mládenec se zabil v automobilové nehodě, když jsem se vrátila na univerzitu, a já už s takovými věcmi neměla kontakt. Slyšela jsem, že se někde po Hollywoodu potlouká někdo z časopisu *New Masses*.

„Slíbíte mu beztrestnost?“ zeptala jsem se žertem.

„Ale ano,“ odpověděl Stahr vážně. „Já mu neublížím. Sežeň někoho, kdo umí mluvit – řekni mu, aby s sebou vzal nějakou tu svou knihu.“

Mluvil, jako by se chtěl setkat s nějakým členem kultu „Já jsem, a ostatní ať vezme čert“.

„Chcete blondýnku nebo brunetu?“

„Ne, sežeň nějakého chlapa,“ řekl spěšně.

Jak jsem uslyšela Stahrův hlas, hned jsem dostala lepší náladu. Od té doby, co jsem překvapila tátu v trapné situaci, zdálo se mi, že všechno kolem mne plave v plivátkových splaších. Stahr všechno změnil – změnil stanovisko, z něhož jsem se na to dívala, změnil i sám vzduch.

„Tvůj tatínek by o tom myslím nemusel vědět,“ řekl. „Nemohli bychom předstírat, že je to třeba nějaký bulharský muzikant nebo něco takového?“

„Kdepak, oni se teď už tak nestrojí,“ řekla jsem.

Sjednat tu schůzku bylo těžší, než jsem si myslela – Stahrovo jednání se Svazem scenáristů, které pokračovalo už přes rok, směřovalo do slepé uličky. Snad se báli, aby je Stahr nezkorumpoval, a vyptávali se, co jim chce „navrhnout“. Později mi Stahr vykládal, jak se na schůzku připravoval tím, že si pouštěl filmy o ruské revoluci, které měl doma v archívu. Pustil si také ***Doktora Caligariho a Andaluského psa*** Salvátora Daliho, neboť si snad myslel, že s tím nějak souvisí. Ruské filmy ho kdysi ve dvacátých letech vylekaly a na návrh Wylieho Whitea si objednal ze scenáristického oddělení dvoustránkovou „synopsi“ Komunistického manifestu.

Nebyla naděje, že by něco z toho pochopil. Byl racionalista, který uvažoval sám, bez pomoci knih, a

právě se mu podařilo došplhat se z tisícileté židovské tradice ke sklonku osmnáctého století. Nevydržel by přihlížet, jak se to všechno rozplývá – jako každý parvenu choval nevykořenitelnou úctu k tradici.

Ke schůzce došlo v místnosti, které jsem říkala „pokoj z vypreparované kůže“ – byla to jedna z šesti místností, které pro nás před lety upravil architekt od Sloanů, a tenhle termín mi utkvěl v paměti. Tento pokoj nejvýrazněji nesl pečeť architektovy práce: koberce z angorské vlny jitřní barvy; nejjemnější šed', jakou si umíte představit – člověk se sotva odvážil na něj šlápnout; a stříbrné panelování, kožené stolky, krémové obrazy a všechna ta štíhlá křehkost budila dojem, že se dá tak snadno umazat, že jsme si tam ani nedovolili zhluboka vydechnout, ačkoliv od dveří dovnitř byl báječný pohled, když byla okna otevřena a záclony se žalně chvěly ve vánku. Byl to přímý potomek starého amerického salónu, který býval přístupný jen v neděli. Ale téhle příležitosti takové prostředí odpovídalo a já doufala, že ať se stane cokoliv, dodá to pokoji charakter a napříště to z něho učiní součást našeho domu.

Stahr přišel první. Byl nervózní a ustaraný – jen hlas měl jako vždycky klidný a plný ohledů. Uměl vyjít člověku vstříc tak nějak statečně a osobně – vykročil přímo k vám, odstavil něco z cesty, a dověděl se o vás všechno, jako by to ani jinak nešlo. Pod nějakou záminkou jsem ho políbila a uvedla jsem ho do pokoje z vypreparované kůže.

„Kdy se vrátíš na univerzitu?“ zeptal se.

Tímhle poutavým tématem jsme se už zabývali.

„Líbila bych se vám, kdybych byla trochu menší?“ zeptala jsem se. „Mohla bych nosit nízké podpatky a ulízat si vlasy.“

„Pojď se mnou dnes na večeři,“ navrhl. „Lidé si budou myslet, že jsem tvůj tatínek, ale mně to nevadí.“

„Já staré pány **zbožňuju**“ ujistila jsem ho. „Pokud ten pán nemá berlu, mám pocit, že je to prostě chlapec s děvčetem.“

„Měla jsi už často takový pocit?“

„Často.“

„Lidé se pořád zamilovávají a pak je to zase přechází, že?“

„Asi tak každé tři roky, říká Fanny Briceová. Zrovna jsem to četla v časopise.“

„To by mě zajímalo, jak to dokážou,“ řekl. „Vím, že je to pravda, protože je vídám. Ale mají pokaždé takovou **jistotu**, a pak už najednou jistotu nemají. Ale zase ji najdou.“

„Natočil jste už příliš mnoho filmů.“

„Zajímalo by mě, jestli podruhé nebo potřetí nebo počtvrté mají pořád stejnou jistotu,“ trval na svém.

„Mají pokaždé větší,“ řekla jsem. „A největší mají naposled.“

Zamyslel se nad tím a vypadalo to, že souhlasí.

„Myslím, že ano. Největší mají naposled.“

Nelíbilo se mi, jak to říká, a najednou jsem viděla, že pod tou klidnou skořápkou je mu bídně.

„Je to hrozná otrava,“ řekl. „Bude líp, až to přejde.“

„Počkat! Třeba jsou filmy ve špatných rukou.“

Ohlásili Brimmera, člena strany, a jak jsem mu šla naproti, sklouzla jsem ke dveřím na jedné takové

lehounké gázové předložce, až jsem mu skoro vletěla do náručí.

Byl to hezký člověk, tenhle Brimmer. Vypadal trochu jako Spencer Tracy, ale měl pevnější obličej a zračil se mu v něm širší výrazový rejstřík. Když se na sebe se Stahrem usmáli, podali si ruce a zaujali bojové postavení, neubránila jsem se myšlence, že jsou to dva nejčinnorodější muži, jaké jsem kdy viděla. Okamžitě upřeli pozornost jeden na druhého – ke mně byli oba zdvořilí, jak si jen člověk může přát, ale když se ke mně obraceli, ulamovali svým větám hroty.

„Co vlastně chcete, lidi?“ zeptal se Stahr.
„Pobláznili jste mi všechnu mládež.“

„Aspoň do nich vjede trochu života, ne?“ řekl Brimmer.

„Napřed sem pustíme půl tuctu Rusů, prohlídnout si studio,“ řekl Stahr. „Jako vzorové studio, rozumíte. A vy se potom snažíte rozbít jednotu, která z toho vzorové studio udělá.“

„Jednotu?“ opakoval Brimmer. „To myslíte to, čemu se říká podnikový duch?“

„Ne, to ne,“ řekl Stahr netrpělivě. „Mám dojem, že jdete **po mně**. Minulý týden za mnou přišel do kanceláře scenárista – takový ožrala – chlap, který mohl už dávno skončit v blázinci – a začal mi vykládat, jak mám já dělat svou práci.“

Brimmer se usmál.

„Na mě vůbec neděláte dojem, že by vám někdo mohl vykládat, jak máte co dělat, pane Stahre.“

Oba si dali čaj. Když jsem se vrátila, Stahr vyprávěl historku o bratrech Warnerových a Brimmer se smál spolu s ním.

„Povím vám něco,“ řekl Stahr. „Ten ruský tanečník Balanchine si je pletl s bratry Ritzovými. Nevěděl, které učí a u kterých je zaměstnán. Chodíval po studiu a říkal: Tyhlety bratry Warnerovy nemůžu naučit tancovat.“

Vypadalo to na klidné odpoledne. Brimmer se ho zeptal, proč producenti nepodporují Protinacistickou ligu.

„Kvůli vám,“ řekl Stahr. „Takhle vy si získáváte scenáristy. Perspektivně vzato stejně jenom maříte čas. Scenáristé a děti – ani v normálních dobách se nedokážou soustředit na práci.“

„Jsou to sedláci vašeho oboru,“ řekl Brimmer přívětivě. „Pěstují obilí, ale na dožínkách se nepodílejí. K producentovi cítí stejný odpor jako sedláci k měšťákům.“

Myslila jsem na Stahrovo děvče – jestli už to mezi nimi skončilo. Později jsem to všechno slyšela od Kathleen, stály jsme v dešti na jedné mizerné ulici jménem Goldwyn Avenue, a odhadla jsem, že to muselo být asi týden po tom, co mu poslala telegram. Za ten telegram nemohla. Ten člověk vystoupil zničehonic z vlaku a odvedl ji k oddávacímu úředníku bez nejmenšího stínu pochybnosti, že by snad chtěla něco jiného. Bylo to v osm hodin ráno a Kathleen byla tak omámená, že nemyslela na nic než na to, jak poslat Stahrovi telegram. Teoreticky se člověk může zastavit a říct: Poslouchej, zapomněla jsem ti to povědět, ale seznámila jsem se s jedním mužem. Ale tahleta cesta byla vytyčena tak důkladně, s takovou důvěrou, po takovém boji a s takovou úlevou, že když ji najednou zkřížila jiná, připadala si Kathleen jako na přehozené výhybce. Díval se na ni, jak píše telegram, hleděl přímo na něj přes stůl a ona jen doufala, že neumí číst vzhůru nohama...

Když se mé myšlenky zase vrátily do pokoje, zničili už ubohé scenáristy – Brimmer zašel tak daleko, že připustil, že jsou „nestálí“.

„Nejsou schopni rozhodovat,“ řekl Stahr. „Vůle se nedá nahradit. Někdy člověk musí předstírat, že má vůli, i když cítí, že vlastně žádnou nemá.“

„To jsem zažil.“

„Musíte si říct: Takhle to bude – a nejinak – i když to nevíte jistě. To se mi stane aspoň desetkrát za týden. Jsou to situace, kdy člověk vlastně nemá žádné zdůvodnění, a tak musí předstírat, že má.“

„Tohle už zažili všichni vůdcové,“ řekl Brimmer. „Vůdcové pracujících a rozhodně i vojevůdcové.“

„Takový postoj jsem tedy zaujal v záležitosti Odborového svazu. Připadá mi, že chtějí vládnout, a já nedám scenáristům nic než peníze.“

„Některým dáváte velmi málo peněz. Třicet dolarů týdně.“

„Kdo to dostává?“ zeptal se Stahr překvapeně.

„Ti, kteří jsou lacino k mání a dají se snadno nahradit.“

„Ne v mém studiu,“ řekl Stahr.

„Ale ano,“ řekl Brimmer. „Dva muži ve vašem oddělení kraťasů dostávají třicet dolarů týdně.“ „Kdo?“

„Jeden se jmenuje Ransome – druhý se jmenuje O’Brien.“ Stahr a já jsme se zasmáli.

„To nejsou scenáristé,“ řekl Stahr. „To jsou bratřenci Cecíliina otce.“

„V jiných studiích takoví jsou,“ řekl Brimmer.

Stahr sáhl po čajové lžičce a nalil si z lahvičky nějaký lék.

„Co je to mrva?“ zeptal se najednou.

„Mrva? To je stávkokaz nebo firemní fízl.“

„Myslel jsem si to,“ řekl Stahr. „Mám jednoho scenáristu za patnáct set dolarů a ten, vždycky když prochází jídelnou, říká jiným scenáristům za zády: ‚Mrvo!‘ Kdyby je to tak neděsilo, bylo by to k smíchu.“

Brimmer se zasmál.

„To bych rád viděl,“ řekl.

„Nechtěl byste se mnou strávit den ve studiu?“ navrhl Stahr. Brimmer se zasmál a upřímně ho to pobavilo.

„Ne, pane Stahre. Ale nepochybuji, že by to na mě udělalo dojem. Slyšel jsem, že jste jeden z nejvýkonnějších lidí a největších dřičů na celém Západě. Byla by to pro mě velká čest, pozorovat vás při práci, ale bojím se, že si to musím odepřít.“

Stahr se podíval na mne.

„Ten tvůj kamarád se mi líbí,“ řekl. „Je to blázen, ale líbí se mi.“ Upřel pohled na Brimmera. „Narodil jste se tady?“

„Ale ano. Už několik generací mých předků žije v Americe.“

„Bylo mezi nimi hodně takových, jako jste vy?“ „Otec byl baptistický duchovní.“

„Myslím, jestli mezi nimi bylo hodně rudých. Chtěl bych poznat toho velkého žida, který chtěl vyfouknout Fordovi továrnu. Jak jen se jmenoval –“

„Frankenstein?“

„To je on. Někteří z vás na to myslím věří.“

„Je jich dost,“ řekl Brimmer suše. „Vy ne,“ řekl Stahr.

Brimmerovi přeběhl po obličeji stín urážky. „Ale ano,“ řekl.

„Ale ne,“ řekl Stahr. „Možná že jste tomu věřil kdysi.“ Brimmer pokrčil rameny.

„Třeba hádáte podle sebe,“ řekl. „V hloubi duše víte, pane Stahre, že mám pravdu.“

„Ne,“ řekl Stahr, „myslím, že je to celé nesmysl.“

„– myslíte si: Má pravdu, ale zároveň myslíte, že vás tenhle systém přežije.“

„Přece nepočítáte vážně s tím, že svrhnete vládu.“

„Ne, pane Stahre. Ale myslíme, že ji třeba svrhnete vy.“

Častovali se navzájem špičkami – drobným zlomyslným popichováním, jak to muži někdy dělají. Ženy také, ale potom je to otevřená bitva bez milosti. Ale pozorovat při tom muže není příjemné, protože člověk nikdy neví, co přijde vzápětí. V žádném případě to neposloužilo zvukovým asociacím, které jsem s tím pokojem spojovala, a tak jsem je vymanévrovala širokými skleněnými dveřmi do zlatožluté kalifornské zahrady.

Léto vrcholilo, ale ve spršce čerstvé vody z udýchaných rozprašovačů trávnick zářil jako na jaře. Viděla jsem, že se na něj Brimmer zahleděl, jako by si chtěl povzdechnout – dělávají to tak. Venku Brimmer vyrostl – vypadal o hodně vyšší, než jsem si myslela, a měl široká ramena. Jako když si superman sundá brýle. Pomyslíla jsem si, že je přitažlivý, jak mohou být jen muži, kterým na ženských příliš nezáleží. Zahráli jsme si pár setů ping-pongu ve třech a on opravdu uměl zacházet s pálkou. Slyšela jsem tátu, jak se vrací domů a zpívá si to své zatracené **Holčičko, dnes jsi se nadřela**, a potom najednou umlká, jako by si vzpomněl, že spolu nemluvíme. Bylo půl sedmé – můj vůz stál na příjezdové

cestě a já navrhla, že bychom mohli jet na večeři do Trocadera.

Brimmer se tvářil přesně jako Otec 0‘Ney, když si v New Yorku otočil kolárek a šel s tatínkem a se mnou na ruský balet. Jako že by tam vlastně jaksi neměl být. Když přišel k našemu stolu fotograf Bernie, který tam čekal na nějaké velké zvíře, zatvářil se jako v pasti – Stahr poslal Bernieho pryč, ale já bych byla ráda měla tu fotografii.

Potom si k mému překvapení dal Stahr tři koktajly, jeden za druhým.

„Tak to už vím, že jste nešťastně zamilovaný,“ řekla jsem. „Proč myslíš, Cecilko?“ „Podle těch koktajlů.“

„Ale já nikdy nepiju, Cecilko. Ničí mi to zažívání – v životě jsem neměl špičku.“

Spočítala jsem je: „– dva – **tři.**“

„Ani jsem si to neuvědomil. Vůbec nevím, že jsem je vypil. Myslel jsem si, že se něco děje.“

Na okamžik se mu do očí vkradl přihlouplý skleněný výraz – potom to přešlo.

„Tento týden jsem se ještě nenapil,“ řekl Brimmer. „Odbyl jsem si to u námořnictva.“

Stahr už se zase díval jako předtím – nejapné na mě mrkl a řekl: „Tak tenhleten panchart, co řeční po táborech, zpracovával námořnictvo.“

Brimmer dobře nevěděl, jak na to má reagovat. Zřejmě se rozhodl, že to zahrne do celkového režijního pojetí, protože se chabě usmál, a já viděla, že Stahr se usmál taky. Ulevilo se mi, když jsem zjistila, že se to bezpečně vejde do velké americké tradice, a snažila jsem se opanovat rozhovor, ale najednou to vypadalo, že Stahr je v pořádku.

„Měl jsem takovou typickou zkušenost,“ řekl velmi jadrně a jasně Brimmerovi. „Nejlepší hollywoodský režisér, člověk, kterému se nikdy nepletu do řemesla – je tak nějak zatížený, že chce do každého filmu propašovat nějakého teplouše nebo něco takového. Nějakou provokačku. Zafixuje to tam tak pevně jako průsvitku na známkách, a já už s tím nic nesvedu. Načež vykročí Liga pro ochranu slušnosti o krok dopředu a z nějakého poctivého filmu se musí něco obětovat.“

„Typické organizační nesnáze,“ souhlasil Brimmer.

„Typické,“ řekl Stahr. „Je to nekonečná bitva. A teďka mi ten režisér říká, že je to v pořádku, protože má za sebou Svaz režisérů a já nesmím utlačovat chudinu. Takhle mi přiděláváte starosti.“

„To je pro nás trochu odlehlý problém,“ řekl Brimmer s úsměvem. „Nemyslím, že bychom s režiséry udělali velké terno.“

„Režiséři bývali moji kamarádi,“ řekl Stahr hrdě.

Bylo to, jako by se Edward VII. vychloubal, že se pohyboval v nejlepší evropské společnosti.

„Ale někteří mi nikdy neodpustili,“ pokračoval, „že jsem sem, když přišel zvuk, vylákal divadelní režiséry. Vzburcovalo je to a donutilo pořádně se naučit řemeslu, ale nikdy mi to vlastně neodpustili. Tenkrát jsme sem také přivezli řůru spisovatelů a mně se ohromně líbili, ale pak se z nich ze všech vyklubali rudí.“

Přišel Gary Cooper, usadil se do koutka s hloučkem lidí, kteří se nadechovali přesně v tom okamžiku jako on, tvářili se, jako by je všechny živil, a ani se nehýbali. Nějaká žena na druhém konci místnosti se obrátila a ukázalo se, že je to Carole Lombardová – byla jsem ráda, že se má Brimmer aspoň na co dívat.

Stahr si objednal whisky se sodou a téměř hned nato další. Nejedl nic než pár lžic polévky a vykládal spoustu ohavných věcí, jak jsou všichni líní a tak dále, a že jemu na tom vůbec nezáleží, protože on má spoustu peněz – takové ty řeči, jaké člověk slyší vždycky, když se sejde táta se svými přáteli. Myslím, že si Stahr uvědomoval, jak ohromně působí takové řeči mimo jistý okruh lidí, ale – možná že ještě nikdy neslyšel, jak vlastně působí. V každém případě najednou zmlkl a upíjel černou kávu. Já jsem ho milovala, a na tom nemohlo změnit nic, co říkal, ale nechtěla jsem, aby si z něho Brimmer odnesl takový dojem. Chtěla jsem, aby ve Stahrovi viděl jakéhosi technologického virtuosa – a Stahr najednou začal hrát zlotřilého dohlázeatele a přeháněl to tak, že kdyby něco takového viděl na plátně, byl by řekl, že je to šmíra.

„Já jsem producent,“ řekl, jako by chtěl poopravit svůj dřívější postoj. „Mám rád scenáristy – myslím, že jim rozumím. Když někdo dělá svou práci, ani mi nenapadne, abych ho vyhazoval.“

„To my taky nechceme,“ řekl Brimmer přívětivě. „Chceme vás převzít jako podnik v plném chodu.“

Stahr zamračeně přikývl.

„Vás tak dostat dohromady s mými partnery. Každý má spoustu důvodů, proč nutit Fittse, aby vás vyhnal z města.“

„Vážíme si vaší ochrany,“ řekl Brimmer s přídechem ironie. „Upřímně řečeno **nejvíce** nám děláte těžkou hlavu vy, pane Stahre – právě proto, že se chováte ke svým zaměstnancům otcovsky a máte velmi velký vliv.“

Stahr ho sotva poslouchal.

„Nikdy jsem si nemyslel,“ řekl, „že bych toho věděl víc než kterýkoli scenárista, ale vždycky jsem si myslel, že to, co ví on, patří mně – protože já vím, jak toho využít. Jako Římané – slyšel jsem, že nikdy nic nevynalezli, ale věděli, co s čím udělat. Chápete? Neříkám, že je to správné. Ale takhle jsem se na to vždycky díval – už jako chlapec.“

To Brimmera zaujalo – první věc, která v něm po hodině zase vzbudila zájem.

„Znáte se velmi dobře, pane Stahre,“ řekl.

Chtěl bych říct, že jsem si myslel, že to ví. Pořád jsem ještě doufala, že se to vyvine k lepšímu, a tak jsem na něho zbrkle naléhala, aby s námi zajel domů, ale když se Stahr zastavil u baru na skleničku, poznala jsem, že jsem udělala chybu.

Byl něžný, klidný, neškodný sobotní večer a po ulicích jezdila spousta vozů. Stahr si položil ruku na opěradlo a dotýkal se mých vlasů. Najednou jsem si přála, aby to bylo před deseti lety. Bylo by mi bývalo devět. Brimmerovi by bylo asi osmnáct a pracoval by po večerech, aby měl na studium na na některé středozápadní univerzitě, a Stahrovi by bylo pětadvacet, právě by byl zdědil svět a překypoval by sebedůvěrou a radostí. Oba bychom byli uctivě a bez nejmenší pochyby vzhlíželi ke Stahrovi. A tady jsme trčeli uprostřed konfliktu dospělých, který nezná žádné mírové řešení, a teď jej ještě komplikuje vyčerpání a pití.

Zabočili jsme na naši příjezdovku a já zajela zase na zahradu.

„Musím už jít,“ řekl Brimmer, „mám se ještě s někým sejít.“

„Ne, počkejte,“ řekl Stahr. „Ještě jsem se nedostal k tomu, co jsem chtěl říct. Zahrajme si ping-pong a ještě se napijeme a potom se do sebe pořádně pustíme.“

Brimmer zaváhal. Stahr zapjal reflektor a zvedl pingpongovou pátku a já zašla do domu pro whisky. Nebyla bych se odvážila ho neposlechnout.

Když jsem se vrátila, nehráli, ale Stahr odpaloval na Brimmera celou krabici nových míčků a Brimmer je srážel stranou. Jakmile jsem se objevila, nechal toho, vzal si láhev a uchýlil se do křesla, těsně mimo záři reflektoru, a hleděl na nás ze tmy, nebezpečný a důstojný. Byl bledý – byl tak průhledný, že člověk skoro viděl, jak se v něm mísí alkohol s jedem vyčerpání.

„V sobotu večer si má člověk odpočinout,“ řekl.

„Vy přece neodpočíváte,“ řekla jsem. Bojoval beznadějný zápas s pudem, který jej doháněl ke schizofrenii.

„Brimmerovi namlátím,“ prohlásil za okamžik. „Tuhle záležitost vyřídím osobně.“

„Nemůžete někomu zaplatit, aby to udělal za vás?“ zeptal se Brimmer.

Dala jsem mu znamení, aby byl zticha.

„Špinavou práci si dělám sám,“ řekl Stahr. „Vymlátím z vás duši a posadím vás do vlaku.“

Vstal a vykročil, a já jsem ho objala a sevřela.

„Nechte toho, prosím vás,“ řekla jsem. „Chováte se tak ošklivě.“

„Tenhle chlap tě ovlivnil,“ řekl pochmurně. „Ovlivňuje všechny mladé. Nevíš, co děláš.“

„Běžte domů, prosím vás,“ řekla jsem Brimmerovi.

Stahr měl šaty z hladké látky a najednou mi vyklouzl a vrhl se na Brimmera. Brimmer couval kolem stolu.

Tvářil se tak podivně a později jsem si pomyslela, že jsem četla na jeho tváři: „Tak **tohle** tedy je celá ta paráda? Tenhle křehký člověk, který je sám na rozsypání, to všechno drží pohromadě.“

Potom se k němu Stahr přiblížil a zvedl ruce. Zdálo se mi, že si ho Brimmer na chvíličku drží od těla levačkou, a potom jsem se odvrátila – nemohla jsem se na to dívat.

Když jsem se ohlédla, Stahra nebylo vidět; ležel pod stolem a Brimmer se na něho díval.

„Běžte domů, prosím vás,“ řekla jsem Brimmerovi.

„Dobrá.“ Když jsem obešla stůl, stál a díval se na ležícího Stahra. „Vždycky jsem chtěl praštit deset miliónů dolarů, ale netušil jsem, že to bude vypadat takhle.“

Stahr ležel bez hnutí.

„Běžte, prosím vás,“ řekla jsem.

„Promiňte. Mohu vám nějak pomoci –“

„Ne. Běžte, prosím vás. Já vás chápu.“

Podíval se znovu na Stahra a trochu mu nahnal strach hluboký klid, do něhož ho ve zlomku vteřiny uvedl. Potom rychle odešel přes trávník a já si klekla a zatřásla jsem Stahrem. Za chvíli přišel k sobě, hrozně sebou trhl a vyskočil na nohy.

„Kde je?“ zařval.

„Kdo?“ zeptala jsem se nevinně.

„Ten Američan. Proč sis ho ksakru musela brát, ty nánó pitomá.“

„Ten už je pryč, Monroe. Nevzala jsem si nikoho.“

Vecpala jsem ho do židle.

„Už je pryč půl hodiny,“ lhala jsem.

Pingpongové míčky ležely rozházené po trávě jako souhvězdí. Zapjala jsem rozprašovač a vrátila jsem se s mokrým kapesníkem, ale na Stahrovi nebyla žádná známka zranění. Brimmer ho musel zasáhnout do spánku. Odešel za skupinku stromů a zvracel a slyšela jsem, jak přes to botou nahrnuje hlínu. Potom už mi připadal v pořádku, ale do domu nechtěl jít, dokud mu nedonesu nějakou ústní vodu, a tak jsem odnesla láhev whisky a přinesla ústní vodu. Jeho zoufalý pokus opít se skončil. Chodila jsem na flámy s univerzitními studenty z prvního ročníku, ale on je rozhodně překonal v nejasnosti a nedostatku bakchické nálady. Stalo se mu všechno nejhorší, co může člověka potkat, a tím to končilo.

Vešli jsme do domu; kuchařka nám řekla, že tatínek, pan Marcus a Fleishacker jsou na verandě, a tak jsme zůstali v „pokoji z preparované kůže“. Zkoušeli jsme oba sedět na různých místech, ale vždycky nám to jaksi klouzalo, takže jsem si konečně sedla na kožšinovou předložku a Stahr na stoličku vedle mně.

„Udeřil jsem ho?“ zeptal se. „Ano,“ řekla jsem. „Pořádně.“

„Nevěřím tomu.“ Za okamžik dodal: „Nechtěl jsem mu ublížit. Chtěl jsem ho jenom vyhnat. Myslím, že dostal strach a uhodil mě.“

Neměla jsem nic proti takovéhle interpretaci celé příhody.

„Zlobíte se na něho kvůli tomu?“

„Ale ne,“ řekl. „Byl jsem opilý.“ Rozhlédl se. „Tady jsem ještě nikdy nebyl. Kdo tenhle pokoj zařizoval? Někdo ze studia?“

„No – budu se muset pomalu zvednout,“ řekl svým starým, příjemným tónem. „Jak by se ti líbilo, vyjet si na

ranč k Dougovi Fairbanksovi a zůstat tam přes noc?“ zeptal se mě. „Vím, že by tě hrozně rád viděl.“

„Tak začaly ty dva týdny, kdy jsme spolu chodili. Louelle stačil jenom jeden, aby z nás udělala manžele.

Zde rukopis končí. Z Fitzgeraldových poznámek a náčrtů a ze zpráv osob, s nimiž hovořil o své práci, byl sestaven tento obsah zbývajících částí příběhu:

Brzy po rozhovoru s Brimmerem odjede Stahr na Východ. Ve studiu hrozí snížení mezd a Stahr odjíždí, aby si promluvil s akcionáři – patrně doufá, že je přiměje šetřit na něčem jiném. Jeho snahy se už dlouho křížily se snahami Bradyho a boj, který spolu svádějí o vládu nad společnostmi, rychle vrcholí. O obchodních výsledcích Stahrovy cesty nevíme nic, ale ať už z obchodních nebo z jiných důvodů navštíví Stahr poprvé Washington a chce si prohlédnout město; lze předpokládat, že autor se tu chtěl vrátit k motivu, který uvedl v první kapitole, kdy Hollywoodané navštíví domov Andrewa Jacksona a nepodaří se jim zjednat si tam přístup, dokonce jej ani pořádně nevidí: Fitzgeraldovi jde o poměr filmového průmyslu k americkým ideálům a tradicím. Léto vrcholí; ve Washingtonu je k zalknutí; Stahr tam přijede s letní chřipkou a prochází městem v závratí horečky a vedra. Nepodaří se mu poznat město tak, jak doufal.

Když se zotaví a vrátí se do Hollywoodu, zjistí, že Brady využil jeho nepřítomnosti a prosadil snížení mezd o padesát procent. Svolal totiž schůzi scenáristů a v dojemném projevu oznámil, že on i ostatní vedoucí

představitelé si sami sníží platy, přistoupí-li na takové snížení i scenáristé. V tom případě nebude třeba snížit platy stenografkám a ostatním zaměstnancům s nízkým příjmem. Scenáristé se podvolí, ale Brady je podvedl a stejně sníží mzdy i stenografkám. To Stahra pobouří; mezi ním a Bradym dojde k ostré hádce. Stahr je sice proti odborům, věří, že každý podnikavý poslíček se může vypracovat až na špičku jako on sám, ale je to staromódní otcovský zaměstnavatel, který má rád pocit, že jeho lidé jsou spokojeni a chovají k němu přátelské city. Mimoto se pohádá také s Wylieem Whitem, neboť zjistí, že se z něho stal jeho sverepý nepřítel, ačkoliv za snížení mezd nenese Stahr osobní odpovědnost. V minulosti byl Stahr shovívavý k Whiteovu pití a k jeho kanadským žertíkům a bolí jej, že k němu scenárista necítí osobní loajalitu – což je jediný pocit solidarity v obchodních vztazích, který Stahr chápe. „Rudí ho teď považují za konzervativce – Wall Street za rud’asa.“ Ale vývoj situace ho dohání k tomu, že přijme návrh založit vlastní odborovou organizaci v rámci své společnosti, což už Brady dávno navrhoval a s čímž nadšeně souhlasí.

Stahr už pomýšlel ve Washingtonu na to, že se vzdá vedení studia, je však v tomto boji osobně exponován, a tak třebaže je nemocen, nešťastný a zatrpklý, je pro něho těžké ustoupit Bradymu. Mezitím chodí s Cecílií. Děvče mluví se svým otcem o pozornosti, kterou jí Stahr zřejmě věnuje, a přitom Bradymu neopatrně naznačí, že Stahr miluje jinou. Brady zjistí podrobnosti o Kathleen, s níž se Stahr začal opět scházet, a pokouší se Stahra vydírat. Stahr pojme odpor k celé Bradyově rodině a Cecílii rázem pustí k vodě. On sám věděl už celá léta – řekla mu to ošetřovatelka jeho ženy – že Brady měl něco

společného se smrtí manžela jedné ženy, do níž se zamiloval. Oba muži si navzájem vyhrožují, ačkoliv žádný z nich nemá vskutku průkazný materiál.

Ale Brady má po ruce vhodný nástroj. Muž, kterého si Kathleen vzala – jmenuje se W. Bronson Smith –, pracuje ve studiu jako technik a aktivně se uplatňuje v odborech. Není možné říci přesně, jak si Scott Fitzgerald pro účely svého příběhu představoval situaci odborových organizací v Hollywoodu. V době, o které píše, byli už pracovníci různých technických odborů sdruženi v Mezinárodním svazu divadelních zaměstnanců, a je zřejmé, že měl v úmyslu využít gangsterských a zločineckých metod, které v této organizaci odhalil případ Williama Bioffa. Brady měl navštívit Kathleenina manžela a hrát na jeho žárlivost. Nevíme, co měli ti dva podle Fitzgeralda proti Stahrovi zosnovat. Stříhal Robinson (o této postavě je několik poznámek) se měl původně pokusit Stahra zavraždit; ale z autorova náčrtku se zdá pravděpodobnější, že Stahr měl upadnout do nějaké léčky, která by Kathleeninu manželů poskytl důvod, aby Stahra zažaloval pro zcizení citů jeho ženy. Ve Fitzgeraldově náčrtku je námět osmé kapitoly označen slovy „Proces o odškodnění“. To zřejmě částečně objasňuje následující poznámka, doprovázející dokument, jehož Fitzgerald hodlal využít, ačkoliv není možno říci, jak měl být přizpůsoben, aby vyhověl potřebám příběhu: „Jednoho z bratrů – obžaluje jeden zaměstnanec pro svedení své ženy. Proces je veden pro zcizení citů. Obviněný se chce vyrovnat bez procesu, ale žalobce je odborový vůdce a nedá se koupit. Nechce se také rozvést. Hodlá sáhnout k tvrdším opatřením. Požadovaná cena je, že – na rok odejde. – ovi říká

instinkt, aby zůstal a pokračoval v boji, ale ostatní bratři si obstarají doktora, vynesou nad ním rozsudek smrti a donutí ho k odchodu do penze. Pokouší se přimět to děvče, aby s ním odjelo, ale obává se Mannová zákona. Má ho následovat později a chtějí spolu odjet do ciziny.“

V každém případě má Stahra zachránit zásah kameramana Petea Zavrasede, jehož přátelství si získal na začátku příběhu, když Zavrasede ztratil své postavení ve studiu.

Mezitím Stahrova choroba nebezpečně pokročila. Spolu s Kathleen často „ohromně riskovali“. Podařilo se jim „ještě naposled si spolu užít, k čemuž dojde za úmorného vedra na začátku září. Ale schůzky je neuspokojují. Autor naznačil v přípravném náčrtku, že Kathleen měla „pocházet z velmi prosté rodiny“ – otec byl kapitánem newfoundlandské rybářské šalupy – a na jiném místě říká, že pro Stahra je těžké vřadit ji natrvalo do svého života, protože je „chudá, nešťastná a zatížená středostavovským zevnějškem, který neodpovídá vznešenosti, jakou od života žádá Stahr“. Je možné, že odborářský konflikt, do něhož se zapletl Kathleenin manžel, měl sloužit k tomu, aby se se Stahrem navzájem odcizili. Stahr teď tlačí Brady i odbory ze sedla. Propast mezi vládci jilmového průmyslu na jedné straně a různými skupinami zaměstnanců na druhé se rozšiřuje, takže se už nemají možnost uplatnit skutečné obchodní individuality jako Stahr, dosahující úspěchů silou osobnosti a jejichž dráhu zdobil vždy jistý osobní lesk. Stahr měl vždycky pocit, že je přímo zodpovědný každému spolupracovníkovi; chtěl dokonce svým nepřátelům namlátit. V Hollywoodu je pokládán za „posledního magnáta“.

Jak jsme viděli ve scéně z porady ve třetí kapitole, Stahr se nebál riskovat peníze na nepopulárních jilmech, které mu zaručovaly umělecké uspokojení. Měl o film profesionální zájem, a přirozeně se snažil zlepšit jeho kvalitu. Ale od snížení platů „se na to vykašlal“ a přestal vůbec dělat jilmy. Měla následovat druhá série scén, které by ho předvedly na námětové poradě, při promítání denních prací a při natáčení; ty měly kontrastovat s podobnými sledy scén ve třetí a čtvrté kapitole a měly ukázat změnu v jeho názorech i v jeho postavení.

Stahr se však musí postavit proti Bradymu, protože ví, že ten necouvne před ničím. Bojí se zřejmě, že ho Brady zavraždí, neboť se rozhodne použít Bradyho metod a dát zavraždit jeho. Za tím účelem se spojí přímo s gangstery. Není jasné, jak má k vraždě dojít, ale Stahr se chystá na cestu do New Yorku, aby byl pryč v době, kdy se to stane. Na letišti spatří naposledy Kathleen a setká se také s Cecílií, která se jiným letadlem vrací na univerzitu. V letadle se v něm zvedne odpor k metodám, které zvolil; uvědomí si, že připustil, aby klesl na stejně brutální úroveň jako Brady. Rozhodne se, že vraždu odvolá, a hodlá zatelefonovat příslušné rozkazy, až letadlo přistane na nejbližším letišti. Dojde však k nehodě a letadlo před dalším přistáním ztroskotá. Stahr se zabije a vražda je provedena. Zlověstná Schwartzova sebevražda v první kapitole příběhu je tak vyvážena Stahrovou smrtí. Ve vzkazu, který mu Schwartz tehdy poslal, pokoušel se ho varovat proti Bradymu, jenž se už dlouho snažil dostat Stahra ze společnosti.

Stahrův pohřeb měl být podrobně popsán. Je to orgie hollywoodské servilnosti a pokrytectví. Všichni

mohutně lkají a okatě projevují své city a přitom dávají pozor, aby je viděli ti praví lidé. Cecílie si představuje Stahra a v duchu slyší, jak by řekl: Šmíra! Starého představitele kovbojů Johnyho Swansona, o němž byla řeč na počátku druhé kapitoly a jemuž chtěla později při návštěvě v otcově kanceláři Cecílie pomoci ze zoufalé situace, pozvali na pohřeb omylem – spletli si jeho jméno s nijakým jiným – a požádali ho, aby nesl rakev spolu s nejdůvěrnějšími a nejdůležitějšími přáteli zesnulého producenta. Johny absolvuje tento obřad jako v transu a potom k svému úžasu zjistí, že to byl vlastní jeho triumfální návrat ke slávě. Od toho okamžiku je zaplavován nabídkami rolí.

Mezitím měl konečný záběr ukázat Fleishackera, ctižádostivého právníka společnosti, člověka bez jakéhokoli svědomí nebo tvůrčích schopností, jako předzvěst nejbližší budoucnosti filmového průmyslu. Ke konci měla být také zařazena scéna mezi Fleishackerem a Cecílií, v níž se Fleishacker, který vystudoval na Newyorské univerzitě a měl se snad pokoušet o sňatek s Cecílií, snaží udržovat rozhovor na „intelektuální“ úrovni.

Cecílie, pod tlakem vzpomínek na Stahra, naváže poměr s někým, koho nemiluje – pravděpodobně s Wyliem Whitem, který ji pronásledoval od začátku a který představuje Stahrův protiklad. V důsledku Stahrovy smrti a vraždy svého otce se nervově zhroutí. Dostane tuberkulózu a na konci jsme se měli poprvé dovědět, že svůj příběh píše v tuberkulózním sanatoriu.

Poslední obrázek měl zachycovat Kathleen před studiem. Pikle proti Stahrovi vedly zřejmě k tomu, že se rozvedla se svým manželem. Stahra k ní mimo jiné

přitahovalo především to, že nepatřila k hollywoodskému světu; a ona teď ví, že k němu nebude patřit nikdy. Zůstane navždy mimo události – což je postavení rovněž tragické.

HRDINOVÉ, KTEŘÍ MUSELI ZTROSKOTAT

Velký Gatsby a poslední magnát Monroe Stahr jsou zvláštní dvojspřeží. Jejich příběhy k sobě patří už svou literární kvalitou; jde o dvě nejvybroušenější a nejkonciznější díla Fitzgeraldova. Toto tvrzení není nadsázkou ani vzhledem k neukončenosti autorova posledního románu.

„Stojí za to přečíst si spolu s Posledním magnátem i Velkého Gatsbyho,“ shrnuje Edmund Wilson, „neboť ten ukazuje, oč Fitzgeraldovi šlo i v Magnátovi. Dosáhl tu znovu naprosté podřízenosti všeho jedinému záměru i jistoty spisovatelského řemesla, které charakterizují starší z obou děl.“

Čtenáře, jehož pozornost se tolik nesoustředí na otázky literárního stylu, zaujme patrně spíše okolnost, že oba hrdinové jsou typicky americké charaktery. Oba jsou okouzleni tím kontinentem, v jehož přítomnosti musel člověk na kouzelný pomíjející okamžik zadržet dech... když stál naposledy v dějinách tváří v tvář něčemu, co bylo úměrné jeho schopnosti žasnout. Oba jsou přímo pohlcováni svým cílem, v nějž věří jako v to zelené světlo, vzrušující budoucnost, která před námi rok od roku ustupuje. A oba nakonec ztroskotají na silách, které tento kontinent rovněž zplodil a které způsobí, že lidské nadšení, iniciativa a gigantické úsilí se rozbíjejí o nepřekonatelné překrady a zůstává jen pocit lodí deroucích se proti proudu, bez přestání unášených zpátky do minulosti.

Ale mezi dokončením Gatsbyho o násilným přerušením práce na Magnátovi leží patnáct let – a těch

patnáct let dokonale proměnilo Fitzgeralda, Ameriku i sen, k němuž se jeho hrdinové vzpínali.

Velký Gatsby (*The Great Gatsby*) vznikl roku 1925; Fitzgeraldovi bylo tehdy 29 let. Svůj rozhodující zážitek měl už za sebou: on už svého vytčeného cíle dosáhl. Tím cílem pro něho bylo manželství se Zeldou Sayrovou, dcerou alabamského soudce, jejíž prostředí i rodina by stály za normálních okolností vysoko nad jeho možnostmi. Seznámil se s ní jen díky důstojnické uniformě, když se za první světové války připravoval v alabamském výcvikovém táboře Camp Sheridan. Přehradu, které mezi ním a Zeldou stály, si plně uvědomil teprve po demobilizaci. Tehdy vsadil zoufale všechno na jednu kartu; nechal pochybného zaměstnání v reklamní agentuře a zavál psát. Jeho románová prvotina *Na prahu ráje* (*This Side of Paradise*, 1920) z něho učinila úspěšného literáta a umožnila jinak nerealizovatelný sňatek. Když po uveřejnění dalšího finančně úspěšného románu *Krásní a prokletí* (*The Beautiful and Damned*, 1922) pracoval na *Gatsbym*, byl slavným spisovatelem bez finančních problémů. Ale jako vždy Fitzgerald vycítil něco už předem: poznal, že peníze samy o sobě nejsou jediným kmenovým znakem těch bohatých, kteří jako Tom a Daisy rozbíjeli věci a bytosti a potom se stáhli do svých peněz nebo do své nekonečné bezohlednosti nebo co to bylo, co je drželo pohromadě, a nechali ostatní, aby dali do pořádku zmatek, který oni natropili... A tak Gatsby, idealistický pašerák whisky, který bláhově věří, že peníze mu mohou zajistit splnění jeho životního snu, nakonec zahyne, přestože má pro svůj lidský sen a intenzitu osobního zaujetí větší cenu, než celá ta banda mizerů dohromady.

Korumpující působení peněz se ještě jednou odrazilo v románu *Něžná je noc* (*Tender Is the Night*, 1934), dalším Fitzgeraldově vrcholném díle. V příběhu šílené Nicole, pro niž její rodina „koupí“ nadějného psychiatra doktora Divera, jsou však už další autobiografické momenty. V atmosféře nekonečného flámu dvacátých let propadla totiž i Zelda duševní chorobě a Fitzgerald se dostal do bezvýchodné situace spisovatele – otce rodiny, který musí narychlo chrlenými časopiseckými povídkami vydělávat na nákladné sanatorium manželky a stejně nákladná studia dcery. Když odešel do Hollywoodu jako scenárista, bylo jeho dílo – symbol rozjařených dvacátých let – už téměř zapomenuto a pro mladou generaci byl odepsanou veličinou. A právě v Hollywoodu, kde ho každý pokládal jen za neschopného alkoholika, se znovu vzepjal k soustředěné práci na románu, jehož zlomek má stejné kvality jako *Velký Gatsby*.

Hrdina *Posledního magnáta* (*The Last Tycoon*, 1941) Monroe Stahr však už není pašerák *Gatsby*. Jeho sen má širší platnost a obecnější dosah: buduje jilmový průmysl, obor zábavy, v němž jde o to, brát populární folklór, vyštafírovat ho a zas ho lidem předložit. Ale: jde-li o něco víc, je to úplný balzám. Monroe je z těch, jimž jde právě o tento balzám. A tak proti svým spoluakcionářům prosazuje natáčení filmů, o nichž je od začátku jasné, že budou prodělečné. Ví, že musí natočit film, mnoho filmů, celé desetiletí filmů, které ukážou, že nemá pravdu černochoch, který své děti nepouští do biografu, protože z filmu člověk nic nemá.

Poslední magnát je vlastně první Fitzgeraldův příběh, v němž nejde o flámy a večírky dvacátých let, ale

o organizovanou lidskou práci. V jeho základní myšlence – podobně jako v Gatsbym – je zase větší míra intuitivního poznání, než k jakému se Fitzgerald mohl dopracovat svou osobní zkušeností v Hollywoodu. Monroe Stahr je skutečně poslední magnát, poslední z generace otcovských zaměstnavatelů, který chce všechno stačit sám. Sám se zajímá o problémy svých zaměstnanců a hledá pro ně pomoc, sám je onou finální jednotou, která filmu dodává posvěcení uměleckého díla, sám a osobně chce „zpráskat“ odborářského organizátora, který mu podle jeho mínění tuto jednotu narušuje a jenž zase nemůže uvěřit, že tohle tedy je celá ta paráda – tenhle křehký člověk, který je sám na rozsypání, a který to všechno drží pohromadě. A jestliže se v tomto střetnutí Stahrovi stalo všechno nejhorší, co může člověka potkat, a tím to skončilo, představuje už tento fakt sám o sobě shrnutí příběhu, který měl být mnohem rozsáhlejší.

Podle Fitzgeraldova plánu (nezahrnutého v dovyprávění obsahu, které je dnes připojeno za autorův původní text), měly roztroušené osobní předměty pasažérů z havarovaného letadla, v němž Stahr zahynul, nalézt ve sněhu tři děti. Nejprve si je chtějí nechat pro sebe. Ale cosi ve Stahrových dopisech přiměje jedno z dětí, Jima, který si nalezené dopisy přečetl, že přes výhrůžky svého silnějšího a většího kamaráda Dana nález odevzdá a ohlásí. „Dosáhnout dojmu, že Jim je v pořádku, že Frances je mírně zkažená – a třeba se za nějaký rok vydá hledat dobrodružství a může z ní být cokoli od hledačky zlata až k prostitutce – a že Dan je úplně zkažený a stráví zbytek svého života tím, že bude hledat příležitost, jak dostat něco za nic,“ poznamenal si autor v osnově k poslední kapitole. Stahr sice zahynul,

protože to nemohlo skončit jinak, ale jeho osobnost měla podle autorova záměru působit v americké kontinuitě i na chlapce, který se s ním nikdy nesetkal. A který se bude potýkat se stejnými protivníky jako Stahr.

Patnáct měsíců před svou smrtí napsal Fitzgerald o připravované knize svému nakladateli: „V románu není nic, co by mi působilo starosti, nic mi nepřipadá nejisté. Narodil od Něžná je noc tohle není příběh rozkladu – přes tragický konec není depresivní ani morbidní. Pokud může vůbec být jedna kniha jako nějaká jiná, řekl bych, že víc než kterákoliv jiná z mých knížek je tahle jako Velký Gatsby. Ale doufám, že bude naprosto jiná – doufám, že to bude něco nového, že vyvolá nové city, možná i nový způsob, jak se dívat na jisté jevy. Nechal jsem ji pro jistotu pět let ležet, abych získal odstup, ale teď, když se nám Evropa hroutí před očima, se zdá, že to tak bylo nejlepší. Je to únik do nádherné, romantické minulosti, která se možná do naší doby už nevrátí.“

Jako vždycky byl Fitzgerald „lepší, než sám věděl,“ jak po jeho smrti (21. prosince 1940) napsal jeden z nekrologů. Neboť i fragment, který může až překvapivě dobře obstát samostatně, ukazuje, že zdaleka nešlo jen o „únik“, ale o umělecky přesvědčivou odpověď na otázku, proč se tahle minulost do Ameriky poválečných let už nemohla vrátit. Velký Gatsby i poslední magnát Monroe Stahr jsou z jednoho rodu: jsou to američtí hrdinové, kteří museli ztroskotat. „Nesmím vzbudit dojem, že tohle jsou špatní lidé,“ poznamenal si Fitzgerald ve svých skicách k románu. A o něco dále: „V amerických životech není nikdy druhé jednání.“

Lubomír Dorůžka

SVAZEK 425

FRANCIS SCOTT FITZGERALD VELKÝ GATSBY – POSLEDNÍ MAGNÁT

Z anglických originálů *The Great Gatsby* (Charles Scribner's Sons, New York, s přihlédnutím k vydání Bantam Books, New York 1954) a *The Last Tycoon* (Penguin Books) přeložil a doslov napsal Lubomír Dorůžka. Obálku a vazbu navrhl a graficky upravil Jan Solpera. Vydal Odeon, – nakladatelství krásné literatury a umění, n, p., jako svou 3637. publikaci v redakci krásné literatury. Praha 1979. Odpovědná redaktorka Olga Špilarová. Podle imprimovaného rukopisu vytiskl ofsetem ze sazby monofoto Tisk, knižní výroba, n, p., Brno, závod 3, Český Těšín. Tiskárenská korektorka Anna Cymorková. 17,54 autorských archů, 17,91 vydavatelských archů. V tomto uspořádání vydání první. 605 22 856. Náklad 117 000 výtisků.

13/34. 01-005-79 Cena 24 Kčs